www.kitabxana.net

Milli Virtual Kitabxananın təqdimatında

Ejder Ol

“Komutanın maymunu”

Türkce hikâyeler

Çevirəni: İmdat Afşar

2012

YENI YAZARLAR VƏ SƏNƏTÇILƏR QURUMU. E-NƏŞR N 26 (63 - 2012)

www.kitabxana.net

Milli Virtual Kitabxananın təqdimatında

Bu elektron nəşr http://www.kitabxana.net - Milli Virtual Kitabxananın "Eurovision-2012" mahnı müsabiqəsinə gələn xarici qonaqlar, turistlət və soydaşlarımız üçün Azərbaycan kitablarını, eləcə də yazıçılarımızın əsərlərini müxtəlif dillərdə, rəqəmsal - e-kitab formatında hazırlamaq..." Kulturoloji-innovativ Layihə çərçivəsində nəşrə hazırlanıb və yayılır.

Elektron Kitab N 26

YYSQ - Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri N 26 (63 - 2012)

Kulturoloji layihənin bu hissəsini maliyyələşdirən qurum:

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası

Ejder Ol

"Komutanın maymunu"

Türkce hikâyeler

Çevirəni: İmdat Afşar

Ankara (Türkiyə). "Bengü" 2010

EJDER OL (Azerbaycan). 1958 yılında doğan Ejder OL, hikâye, şiirlerinin yanında başka dillerden Azerbaycan Edebiyatına kazandırdığı eserlerle, 1980'li yıllardan itibaren Azerbaycan edebiyatı içindeki yerini aldı. Çağdaş Azerbaycan edebiyatının tanınmış yazarı olan Ejder OL, aynı zamanda edebi mühite yön veren önemli sanatçılardandır. Dünüm De Böyle Geçti, Nasıl Sevmeyeceksin, Gelecekte Yaşıyorum, Ölümle Şaka, Alın Yazıma Düzeliş, Gönül Vuruşu, Grafoman… Yazarın başlıca şiir ve hikâye kitaplarıdır. Bir çok ulusal ve uluslararası edebiyat ödülüne layık görülen Ejder OL'un, "Portre Hikâyeleri" adlı eseri, Mayıs 2010 da sonuçlanan Milli Kitap Yarışmasında, önemli ödüllerden birini almış ve son altı ayın en çok satılan kitablarından bir olmuştur.

YYSQ - Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri N 26 (63 - 2012)

Virtual redaktoru və e-nəşrə hazırlayanı:

Aydın Xan (Əbilov) - yazar-kulturoloq

YYSQ - Milli Virtual Kitabxana

Bakı – 2012

Komutanın Maymunu

EJDER OL

ÇEVİREN
İMDAT AVŞAR

Əjdər OL

Əjdər Ol (Cəbiyev Əjdər Feyzulla oğlu) 1958-ci il avqustun 17-də Azərbaycan Respublikasının Qazıməmməd şəhərində anadan olmuşdur. Burada orta məktəbi bitirdikdən sonra Zərdabi adına Gəncə Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsində təhsil almışdır. (1975-1979) Daha sonra hüquqşünas, iqtisadçı ali təhsillərinə yiyələnmişdir. Əmək fəaliyyətinə müəllim kimi başlamışdır. (1979-1985), "İşıq" nəşriyyatında korrektor, kiçik redaktor (1986-1988), Yazıçıların yaradıcılıq evində direktor müavini (1988-1990), Bədii Ədəbiyyatı Təbliği bürosunda direktor müavini (1990-1992), Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Aparatının Milli siyasət şöbəsində məsləhətçi (1992-1994), "Şur" nəşriyyatında baş redaktor (1994), Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyində Mətbuat xidməti və protokol bölməsinin rəisi vəzifələrində (1994-2002) işləmişdir. 2002-ci ildən Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun Aparatının rəhbəridir. 2007-ci ildə ölkə prezidentinin sərəncamı ilə "Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə" medalı ilə təltif edilmişdir. Bədii yaradıcılığa keçən əsrin 80-ci illərindən başlamışdır. "Dünənim də belə keçdi", "Necə sevməyəsən" adlı ilk şeirləri "Azərbaycan" jurnalında (1981, N 9) ediləndən sonra almanax, jurnal və qəzetlərdə orijinal və məzmunlu, bədii dəyərli poetik, publisistik, nəsr və dram əsərləri ilə müntəzəm çıxış edir. "Molla Nəsrəddin və Əmir Teymurun filləri" komediyası 2005-ci ildə Dövlət Gənclər Teatrında, "Son məktub" pyesi isə 2007-ci ildə Dövlət Milli Akademik Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Hər iki əsərə əməkdar incəsənət xadimi, rejissor Bəhram Osmanov quruluş vermişdir. 2000-2008-ci illərdə Azərbaycan Televiziyasında "Gülüstan" ədəbi verilişinin yaradıcısı və aparıcısı olmuşdur. "Azərbaycanfilm"in "Debut" studiyasında "Usta Yusifin kamançası" hekayəsi əsasında qısametrajlı bədii film çəkilmişdir. Ədəbiyyat sahəsində "Əli və Nino" Kitab nəşrləri evinin Beynəlxalq kitab mükafatına ("Portret hekayələr" nəsr kitabına görə) (2010) Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin "Qızıl Kəlmə" ədəbi mükafatına layiq görülmüşdür. ("Yaşa" şeirlər kitabına görə) Türkiyədə, İranda, Polşada kitabları nəşr edilmişdir. Beynəlxalq ədəbi festivallarda, yığıncaqlarda iştirak etmişdir.

Fərdi İnternet saytı: http://www.ejderol.com/

Çap edilmiş kitabları:

"Gələcəkdə yaşayıram". Bakı "Yazıçı" 1987

"Alın yazıma düzəliş". Bakı "Gənclik" 1991

"Səsindən tanınan". Bakı "Şur" 1993

“Müdriklik anları”. Bakı “Şirvannəşr” 1996

“İndidən...” Bakı “Təbriz” 1996

“Əjdər Olun kitabı”. (I kitab) Bakı “Şirvannəşr” 1996

“Beş-on şeir”. Bakı “Şirvannəşr” 1996

“Hamı sənə “can” deyir”. Bakı “Şirvannəşr” 2000

“Könül vuruşu”. Bakı “Çaşıoğlu” 2000

“Əjdər Olun kitabı” (II kitab). Bakı “Şirvannəşr” 2000

“Canlı lətifələr, əhvalatlar, deyimlər”. Bakı “Xəzər” 2004

“Günəbaxan zəmisi”. Bakı “Adiloğlu” 2006

“Ölümlə zarafat”. Bakı “Adiloğlu” 2007

“Günəbaxan zəmisi”. Təbriz (İran) “Əxtər” 2007

“Jivu v buduşem”. Bakı “Nurlar” 2008

“Əjdər Olam...” Bakı “Nurlar” 2008

“Qrafoman”. Bakı “Mütərcim” 2009

“Portret hekayələr”. Bakı “Əli və Nino” 2010

“Komutanın maymunu”. Ankara (Türkiyə) “Bengü” 2010

“Qrafoman” (hekayələr). Vroslav (Polşa) “ATUT” 2010

“Yaşa”. Bakı “Nurlar” 2010

“Habil Əliyev ucalığı” Tehran 2011

Çevirmələri:

“Latış xalq nağılları”. Bakı “Azərnəşr” 1990

“Latış daynları”. Bakı “Şirvannəşr” 1998

“Qumuq atalar sözləri”. Bakı “Şirvannəşr” 2 000

Maqvala Qonaşvili “Məndən arxayın olun”. Bakı “Mütərcim” 2009

EJDER OL
(Azerbaycan)

1958 yılında doğan Ejder OL, hikâye, şiirlerinin yanında başka dillerden Azerbaycan Edebiyatına kazandırdığı eserlerle, 1980'li yıllardan itibaren Azerbaycan edebiyatı içindeki yerini aldı. Çağdaş Azerbaycan edebiyatının tanınmış yazarı olan Ejder OL, aynı zamanda edebi mühite yön veren önemli sanatçılardandır. Dünüm De Böyle Geçti, Nasıl Sevmeyeceksin, Gelecekte Yaşıyorum, Ölümle Şaka, Alın Yazıma Düzeliş, Gönül Vuruşu, Grafoman… Yazarın başlıca şiir ve hikâye kitaplarıdır. Bir çok ulusal ve uluslararası edebiyat ödülüne layık görülen Ejder OL'un, "Portre Hikâyeleri" adlı eseri, Mayıs 2010 da sonuçlanan Milli Kitap Yarışmasında, önemli ödüllerden birini almış ve son altı ayın en çok satılan kitablarından bir olmuştur.

EJDER OL HAKKINDA DÜŞÜNCELER

Ejder OL, öncelikle realisttir. Milli insanın karakteri ve milli hayatın manzaraları, onu daha çok meşgul ediyor. Bununla birlikte, klasik ve modern batı hikâyeciliği ile milli hikâyeciliğin geçtiği yolları da bilen yazar, insan karakterinin iyi bir gözlemcisi ve insan tasvirinin de ustasıdır. Bu özelliği, Ejder OL'u önemli edebi başarılara ve ilginç sonuçlara götürecek...

Dr. Tehran Elişanoğlu,

Tenki.Net jurnalı, Azerbaycan

Ejder OL'un Portre Hikâyeleri, gerçek şaheserlerdir. Bu hikâyeler, aynı zamanda Çehov sadeliğinin, Dovlatov samimiyetinin de numuneleridir. Bu nedenle Ejder OL'un, 2010– Milli Kitap Yarışmasının önemli ödüllerinden birini alması, sadece jürinin takdiri olmadığı gibi, bir tesadüf de değildir.

Selim Babullaoğlu,

525. Gazete, Azerbaycan

Okuyuculara, Pragmatizmden başka bir şeyin, sevginin, muhabbetin olduğunu göstermek için bir sebep yok mu? Ejder OL, okuyucuyu, böyle bir sebebin olduğuna çok kolay ikna ediyor. Öyle ki, onun hikâyelerini okuyunca, dünyayı sırf bu şekilde görmek istiyorsunuz.

İzvestiya Gazetesi, Rusya

Ejder OL'un hikâyelerinde, güçlü bir kalem ve keskin bir zeka ön plana çıkmakta. Bu zeka ürünü hikâyeleri, okuyanların dudaklarına, zaman zaman tatlı bir tebessüm de konuyor.

Orta Doğu Gazetesi, Türkiye

KOMUTANIN MAYMUNU

Cephe komutanının küçük, sevimli ve yumuşacık tüylü maymunu, gâh sehpanın üstüne kuruluyor, gâh sahibinin üstüne sıçrayıp onun omuzlarında geziniyordu. Maymun, komutanın dinlenmeye geçeceğini düşünüyordu. Çünkü son zamanlarda komutanın istirahate geçmesi, adeta bir tören havasında oluyordu. Karargahta, nerdeyse haftanın her günü eğlence meclisleri kuruluyor, binbir türlü mezeler diziliyor, Firavun sofraları donatılıyordu. Özel bir zevkle hazırlanan bu şah sofralarında, yılan ödünden kuş sütüne kadar her türlü nimet vardı. Kebaplar, tatlılar, kuruyemişler, meyveler, pahalı içkiler ve sigaralar bu sofraların süsüydü. Çalgıcılar, rakkaseler, hafif meşrep kadınlar ise bu meclislerin gediklisiydi, onlar bu sofralardan hiç eskik olmuyorlardı.

Komutanın maymunu, kısa zamanda her şeyi öğrenmişti ve meclis kurulduğunda nerede oturacağını, nerede duracağını çok iyi biliyordu. Bu kurnaz maymun, cephede savaş kızışınca, toplar gürlemeye, kurşunlar ıslık çalmaya başlayınca, karargahtaki hengameyi, kargaşayı ve heyecanı görür görmez ortadan kayboluyordu. Onun ortadan kaybolup gizlenmesi için, arkasına saklanacağı büyük bir şeye ihtiyaç yoktu. Bazen komutanın karyolasının altına, sandalyesinin arkasına bazen de meyve sepetinin bir köşesine, demir sobanın kurnasına... Neresi denk gelirse oraya saklanırdı. Bazen toplar aniden patlamaya başlayınca, korkuya kapılan hayvan, sahibinin büyük kışlık papağının içine girip kıvrılıyor, onu fark edemeyenler, papakla birlikte askıya asıyorlardı.

Maymunun adını ‘Ateş’ koymuşlardı. Çünkü bazı geceler, düşmana karşılık vermek için toplar gürüldemeye başlamadan önce, “Ateş!” emrini, cephe hattına çıkarılan bu maymun veriyordu. İyi eğitilmiş olan hayvan, komutan elini havaya kaldırır kaldırmaz civirdemeye, bağırmaya başlıyor ve tam o anda, namluları düşmana doğru çevrilmiş toplar ateşleniyordu...

Üç ay evvel tanışmış olsalar da Ateş, cephe komutanına mahiyetindeki askerler kadar yakındı. Komutan, maymuna, çok farklı kostümler de diktirmişti. Bu kostümler içinde en komik olanı ise askerî elibisesiydi. Cephe komutanı, namlularından ateş püsküren ve düşmanı dehşete düşüren top atışlarının emrini veren Ateş’i, generalliğe terfi ettirmişti. Mümtaz terfi alan Ateş’in rütbesi, omuzuna görkemli bir törenle omzuna takılmıştı. Maymunun apoletinde parıldayan altın renkli yıldızlar, insanın gözlerini kamaştırıyordu.

Ateş, önceleri daha çok askerî elbisesini giyiyordu. Son zamanlarda ise eğlence meclislerinde, siyah elbisesi ile boy gösteriyordu. Hatta maymunun boynuna kelebek gibi bir papyon, ceketinin döş cebine de papyon ile aynı renkte bir mendil koyuyorlardı.

Ateş, bütün meclislerin baş gediklisiydi, o olmazsa, yeri boş kalır, onun boşluğunu kimse dolduramazdı. O, sadece cephe komutanını değil, mecliste bulunanların hepsini eğlendiriyordu. Sık sık düzenlenen içkili meclislerde, bu maymuna, kadeh tokuşturmayı da öğretmişlerdi.

Maymunun esrar çekmesi ise görülmeye değerdi. Esrar çekip küçük karyolasına uzanan, ön ayağının birini ensesine dayayıp kaz tüyü yastığına yaslanan maymunun forsu, insanı çatlatırdı. Öyle bir ayak ayak üstüne atışı vardı ki, gören, cephe komutanın, maymun kılığına girdiğini zannederdi. Dünyanın en iyi esrarkeşi, onun gibi ustaca esrar içemezdi. Ateş'in başı dumanlanınca, meclis tam bir karnaval yerine dönüyordu...

Cephe konutanının alnındaki derin ve kat kat çizgilerin oluşturduğu kırışıklıklar, yalnız Ateş'in soytarılıkları ile gerilip açılıyordu. Maymunun sigara tellemesi, meclistekilerin başında, omuzunda dolaşması, bir ip cambazı gibi çevik hareketleri, neşeli dansları, şarjörü çıkarılmış boş tabancayı parmağında çevirip havaya atarak bir kovboy gibi tutması, komutanın bu güne kadar gördüklerinden çok farklı şeylerdi. Son zamanlarda cephe komutanı Ateş', meclise gelen kadınlara sarkıntılık etmeyi öğretmişti. Komutan, kendisi için getirilen yollu kadınlarla yattıktan sonra, maymunu kadınların üstüne salıyordu. Kadınlar,.ğrenseler de maymunun yaptığı garip hareketlere tahammül etmek zorunda kalıyorlardı. Hatta bazen Ateş'e, özel bir kadın getiriyorlardı. Adam öldürmüş, kan dökmüş, kelle tepiklemiş cephe komutanı, bu maymunun, bir kadına ihtirasla saldırmasını ve garip hareketler yapmasını büyük bir keyifle seyrediyordu. Ateş, kendisine sesçıkarmayan kadınların kilotunu öyle hızlı ve öyle ustaca soyuyordu ki...

Cephe komutanının sinirleri iyice bozulmuş, duyguları, düşünceleri birbirine karışmıştı. Son zamanlarda ağzının tadı iyice kaçmıştı. Ne yemek, ne içmek, canı hiç bir şey istemiyordu. Yaşı kırkı yeni geçmiş olsa da onu geriden görenler, altmış yaşını çoktan devirmiş zannederlerdi. Sanki o, bu maymun vasıtasıyla, dünyadan haz almaya çalışıyordu. Sanki bu maymun, onun yerine "ateş!" emri veriyor, onun yerine giyinir, yiyor, içiyor ve keyf çatıyordu. Komutan için bu maymunun isteklerini yerine getirmek, kendi isteklerini geröekleştirmek gibiydi.

Cephe komutanı, daha üç yıl evvel, yaşadığı küçük şehirde, eczacı olarak çalışıyordu, gece gündüz ilaç yapmakla meşguldü. Ciddi bir askeri eğitim almamıştı. Kısa süren askerlik görevini yaparken, askerlik mesleğiyle tanışmıştı. Ancak sağlam, dayanıklı, gözüpekti; korku nedir bilmiyordu. O, Karabağ savaşı, birdenbire başlayıp hızla yayılınca, Ermenistan sınırındaki memleketinde, kendini gönüllü askerlere komutanlık ederken bulmuştu. O zamanlar, merkezi hükümet güçsüz, yeni kurulan devlet de dişsiz tırnaksız olduğu için, Karabağ savaşının tüm yükü, köyleri ve kasabaları savunan gönüllülerin omuzundaydı. Her gün kurşun sesleri, top sesleri duyuluyor, kaybolanlar, ölenler, yaralananlar, esir düşenler oluyordu. Ermeni cephesinde de bu kirli savaşı idare eden düşman komutanları vardı. Bu

savaşın ise garip bir oyundu sanki. Bu savaşın, kendine has özel kuralları vardı. Savaşa ara verilip ateşkes ilan edilidiğinde, taraflar telsizlerle haberleşiyor, esirleri ve ölenlerin cesetlerini ya para, ya benzin karşılığında, ya da başabaş değişiyorlardı. Her iki taraf da mermiyi, tüfeği, topu, zırhlı arabaları, hatta tankları, Rus ordusundan satın alıyorlardı. Rus generallar, her iki tarafı da silahlandırıyor, hatta tarafları silahlandırmada olukça cömert davranıyorlardı. Bu savaştan doğan ticareti, her iki tarafta da, cephe komutanları yönetiyordu. Vatansever insanlardan, yöneticilerden, sivil teşkilatlardan, hayır kuruluşlarından yardım olarak toplanan paralar, cephe komutanlarının elinde toplanıyordu. Onlar da, kazanılan ganimetler, toplanan paralar ile silah satın alıyorlar, gittikçe güçleniyorlar, hatta olaganüstü yetkiler kullanarak bir diktatöre dönüşüyorlar, insanlara, kurşuna dizme de dahil, çok ağır cezalar verebiliyorlardı. Hatta bazen her iki tarafın cephe komutanları, merkeze tabi olmaları için kendi hükümetleri tarafından zorlanınca, önceden anlaşıp küçük hücumlar ve geri çekilmeler icra ediyorlardı. Bu savaş oyununda, ayak altında kalanlar, ezilenler, yaralananlar, ölenler ise aslında hiç kimsenin umurunda değildi.

Bizim cephe komutanı, artık iyice yorulmuştu. Bu savaşın kör dövüşü gibi uzayacağını, zaman geçtikçe daha iyi anlıyordu. Çünkü bu savaşın kaderi, savaşan tarafların elinde değildi! Ancak diğer komutanlar gibi o da, elinde bulundurduğu olağanüstü gücü kaybetmek, bir başkasına devretmek istemiyordu. Sonuna kadar savaşmak istiyor, inceldiği yerden kopsun, diye düşünüyordu. Hatta askerler arasında bir darbe olacağından korktuğundan, evine bile gitmek istemiyordu. Eve gittiğinde ise bir iki saat içinde karısını, çoluk çocuğunu görüp hemen karargaha dönüyordu. Onun ev işlerine, karısına ve çocuklarına yardım edenler vardı. Sürekli onun yakınında bulunan ve silah ticareti yapan, askerlerin giyeceğini ve yiyeceğini de tedarik eden adamlar, kendi yerlerini iyice sağlamlaştırmışlardı. Onun gücünden yararlanarak para pul kazananların, ona güvenerek akçalı işlere el atanların sayısı, günden güne artıyordu.

Evine pek uğrayamadığı için, bazen onun hanımı, bir iki saatliğine de olsa, karargaha geliyor, kocasının ziyaret edip evine dönüyordu. Son zamanlarda karısı da karargaha gelmez olmuştu. Karısı ona: “Cephe şartları, evli insanlara göre değil,” diyordu.

***

Cephe komutanı oturduğu koltuktan kalktı ve yardımcısına seslendi. Yardımcısı, içeri girer girmez, hiç bir soru beklemeden, daha önceden ezberlediği cümleleri ardı ardına sıraladı:

– Mevzilerimizde bir vukuat yoktur! Ermeni Komutan Ruben’in, bu akşamki hayır işimizden haberi var. Bu gece çatışma olmayacak(!) Emir ve görüşlerinize hazırım komutanım!...

Komutan, yardımcısından her zamanki şeyleri duyunca, gerilip koltuğa yerleşti. Çünkü Ruben ile kendisi konuşmuştu. Dişlerini gösterip sırıtarak sordu:

– Bu akşam, düğüne başlıyor muyuz?

Yardımcısı yalaka bir dille cevapladı:

– Birazdan damadı, toy hamamına[1] götüreceğiz. Sağdıç ve solduç onu bekliyorlar. Gelinlik hazırlandı. Gelini, akşam saat altıda buraya getirecekler...

Komutan elerini yana açıp esnedi, gerneşerek devam etti:

– Geciktirmeyin, düğün, damadın adına yakışır şekilde olsun…

– Başüstüne komutanım! Damat da öyle bir damat ki...

Yardımcısını, Padişahın kuş kaldıranı olarak gören ve bazen onun ağır ağır konuşmasına gıcık olan komutan, biraz da iş olsun diye onu azarladı:

– Tamam! Boşboğazlık etme! Çık dışarı!

Yardımcısı, kaşını gözünü oynattı, kuyruğu olsa bir köpek gibi kuyruk sallayacaktı.

Ateş, yardımcının davranışlarından, neler olduğunu anlıyordu. Bu günün özel bir gün olduğunu ve böyle zamanlarda neşeli ve kıvrak görünmek gerektiğini çok iyi biliyordu. Bütün maymunlar gibi, Ateş'in de ağzı açıldığında, bütün dişleri görünüyordu. Ateş'in o haline bakıp da saldıracak vahşi bir hayvan görmüş gibi korkmaya gerek yoktu. Onun bu görüntüsünü, iki kelime ile anlatmak mümkündü: Gülen maymun…

Ateş, sevinçle yardımcının kucağına atladı ve birlikte odadan çıktılar.

Elbette anlamışsınızdır! O gün akşam, Ateş'in düğünü olacaktı. Düğün, maymun düğünü olsa da, bütün hazırlıklar yapılmış ve her şey en ince detayına kadar düşünülmüştü. Komutanın yardımcısı Ateş'i, toy hamamına götürüyordu. Hamam uzakta değildi, karargahın avlusundaydı. Savaş çıktıktan sonra, ahalisi başka yerlere göç eden bu küçük köyün, en büyük evinde kurulan karargahın geniş, bağlı bahçeli avlusunda, biraz sonra büyük bir sofra kurulacaktı. Damat ile gelin de toy sofrasında yer alacaktı. Çalgıcılar ortalığı şenlendirecek, aşçılar ter dökecek, hizmetçiler ise kebap ve içki getirip götürmekten yorulup, halsiz ve baygın, yere düşeceklerdi. Ateş hem damatlık, hem de maymunluk yapacaktı. Bu yolları çok iyi bilen genç fahişe de, gelin rolü oynayacaktı. Su yerine votka akacak, kameralar düğünü

[1] Toy hamamı: Damadın, arkadaşları ile birlikte, törenle hamama gitmesi…

çekecek, fotoğraf makineleri aralıksız flaş patlatacaktı. Kadehler önce komutanın şerefine, sonra da gelin ile damadın şerefine kaldırılacaktı ve düğünün sonunda, kırk bir pare top atışı yapılacaktı...

Bu düğünün fikir babası, cephe komutanıydı ve düğünün senaryosunu da kendisi yazmıştı. O, "Allah mübarek eylesin!" diye dili ile dişi arasında mırıldana mırıldana elini sakalına atıp aynanın önüne durdu ve aynadaki aksine baka baka şimdikinden tamamıyla farklı olan eski görkemini ve birkaç yıl önceki resimlerini hatırladı. İlahi! İnsanın böyle birdenbire yaşlanması, vücudunun bütün organlarının aynı anda ihtiyarlaması ne kadar da kolaymış! Değişen, komutanın sadece görkemi değildi, bütün hayatı, düşünceleri de değişmişti. Zamane, onu nereden nereye savurmuştu… Daha dün sıradan bir eczacı olan adam, ordu kurmuş, komutan olmuş, Rus generallari ile pazarlık edip onlardan tank, top silah satın almıştı. Üstelik, o silahları, her bir silahın fiyatının yüz katına aldığını da adı gibi biliyordu. Savaşan iki tarafa da önemli sayıda silah satılması, onu çoktan şüpheye düşürmüştü. Hatta o, satıştan elde edilen kazancın, Rus generallerin kendi cebine gittiğini de anlamıştı. Bu, özel bir siyasetle yürütülen, karışık bir işe benziyordu. Hiç kimseye, boş yere silah satmazlardı. Ona ne kalıyordu ki? Sadece vaziyeti idare etmek.

En dehşet verici olanı ise dünün vatansever savaşçıları, artık bu hayatın bütün kurallarına alışmışşlardı. Bir akarsu ile beslenmeyen küçük göl gibi kokmaya başlamışlardı. Onlar, bir daha asla işlerinin başına dönmeyeceklerdi ve eve dönmek duygusundan çoktan uzaklaşmışlardı… Komutan, birden silah arkadaşlarını düşünmeye başladı: "Bunca adam, sanki özgürlüklerini bu savaş ortamında, bu savaş ile kazanıyor. Sanki bu savaş, onlara güç veriyor, yetki veriyor. Komutanlarından başka hiç kimseyi takmıyorlar. Tek işleri silaha sağlam yapışmak. Silah… Sadece düşmana değil, dost da aynı korkuyu veriyor…"

Bahçeden uyumsuz, ahenksiz çalgı sesleri gelmeye başladı. Çalgıcılar, müzik aletlerini akort ediyorlardı. Komutan, aynanın önünden; daha doğrusu, aynadaki kendine ait dünyadan ayrılıp diğer odaya geçti, elbiselerinin değiştirip saçını başını düzeltti. İş ciddi idi, damat başkası olsa da, herkesin bir gözü onun üstünde olacaktı. Şarkı söyleyenler, halay çekenler, kadeh kaldıranlar ve arada dolaşan hizmetçiler, ona hoş görünmeye çalışacaktı.

Yaz mevsimin son günleriydi, ağustos aynının bitmesine bir kaç gün vardı.Karargahın avlusundaki ağaçların geniş ve koyu gölgesinde bile, hâlâ bunaltıcı sıcağın etkisi hissediliyordu.

Komutan saatine baktı, düğünün başlaması gerekiyordu, ama ona haber verecek olan yardımcısından hâlâ ses seda yoktu. Birdenbire sinirlendi, başına bir ağrı yapıştı ve yardımcısını, telsizle yanına çağırdı. Yardımcı telaşla içeri girdi, bir suçlu gibi boynunu eğdi ve mahcup bir ifadeyle durumu arz etti:

– Biz hazırız komutanım! Ama gelin, henüz gelmedi. Telefon ettim, gelin henüz hamamdan çıkmamış. Acele etmelerini söyledim, nerdeyse gelirler, beş dakika içinde burda olurlar…

Komutan sordu:

– Peki, damat nerede?

Yardımcı, bu soruyu bekliyormuş gibi atıldı:

– Ateş'e damat elbisesini giydirdik, hazır…

Komutan, hücuma başlıyoruz, der gibi sert bir ses tonuyla emir verdi:

– Düğüne başlıyoruz! Az sonra, lakayt bir şekilde ilave etti:

– Kurtlar gibi açım. Ateş'i damat koltuğuna oturtalım. Gelin de, ne zaman gelirse gelsin...

Komutan, yardımcısıyla birlikte avluya çıktı. Düğün için gelen yirmi beş, otuz kadar asker ve daima komutanın meclislerinde bulunan çalgıcılar ile rakkaseler, onu görünce ayağa kalkıp saygıyla selamladılar. Hem askerler hem de çalgıcılar, düğün olsa da komutandan çekiniyorlardı. Özellikle çalgıcılar, birkaç kadeh içmeyince, komutanın kafası iyi olmayınca, ondan çok korkuyorlar, karşısında tir tir titriyorlardı… Genellikle, içki meclisi kızıştıktan; komutanın kafası iyice çakırlaştıktan sonra, onların bedenine bir sıcaklık yürüyor, ancak o zaman rahatlıyorlardı.

Komutan, sofranın başına geçip oturdu ve o oturduktan sonra herkes, meclisteki yerine geçti. Çalgıcılar, komutanın yardımcısının el işaretiyle birlikte, Vağzalı[2] havasına dem verip, ahenkle çalmaya başladılar. Çalgıcıbaşı, alkışlarla ritim tuttu. Meclistekilerin hepsi, çalgıcıbaşına; alkışlar da Vağzalı havasına eşlik ediyordu. Çalgıcılar coşmaya, müzik aletlerinin en ince perdelerine inmeye ve müziğin ritmini iyice artırmaya başladılar…

Maymun damat Ateş, her damata nasip olmayacak, pahalı ve şık damatlığı ile meydanda göründü. Sağdıç ve solduç, Ateş'i kırk maşallah ile getirip damat koltuğuna oturttular ve komutanı selamlayarak geri çekildiler.

Yardımcının el işaretiyle başlayan müzik, yine onun bir el işaretiyle sustu. Maymun damat, koltuğuna kurulduktan sonra, etrafı gözetlemeye başladı. Birden oturduğu tahtı beş paralık edip görgüsüz adamlar gibi masanın üstüne çıktı ve meyve dolu kaba uzandı. Hayvan acıkmış olmalıydı. Göz açıp kapayıncaya kadar, bir muzu soyup yutmaya başladı ve garip bakışlarla etraftakileri süzdü, sonra kendisine uzatılan ve yufka ekmeğe dürülmüş adana kebabını alıp lokum yutar gibi, kolayca mideye indirdi. Neşesi yerine gelince de, meclistekilere kıçını gösterip, eliyle kıçına vurmaya başladı. Sonra da

[2] Vağzalı: Azerbaycan'da, kıvrak bir oyun havası.

elini şalvarının önünde gezdirerek yaltaklanmaya başladı. Başta komutan olmak üzere, meclistekilerin hepsi pıskırarak güldüler. Bu, Ateş'in her mecliste defalarca yaptığı şaklabanlıklardan biriydi, ama meclistekiler, her defasında kahkalarla gülüyorlardı.

Maymun, kendisi için özel olarak hazırlanmış içki kadehine el attı. Bu onun, son numaralarından biriydi. "Şerefe," denildiğinde, kadehi kafasına dikecek ve ağzını yakan votkanın acısını hafifletmek için, tatlı, tuzlu bir şeyler atıştırıp inleye inleye geveleyecekti. Öyle de oldu. Meclistekiler, herkesin iyi tanıdığı öğretmeni tamada[3] seçmişlerdi. Tamada kadehini kaldırıp: "herkesin sağlığına," der demez, Ateş de votka dolu kadehi başına dikti ve ardından meze tabağına el atıp taze salatalıkları ağzına attı…

Çalgıcılar yeniden ince havalar çalmaya başladılar. Herkes yeme, içme derdindeydi. Kebaplar bir bir yutuluyor, kadehler dolup dolup boşalıyordu. Hizmetçiler ortalıkta dönüyor, türlü türlü yiyecekler, bu hünkar sofrasına taşınıyordu. Kadehler kalkıyor, şarkılar, türküler söyleniyor, oyun havaları çalınıyor, başı dumanlananlar meydanda oynuyordu...

Ateş'i de erkek sayarsak, meclis tam bir erkek meclisiydi. Bu yüzden de arada bir ayıp sözler, ağır küfürler duyuluyordu. Komutanın ağzı çok bozuktu. O, sevimli maymununa bile sık sık sövüyor, ağza alınmayacak küfürler savuruyordu.

İkide bir içeri girip çıkan yardımcı, nedense, çok endişeli görünüyordu. Bu düğünün bütün sorumluluğu onda olduğu için, Ateş'i, çalgıcıları, hizmetçileri, aşçıları, sürekli gözetliyor, aksayan bir iş olunca buyruk veriyor, adeta emirler yağdırıyordu. Ama onu en çok endişelendiren hatta kızdıran şey, gelinin hâlâ gelmemiş olmasıydı. Gelini getirmeye gidenlere, ne kadar çağrı yapmış, ne kadar acele edin demişse de, gelin henüz gelmemişti. Gelinin sağdıçları, "Gelini getiriyoruz!" deseler de, ortada ne kendileri, ne de gelin vardı. Telsizle durumu sorduğunda, gelini getirmeye gidenler bin türlü mazeret uyduruyorlardı:"Gelin, hamamdan yeni çıktı. Gelin, güzellik salonundan daha çıkmadı. Gelinin, gelinliği bol geldi, ayakkabısı dar geldi… Yardımcı öfkeden köpürüyordu, nerdeyse aklını oynatacaktı. Tam o sırada, komutan birden ayağa fırlayıp elini havaya kaldırdı. Çalgıcılara "durun" der gibi işaret ettikten sonra, yardımcısına dönüp bağırdı:

– E, boşboğaz, gelin nerde? Nerde kaldı o kahpe?

Ateş de kendi dilince civirdeyip bağırdı. Sanki o da, damat olarak gelinin gecikmesinden dolayı endişelenmişti.

Yardımcı başını aşağı eğip dudakları yer süpürerek cevap verdi:

– Komutanım, isterseniz kendim gidip bakayım mı?

[3] Tamada: İçkili meclisleri yöneten kişi.

Komutan, onun teklifini işitmemiş gibi, dalgasını geçti:

– E, görmüyor musun? Damat kızıştı! Canı gelini istiyor?!

Ateş, yine kendi dilince civirdedi, bağırdı.

Komutan, sözüne devam etti:

– Duydun mu? Bak, damat da sözümü tasdikliyor. Hiç olmazsa bu zavallıya bir esrar sarıp verin! Başı dumanlanınca, belki gelini unutur…

Ateş, "damat" sözünü henüz öğrenmediğinden, söylenenleri pek anlamadı; ama alkolün tesiriyle mahmurlaşan gözlerini, meclistekilerin üzerinde gezdirdi. Sanki komutanın dediklerini, ona tercüme edecek bir adam arıyordu. Ateş, aradığı tercümanı bulamasa da çıkış yolunu buldu. Oturduğu sandalyeden sıçrayıp aşağı indi ve adeta yuvarlanarak çalgıcıların önüne geldi. Çalgıcılar, zaten o anı bekliyorlardı. Ateş, civirdeyerek işaret etti. Her zaman oynadığı havanın: "Terekeme havasının" çalınmasını istiyordu. O sırada Ateş'e, yeni sarılmış bir esrar uzattılar. Ateş, sarılan esrarı dudağına alır almaz, çakmağı çakıp yaktılar. Ateş, esrarı dumanlatıp dört beş nefes çekti. Çalgıcılar, terkeme havasını çalmaya başlar başlamaz, Ateş kollarını açıp ortaya çıktı…

Ben bu sahneyi videodan, şimdi bile izlerken "Terekeme havası iliğime işliyor. Ateş, öyle akrobatik hereketler yapıyor, öyle kırdıra kırdıra oynuyor ki, meclistekilerin hayranlıkla onu alkışladıklarını görünce, insan yerinde duramıyor. Siz de o düğüne katılsaydınız, Ateş'i delice alkışlardınız.

Yardımcının başını eğip hafiften sallaması ile birlikte çalgıcılar, terekeme havasına son verip zenci dansı havasına geçtiler. Ateş, asıl şimdi maymunluğa başladı. Zenciler gibi gâh eğilip bükülüyor, gah yılan gibi kıvrılıyor, gâh zıplayıp yere yuvarlanıyordu. Maymunların çoğunluğu Afrika kökenli ve siyah derili olduğu için, belki de Zencilere ait dansları büyük bir ustalıkla icra ediyordu.

Ateş, oynaya oynaya gelip komutanın omuzuna sıçradı ve oraya kurulup oturdu. Şimdi Ateş, meclistekilerin sağlığına kadeh kaldırıp: "Şerefe," diyecekti… Maymun kendisine uzatılan kadehi alıp civirdeyecek, konuşacak, konuşmasına ara verdiğinde ise meclisin tamadası, bu sevimli mahlûkun söylediklerini tercüme edecekti. Maymun kadehi kaldırıp civirdedi. Tamada, az sonra tercümeye başladı:

– Sevgili misafirler! Ey, bizden türeyenler! Başta sevimli komutanımız olmak üzere, sizleri düğünümde görmekten dolayı çok sevinçliyim. Zahmet edip düğünüme katıldığınız için bütün dünya maymunları adına, hepinize teşekkür ediyorum. Ben, insanların düğün yaptığı ve güzel bir hanımla evlendirdiği ilk maymun olmaktan gururluyum...

Her mecliste, Ateşin verdiği sağlığının komik tercümesi, özellikle yazılıyor ve duruma uygun hale getiriliyordu.

Bu defa, onun söyledikleri hep düğün hakkındaydı. Tamadanın meddahlığı devam ediyordu:

– Sevgili dostlar! Biz maymunlar, evlilik kurumuna ve kadın meselesine, siz insanlardan biraz farklı bakıyoruz. Ancak ben, yatakta eşime medenice yaklaşacağıma; kadın haklarına saygılı olacağıma ve onun hukukunu koruyacağıma, kendi Tanrım adına yemin ediyor, söz veriyorum. Diğer maymunlar gibi, hızlı ve çevik hareketlerle eşimin üstüne çıkıp işimi bitirdikten hemen sonra da inmeyeceğim. Bundan önce, bu konuda öğrendiklerimi terk edip hanımımı, onun izni ile soyunduracağım ve onun rızası ile yatağa uzatacağım...

Tamada tercüme ettikçe, Ateş da başını sallayıp onun dediklerini onaylıyordu. Avlunun dışından, korna sesi gelince, tamada konuşmasını yarıda kesti. Herkes gelenlerin kim olduğunu anlamak için kulak kesildi.

Birisi bağırdı:

– Gelini getirdiler!

Mecliste her kafadn bir ses çıkıyor, söylenenler pek anlaşılmıyordu. Güya olağanüstü bir durum vardı. Halbuki meclistekilerin hepsi, getirilen gelini çok iyi tanıyordu. Sadece onu gelinlikle görmemişlerdi, o kadar. Nasıl derler!? "Tazı aynı tazıydı ama üstündeki çulu değişmişti…. Kadın, dört beş kişiden oluşan ekibiyle, kaç kez bu meclise gelmiş, meclisin altını üstüne getirmişti. Hatta onu, Ateş bile iyi tanıyordu. O kadının meclise geldiği bir gün, içip keyfi yerine gelen komutan, sevimli maymununu evlendirmek için, ona bir eş aradığını söyleyince, aniden Ateş ile evlenmeye razı olduğunu bildiren de bu kadın olmuştu: "Bana hiç kimse gelinlik giydirmedi. Neyleyim, kısmet bu maymuna imiş," diyerek şaka ypmıştı. O zaman, komutan da onlara gizlice bir düğün yapacağına dair söz vermişti...

Vağzalı havasının sesi, mecliste konuşulanları bastırdı.

Bahçe kapısının arkasındaki asıl kahraman ise, çalgıcıların yanına varmak için can atıyordu. Kapı açıldı. İnce, narin kumaştan elbisesinin eteğini toplayarak içeri giren, güzel genç kadın, beş altı adım attıktan sonra durdu. Neler olduğunu anlamaya çalıştı. Meclisin farklı bir havada olduğunu görünce, önce şaşırdı, yüzündeki tebessüm dondu kaldı. Sanki gözleriyle bir yitiğini aradı.

O anda komutan kendine gelir gibi oldu, başını silkeleyip sarhoşluk dumanını başından kovmaya çalıştı, ama sanki nefesi tıkandı, sesini çıkaramadı. Kadını çok iyi tanıyan komutan ardımcısı, komutanın ağzının içine baktı. Komutan emir vermeden, kendi başına bir şeyler yapmaya cesaret edemedi. Mecliste oturalardan bazıları, genç kadınla göz göze gelmemek için başlarını öne eğdiler. Çalgıcılar öce ritmi yavaşlattılar ve ardından müziğin sesi de kesildi.

Son zamanlarda, bir kadın görür görmez üstüne atlamayı ve işe girişmeyi öğrenen Ateş, sahibinin omzundan yere inip kadına doğru yaklaştı. Maymun, kadının yanına varır varmaz, onun bembeyaz bacaklarını ihtirasla öpmeye, ağzının suyunu akıtarak kadının bacaklarını yalamaya başladı. Kadın, Ateş hakkında söylenenleri duymuştu, onun bu hareketlerinden haberi olsa da, pek inanmamıştı. Hatta kocasının bu eğitimli maymununu, görmeyi de çok istiyordu. O nedenle maymun onun yanına gelirken, fazla çekinmemişti. Ancak maymun, yıldırım gibi ileri atılıp komutanın karısına sarılınca, kadın şaşkınlıktan ne yağacağını bilemedi. Maymun, o anda kadının külotuna el atıp aşağı çekti. Kadın olanca sesiyle bağırdı. Bu dehşetli ses, meclistekilerin kulaklarından girip bütün beyin hücrelerini dolaşarak avluda yankılandı ve adeta oradakileri, içkinin dumanlı havasından çekip çıkardı.

Komutan ani bir hareketle yerinden fırlayıp yaklaşık on adım mesafeden kendisini yardıma çağıran karısının yanına vardığında, maymun da kadının kilotunu, keskin dişleri ve tırnakları ile dilik dilik edip yere fırlatmıştı. Ateş, önceden de kendisine direnen fahişelerin kilotlarını yırtıp atıyordu. Burada olan herkes bunları biliyordu. Öfkeden deliye dönen ve kendini kaybeden komutan, maymunun damatlık elbisesinin yakasından yapışıp kendisine doğru öyle bir çekti ki, maymunun ceketinin düğmeleri koptu, kumaşı yırtıldı ve ceket komutanın elinde kaldı. Maymun kadının bir bacağından sıkı sıkıya yapışmıştı. Her zaman sahibinin bir sözünü iki etmeyen maymunun aksiliği tutmuştu. Bir sülük gibi kadının bacağına yapışmış, bırakmıyordu. Galiba votkanın ve esrarın etkisiyle, aklı başından gitmişti hayvancağızın.

Meclisteki adamlar bir birine yaklaştı, ileri çıkan yoktu. Kendi karısını maymunun hışmından kurtarmaya çalışan komutana, nasıl yardım edebilirlerdi ki?

Maymun, tırnaklarını kadının kalçalarına saplayıp kanatsa da komutan yeni bir hamle ile Ateş'i, karısından güç bela ayırıp üç dört adım ötede, kaldırıp yere çarptı ve belindeki tabancayı çekti. Sahibinin silahını kılıfından çıkarıp kendisine nişan aldığını gören maymun, tabancayı ve ondan çıkan sesin dehşet veren sonucunu hissetti. Bir anlık şaşkın bir bakışla, az sonra katili olacak sahibine bakmaya ve merhamet dilercesine civirdemeye başladı. Ama bu ses, daha düne kadar, komutanın yerine "ateş!" emrini veren sese hiç benzemiyordu, o sesten eser yoktu. İlk kurşun, Ateş'in karnına isabet etti, sırtüstü düştü, yere yığılıp kaldı. Yaralı maymun, can çekişirken, komutan, onun alnının ortasına nişan aldı ve tetiğe bastı. Üçüncü, dördüncü, beşinci kuşuna hiç gerek yoktu, Ateş ikici kuşunla hareketsiz kalmış, maymunlar cehennemini boylamıştı. Maymunun kevgire dönen bedeninden akan kan, ortalıkta birikip göllendi. Zavallı hayvanın Damatlık elbisesi kısa pantolonu da kana bulanmıştı. Komutanın tırmalanmış ve derince ısırılmış sol elinden de kan damlıyordu. Onun elinden damlayan kanın, maymunun göle dönen kanı içine düşmesi, meclistekileri korkutuyordu. Hiçkimse sesini çıkarmıyordu. Komutanın karısı bu olayı, dil bilmez bir hayvanın hokkabazlığı olarak görmüştü. Pek fazla etkilenmemiş olacak ki, boş gözlerle çevresindeki adamlara bakıyordu. Ancak komutan ve onun adamları, bu olayın arkasındaki gerçeği iyi bildiklerinden, başlarını öne eğip adeta pusmuşlardı.

Komutan dönüp karısının yüzüne bakmak istediğinde, bahçe duvarının ötesinden, arabaların korna sesleri geldi. Meclistekilerin hepsi, bu seslerin ne anlama geldiğini çok iyi biliyorlardı. Ama komutanın karısının hiçbir şeyden haberi yoktu. Komutan, cephede yaşadığı üç yılda, böylesine ahmakça bir duruma düşmemişti. Bu rezil sahneyi terk etmek, hiç olmazsa, bu olanların geride kaldığını düşünmek için on dakikalık bir zaman dilimi, ileri geçmek, hafızasını, beynini ezen bu düşünceleri unutmak ne kadar zordu. Oysa askerlere emretmek, düşmana top ateşi yaptırmak, kurşun yağdırmak, düşman üstüne tank sürdürmek, ne kadar da kolaydı!

Gelin ve onun yanındaki dört beş fahişe, zılgıt çekerek avludan içeri girdiler:

– Ateş'im beni affetsin, onu çok beklettim. Hani benim sevgilim? diye bağırarak içeri gelen fahişe, bir kahkaha attı. Ancak birdenbire, gelin ve onu getirenler, heykele dönmüş adamların arasında, şaşkınlıktan donakaldılar. Bir an sonra, gözleri fal taşı gibi açılan gelin, yerde, kanlar içinde yatan Ateş'i gördü ve derhal istenmeyen bir hadisenin olduğunu anladı. Gelin, komutanın yanında duran kadına baktı ve birden dalağı sancılandı. Suratını astı ve: "Herhalde burada olanlar, bu kadının yüzünden oldu," diye düşündü. Komutanın gönlünü almak için, oturmadan önce yerde yatan damadın başına gelip yalandan bir şivan koparmak, ağıt dizmek istediyse de olanlardan haberi olmadığı için çekindi, sessizce beklemeye karar verdi.

– Defolun başımdan!!!

Komutanın bu gürlemesi, deminden beri gözden kaybolmak, ortalıktan sıvışıp gitmek, buharlaşıp uçmak hatta utançtan karıncaya, sineğe, böceğe, tırtıla dönmek isteyen adamların hepsinin içinden geçenleri özetliyordu. Birkaç saniye içinde avluda komutan ile karısından başka hiç kimse kalmadı.

Çok garipti, komutanda da bir anlık yaz havasında uçan, kıpırdayan, ağaçlara yapışan haşaratları, kendisinden kaçıp gizlenmeye çalışan askerlerin Cırtdan'ı[4] andıran görüntüsüne benzetti. Kulağının dibinde vızıldayan sinek, onun bütün her şeyini bilen yardımcısını hatırlattı. Komutan çocukken yaşıtları gibi yazıda yabanda sinek tutunca, bu boşboğaz haşeratın kıçına çöp sokup havaya bırakırdı ve bundan da sineğin keyf aldığını düşünürdü. Komutan, aslında sineklerin, başlarına gelenlerden keyf almadıklarını, yakalanınca ölümden yakalarını kurtarmak için öyle davranıyor olduklarını düşündü. Eğer öyle değil ise, şimdi kulağının dibinde dolaşan bu sinek ne istiyordu? Yoksa, bu haşerat, eskiden canını yaktığı sineklerden türeyen bir sinek miydi? Ulu dedelerinin incinmiş ruhunu teselli etmek için öfkeyle vızıldayıp, komujtanla dalga mı geçiyordu? Belki o, kendi kendine hayıflanıyordu. Belki de yardımcısı sinek kılığına girmiş, onu rahatsız etmek için dirsek gösteriyordu.

[4] Cırtdan: Masal kahramanı.

O an, tenzil– i rütbe olmuş ve generallikten, erliğe dönmüş olan komutan, kimsenin olmadığı bu mekanda, hayli miskin görünüyordu. Sırtındaki askerî kıyafeti çıkarıp aynanın karşısına geçse, aynada yılların eczacısını görecekti.

Karısı, komutanın moralinin bozulduğunu bildiğinden, hiç bir şey olmamış gibi:

– Boş yere maymuna kıydın! Dedi, Allah'ın yarattığı, dilden anlamaz mahluk, ne yaptığını bilmiyor ki...

Komutan, içini çekerek, üzüntüyle cevap verdi:

– Ölen, maymun değildi, ölen bendim. Ben kendimi kurşunladım.

Araya derin bir sessizlik çöktü. Kadın, bu sükutu bozdu:

– Kaç haftadır eve gelmiyorsun. Biliyorum, yorgunsun, ama merak etmiştim seni. Bu yüzden yanına gelmeye karar verdim.

Komutan alnını ovuşturdu:

– Ben dostlarımı, akranlarımı, gençleri başıma toplayıp silaha sarıldığımda, düşmanı kısa sürede yeneceğimizi düşünüyordum. Ama yanılmışım. Oof!

Komutan derin bir of çekti, Karısı ise onu yatıştırmaya çalıştı:

– Yorgunsun, haydi evimize gidelim, hiç olmazsa bir gece dinlen!

Komutan, sanki söyleyecek söz bulamadı:

– Gidelim, zaten bu gece çatışma olmayacak...

Güneş batmak üzereydi...

O gece, saat bire doğru, top sesleri geldi! Komutan, cephenin yaklaşık yirmi kilometre ötesindeki evindeydi. Hemen telsizine sarıldı. Top atışı yapanların Ermeniler olduğunu anlayınca, düşman komutanı Ruben ile konuşmak için telsizin kodunu değiştirdi. Ruben derhal cevap verdi. Çok iyi bildiği Azerbaycan Türkçesi ile konuştu:

– Keyfini bozma! Rahat ol! Baktım ki, sizden ses çıkmıyor, Ateş'in düğününde, top atışını ben yapayım dedim. Geçen sefer bizim Krag'ın[5] doğum gününde, sen bizden önce davranıp kırk bir pare top ateşi yaptırmıştın. Ben de borcumu ödedim.

[5] Krag: Ermenice ateş, burada köpek ismi.

Komutan gönülsüzce cevap verdi:

– Haa, tamam. Krag'ın çok yiğit bir köpek olduğunu söylüyorlar...

Komutan, top sesleri kesildikten sonra bolkona çıkıp bir sigara yaktı ve düşünmeye başladı...

Ağustos, 2009.

ŞER NİZİ

Küçük, şirin S… şehrinde, savcı olarak görev yapan çocukluk arkadaşım, Şaik'e uğramak istiyordum. Bu şehir, yolumun üstündeydi. Şaik'i çoktandır görmüyordum, fırsattan istifade edip ana yoldan S… şehrine doğru kıvrıldım. Ayaküstü Şaik'e uğrayıp, burada bir iki saat kaldıktan sonra, yoluma devam etmeyi düşünüyordum. Ağustos sonlarıydı, havalar hafiften serinlemişti, ama öğle vakti yine de çok sıcak oluyor, sıcaktan, nefes almak bile zorlaşıyordu. Öğle sıcağında yola devam etmek yerine, Şaik'e uğrayıp ikindi vaktinden sonra tekrar yola çıkmayı planlamıştım.

Şaik beni, küçük bir restorana götürdü. Restorantın bahçesi çok güzeldi, her taraf yemyeşildi. Ağaçların gölgesindeki bir masaya oturup sağdan soldan konuşmaya başladık. O anda Şaik, biraz ilerdeki masaya yaklaşan iki adamdan biriyle, uzaktan selamlaştı ve bana dönüp usulca seslendi:

– Arkanı dön ve o masadaki uzun boylu adama bak. Sana o adam hakkında bazı şeyler anlatacağım.

Arkadaşımın dediği gibi, adamın boyu çok uzundu. Bu zayıf, sıska adam, yaklaşık yetmiş yaşındaydı. Yüz hatlarını tam olarak göremesem de, kuru suratının görüntüsü, bir daha silinmeyecek şekilde hafızama kazındı. Karşıdan, yazlık şapkasının siperi altından fırlayan ince burnu ve hafiften ileri çıkmış çenesi görünüyordu. Onun neler giyindiğini söylemeye gerek yoktu, çünkü o, her an başka bir kılıkta karşımıza çıkabilirdi.

Şaik:

– Bu adamı iyi hatırla, dedi. Bir gün senin de kapını çalabilir! Onun söylediklerinden bir şey anlamadığımı görünce, konuşmasına devam etti:

– Biliyorum, bazı insanlar hakkında anlatılan garip olaylar, senin pek ilgini çekmez. Ama, dinle! Bu gördüğün adamın asıl adı Niyaz'dır. Burada yaşayan herkes ona, "Şer Nizi" der. Gülümsedim. Şaik oturduğu sandalyeye iyice kurulduktan sonra Şer Nizi'yi tanıtmaya, onun meceralarını anlatmaya başladı:

– Niyaz bu şehirde doğmuş ve ömrünün tamamı bura geçmiş. Daha beş altı yaşlarındayken babası ölmüş ve çok küçük yaşta yetim kalmış. Anası çok kavgacı, üstelik kavga ettiği insanlara karaçalan, iftira atan bir kadınmış. Annesi de bir kaç yıl evvel ölmüş. Annesinin adı Kübra imiş, ama burada yaşayanlar ona, "Kobra," dermiş. Evleri ise pazaryerinin arkasındaymış… Babasından geriye, hiç bir şey kalmadığı için, okulda hademe olarak çalışan annesi ile birlikte çok fakir bir hayat süren Niyaz'ın çocukluğu, işte bu pazarda geçmiş.

Niyaz, bu güne kadar başından geçenleri anlatmaktan hiç çekinmez. O, yaşadıklarından utanan bir adam değil. Soracak olsan, "Bana Şer Nizi derler," diye başlar anlatmaya… Dediğine göre, on, on bir yaşlarındayken, pazarda meyve çaldığından dolayı, meyve satanlardan biri, onu fena halde döver. Niyaz'ın bağırtısına yetişen Pazaryeri polisi, meyve satan adam ile Niyaz'ı, karakola götürür. Komiser, meyve satan adamı saldırganlıkla suçlar ve işi abartıp meyveci hakkında, adam öldürmeye tam teşebbüs suçundan işlem başlatacağını, hakkında cinayet dosyası açacağını bildirir. Meyve satan adam, suçu Niyaz'ın üstüne yıkmak istese de fayda etmez. Konu ile ilgili açıklama yazmak, tutanak tutmak için kalem kağıt gelince, meyveci ellerini yukarı kaldırır, adeta teslim olur. Ciddi şekilde suçlandığını, bu işin sonunun kötüye varacağını düşünen adam: "Beni bağışlayın," diye yalvarmaya başlar. Sonra, Komiser ile meyve satan arasında fısıldaşmalar başlar, ama küçük Niyaz, önce bu fiskostan bir şey anlamaz. Uzun süren pazarlıklardan sonra nihayet, komiser, meyve satanın, işlediği suçun ceremesini çekmesine rıza gösterir. Meyveciden yüklü bir cereme alan ve onu, gerine gerine yola salan komiser, daha sonra odaya gelir ve Niyaz'ın cebine bir "onluk" sokuşturur. Hatta pazarın girişindeki kahveden bir demlik çay getirtir, Niyaz'ın bardağına çay doldurup elini de onun omzuna koyarak şöyle der:

– Nizi, can balam, sen rahat ol, şimdi güzel güzel çayını iç. Lazım amcan bu pazarda görev yaptıkça sana hç kimse öte git diyemez. Bundan sonra, pazar esnafından hiç bir köpoğlunu, pipine bile takma. Canının istediğini yapmakta serbestsin! İstediğini yap! Sen erkek adamsın Nizi…!

Komiser Lazım daha sonra sigarasını tüttüre tütüre, Niyaz'ın anasının nasıl gayretli, namuslu bir kadın olduğundan dem vurup onun anasını methetmeye başlar…"

Dostum Şaik, bunları söylerken pıskırıp gülmeye başladı ve devam etti:

– Şer Nizi bu olayı, yaklaşık bir ay evvel anlattı bana. O, şöyle diyordu: "Şimdi düşünüyorum da, o zaman komiser Lazım, anamın gayretinden, namusundan dem vururken tamamen yalan söylüyor, boşboğazlık ediyormuş. Çünkü anam, namusunu korumak için özel bir gayret göstermiyordu. Daha doğrusu, hiç kimse cesaret edip de anama yaklaşmak istemiyordu. Ağzı şer dolu avradı, kim ne yapacaktı!?

Şaik ellerimi çeneme dayayıp merakla onu dinlediğimi görünce:

– Sen yemeğini ye, dedi. Anlatacaklarım çok...

– Tamam, yiyorum, sen devam et, dedim, elimi tabağa uzattım. Şaik devam etti:

– Evet, komiser Lazım, Niyaz'ı, karakolun kapısından savuştururken onun kulağına fısıldar:

– Nizi! Bu parayı götür, anana ver. Yarın değil öbür gün de yanıma gel. Seninle işimiz var...

Niyaz, niye yarın değil de bir sonraki gün gelmesi gerektiğini, komiserin niye öyle dediğini büyüdükten sonra anlamış. Komiser Lazım, işin b…. Çıkarmayalım demek istiyormuş.

Niyaz, sallana sallana anasının yanına gelir. Anasına, pazarda dayak yediğini anlatınca, Kübra hanım başını bir kobra yılanı gibi uzatıp uzandığı divandan doğrulup oğluna bakar. Nizi, anasının kolları sıvayıp meyve satan adamın evine, baskına gideceğin hisseder ve hemen ekler:

– Ana! Komiser Lazım amca, beni döven adamı öyle güzel fırçaladı ki, adeta sıkıp suyunu çıkardı.

Kübra'nın gözlerinden ateş saçılır:

– Ama seni dövmüşler!

Niyaz cebinden onluğu çıkarıp anasına uzatır:

– Bu parayı Lazım amca verdi.

Kadın onluğu görünce gevşer ve gıcır gıcır parayı alıp hışırdatarak sorar:

– Lazım amcan kim? O tombul, kırmızı yanaklı adam mı?

Niyaz pis pis güler:

– Evet ana…

Kadın onluğu cebine atıp sussa da Niyaz, anasının bu işiten hoşnut kaldığını hisseder. Niyaz, daha sonra Lazım'ın sözünden çıkmaz olur, ertesi gün, alışverişin kızıştığı anda pazara girer, ancak hemen komiser Lazım'ın yanına gitmez. On beş gün evvel, dükkanından bir manda böbreği çaldığı için, onu tekme tokat döven kasap Babaş'ın dükkanı karşısına varır ve ellerini beline koyup meydan okurcasına dikilir. Niyaz kasap Babaş'a ter ters bakmaya başlayınca, kasap Niyaz'a bağırır:

– Müşterilerin geleceği zaman, dükkanın önünü kapatma ulan! Defol, git burdan!

Niyaz, kavga için bahane arar, horozlanır:

– Ben nerde istersem orda dururum, bu pazaryeri senin babanın mı? Hem senden et ala var mı ki? Manda etini, dana eti, diye millete kakalıyorsun, dürzü!

Kasap Babaş tezgahın arkasından çıkıp Niyaz'a hücum edince, nerde var nerde yok, komiser Lazım oracıkta biter. Lazım gözünü öyle bir ağartır ki, Niyaz, onun gözüne bakınca korkup kaçar. Pazaryerinin dışında biraz gezip dolaştıktan sonra, o gün, komiser Lazım'ın yanına gitmesi gerektiğini

hatırlar, karakola varır, Komiser Lazım'ın kapısını vurup içeri girince, orada tamamen farklı bir Lazım görür. Komiser Lazım, odasında Lazım amcaya döner. Niyaz, başından geçeni anlatmak ister:

– Lazım amca…

Komiser Lazım, onun sözlerini ağzına tıkar:

– Nizi bala, bak bu söyleyeceklerimi hiç unutma. Öyle her adama ilişme, sonra başımız ağrır. Kasap Babaş iyi bir adamdır. Bunu sen de göreceksin. Öğleye kadar pazarda gez, dolaş. Yani çevreye iyi bak, kime ilişebilirsin, keşif yap! Öğleden sonra da Babaş'ın yanına var ve edeple selamını ver. Göreceksin, o senin gönlünü alacak...

O gün Niyaz, öğleye kadar pazarda dolaşır, kendini dövdürmek için birkaç kez girşimde bulunsa da başaramaz. Akşamüstü kasap Babaş'ın yanına gider, komiser Lazım'ın öğrettiği gibi edeple selam verir, hatta kasabın halini hatırını sorar.

Kasap Babaş kan lekeleri yeni kurumuş bir paketi ona uzatıp:

– Hayvanın karaciğerinin en güzel yerinden. Yarım kilodan fazla, al götür, anan, ekmeğinize katık etsin...

Anası evde Niyaz'ı, güler yüzle karşılar. O akşam ana oğul, ciğer kavurması yerler. Ertesi gün Niyaz, Komiser Lazım'ın yanına gelice, Lazım amcası ona şöyle der:

– Nizi, pazarda bir adam var balam. Dürzü, çok tüylenmiş. Onun biraz yolmak lazım. Şimdi ben aşağı inip pazaryerini gezeceğim. Sen de uzaktan beni izle! Ben bir satıcının karşısında varıp dikileceğim, sonra da elimi cebime atacağım. Bil ki, yolacağımız adam, odur.

Komiser Lazım, yaktığı sigaranın dumanı havaya üfleyip Niyaz'ın saçını sıvazlar ve der ki:

– Göreyim seni Nizi bala! Önce adamın etrafında bir tur at, gez, dolaş. Adam, sana kızıp da bir söz söylerse, hiç zaman geçirmeden başla: Adamın anasına avradına, yedi sülalesine… bas kalayı! Sen gerisine karışma. Erkekse sana, el kaldırsın?! Bu defa sana, çok iyi para vereceğim. Haydi, şimdi iş başına!

Niyaz, yapacağı işi iyice öğrendikten sonra, komiseri izlemeye alır, adamı tespit edince de hücuma geçer. Önce adamın sattığı üzüm kurusunu avuçlayıp çekirdek işler gibi tek tek ağzına atar ve tezgahın önünde gidip gelmeye başlar. Satıcının kendisine aldırmadığını görünce iyice hayasızlaşır. Ceviz sepetinden aldığı cevizleri yere atıp top oynamaya, her bir cevizi sağa sola şutlamaya başlar. Adam kendini kaybeder, Niyaz'a sövmeye başlar. Niyaz da ağzına ne gelirse satıcıya söver. İyice öfkelenen adam, Niyaz'ı yakalayıp ayağının altına alır. Vur Allah'ım vur! Etraftakiler Niyaz'ı, güç bela adamın elinden alırlar. Ağzı burnu kan içinde kalan Niyaz, etrafına ne kadar baksa da, Komiser Lazım'ı göremez.

Anasından ve Komiser Lazım amcasından başka kimsesi olmayan Niyaz, ağlaya ağlaya eve gelir. Anası, Niyaz'ı kan revan içinde görünce, dizlerine vurup çığlığı basar, mahallede bir figan koparır:

– Nizi! Oy benim yetim kuzum! Seni dövdü, söyle, kim!?

Niyaz ağlayarak cevap verir:

– Ben bilmiyorum, ana, beni döveni Lazım amca biliyor.

Komiser Lazım'ın adını duyar duymaz, Kübra'nın öfkesi yatışır. Oğlunu, Lazım'ın kasten dövdürdüğünü anlar. Hemen su getirir, bir eliyle ibrikten su döküp diğer eliyle Niyaz'ın yüzündeki kanları yıkar ve sonra çocuğu karyolaya uzatır ancak muhkem dayak yiyen Niyaz'ın sızıltısı, bir türlü kesilmez.

Kobra(!) oğlunun bu şekilde dövülmesine dayanamaz ve oturduğu yerden ellerini dizine vurup:

– Vay benim talihsizim! Vay benim kara bahtlı yetim balam! Allah seni bu günlere koyanların belasını versin, diye höykürüp ağlamaya başlar.

Niyaz ise kendi derdini unutup anasını sakinleştirmeye çalışır:

– Ana, ağlama, Lazım amca, bu defe sana çok para vereceğim demişti.

Tam o sırada kapı vurulur. Komiser Lazım, kapıyı açıp içeri girer. Onu gören ana oğul, cesaretlenir.

Kübra, yarı sitem, yarı şikâyet, açağ azğını:

– Ay Lazım kardeş, hele bak, bu yetimi ne hale getirmişler? Eve geldiğinde al kanlar içindeydi. Balamın kanını kendi ellerimle yıkadım. Eli kırılası cani, çocuğumun yüzünü gözünü morartmış.

Komiser Lazım yavaşça fısıldar:

– Belediye Başkanı, beni çağırmıştı, oraya gitmiştim. Benim pazaryerinde olmadığımı fırsat bilip çocuğu dövmüşler. Sen üzülme Kübra bacı, O dürzünün boğazını sıkacağım, şimdi gidip dünyayı başına yıkacağım!

Lazım, Niyaz'ın gömleğini yukarı kaldırıp onun bedenini dikkatle süzer, morarmış, sıyrılmış yerlerini gözden geçirir, çocuğun ağzını gözünü eliyle yoklar ve ağır bir hasar almadığından emin olduktan sonra şöyle der:

– Kübra bacı, sen hiç rahatını bozma, ben görüp geçirmiş bir adamım. Nizi balanın yarasında korkulacak bir şey yok. Ben şimdi gidip o hödüğün dersini veririm. Akşamüstü tekrar gelirim, haydi eyvallah….

Komiser Lazım, akşamüstü eve gelir. Kemerinde taşan göbeğinin üstünde tutarak getirdiği, ağzına kadar dolu torbayı Kobra'ya uzatır. Kobra, torbayı mutfağa bırakıp döndüğünde Komiser Lazım'ın, Niyaz'ın saçlarını sıvazladığını görür. Tabi oğlunun da elinde tuttuğu kırmızı onlukları özenle üst üste koyup desteklediğini…

Bu olaydan sonra, Niyaz'ın gözü korkar. Kimseye takılmaya cesaret edemez, çünkü uzun müddet sırt ağrısı çeker. Anası da onu sıkı sıkı tembihler:

– Balam, o kırmızı suratlı, porsuk Lazım, ne derse desin inanma! Kuyruğu ele verip de kendini fazla dövdürme. Bir tokat yedin mi, sıvış kaç oradan..

O olaydan sonra hiç kimse, Niyaz'ı dövmeye cesaret edemez. Küçücük şehirde, olayı her duyan birbirine iletir, herkes haberdar olur. Niyaz'ın bu numarası, herkese malum olduktan sonra, hiç kimse onun yanına yaklaşamaz. Fakat o günden sonra şehir halkı ona, "Şer Nizi" demeye başlar...

Komiser Lazım, Şer Nizi'den pek hayır göremese de arada bir onun başını sıvazlayıp cebine beş on, ne bulursa sokuşturur. Niyaz ise, pazaryerinde dolaşmaya devam eder. Şer Nizi'den kurtulmak için kimi ona yağ çeker, kimi üç beş kuruş rüşvet verir, kimi anası Kübra'ya şikâyete gelir, kimi içinden söverek öfkesini dindirir, ama hiç kimse ona elkaldırıp dövemez!

O yaz, bir işin ucundan tutup helal para kazanmak için kendini sağa sola vuran Şer Nizi, pazarda ticretle uğraşıp para kazanmaya karar verir. Bu düşüncesini anasına açınca, anası: "Balam, sen daha çocuksun," deyip lafı ağzına tıkar. Ancak oğlunun bu işe, kara sakız gibi yapıştığını görünce, boyun eğer, oğluna der ki:

– Ay balam, bu iş benim razı olmamla bitmez. Elimizde bir kuruş sermayemiz yok. Kimden para isteyeceksin?

Kübra hanım, birkaç gün düşünüp taşındıktan sonra oğlunu, sabah erkenden rayon merkezinden beş altı kilometre ötedeki köyde yaşayan, ihtiyar dayısına gönderir.

Kübra'nın dayısı, Şer Nizi'nin ticaretle uğraşma fikrini öğrenir öğrenmez, köydeki bağını gösterir ve ona yol gösterir:

– Oğul, bağda bahçede yetişen meyveleri, kurt kuş yiyor. Bir karım, bir de ben… Yaşlıyım, elimden tutanım yok. Yüreğinde atarın varsa, topla bu meyveleri, çek pazara... Hem sen üçbeş kuruş kazanırsın, hem de bize yardım dersin. Eşeğim de var, arabam da, neyim varsa emrinde…

Yaşlı adamın dediklerini duyan Niyaz, çok sevinir, uçmak ister ama kanat bulamaz. Hemen yaşlı adamın bağından meyveleri topplamaya girişir. Bir araba meyve toplar, uzunkulağı arabaya koşar ve

akşamüstü yola çıkmak için bütün hazırlıkları tamamlar. Şer Nizi, hazırlanan sofraya oturur, karnını doyurduktan sonra anasının dayısı ile vedalaşıp arabaya atlar ve eşeği dürtükleye dürtükleye yola düşer.

Şer Nizi, eşek arabası sürmenin usulünü, az buçuk bilirmiş. Çünkü o zamanlar, yolda belde at arabasından, eşek arabasından başka ulaşım aracı yokmuş.

Yolu yarıladığında, karanlığın indiğini gören Şer Nizi, elindeki söğüt değneği ile uzunkulağın tembel yürüyüşünü hızlandırmak için hayvanın beline beline vurur. Eşeği öyle döver ki, hayvanın sırtına değneğin izi çıkar. Eşek, acıyla hızlandığında aniden çukura düşer ve hayvan çukurdan çıkmak için can havliyle ileri atılır. Bu sırada araba geriye doğru devrilir, Nizi de arabanın altında kalır. Tekerleri havada dönen arabanı altında kalan Şer Nizi, düştüğü yerde, torpağa gömülmese de kendi çabasıyla arabanın altından çıkamaz. Zavallı, Nizi, o kadar ağlayıp sızlar, o kadar bağırıp yardım ister, ama sesine ses veren bulunmaz. Hava gittikçe kararır, Nizi korkmaya başlar. Dağda çakallar ulumaya başlayınca korkudan ödü yarılır. Canının derdine düşen Nizi, ağlayıp inleyerek gözünü yola dilker ve umudunu Allah'a bağlar, gökten bir zembil inmesini bekler. Arabayı, tekrar tersine döndürüp tekerleri üstüne koyamayacağını anlayan uzunkulak ise pişmanlık içinde susar...

O sırada, az ilerde beliren bir taksi ışığı, Şer Nizi'nin aklını başına getirir. Cesaretini toplayıp taksinin yaklaşmasını bekler. Araba, dümdüz toprak yolun üstüne devrildiği için taksidekilerin mutlaka göreceklerini düşünür...

Devrilen arabaya yaklaşınca yavaşlayıp duran taksinin farları, devrilen arabanın tahta parmaklıkları arasına şıkışıp yardım dileyen Şer Nizi'nin ağlamaklı yüzüne vurur. Taksiden iki kişi iner ve devrilen eşek arabasına doğru geldiklerinde Nizi'nin sesi duyulu:

– Ay amca! Ay dayı! Yardım edin, arabam devrildi, altında kaldım...

Işık, adamların arkasından geldiği için, Nizi, gelenlerin kim olduğunu bilmiyormuş.

Adamlardan biri, dört beş metre uzakta çömelip dikkatle arabanın altına baktıktan sonra, ayağa kalkar ve arkadaşına der ki:

– Bu, kancık Kobra'nın oğlu Şer Nizi! yürü gidelim, bu piçi de kurt kuş yesin. Allah bildiği gibi yapsın!

Adamlar hızla taksiye binerler, sürücü arabayı son gaz sürer, arabanın sesinden ürken camızların böğürtüsü duyulur. Taksinin sesi, Şer Nizi'nin bağırmasını bastırır.

Nizi ise, onu kurtarmayan ve arkadaşını da alıp giden adamın kasap Babaş olduğunu, onun sesinden anlar…

Dostum Şaik, nefesini toplayıp gülerek devam etti:

– Bak hele, seni misafir ettim, ama öyle çok konuştum ki, yemeğini yiyemedin.

Ben cevap verdim:

– Bu sıcakta, insan bir şey yemek istemiyor zaten...

Şaik, az önce boşalttığım bardağa, soğuk maden suyu doldurup devam etti:

– O gece Şer Nizi, elbette kurda kuşa yem olmaz, canını kurtarmasına kurtarır, ama alavere dalavere işlerden de hiç el çekmez…

Ben Şaik'e takıldım:

– Bu adam, arada bir senin işine de yarıyordur! Şaik ile aramızdan su sızmadığı için gerçeği saklamadı:

– Sıcak haberi, haberciler verir!

Ben, onun ne demek istediğini anladım ve saate baktım:

– Bana müsaade, artık yola çıkmam lazım, dedim.

Şaik'in yanından ayrılalı üç hafta olmuştu. Sabah mesaisine yeni başlamıştık. Dairenin giriş kapısındaki polis, telefon etti ve: "İhtiyar bir adam, sizinle acele görüşmek istiyor, size çok önemli bir haber verecekmiş, devlet işiymiş," dedi. Bu önemli haberin bizim işimizle ilgili olduğunu düşünüp: "Göderin gelsin, bakalım," dedim.

Yaşlı adamı, kapıdan içeri girer girmez tanıdım. Gelen Şer Nizi'ydi.

Salamlaştıktan sonra, yer gösterip oturmasını söyledim. Nizi, oturmadı. Yüksek görevdeki memurların odalarına çok girip çıkmış bir adam gibi, rahat davranan Şer Nizi, aniden bana şüphe ile baktı. Sonra büroyu gözden geçirip kendinden emin şekilde konuştu:

– Önceden bilmek istiyorum. Ben sözümü size mi, yoksa duvarlara mı söyleyeceğim?

Onun böyle kestirip atması, çok bilmişlik etmesi pek hoşuma gitmedi, hatta bozuldum:

– Siz söyleyin, dedim, söz yerine ulaşır.

Benim soğuk davranışımdan biraz rahatsız oldu, ama yeniden sırıttı:

– Adım Niyaz. Şaik beyin selamı var.

Umursamaz bir şekilde cevap verdim:

– Aleykümselam!

– Doğrusunu isterseniz, bende önemli hiç bir haber yok. Şaik beyin dostu olduğunuzu bildiğim için geldim. Bana biraz cep harçlığı verin, gideyim.

Onu bir yılan gibi soktum:

– Sözünüzü duvara söylediğinizi kabul edin!

O, aksine iyice rahat hareket etmeye başladı ve yine sırıtttı:

– Beş on manat için, acı söz söylemeye, gönül kırmaya değmez, rica ederim.

Şer Nizi'nin avucuna, birkaç manat sıkıştırıp başımdan def etmek istedim, hatta elimi cebime de attım ancak bu sürtüğün, isteğine böyle kolayca ulaşmasını içime sindiremedim… Düşüncemden derhal vazgeçtim.

– Başka diyeceğiniz yoksa, gidebilersiniz!

O, bozuntuya vermeden kapıya doğru yürüdü, elini kapının koluna attı, sonra geriye dönüp konuştu:

– Sizden üç beş manat istedim. Vermezseniz vermeyin. Ben nasıl olsa Şaik beyden, sizin adınıza bir şeyler koparacağım...

Şer Nizi kapıdan çıktı. Hemen telefona sarıldm. Şaik'i arayıp haber vermek istedim. Sonra bunun yersiz olduğunu düşündüm. Şaik bu adamı benden çok daha iyi tanıyordu. Telefonun ahizesini yerine bıraktım…

KATİL İLE GÖRÜŞME

Enstitüde öğretmenliğe başladığım yıldı. Nerdeyse öğrencilerle aynı yaştaydım ve bu yüzden de onlarla iyiden iyiye kaynayıp karışmıştım. Öğrenciler, bana karşı anlaşılmaz bir yakınlık duyuyorlardı.

O gün, seminer dersi verdiğim üçüncü sınıf öğrencilerinden bir kısmı, final imtihanına girecekti. Ben, imtihanı yapan Habil hocanın asistanı idim. Öğrencileri, birlikte sınava alacaktık. Öğrenciler birer ikişer gelip, sınava girdiler. Bir müddet sonra, o sınıftaki son öğrenci de sınav salonuna geldi. Bu öğrenci, çok alımlı bir kız olan Rana idi. Rana, hep son moda giyinen, çok rahat davranan, canı istediğinde derse gelen, şımarık,kaygısız bir kızdı. Ben onun, son derece canayakın, konuşkan ve sözlerini esirgemeyen mert bir kız olduğunu biliyordum, ama derslere fazla devam etmediği için, daha yakından tanıma fırsatım olmamıştı. Bildiğim kadarıyla, Rana'nın okulla ve derslerle pek arası yoktu. Daha doğrusu, benim girdiğim fen dersinden çoğu konu ilgisini çekmese de, ilgisini çeken konularda öğrendiklerini asla unutmazdı.

Habil hoca, Rana'nın geldiğini görmüştü, başını kağıtlardan hiç kaldırmadan, elindeki kalemi oynatarak sordu:

– Sen de mi sınava gireceksin? Bunun için mi geldin?

Kız, soğukkanlılıkla cevap verdi:

–Evet!

Daha sonra gözlerini süzerek baktı, rahat hareketlerle çantasını omuzundan çıkarıp ön sıralardan birinin üstüne koydu, Habil hocaya dönerek, içinde soruların bulunduğu zarfları gösterdi:

–Soru çekebilir miyim?

Habil hoca kaşlarını çatıp daha ciddi bir tavır takındı:

– Ben seni tanımıyorum. Sen, benim derslerime hiç girmedin mi yoksa? Neyse, bunu şimdi anlarız, deyip, yoklama fişlerini çıkardı ve tek tek incelemeye başladı.

Rana, daha fazla dayanamadı:

–Zahmet etmeyin hocam! Bunun için sayfalarca çizelgeyi tek tek incelemenize gerek yok. Ben sizin dersinize en fazla iki, bilemediniz üç kez katıldım...

Habil hoca, öğrencisinin bu vurdumduymazlığına şaşırdı:

– Niçin?

– Çünkü sizin derslerinizden çok sıkılıyordum.

Habil hoca fena sinirlendi, yuvasından fırlayacakmış gibi berelen gözlerini, kıza dikerek sordu:

–Benim derslerimde, seni sıkan ne idi?

Rana az önceki rahat ve kendinden emin ses tonu ile cevapladı:

– Sizin anlattığınız şeyler, hiç ilgimi çekmiyor.

Habil hoca, bu cevap karşısında iyice sinirlendi, adeta kendini kaybetti:

– Kızım, boyundan büyük laflar etme!

Rana, hiçbir şey olmamış gibi sakindi, gülümseyerek seslendi:

– Hocam, neden benim yalan söylememi istiyorsunuz? Ben, düşündüklerimi açık yüreklilikle söylüyorum...

Habil hoca ne diyeceğini bilemedi, şaşırdı. Onun kıza cevap vermede zorlandığını hissediyordum. Adeta vakit kazanmak için konuştu:

– Senin yalan söylemeni, asla istemem…

Kız, iyice şımardı, gevezeliğe devam etti:

– Siz isteseniz de, yalan söylemem...

Habil hoca, kıza laf yetiştiremeyeceğini anlayınca, sustu. Ben bu gerginliği bitirip ortamı yumuşatmak istedim:

– Rana, sınav için soru çekecek misin?

Rana zarflardan birini eline alıp çantasını koyduğu sıraya oturdu. Zarfı açıp soruları okuduktan sonra, keskin bakışlarını, gözlerimin ta içine dikti ve dudağını bükerek konuşmaya başladı:

–Hocam, üç sorudan ikisini zaten bilmiyorum, üçüncü soruyu da cevaplamaya değmez.

Fırsatı ganimet bilen Habil hoca, Rana'dan intikam almak için gözlerini ağartarak hücuma geçti:

– Şimdi sana bir '2' veririm, o zaman aklın başına gelir!

Rana umursamadı:

– Benim aklım, başımda, çıkıp bir yere gitmedi ki, geri dönüp gelsin!

Habil hoca tekrar köpürdü:

–Bütünleme sınavlarında bile, sana 2'den fazla not vermeyeceğim!

Bütün bu söylenenler, Rana'nın bir kulağından girip diğerinden çıkıyordu. Habil hocanın dedikleri karşısında kılını bile kıpırdatmadı, ama dilini de tutamadı:

– Birileri size söyler hocam! 2'nin üstüne, bir 2 daha ilave eder, 4 yazarsınız, olur biter…

Habil hoca, dağdan inen sel suyu gibi bulandı, coştu:

–Yazmam!Yazarsam, parmaklarım kurur! Asla yazmayacağım!

Rana, Habil hoca ile çekişmeyi sürdürdü:

–Sizin parmaklarınız kurursa, başka parmaklar yazar...

Habil hoca, artık cin atına bindi:

– Seni bu enstitüden kovduracağım!

Rana altta kalacak gibi değildi:

– Kovdurabilirseniz, kovdurun! Enstitüden atılmak, hayatın sonu değil ki…

Kendimi tutamadım:

– Rana! Yeter! Bu kadar da olmaz ama…!

Ben sus desem de o, diyeceğini dedi:

– Rasim hocam! Susmayacağım! Habil hoca şunu iyi bilsin! O, kötü bir insandır. Öğrencileri hiçbiri onu sevmiyor. Onun arkasından hoş söz söyleyen bir kişi bile yok. Ama, siz iyi bir insansınız.

Rana'nın, Habil hoca ile beni kıyaslayıp karşı karşıya getirmesinden çok rahatsız oldum. Habil hoca, benden de incinebilirdi. Tez davrandım:

– Habil hocam, izniniz olursa size bir şey söyleyeceğim. Ama, Rana dışarı çıksın… dedim.

Habil hoca konuşacak halde değildi. Rana'ya dönüp, başımla işaret ettim; odadan çıkmasını söyledim.

Rana, kendi not defterini masamızın üstüne bırakıp odadan çıktı. Kısa bir sessizlik oldu. Habil hoca dirseklerini masaya dayayıp başını ellerinin arasına aldı, derin bir düşünceye daldı. Masanın üstündeki kağıtları, zarfları düzeltip masayı toparlamaya başladım. Doğrusu Rana'nın söylediklerinden

ben de tedirgin olmuştum. Gerçekten de öğrenciler Habil hocayı hiç sevememişlerdi. Ben Habil hocanın öfkesini yatıştırmak, onu sakinleştirmek için bir teselli cümlesi bulmaya çalışıyordum. Bu gerginliği bir an önce sona erdirmek istiyordum. Ancak, bu kurtarıcı cümleyi bir türlü bulamıyordum, bu yüzden aklıma gelen ilk cümleyi söyledim:

– Habil hocam, bu kız başımızı ağrıtacak. Kimdir, kimin nesidir, kime güveniyor, bilmiyoruz. Ona geçer bir not verelim, def olup gitsin.

Habil hoca derin bir ah çekip dile geldi:

– Rasim hoca, seni anlıyorum, bekar adamsın. Ama bu kız ile ilgilendiğini bana neden daha önce söylemedin. Niye, o kızın beni, öfkeden deliye döndürmesine müsaade ettin. Yılların hocasıyım. Böylesine hiç rastlamadım. Benden sana tavsiye, bu kızı alırsan, başın beladan kurtulmaz...

Boğazım kurumuştu. Habil hocanın dediği doğru değildi. Rana'ya karşı, gerçekten de özel bir ilgim yoktu. Dersten derse, haftada bir kez görüyordum, o kadar. Rana'nın, açık sözlü, her şeyi insanın yüzüne söylediğini bilsem de, bu günkü kadar kaygısız, pervasız olduğunu hiç bilmiyordum.

Habil hoca, Rana'nın masaya bıraktığı not defterini önüme sürüp:

– Ben bu kıza not yazamam, sen yaz. Kaç vermek istersen ver, not defterini de kendisine teslim et, gözüm görmesin.

Ben alel acele:

–Üç veriyorum, dedim ve kalemi elime aldım.

Habil hoca:

– Olmaz, dedi. Rana, 2'nin üstüne 2 daha eklersin 4 yazarsın demişti. Senin hatırına, onun dediği olsun. Ama az önce dediklerim de kulağına küpe olsun. O kız sana göre değil.

Habil hoca olanları kendine göre yorumlamıştı. Artık ne desem, benim suçsuz olduğuma inanmayacaktı. Onun bana inanmayacağını bile bile, bu şımarık kızın sınav kağıdına ve not defterine gönülsüzce de olsa '4' yazıp ayağa kalktım. Kızı yeniden içeri çağırmak yersiz olurdu. Kapıyı açıp dışarı çıktım. Rana biraz ötede, bir sağa bir sola gidip gidip geliyordu. Beni görünce durdu. Not defterini kendisine uzatıp:

– Habil hoca, söylediğin kadar da kötü insan değilmiş, sana 4 verdi, dedim.

Rana gülerek cevap verdi:

– O, bana 2'den fazla not vermezdi. Bu 4'ü 'sen' (Rana, bana bir iki kez daha, 'sen' diye hitap etmişti) yazmışsındır. Bu yüzden de seni ağırlamak istiyorum. İstediğin yerde, istediğin zaman misafirim ol. Seni bir güzel ağırlayacağım, borcum olsun!

Utana sıkıla:

– Sağ ol, buna gerek yok! dedim.

Rana gülümsedi:

–Tamam, tamam, hava yapma!

İlahi, bu kız, bir anda insanın gönlünü nasıl da fethediyordu! O konuşunca, karşısındakiler ellerini havaya kaldırıp teslim oluyordu adeta. Rana'nın güzelliyine kayıtsız kalmak mümkün değildi. Belki bu yüzden, bütün gönülleri kolayca fethediyordu. Ben, güya bir çıkış yolu bulup cevap verdim:

– Seni masrafa sokmak istemem!

Rana, beni tepeden tırnağa süzdükten sonra: "hımmm," deyip alaylı bir şekilde güldü.

Beni bir telaş bastı, kızardığımı hissettim. Ne de olsa, Rana benim öğrencimdi. Ben bu durumu kendi lehime çevirmeliydim. En azından, hocalığımı kullanabilirdim. Biraz sert bir ses tonuyla:

– Rana! diye seslendim.

Rana, sanki düşüncelerimi okumuş gibi, usta bir aktris mimiği ile, güya çekinerek, lafı ağzıma tıkadı:

– Buyur, hocam!

Rana, o anda düşüncelerimi bağlamıştı sanki. Şimdi de benimle, başka türlü eğlenmeye başlıyordu. Sertlik de işe yaramamıştı. Yumuşamak ve bu belayı savuşturmak lazımdı. Başka çare de yoktu.

–Rana, dedim. Gel vedalaşalım,!.

Kızın bütün şımarıklığı üzerindeydi:

–Bekar hoca, biliyorum, asla benim gibi kızla evlenmezsin, dedi.

Ben yıldırım hızıyla cevap verdim:

– Yarın günlerden Pazar, gel görüşelim, sana söyleyeceklerim var!

Rana hiç şaşırmadı, gayet sakindi, sordu:

– Nerede? Saat kaçta?

Geri adım atmak mümkün değildi. Artık kaçış yoktu:

– Yarın saat 12'de, Azadlık Caddesi ile İnkîlap sokağının birleştiği yerde, eğri binanın karşısındaki durakta…

Rana ukala ukala sordu yeniden:

– Ordan nereye gideceğiz, hoca?

Ben anında cevap verdim:

– Eve... Hiç kimse ayağımıza dolaşamayacak.

Rana derhal onayladı ve başını salladı:

– Ben çok iyi kek yaparım. Yarın sana kek yapıp getireceğim! Dedi ve ekledi:Yarın görüşmek üzere…

Pazar günü sabah erkenden uyandım ve evimi toparlamaya başladım. Rana ile buluşacağımız durağın arkasındaki, eğri binanın üçüncü katında, tek odalı bir evde yaşıyordum. Evim pazaryerine uzak değildi. Pazara gidip yiyecek, içecek bir şeyler aldım. Elbiselerimi değiştirip, saçımı taradıktan sonra, saatin on iki olmasını beklemeye başladım.

Önceden beri, birilerini bekleme anlarını, asıl ömür vaktinden saymıyordum. Bu, bir iki saatler, beş on dakikalar, ömrün zaman kırıntılarıydı. Bu zaman kırıntılarında, insan hiçbir şey yapamıyordu, bir gözü saatte kalıyordu hep. İnsan, bu zamanı nasıl yaşayacağını da bilemiyordu…

Saat on ikiye yirmi vardı. Bu yirmi dakikayı nasıl geçireceğimi düşünmeye başladım. Evde olsam da, aşağı insem de vakit geçmek bilmeyecekti. Evden çıkıp aşağı indim ve evin karşısındaki durağa doğru yürüdüm. Sağa sola adımladım, bir hayli gidip geldim ve saat 12'yi buldu. Yüreğim kıpır kıpırdı, Rana'nın mutlaka geleceğine inanıyordum. O, sözünün eri bir kıza benziyordu. Saat on ikiyi geçiyordu, ama Rana hâlâ gelmemişti. Ne kadar gecikirse geciksin, bekleyeceğim, diye kendi kendime söz verdim. Galiba, Rana'ya aşık oluyordum. Onun davranışlarına, söylediklerine, hak veriyordum. Kendi kendime düşünmeye başladım: Habil hoca hak etti. Rana'nın yaptıkları az bile. Adaletsiz adamları, böyle kabir azabına çeken biri olmalı. Habil hoca da imtihanı intikama çevirmiyor mu?! Zalim oğlu zalimin yüzünde bir parça nur var mı? Rana çok haklı…

Durağın karşısında duran taksi, benim bu düşüncelerimi parçaladı. Taksiden, 16– 17 yaşlarında bir genç indi ve o genç, bana doğru hızlı hızlı yürümeye başladı. Elinde bir paket vardı. Yanıma gelince sordu:

– Bağışlayın, Rasim hoca siz misiniz?

Yüreğime inecekti. Dilim tutuldu. Bu genci Rana'nın gönderdiğini anladım. Dilucuyla karşılık verdim.

– Evet, benim.

– Ben Rana'nın halasının oğluyum. Rana, bu gün sabah, annemle birlikte, çok önemli bir iş için Moskova'ya uçtu. Giderken, kendisinin yaptığı bu keki, size ulaştırmamı istedi. Rana, öyle iyi tarif etti ki, sizi görür görmez tanıdım. Buyrun, bu paket sizin!

İtiraz edemedim, Rana'nın hediyesi olduğu için paketi aldım. Nedense, Rana'nın, çok önemli bir iş için, Moskova'ya gittiğine de inanıverdim.

Rana öyle bir kızdı ki, onun bulunduğu yerde mutlaka neşe ve hayat olurdu. Öğrenci arkadaşları derse geldiklerinde, ya onun giyim kuşamı, ya konuşması, davranışı veya biriyle sözleşmesi, ya da başka nedenlerden ötürü… hep onu konuşuyorlardı. Bazen neler konuşulduğu, bana da ulaşıyordu. Rana'nın çocukluğundan beri halasının yanında kaldığını, halasının ise, çok güzel, çevresi son derece geniş bir hanım olduğunu duymuştum.

Rana'yı iki ay boyunca göremeyecektim. Eğer Rana'nın telefon numarası olsaydı, bir defa da olsa, mutlaka onu ararım.. Rana'dan telefon beklemek abesti, çünkü ben, yaz tatilinde Bakü'de olmayacaktım.

Aradan birkaç gün daha geçti. Rana'yı özlüyordum, başım bir yere sığmıyor, kendimi atacak yer bulamıyordum. Nereye gidersem gideyim, nerede olursam olayım, gözlerim Rana'yı arıyordu. Rana'yı sorup haber alacağım bir dostum da yoktu. Çaresiz kalmıştım. Sonra, inceden inceye düşündüm. Gördüm ki, dersler başlayıncaya kadar, beklemekten başka çare yoktu.

Doğrusu, derslerin başladığı ilk gün, enstitüye, içimden Rana ile konuşarak gitmiştim. Ders başlamadan önce, öğrenciler arasında onu görmeye çalışsam da, kalabalık içinde, Rana gözüme çarpmadı. Daha ilk gün arkadaşlarından, Rana'yı sormaya da çekindim. Yanlış anlamalarından korkuyordum.

İkinci dersten sonra, teneffüste dekanlığa gittim. Orada Habil hoca ile karşılaştık. Onunla çok samimi bir şekilde görüşüp konuştuk. Benim keyifli olmam, Habil hocaye garip gelmişti. Bana acaip bakıyordu. Rana'nın imtihan meselesinden sonra, Habil hocanın bana karşı kırgınlığının hâlâ devam ettiğini düşündüm.

– Habil hocam,dedim, bağışla, bir acayip işti, oldu. Siz görüp geçirmiş adamsınız, elbette böyle şeyleri çok gördünüz. Ancak inanın bana, imtihandan önce Rana ile görüşüp size karşı bir plan yapmadım...

Habil hoca, koluma girip beni kordordaki pencerelerden birinin önüne getirdi ve sordu:

– Haberin yok mu?

Hayretle cevap verdim:

– Neden?

–Rana'yı, bir hafta önce öldürmüşler.

Tüylerim diken diken oldu:

– Nasıl?.

Habil hoca devam etti:

– Haziranın yirmi yedisinde, Rana'yı imtihana aldığımız o günden bir gün sonra, onu halası ile birlikte hapse atmışlar.

– İmtahandan bir gün sonra mı?

– Evet! Habil hoca, Rana'nın tutuklanma tarihini, bir daha tekrarladı.

İçimden bir şeyler koptu, kırıldı. Demek, o gün, eğri binanın karşısında, ben Rana'yı beklerken o, hapisteydi. Demek Rana ve halasının çok önemli bir iş için Moskvaya uçtuğu haberi yalandı. Belki de halasının oğlu, işin iç yüzünden habersizdi...

Habil hoca, hafiften öksürüp, boğazını temizledi ve devam etti:

–Demek ki, Rana'nın halası, hırsızlarla işbirliği içindeymiş. Kadın, ilişki kurduğu, ziyaret ettiği zengin ailelerin evlerini, sonradan hırsızlara anlatırmış. Evlere gizlice nasıl girileceğini bildirirmiş.

Şaşkınlıktan dilim damağım kurumuştu. Güçlükle: "Demek öyle" deyip yutkundum.

Habil hoca sözlerinin bitirmemişti:

– Bizim, Rana'yı sınava aldığımız günden yaklaşık bir hafta önce, Bakü'de bir hırsızlık çetesi yakalanmış. Sorgulanan hırsızlardan birisi, Rana'nın halasını ele vermiş. Herhalde, o sorguda, Rana'nın da adı geçmiş. Öyle olmasa, ikisini birden Emniyet Müdürlüğüne çağırıp sonra da hapse atmazlardı.

Şaşkınlıktan parmağımı ısırdım. Demek polisler, Rana ile halasını Emniyete davet ettiklerinde, bana kek getiren oğlanın bu meseleden haberi yoktu.

Habil hoca devam etti.

–Evet, Rana'nın halasının, on yedi yaşında bir oğlu varmış, tanıyanların dediğine göre, çok dürüst bir oğlanmış.

Az kalsın Habil hocanın dediğini tastik edecektim. Habil hoca, nerdeyse, sadece Rana'yı değil, onun ailesini de tanıdığımı anlayacaktı. Habil hoca, konuşmasını tamamlamaya çalıştı:

– O oğlan, annesi ile Rana'nın tutuklandığını iki gün sonra öğrenmiş. Üç dört kez polis idaresine başvurmuş ama annesi ile görüşememiş. Birkaç gün sonra, oğlanın annesini ve Rana'yı görmesine izin vermişler. Annesinin ve dayısı kızının hapsedilmesini gururuna yediremeyen oğlan, şoka girmiş. Görüşme odasında, beline sakladığı kamayı çıkarıp annesini bıçaklamak istemiş. Bıçağı salladığında, Rana araya girmiş. Bıçak kızcağızın tam kalbine saplanmış, zavallı oracıkta can vermiş.

Soruşturma sonuçlanmış ve Rana'nın hiç bir suçunun olmadığı anlaşılmış. Evi soyulan bazı zengin adamların evine, halasıyla birlikte misafir olarak gittiği için, ondan da şüphelenmişler…

Habil hoca, birden sustu ve sonra son sözünü söyledi:

– Rana, ipe sapa gelmez bir kızdı, ama onun çok dürüst bir kız olduğunu da biliyordum, yazık oldu…

Habil hocadan ayrıldıktan sonra, uzun süre Rana'nın halasının oğlunu hatırlamaya çalıştım. Ben katil ile görüşmüştüm! Ancak onunla görüştüğümüz gün, aklım fikrim Rana'da olduğu için, oğlanın yüz hatlarına pek dikkatli bakmamıştım. Bu sebeple, ne kadar düşünsem de, oğlanın yüzünü, gözlerimin önüne getiremedim. Bir gün Rana'nın katili ile karşılaşsam, onu asla tanıyamam...

2006

ÖLÜMLE OYUN

Prag havaalanındaydık… Prag Bakü seferini yapacak olan Çek hava yollarına ait uçağa bindiğimizde, Emir'in keyfi yerindeydi. Kabin görevlilerine kompliment, diye diye oturacağı koltuğu arıyordu. Görevlilerden biri, Emir'in önüne düşüp, ona rehberlik etti, götürüp koltuğuna oturttu. Kendi ifadesine göre Paris'ten Prag'a uçarken, Bakü'den aldığı votkaların sonuncusunu, uçakta içmeye başlamış. Prag havaalanında ise votkayı şaraba, konyağı, viskiye… katıp karıştırmıştı.

Emir, uçakta, benim önümdeki koltukta, Rüstem'le birlikte oturuyordu. Rüstem'e, Nobel Kardeşler hakkında yazdığı ve İngilizceye çevrilerek yayımlanan belgesel romanından bahsediyordu:

– Benim bu eserim, Nobel Edebiyat Ödülü için seçici kurula takdim edildi. Hatta ilk inceleme komisyonundan da geçti. Ancak biliyorsun, Nobel Edebiyat Ödülünü öyle her adama vermiyorlar. Kolay değil, ödül verecekleri adamı ve eserlerini bazen yirmi yıl izliyorlar. Ödülün kime verileceğini, önceden kestirmek mümkün değil. Ödül komitesindekiler, sürpriz yapmaktan da hoşlanıyor...

Etrafımızdaki yolcular da Emir'in konuştuklarını dinliyorlardı. Emir ise, XIX. Yüzyılın sonlarından, XX. Yüzyılın başlarına kadar, Bakü Petrollerini işleterek milyonlarca dolar kazanan Norveçli Nobel Kardeşlerle ilgili bir senaryo yazdığını, bu senaryo temelinde bir film çekmek için sponsor bulmaya çalıştığını anlatıyordu. Emir, çok ateşli bir şekilde konuşuyordu:

– Rüstem, Avrupalı okuyuculara ulaşmak için, onları ilgilendiren konularda eserler yazmak gerekir. Ben Nobel Kardeşleri anlatan bir eser yazmasaydım ve Yahudi muhitinin dikkatini çekmeseydim– Biliyorsun, Nobel kardeşler Yahudi'dir– benim romanımı İngilizceye çevirtip bütün masraflarını karşılayarak yayımlatan biri çıkar mıydı? Soruyorum: "Hangi yabancı yayınevi yapardı bunu? Hiç biri! Benim bu romanım, iki yıl önce Londra'da, tam on bin adet basıldı. İki yıldır büyük beğeni ile okunuyor ve bütün Avrupa'da satılıyor. Ben, bu kitap yayımlandıktan bu yana, hiç bir yerde çalışmıyorum. Bu kitabın geliriyle, rahat rahat yaşıyorum. Rüstem kardeş, sen istediğin kadar, Şaman Duası[6] yaz, şiirlerin Avrupalı okuyuculara asla ulaşamayacak ve sen, ömrün boyunca, yüklü bir telif ücreti alamayacaksın.

Rüstem, Emir'in söylediklerini dinledikten sonra, kısa ve öz bir cevap verdi:

– Emir, benim yazdığklarım: Şaman Duası'dır. Kurt, kendi ülkesinde aç kalmaz!

[6] Şaman Duası: Rüstem Behrudi'nin şiir kitabının adı.

Uçak iyice yükseldi, rahat uçmaya başladık. Kabin görevlileri yolculara akşam yemeği getirdiler. Emir yemeğe başlamadan önce el çantasını karıştırıp bir şişe viski çıkardı. Viskiyi açıp görevlilerin daha sonra getirecekleri çay veya kahve için bıraktığı fincanı, ağzına kadar doldurduktan sonra başına dikti. Sonra şişeyi göstererek, bizlere de viski teklif etti. Ben içmek istemediğimi bildirdim. Rüstem'in yüksek tansiyonu olduğunu, dörd gündür birlikte olduğumuz arkadaşlarımızın hepsi biliyordu. Ekibimizde yer alan Gaffar, Paşa, bir de Sabir Bey fincanlarını Emir'e uzattılar. Emir onların kadehlerine azar azar viski koydu. Çünkü hepsi de "az" doldurmasını istemişlerdi.

Sabir beyin yanında oturan, muganni İlhame hanım, kabin görevlisinden şarap istemişti. Diğer ekip arkadaşlarımız ve hayırsever işadamı Akif, kızı ile birlikte üç sıra arkada oturuyorlardı. Onlar kendi aralarında derin bir sohbete dalmışlardı ve bizim neler konuştuğumuzdan haberleri yoktu. Azerbaycan heyetinden olan diğer yolcular: Demokratik Azerbaycan Kongresin Bakü temsilcisi Hezer, genc siyasetçi Niyameddin, Sabir beyin yeğeni Anar ve diğerleri arka koltuklara sepelenmişlerdi. Onlara ne elimiz, ne sesimiz yetiyordu. Bizler, üç gündür Paris'teydik. Vaktiyle Avrupa Birliği'nin ilk faaliyetlerine başladığı binada, dünyanın birçok yerinden gelen soydaşlarımız ve yabancı misafirlerle birlikte, 1946 yılında Güney Azerbaycan'da meydana gelen Milli Bağımsızlık hareketinin yıldönümü nedeniyle düzenlenen bir sempozyuma katılmıştık.

Sempozyuma katılanlar genelde tanınmış simalardı ve hepimiz, yapılan toplantılarda birer konuşma yapıp içimzdekileri boşaltmıştık. Vetensever şair Sabir Rüstemhanlı ve azatlık yolunda zindanlar, sürgünler gören, yolundan asla dönmeyen, yaşarken sakin görünse de, meydana çıkınca kızgın bir aslana dönen, konuşunca ağzından od dökülen, halen İsveç'te göçmen olarak yaşayan Ejder beyin, coşkulu nutuklarını dinlemiştik. Nedense Fransa'daki büyükelçimiz, üç gün süren sempozyuma katılmamıştı, ancak Gürcüstan'ın Paris büyükelçisi olan … Hanımefendi, oturumlardan birine teşrif edip Güney Azerbaycan'ın bağımsızlık mücadelesini desteklediğini bildirince, onu coşkulu bir şekilde alkışlamıştık... Vatandaşlık duygularımız tazelenmişti. Hatta İlhame hanım, bu konuşmanın ardından, "Vatan" adlı hazin bir nağme okuyup salondakileri (Sempozyuma, Fransa Parlementosundan bir milletvekili de katılmıştı. O milletvekili, bizimle ilgili milli meselelerde, özellikle Ermenilerin işgal ettiği Karabağ konusunda, bizim lehimizde bir takım açıklamalarda bulunuyor ve ardından ekliyordu: "Bu benim şahsi görüşümdür, Fransa parlementosunun görüşü değil.." Fransa Parlementosu, bizim hakkımızda ne düşünüyordu, onu asla söylemiyordu.) çok duygulandırmıştı.

Emir viski dolu ikinci kadehi kafaya diktikten sonra, İlhame hanıma dönerek seslendi:

– İlhame hanım, keşke bir kadeh viski de siz içseydiniz. Göğün yedinci katında viski içmenin keyfi bir başka oluyor.

İlhame hanım ona, ters ters bakıp cevap verdi:

– Emir, sarhoşluğun hiç çekilmiyor! Hoş, ayıklığın da bir şeye benzemez senin.

Gülüştük. Tam bu sırada, hepimizi dehşete düşüren bir ses duyduk. Bu ses, aniden geldi ve beş altı saniye sürdü. Bütün yolcular, korkulu gözlerle birbirimize baktık. Biraz sonra uçağımız, yine önceki gibi; normal motor sesiyle uçmaya devam etti. Başkalarını bilmiyorum, ama benim içimi bir kuşku bulutu sardı. Bu zamana kadar bir çok uçak yolculuğu yapmıştım fakat uçağın bilmem kaçbin metre yüksekte, böyle dehşetli bir ses çıkardığına ilk kez şahit oluyordum...

Uçuş ekibinden biri, elinde bir fener ile kabine girdi. Herhalde teknik ekipten bir mühendisti. Onun peşinden bir kabin görevlisi de geliyordu. Onlar, hızlı adımlarla yürüyerek salonun ortasına, Emir'in oturduğu koltuğun yanına geldiler. Zemindeki halıyı kaldırıp halının altındaki kapağı açtılar. Mühendis zannettiğim adam, feneri o kutunun içine tutup oradaki elektronik devreleri gözden geçirmeye başladı. Sonra eğilip ellerini çeri uzattı, içerideki bir şeyleri yokladı ama ne olduğunu anlayamadı ve endişeyle doğruldu. Adam, başını iki yana sallayıp kapağı kapattı, o önde, kabin görevlisi arkada, hızlı ve sert adımlarla kabini terk ettiler.

Emir'in sesi, endişeli gözleri daha da büyüttü:

–Halimiz harap olacak. Bir zamanlar Bakü semalarındaki bir uçaktan, Hazar denizine havyar dolu kutular yağmıştı, şimdi biz de uçaktan öylece döküleceğiz! (Doksanlı yıllarda, Bakü'de garip bir olay olmuştu. Kaçakçılık yapan ve havyar dolu kurular taşıyan bir nakliye uçağını, Bakü Emniyet Müdürlüğü ekipleri zorunlu inişe tabi tutmuşlar. Uçaktakiler de, kutuları Hazar Denizine dökmeye başlamışlar. Meydana inen uçakta, suç unsuru bulunmadığından kaçakçılar kurtulmuş. Bu olay, Bakü'de uzun süre konuşulmuştu.)

İlhame hanımın sesi titredi:

– Emir, uğursuzluk etme!

Emir şaka mı, yapıyordu, ciddi mi, konuşuyordu, anlamak mümkün değildi. Ben, Emir'in sarhoş olduğunu iyi bildiğim için diğer yolculardan daha sakindim.

Emir, az sonra daha yüksek sesle, arıza raporunu verdi:

– Niye uğursuzluk edeyim? Görmediniz mi, pilot (benim mühendis olduğunu tahmin ettiğim adam) başını sallayıp gitti?! Pilot, kabin görevlisine, yavaşca: "Radar kayboldu," dedi. kulaklarımla duydum.

Paşa, Emir'in yanıldığını, hatta yalan söylediğini ıspatlamaya çalıştı:

– Ay Emir! Sen Çek dilini biliyor musun? Pilot ile kabin görevlisi, kendi dillerinde konuşuyorlardı, ne konuştuklarını nerden biliyorsun?

Emir inadından vazgeçmedi:

– Ay gardaş, “radar” bütün dillerde olduğu gibi Çek dilinde de radardır… Pilotun radar dediğini duydum. O, radar dediyse, radarın kaybolduğu kesin! Belki de şimdi nereye uçtuğumuzu kimse bilmiyor…

Uçak bir kanadı üstüne eğilip manevra yapmaya başlayınca, Emir’den başka herkes korkudan dilini yutup koltuklara yapıştı. O anda, az önce kabine gelip uçağı kontrol eden iki görevli ile birlikte, biraz daha yaşlı olan bir pilot kabine girdiler ve Emir’in yanındaki, az önceki kutunun yanına yaklaştılar. Benim mühendis zannettiğim adam, tekrar kapağı kaldırdı ve elindeki feneri yakıp içeriye tuttu. Yaşlı pilot aşağı eğildi ve uzun süre içeri baktı. Her üçünün de heyecanlı oldukları açıkça belli oluyordu.

Onlar kapağı kapatıp alel acele geri dönerken, Emir ayağa kalkıp yeni bir fikir ileri sürdü:

–Uçağın motorlarından biri çalışmıyor! Ümidimiz diğer motorda...

Emir henüz ayılmamıştı, sarhoştu, hatta güçlükle ayakta duruyordu.

Uçakta önce Çekçe, sonra İngilizce anons yapıldı. Yolculuk boyunca bize tercümanlık yapan Akif’in şirin dilli kızı, bu bildiriyi hemen tercüme etti:

– Uçağımızda, teknik bir arıza olmuş. Yol uzak olduğu için risk almıyorlar. Bu nedenle tekrar Prag’a dönüyoruz. Kırk dakika sonra, Prag havaalanına inecekmişiz.

Uçağımız, az önce manevra yaptığında, tekrar Prag’a dönmüş olduğunu anladım...

Emir, Şeytanca sırıtarak Rüstem’e döndü:

– Rüstem, biraz sonra, senin Şaman ruhun, Allah’ın dergahına kavuşacak. Şu anda biz Allah’a daha yakınız gardaş!

Arka koltuktan Rüstem’in yüzünün bir tarafını görebiliyordum. Beti benzi solmuş, rengi atmıştı. Emir’e cevap verecek hali yoktu. Uçakta, Akif’in kızından başka herkes korkuya kapılmıştı. O ise, hâlâ gülüyor, koltuğunda bir put gibi donup kalan babasına takılıyordu. Bu kızın korkusuzluğuna, serbestliğine imrenip ne kadar ona koşulmak istesem de, yapamıyordum. Aklım fikrim uçağın sesinde idi. Sesin, yine aniden değişeceğini düşünüyor, korkuyordum. İçimden konuşuyor, kendi kendimi muhakeme ediyordum:

– Bakü’de sabah erkenden havaalanına gelirken, Allah sana bu yolculuğun uğursuz olacağını ayan beyan göstermemiş miydi? Ey Allah’ın akılsız kulu, havaalanında taksiden inice, taksinin dört tekerinin birden patlayıp yere yığıldığını da mı görmedin? Doğrudur, taksi sürücüsü, otomobili ikinci katın giriş kapısına süreceği yerde, şaşırıp birinci katın giriş kapısına sürmüştü. Sonra arabayı geri döndürüp yolu değiştirince de yolda aksi istikamete gidişi engelleyen kurt kapanı, tekerlerin dördünü birden delik

deşik etmişti. Diyelim ki, bu bir tesadüftü? Peki, yirmi yıl direksyon sallamış, direkyon başında saçını sakalını ağartmış, havaalanının yolunu su yoluna döndürmüş bir sürücü, bu yola nereden girilip nereden çıkılacağını bilmiyor muydu? Şimdi gökyüzünde arızalı bir uçağın içinde, eteğinden yapıştığımız o göze görünmez Tanrı, seni daha nasıl uyaracaktı? Huzuruna Cebrail' i mi, gönderecekti? Yoksa, havaalanında Hızır peyda olup da elinden tutarak, seni yıkılası evine geri mi, döndürecekti? Otomobilin patlayan tekerlerini görünce, içine bir kuşku düşmüştü. Bu uğursuzluk alameti, hayatın boyunca her zaman, tehlikeden önce sana yapılan bir uyarı değil miydi? Önceden de böyle uyarılara görmezlikten gelip başını nice belalara sokmamış mıydın? Behey akılsız müslüman, sen niye her zaman iğne deliğinden geçmek için can atıyorsun?

Üstelik de, "her türlü müşkülden bir çıkış yolu vardır," gibi, batıl bir inancın var. Dört tekerin yer ile bir olduğunda bile, "şükür, beşinci teker, yani stepne sağlam, demek ki, hâlâ bir çıkış yolu var," diye kendini teskin ediyordun. Bak, şimdi bile, etrafındaki herkes kelime– i şehadet getirirken, sen ne yapıyorsun!? Sen, otomobilin bagajındaki stepneye yapışıp, her an meydana gelebilecek bir kazadan kurtulmayı umuyorsun!!!

O anda İlhame hanım, ağlamaklı bir ses tonuyla, yüzünü gâh bana, gâh Paşa'ya dönüp sızlanmaya başladı:

– Evimiz başımıza yıkıldı! Çocuklarımız yetim kalacak! Sonra, adeta nefes almayan ve koltuğa iyice gömülen Sabir Rüstemhanlı'ya doğru baktı:

–Ay Sabir bey, daha ne bekliyoruz! Haydi, vasiyetlerimizi yazalım.

Sabir bey İlhame hanıma donuk donuk bakarak cevap verdi:

– Ay İlhame hanım, kime vasiyet bırakacağız?! Uçak düşerse, hepimiz öleceğiz…!

İlhame hanım, ne dediğini o an anlamış gibi, başının ellerinin arasına alıp yerine oturdu.

Paşa, doktor olduğu için, yolcular, çantasına aldığı ilaçlardan dağıtıyordu. Tansiyonu yükselen Rüstem'e, kalbi sıkışan Gaffar'a, halsizleşen İlhame hanıma… herkese birer hap veriyordu.

Üç kabin görevlisi birden koridorda dolaşıyor, ellerindeki tepsiye dizilmiş su şişelerini, birer birer yolculara dağıtıyorlardı.

Su dağıtan görevli kızlardan biri, sanki korkudan, ayaküstünde ölmüştü. Aksilik bu ya, yolculardan biri de, o zavallıyı, içinde bulunduğumuz durumla ilgili sorguluyordu. Görevli gülümsemeye çalışsa da dudakları yana doğru esnemiyordu, sanki yüzü donmuştu. İnsanları rahatlatacak sözleri güçlükle söylüyor, lakin söylediklerine kendisinin de inanmadığı açıkça görülüyordu.

Akif'in kızı, endişe içinde su dağıtan kabin görevlisi ile dalga geçiyordu:

– Bu zavallının daha kırkı çıkmamış, daha bebek bu, korkuyor…

Cumurbaşkanlığında çalışan Gaffar, Akif'e seslendi:

– Akif hoca, telefonlarımızı açıp Azerbaycan hükümetini meseleden haberdar etsek mi?!

Arkada bizimkilerden biri ona cevap verdi:

– Şimdi Bakü'de, gece yarısıdırdır. Bu saate, Azerbaycan hükümeti çalışıyor mu!?

Akif'in kızı yine, yaramaz çocuklar gibi, dalga geçti:

– Muhaliflere haber ulaşırsa, bu hadiseyi gazetelerinde manşetten (Bu kız gazeteciliği de biliyor) verirler!

Sabir rüstemhanlı, gergin yüreklere neşe katmak istedi:

– Zavallı Ayaz bey (Ayaz bey, Edebiyat Gazeti'nin baş redaktörüdür) bu kadar şairin (Sabir beyle birlikte ekipte beş şair vardı) her birine bir paragraf yer verse, gezetesinde başka yazıya yer kalmaz!

Nedense, hiç kimse gülümseyemedi. Bir gözüm saatte. Saatin yelkovanına taş asılmış sanki, beş dakika ileri gitmiyor. Olumlu şeyler düşünüp korkudan uzaklaşmak istesem de asla farklı bir şey düşünemiyordum. Acaba, tehlike karşısında insanın düşünce ufku, bu kadar daralıyor muydu?

Emir, içtiği viskilerin etkisiyle koltuğa kurulup sızdı, gitti. Ne güzel! Ölüm korkusu ondan binlerce kilometre uzaktı. Belki de ölüm korkusu, ölmekten daha dehşetliydi. Emir'in ruhu nasıl da sessiz, sakindi. Allah ona, hayatının son anlarını sükunet içinde karşılaması için nasıl bir vasıta vermişti!?. Belki de Emir buna layıktı. Onunla kalem arkadaşı olarak uzaktan tanışırdık ama ilk kez birlikte yolculuk ediyorduk. Bu zamana kadar, onunla sadece bir kez sohbetimiz olmuştu. O da telefonda… Emir'i o zaman da sevmiştim. O gün Emir, beni telefonla arayıp Petrol hakkında çektiği belgesel filmin, CD'lerini bizim kuruma satmak istediğini söyledi. Bu CD'leri, ülke dışından gelen misafirlere hediye etmenin güzel olacağını, ülke tanıtımı için önemli olduğunu söyledi. Onun söylediğine göre, güya, diğer kurumlar, bu CD'leri havada kapıyorlardı. CD'lerin tanesini 15 dolara satıyordu. Benden 50 tane CD almamı rica ediyordu. Ben, çalıştığım kurumda, kitaplar, siyasi portreler, büstler, kasetler ve başka şeyler satanları çok gördüğüm için Emir'in kendi eserini övmesini, pek ciddiye almadan cevap verdim:

– Emir bey, 10 CD alabiliriz.

O, sesini yükselterek karşı çıktı:

– Elinde o kadar yetki var. (şişirmeye bak!) 50 CD nedir ki? Söyle, hepsini alsınlar…

– Emir, 30 CD aldıracağım ve sana 450 dolar ödemelerini söyleyeceğim, ama bir şartla!

Telaşla sordu:

–Şartınız ne?!

–Durumu iyi olmayan kalem arkadaşlarınızın çoğu, yardım için bizim kuruma müracaat ediyor. Onlardan hangisi gelirse gelsin: Bu ayın zekat ve fitrelerini, toptan Emir beye verdik diyeceğim!

Emir derhal gevşedi:

–Yok, kardeş, yok! On CD alsanız yeter. Ben öyle fırsatı ganimet bilen adamlardan değilim...

Uçağın sesi, birdenbire yine değişiverdi, salonda korku ve endişeyle dolu anlar yeniden yaşandı. Sabir bey, çevresindekileri korkulu düşüncelerden uzaklaştırmaya çalıştı:

– Rüstem, Paşa, Ejder, (Emir hâlâ ayılmamıştı.) ben ölünce, mezarımın başında düzenlenecek veda töreninde ne diyecekseniz? Şimdi söyleyin, duymak istiyorum.

Rüstem'in alnındaki kırışıklıkları hiç açılmadı, o an izin verseler, Rüstem en az bir paket sigara içerdi. Tam da sigara içme zamanıydı. Rüstem sustu. Paşa, Sabir beyin yarı şaka, yarı ciddi söylediği sözleri duymazlıktan geldi. O çantasındaki ilaçları tek tek gözden geçirmekle meşguldu. Ben de, Sabir beyin dediklerini duymamış gibi davranıyorum. Hiç oralı olmadan cevapladım:

– Sabir bey, ben ancak sizin hakkınızda sağlık[7] diyebilirim.

Uçağımız bozuk yolda giden araba gibi silkelendi, gürültülü bir şekilde uçmaya devam etti.

İlhame hanım elleri yukarıda, dua edip Allah'a yalvarmaya başladı:

– Ay Allah'ım, senden ömür istemiyorum, süre istiyorum. Beni o biricik yavruma bağışla! Deyip geriye döndü, salona göz gezdirirken Akif ile göz göze geldi: Akif, dedi, dün seni kırdıysam, beni affet! (Önceki gün akşam Paris'teki, Türk restoranında, bize yemek verilmişti.Akif ile İlhame hanımın sözleri karşılaşmış, ağız dalaşına girmişlerdi.)

Akif, bağışladım dercesine başını sallasa da, yüzü gülmedi.

Gaffar, İlhame hanımın duasından, memnun kalmadı:

– Ay İlhame hanım, Allah sizi, bizden ayırıp da bağışlayacak değil ya! Hepimizin yerine dua edin! Kurban olduğum Allah, belki de senin gibi bir saçı kesiğin duasını kabul eder.

[7]Sağlık demek: İçki meclisinde şerefine içilecek kişi ile ilgili güzel sözler söylemek.

Rüstem bey Emir'i gösretip yakınarak konuştu:

– Hey, şuna bir bakın, ne gamsız adam. Hiçbir şey umurunda değil, hâlâ uyuyor?! Tabi gamsız gammsız yatar, eserini Nobel Ödülü için takdim etmiş, üstelik eseri komisyondan da geçmiş. Ölümünden sonra olsa da, Nobel Ödülü alacak! Nobel Ödülü, Nobel kardeşler hakkında yazılan bir esere verilmeyecek de kime verilecek?

Rüstem, kısa süre sustu ve devam etti:

– Adil Mirseyid, Paris'e gelmemekle iyi etmiş. Şimdi bana, Ay ahmak, Paris'te ne yitirmiştin?! deseler, haklılar.

Rüstem'in ne demek istediğini Paşa ile ikimiz anladık. Dün akşamüstü üçümüz, Eyfel kulesinden indikten sonra, 'Sen' nehrinin üzerine kurulan körpüde durup nehre bakarken, ben şiir okumuştum:

– Adil Mirseyid bir şirinde şöyle diyor: Oturmuşum Paris'te, Sen nehrinin sahilinde, ayaklarımı salmışım suya…

Rüstem ile Paşa, kahkaha atıp güldüler. Paşa dedi ki:

– Ay Adil, (sanki o an, Adil yanımızdaydı) Paris'te, Sen nehrinin sahili, nehirden yedi sekiz metre yüksekte, üstelik betondan yapılmış. Bu yükseklikten ayaklarının suya, nasıl saldın? Burada ayakların suya yetişir mi?

Ağzından sigarayı düşürmeyen Rüstem, biten sigarasını tazeledi ve bir nefes çekti, ciğerlerine dolan dumanı dışarı üfleyerek:

– Bir yeri görmeden şiir yazarsan böyle olur, dedi….

Kabin görevlileri tekrar içeri daldı ve üstünde 'Exit' yazılı acil çıkış kapılarını kontrol ettiler. Çıkışı engelleyecek bir şeyin olmadığını gördükten sonra, (bu kontrolü ikinci kez yapıyorlardı) tekrar kendi yerlerine döndüler.

Mikrofon tekrar açıldı ve anons sesi yankılandı:

– Sayın yolcular! Uçağımız Prag havaalanına iniş için hazır. Lütfen kemerlerinizi bağlayın. Lütfen rahat olun! Havaalanında ilk yardım ekipleri, yangın söndürme ekipleri alarm halinde, hazır vaziyettedir. Allah sizi… (sessizlik) ve bizi korusun! (Bu tercüme Akif'in kızına aittir.)

Uçağın içinde heyecan zirveye çıktı. Ben ölüm anının, insan beyninde nasıl bir acıya neden olacağını düşünmeye başladım. İlahi, ölüm, ömür yolumuzu aniden kesmişti ve başımın (başımızın) üstünde dolanıyordu. Ölümle ilk kez burun buruna gelmiyordum ben. Çocukken sık sık hastalanırmışım.

Hatta, annem ve babam benden ümidi kesmişler. Kaç kez yüzümü kıbleye döndürüp, gözlerimi son kez kapatmaya hazırlanmışlar. Ama görecek günlerim varmış, demek ki, kendirimiz kesilmemiş o zaman… Biraz büyümüştüm, yolda koşuyordum. Arkadan gelen arabanın ani korna sesinden korkup birden geri döndüğümde, ayağım yere takılmış ve düşmüştüm. Düşer düşmez de araba gelip üzerimde durmuştu. Daha dün gibi aklımda. İki ön tekerin ortasında kaldığım için ucuz atlatmıştım. Korku ve heyecan içinde arabadan inen sürücü, beni arabanın altından çekip çıkartmış ve sapasağlam olduğumu görünce, kulağımın dibine bir tokat yapıştırmış ve "Evimi başıma yıkacaktın, köpeoğlu!" diyerek, arabasına binip hızla oradan uzaklaşmıştı.

Bir defa da, dokuz, on yaşındayken, bir yaz günü, akşamüstü bahçemizdeki yeşil çimenler üstüne uzanmıştım. Serin esen yel, beni rahatlatmıştı, gözlerimi kapatıp dalıp gitmişim. Birden, göğsümün üstünde bir ağırlık hissettim. Gözümü açmamla ağbeyimin bağırması bir oldu. Göğsümün üstünde kıvrılıp yatan yılan, yavaş yavaş kayıp otların arasına doğru giderken ağabeyim yerden aldığı taş ile yılanın başını ezdi. Ayağa kalktım. Ağlamaklı bir sesle: "Ağabey, yılana dokunma!" desem de, çok geç kalmıştı. Yılanın başına geçip ağlamaya başladığımda, ağabeyim korkudan bilincimi kaybettiğimi düşünmüştü:

– Tamam, yeter, ağlayıp durma! dedi.

Gözyaşlarımı sile sile ve ağlayarak cevap verdim:

– Ağabey, onu haksız yere öldürdün…

Ağabeyim önemli bir iş yapmış gibi övündü:

– Yılanı görene de, görüp öldürmeyene de lanet…!

Dudaklarım titredi:

– Ama, o iyi yılandı! Beni sokmadı...

Ağabeyim yine bir darb– ı mesel söyledi:

– Yılanın ağına da karasına da lanet...

Çocukça söylendim:

– Ama, bu yılanın rengi ne ak idi, ne kara…

Ağabeyim sinirlenip gözlerini ağarttı:

– Ölmek mi, istiyorsun?! Yaramaz! Boşboğazlık etme!

Ağabeyim, bahçenin diğer tarafındaki beli alıp geldi. O, bir çukur açıp yılanı gömerken, ben suratımı azdırmış, yan yan bakıyordum. Kendisine azgın azgın baktığımı farkeden ağabeyim:

– Yılanı tam zamanında gördüm. Eğer yılan seni soksaydı, şimdi onu değil seni gömecektik, dedi.

Birçok otomobil kazası geçirdim Ancak her defasında, hadise göz açıp kapayıncaya kadar olup bittiği için, öleceğimi düşünmeye zaman bulamamıştım. Lakin, şimdi ömrümün son anlarını düşünmek için birkaç dakikam vardı. Kaç dakika süreceği meçhul olan bu dar zamanda, ilk olarak ölüm korkusunu yenmeye çalışacaktım. Henüz bir kaza olmadan, ölüm korkusundan ölmek istemiyordum. Ben hayatım boyunca her işte, her mücadelede, her oyunda, sonuna kadar mücadele etmeye çalışmıştım. Nasıl ki, bilardoda rakibime 7'ye 1 yenilirken bile, oyunu bırakmamış, inatla mücadeleye devam etmiş ve rakibimi şaşırtmış, sonra da bir efsuncu gibi rakibimin gözlerini bağlayıp onu yenmiştim. Hayatta da çoğu zaman son anlarda, baht yüzüme gülmüştü. Bir defa yine yılanın ağzından çıkıp oyunu kazanıdığımda, arkadaşlarımdan biri: Dostum, sen iyi oynadığın için değil, şansın yaver gittiği için kazanıyorsun, demişti. O zaman geriye yaslanıp gülerek söylenmiştim: "Ay zalim, ben şansımla sadece oyunda kazanmadım, kırk yıldır, şansımın sayesinde yaşıyorum."

Şimdi, korkum yavaş yavaş dağılmıştı. Geriye bahtımın gücünü sınamak kalıyordu.

Birkaç yıl önce, eski işyerimde, el falı ile çok yakından ilgilenen mesai arkadaşım Eldar, avucumun içindeki çizgilere uzun uzun baktıktan sonra: Kardeşim, kazalara karşı tedbirli ol. Yolculuğa çıkmak, senin için her zaman tehlikelidir, demişti.

O günden sonra, yıllar boyu, yolculuğa çıkmadan önce hep Eldar'ın dediklerini hatırlamıştım. Bu sefer aksi olmuştu. Nedense Eldar'ın dediklerini şimdi hatırlamıştım. Ben, Eldar'ın dediklerinin bir gün gerçekleşeceğini göz önünde bulunduruyordum. Ömrümün son deminde dişlerimi sıkıp kendimi dik tutmalıydım. Ancak böyle ucuz bir ölümle hayattan ve insanlardan ayrılmak istemiyordum.

Uçağımız yeniden sallanmaya başladı. İnsan titrerken nasıl olursa, uçağımız da o durumdaydı...

Kabinin arka taraflarında oturanlardan biri bağırarak kendisinden geçti. Kabin görevlilerinden birisi oraya doğru koştu. Biraz sonra, korkudan kendisini kaybeden yolcunun, genç bir Fransız olduğunu söyledile. Genç Fransız yalnız değildi. İki arkadaşı, ona bir şeyler anlatıyor ve onu kendine getirmek için yanağına hafiften vurup yüzüne su serpiyorlardı.

Sabir bey, bize doğru dönüp sanki kendisini korkutan düşünceleri, korkutmak için seslendi:

– Allah rahmet eylesin!

Gayri ihtiyari karşılık verdim:

– Amin!

İlhame hanım yüzünü buruşturup bir şeyler söyledi, ama sesi, gürültüler arasında kayboldu, ne dediği anlaşılmadı.

Uçağımız bir süre sonra, sıtma nöbetine tutulmuş adam gibi titremekten vazgeçti, adeta kendine geldi… Uçağın penceresinden dışarı baktım. Bulutların içinde uçuyorduk. Hem gecenin karanlığı, hem de bulutlar, aşağıyı görmemizi engelliyordu.

Akif'in kızı, neşeli bir sesle(Galiba bu kız, korku nedir bilmiyordu.) babasına seslendi:

–Baba, Prag havaalanında, beğendiğim gümüş kolyeyi, almamıştın. Bak, uçağımız, bu yüzden Prag'a geri döndü. Haydi şimdi söz ver! Uçaktan iner inmez havaalanındaki o kolyeyi alacaksın, tamam mı?

Akif, başını aşağı eğip kabul etti, o durumda kim kabul etmezdi ki?

Tekrar saate baktım. Prag'a ineceğimiz zaman, çoktan geçmişti. Oysa, kırk beş dakika sonra Prag'a ineceğimizi söylemişlerdi.

Pencereden baktım, yine gecenin karanlığı, yine bulutlar... Niye, sürekli bulutların arasında uçuyorduk?! Niye aşağıyı göremiyorduk? Eğer Prag'a geldiysek, şehrin evlerinin ışıkları görünmeliydi. Hava boşluklarına düşerek sarsılan uçağımızın zorlanması, beni iyice tedirgin etmişti. Gözlerimi kapatıp koltuğa yaslandım. Uçak iniş halinde olduğu için, basınçtan dolayı kulaklarım tıkandı, sesleri pek iyi duyamıyordum. Bu durumdan kurtulmak için hiçbir şey yapamıyordum beni asıl inciten buydu…

Uçağın tekerlekleri piste değer değmez, herkes alkışlamaya başladı. Doğrulup gözlerimi açtım. Yabancılardan birisi yüksek sesle, adeta bağırdı:

–Bekleyin, uçak dursun sonra alkışlarız, henüz erken… (Akif'in kızı hemen tercüme etti tabi ki…)

İçimden bu sesin sahibine kızıyorum:

– Bu baykuş ne söylüyor e..?! Acaba bildiği bir şey mi var?! Yoksa patlama mı, olacak? Belki de…

Uçak yavaşlayıp durdu. Sevinçle alkışladık. Kabin görevlilerinden biri, sağ salim yere indiğimiz için bizi tebrik etti. Az önce herkesten çok korkan görevli, herkesten çok seviniyordu.

Benim mühendis zannettiğim adam, yanımızdan geçerken Akif ona sordu, kızı tercüme etti:

– Gökyüzünde neler oldu?

Adam gülümseyerek cevapladı:

–Uçağın yaramazlığı tuttu, bir süre ölümle oyun oynadık...

Emniyet kemerlerimizi çözüp ayağa kalktık. Rüstem, hâlâ uyumakta olan Emir'in omuzundan tutup silkeledi, uyandırdı. Emir esneye esneye çevresine bakındı, emniyet kemerini çözüp mırıldandı:

– Allaha çok şükür, sağ selamat Bakü'ye geldik!

Kahkaha atıp gülüştük. O hengamede Rüstem'in sesi duyuldu:

– Ne Bakü'sü, ay Nobel Emir!? Azrail'in elinden güç bela kurtulduk. Yeniden Prag'a döndük!

Emir Rüstem'in şaka yaptığını sandı. Uçuktan inip havaalanına gitmek için tünelsen içeri girince, Emir söylenenlerin şaka olmadığını anladı. Birden rengi attı. Bizimle aynı uçakta olan beş yabancı genç, birbirlerine: "No Air! No air!" diyerek bizden ayrıldılar. Biz, Bakü'ye uçacak ikinci uçağı beklemek için, özel bir salona alındık. Emir su istedi, hiç kimsede su yok. Gaffar, Prag havaalanından aldığı ve birine hediye etmek için götürdüğü şaraplardan birini açıp Emir'e uzattı. Emir şişeyi başına dikip şarabın yarısını içtikten sonra, biraz sakinleşti. Rüstem sigara içmeye gitti. Sabir bey: Uçakta kendimden çok yeğenim için endişelendim. Onu çekip buraya getirdiğime bin pişman oldum," dedi, hava almak için dışarı yöneldi. Yanımdaki koltukta oturan İlhame hanım bana sordu:

– Uçakta çok sakin oturuyordun, korkmuyor muydun?

Ben gülümseyerek cevap verdim:

– İlhame hanım, ben insan değil miyim? Korkmaz olur muyum?

Sözlerim yap gibi eriyip, İlhame hanımın yüreğine dağıldı ve o da itiraf etti:

– Ben, hâlâ korkuyorum….

Akif, serçe gibi civirdek kızının isteğini yerine getirmek için, gümüş kolye almak istese de, polisler: Uçağınız az sonra havalanacak, diye, onların dışarı çıkmasına izin vermedi. Akif'in kızı polisleri yumşatmaya çalışsa da, bunu başaramadı. Akif:

– Kızım, dedi, Bakü'ye varalım, sana daha güzelini alacağım.

Bekleme salonunun penceresinden, az önce bizim içinden indiğimiz uçak, görünüyordu. Elbette, hiçbirimiz tekrar bu uçağa binmeyi düşünmüyorduk.

Hezer, çevresindekilere, birkaç yıl önce, başka bir uçakta başına gelen olayı anlatıyordu. Salonda, eli cebinde volta atan genç siyasetçi Niyameddin pek rahat görünmüyordu. Çünkü hâlâ Prag'daydık ve biraz sonra yeniden uçağa binecektik.

Gaffar, İlhame hanıma yaklaşıp ona takıldı:

– İlhame hanım, eğer ölseydiniz (nedense, ölseydik demiyor), gazete ve dergi köşelerinde sizinle çekişen hanımlar, çok sevinecekti.

İlhame hanım cavab verdi:

– Ölseydim, (O da ölseydik demiyor) vatan, millet yolunda ölecektim. (Ama, uçakta böyle konuşmuyordu.) Allah'a kurban olayım, düşmanlarımızı sevindirmedi. Sağ selamet Bakü'ye varalım, Mir Mövsüm ağanın türbesinde kurban kestireceğim, diye uçaktayken, hak yoluna kurban adamıştım...

İki saat sonra, başka bir uçağa binip Bakü'ye uçtuk. Dört saatlik uçuş boyunca, hep tedirgindim. Uçaktan inince, başıma gelen hadiseyi anlatacağım insanların, pek etkilenmeyeceklerini düşünüyordum. Çünkü, olaylar dehşet verici şekilde başlasa da, öyle bitmemişti. Nihayet sağ selamet Bakü'ye indik. Ölmemiştik! İnsanlar bir facia ile sona ermeyen hadiseleri, ne çabuk unutuyorlar...

02.01.06

BÖRÜSOY

Kapı çalındı…

Ressam Nadir, yarısına kadar içtiği sigarasını, konserve kutusundan yaptığı kül tablasına bırakıp sessizce kapıya doğru yürüdü. Bu sırada ahşap kapı yeniden dövüldü, dışarıdan tanıdık bir ses geldi. Börüsoy'un sesiydi:

– Nadir! Nadir!

Nadir, Baksovet'in karşısında, Mirzebeyov'un beş katlı binasının çayı katında yer alan resim atölyesine, henüz dürbünlü, çelik bir kapı yaptıramamıştı. Bu, biçare Nadir'in içindeki yaralardan biriydi. Bir gün gelip resim atölyesinde ne var, ne yok, hepsini silip süpürüp götürecekler, diye sürekli hayıflanır, endişeya kapılırdı. Bu yüzden de havalar sıcak olunca, gece gündüz atölyeden ayrılmıyordu.

Nadir, kapıyı çalan kişi ses vermediğinde kapıyı açmazdı.Onu yakından tanıyanlar da bunu iyi bilirlerdi. Çünkü bazı eliboş dostları, Nadir'in yüzünün yumuşak olduğunu bildiklerinden, ara sıra atölyeye gelip otururlar, Nadir'i saatlece meşgul ederler, zavallıyı işinden gücünden alıkoyarlardı.

Börüsoy ise boş yere, "Nadir, Nadir" diye çağırmıyordu.

Nadir, önce kapıyı açmak istemedi. Çünkü, o, Börüsoy'un, eliboş avare takımından biri olduğunu iyi biliyordu. Üstelik de çenesi çoktu. Nadir, onun bitip tükenmeyen konuşmalarından hiç zevk almazdı. Börüsoy, böyle aniden kapıda biter, boş boş konuştuktan sonra da, geldiği gibi, aniden sıvışıp giderdi…

Farklı görüşteki siyasetçiler, sık sık Börüsoy'un aklını çelip ona kendi sakızlarını veriyorlardı. Börüsoy da her hafta birinin sakızını çürütüyor, gâh milliyetçi, gâh sosyal demokrat, gâh cumhuriyetçi oluyordu. Bütün bunlara rağmen Börüsoy, çok saf, iyi niyetli bir adamdı.

Kapı bu defa, daha sert vuruldu. Ardından, Börüsoy, dörd kez çağırdı:

– Nadir, Nadir, Nadir, Nadir!...

Nadir, vuruldukça yerinden çıkacak gibi sarsılan kapıya bakınca korktu:

– Tamam, tamam, geliyorum, diye karşılık verip kapıyı açtı. Börüsoy ile Nadir, her zamanki gibi kucaklaştılar, sarılıp öpüştüler...

Börüsoy sordu:

–Uyuyor muydun.?

Nadir gönülsüzce mızırdandı:

–Hayır, içeri odadaydım, duymamışım.

–Bu gün iki kez geldim, fakat yerinde yoktun. Seni bulamadım.

Nadir dil ucuyla cevap verdi:

– Olabilir…

– Sana bir hayırlı işimiz düştü.

– Ne işi?

– Ayın on ikisinde bizim partinin mitingi var.

Nadir alaycı bir şekilde güldü:

– Mitingde ben mi konuşacağım?

– Yoook! Gözlüğünü çıkarıp yeniden takan Börüsoy gülümsedi, yüzü durulaştı:

– Sana başka bir işimiz düştü.

Nadir içinden: "Köpeoğlu, ne düzenbaz adamdır, dalga geçtiğimi de anlayamıyor, diye mırıldandı ve ekledi:

– Nasıl başka bir iş?

–Bize büyük bir Bozkurt resmi lazım. Çok acele, bize, dört metreye beş metre ebadında, Bozkurt resmi yapacaksın. Miting meydanına asacağız...

Börüsoy, eski, siyah çantasını hızlı hızlı karıştırıp çantadan çıkardığı Bozkurt resmini masanın üzerine bıraktı. Nadir, Börüsoy'un bu teklifini pek ciddiye almadı.

–Börüsoy, boş işleri bırak, gel güzel şeylerden bahsedelim!

Börüsoy, sanki alındı:

– Nadir, mesele çok ciddi. Miting Teşkilat Komitesi, Bozkurt resmi yaptırma işini bana verdi. Bu sorumluluğu ben üstlendim. Sen işine bak, iyi para verecekler!

Para lafını duyan Nadir, bir an duraksadı. Demin konserve kutusundan yaptığı kül tablasına bıraktığı ve halen dumanlanan sigarasını alıp derin bir nefes daha çekti:

–Börüsoy, bu kadar büyük bir resmi, ayın on ikisine kadar tamamlayamam. Sadece altı gün var, yetişmez.

Börüsoy çareyi de buldu:

– Nazım ile Ağayar'ı da çağır, birlikte yapın!

Nazım, Nadir'in kardeşi, Ağayar da oğluydu ve her ikisi de ressamdı. Börüsoy onları da iyi tanıyordu. Bu iş Nadir'in aklına yattı:

– Kaç lira verecekler?

– Üç milyon manat.

Nadir, derhal üç milyon manatı dolara çevirdi, yaklaşık 600 dolar ediyordu, fazlası da vardı…

–Tamam…

Nadir, bu sözden başka bir söz bulamadı ve çekip filtresine dayandığı sigarının ateşi ile yeni bir sigara yaktı, ardından sordu:

–Avans verecekler mi?

Börüsoy samimiyetle cevapladı:

–Benim sözüm, avanstır.

–Hiç olmazsa boyanın, tuvalin parasını versinler!

–Gardaş, sen bu malzemeleri veresiye alırsın, biliyorum. Yirmi yıllık sanatçısın, boyacılar, tuvalciler seni iyi tanırlar. Paradan yana hiç endişen olmasın. Parayı alamazsan, gel başımı vur!

–Börüsoy, ben ne yapayım senin akılsız başını?

– Öyle deme… Bir gün gelecek, paraların üstüne benim portremi basacaklar! O zaman kardeşinin kellesinin ne kadar kıymetli olduğunu anlarsın!

Börüsoy, güya iktidara yürüyen muhalefetin, etkili adamlarından olduğunu söylemeye çalışıyordu. Nadir için bu sözlerin, bir metelik kadar değeri yoktu. Börüsoy'un, o partide, zurnanın son deliği olduğunu iyi biliyordu.

– Tamam, parayı ne zaman verecekler?

– Bozkurt resmini aldıktan bir gün sonra… Parayı ben getireceğim ve avucuna, kendi ellerimle sayacağım.

–Ya vermezlerse!?

–Sen içini serin tut!

Börüsoy aslında dürüsttü, kimsenin hakkına tecavüz edecek adam değildi. Nadir, onun birilerine güvenerek bu sözleri söylediğini biliyordu. Masanın üstünden aldığı Bozkurt resmine bakarak:

–Tamam, dedi. Allah izin verirse ayın on ikisine kadar bitiririm. On ikisinde, eve gel, resmi ordan alırsın.

Börüsoy, Nadir'in, kardeşi Nazım ile ortak yaptırdıkları eve, iki üç defa gitmişti. Evin nerede olduğunu biliyordu.

–Bozkurt resmi, ayın on ikisinde, en geç saat üçe kadar, '20 Yanvar' metrosunun önünde olacak, böyle emrettiler. Bozkurt resni, oradan Galebe Tiyatrosu'na kadar, elde taşınacak.

Börüsoy, çok önemli bir adam gibi vakit kaybetmek istemiyordu. Nadir ile vedalaşıp ayrıldı.

Nadir üçüncü sigarasını da yaktı ve içine yeniden bir şüphe düştü. Börüsoy'un siparişini kabul ettiği için başına iş açtığını düşünüp pişmanlık duydu? Kendi kendine söylendi: Börüsoy bu işi bitiremezse kara günlere kalırım. Nazım'ın çenesi durmaz ki, sabah, öğle, akşam… günde üç kez parayı sorar. Ama bu da var ki, ben de Nazım'da, oğlum da işsiz geziyoruz. Amaaan! Canı cehenneme! İşsiz kalmaktansa, bedava çalışmak iyidir. Hiç olmazsa, çalışırken insanın aklı başında oluyor. Kara kura düşler görüp bu düşleri hayra yormak için başım beynim çatlamaz, üstelik afiş şeklinde bir Bozkurt resmini yapmak, hiç de zor iş değil…

Nadir hemen bir plan yaptı: Şimdi atölyeden çıkarım, tanıdık mağazandan, veresiye defterine yazdırıp yeteri kadar keten alırım, evdeki boyalar, bu resmi yapmakya yeter. Evde çerçeve için tahta ve çıta da var... Altı günde 600 dolar! Deli para!

Nadir, sahibini iyi tanıdığı mağazadan, kaliteli keten yerine, ucuz kaput bezinden alıp eve döndü. İki kardeş, bir oğul, evlerinin bahçesinde, akşam hava kararıncaya kadar, resmin çerçevesini hazırladılar ve keteni çerçeveye çektiler. Tabloya, Bozkurt'un başını yapmak için merdiven gibi yararlanacakları tahta sehpayı da duvarın dibinden yuvarlaya yuvarlaya evin önüne getirdiler. Sabahleyin erkenden işe başlayacaklardı.

Üç ressam, o sabah kahvaltılarını dahi yapmadan işe başladılar. Nadir, siyah fırçayla, Börüsoy'un verdiği Bozkurt resmine baka baka, ağzını göğe tutup ulayan hayvanın, ana hatlarını tabloya çizdi. Nadir Bozkurt'un başını, Nazım gövdesini, Ağayar ise kuyruğunu

yapacaktı. Resmin ölçüleri çok büyük olduğu için, her üçü de tablonun önünde çalışabiliyorlardı.

Onlar, üç yıldır birlikte çalışıyorlardı. Her zaman, işin zor kısmını Nadir üstlenirdi. Çünkü resimde önemli olan, yüz kısmıydı. Elbette resmin diğer kısımları da önemliydi, ama yüz kısmı kadar değil… Son zamanlarda moda olmuştu. Zengin adamlar, usta ressamlara, kendi resmini yaptırıyordu. Bazen de zengin adamların yağcı çalışanları, patronlarının resmini yaptırıyorlardı. Bu yüzden Nadir, resmini yaptığı adamı, azıcık da olsa, güzelleştiriyordu. Mesela, burnun kemerini biraz düzlüyor, fırça gibi kalın kaşları, inceltiyor, adamın siyah tenini ağartıyor, aşağı düşen kulakları yerine çıkarıyor, çalı dikeni gibi bıyıkları tarayıp tımar ediyordu. Bütün bu işleri yapıp bitirdikten sonra, Nazım'a:

– Evet, elbisesini giydirebilirsin! diyordu.

Nazım sol eliyle uzun, top sakalını sıvazlaya sıvazlaya, bütün portrelere, takım elbise giydirip kendi deyimiyle, elbiselerin yakasını gümüş düğmelerle ilikliyordu. Elbette, gömlek de kravat da son moda olmalıydı.

Sonra sıra, Nadir'in oğlu Balayar'a geliyordu. O, resimin boyası kuruduktan sonra, portreyi bir güzel cilalayıp güzelleştiriyordu.

Bozkurt resmini özenle yapıyorlardı. İş iyi gidiyordu, her üç ressam da işi zamanında bitireceklerinden emindiler.

İşi sıkı tutan Börüsoy, iki kez Nadir'in evine uğradı. İşin nasıl yürütüldüğünü yerinde gördü. Onun telaşını sezen Nadir, her defasında kendinden emin bir ses tonuyla onu rahatlatıyordu:

– Börüsoy, bu Bozkurt mitinge yetişecek!

Ayın on ikisinde, Bozkurt mitinge hazırdı. İki kardeş, bir oğul, Börüsoy'un yolunu beklemeye başladılar.

Öğle vakti yaklaşmıştı, Börüsoy'un çoktan gelmesi gerekiyordu. Bozkurt resmi çok büyük olduğundan onu, yükleyip yola salmak, bir kişinin yapacağı iş değildi. Üç ressam, özellikle de Nadir, çok tutuk görünüyordu. Dün akşamdan beri sert esen fırtına, hâlâ dinmemişti. Böyle bir havada, bu kadar büyük bir resmi arabaya koyup götürmek, aslında çok riskliydi.

Nadir bir yandan sigara içiyor, bir yandan da bahçede sağa sola gidip geliyor, volta atıyordu. Nazım ara sıra resme bakıyor, kendi yaptığı bölümü kontrol ediyordu. Ağayar ise balkonda, gözünü yola dikmiş çay içiyordu.

Nadir'in evine kadar gelen asfalt yol, şehre doğru dümdüz uzuyordu.Yola bir tavuk bile çıksa, çok uzaktan görmek mümkündü. Yoldan, arada bir kamyonlar gelip geçiyordu. Ama, Börüsoy'dan, hâlâ bir haber yoktu. Az sonra, bir kamyonet kapıya dayanınca, gelenin Börüsoy olduğunu anladılar.

Börüsoy arabadan inip kapıdan içeri girer girmez Nadir sordu:

–Gardaş geç kalmadın mı?

Börüsoy birden doğruldu, kaşlarını çattı:

–Burdan 20 Yanvar metrosuna, en fazla 25 dakikalık yolumuz var. Yani, aceleye gerek yok, epey vaktimiz var.

– Bu fırtınada, bu boyda bir resmi, yalnız başına götüremezsin.

– İp getirdim, resmi sıkı sıkıya bağlarız.

Börüsoy işe koyuldu. Bozkurt resmini, elbirliği ile kaldırıp komyonete yüklediler. Bir çok yerden ip atıp, sıkı sıkı bağladılar. Sürücü de onlara yardım ediyordu.

Sürücü ipi demire dolayıp son düğümü attıktan sonra, Bakü'nün yerlisi olduğu anlaşılan şivesi ile Börüsoy'a sordu

–Emoğlu, ha bu resümdekü it dü?

Börüsoy sürücüye çıkıştı:

– Ne iti? Bu Bozkurt resmidir, Bozkurt! Biz Türkler, Bozkurt'tan türedik!

Sürücü hayli şaşırdı:

–Gardaş, insanın maymundan türediğini söylüyorlardı!?

–Onu Avrupalılar söylüyor. Onların atası maymun, bizimki Bozkurt.

–Heri?

Börüsoy Bakülü lehçesiyle adamın ağzına öykendive kısa kesti:

– Heri!

Börüsoy, yolda düşmesin, takılıp yırtılmasın diye, resmi tutmak için kamyonetin kasasına bindi ve kamyon hareketlendi. Araba kapıdan uzklaşınca, bir eliyle resmi tutan Börüsoy, diğer eliyle ressam kardeşlere ve Ağayar'a el salladı. Bozuk yolda çukura düşen araba silkeleyince, dengesini kaybeden Börüsoy, havada olan eliyle güçlüle ipten asıldı.

Ressam kardeşler bahçe kapısını kapatıp birer sigara yaktılar. Ağayar ise yeniden balkona çıkıp çayını tazeledi.

Fırtınanın şiddetlenmesi, Nadir'i endişelendiriyordu. Nazım ile sohbet etseler de, onun aklı fikri rüzgarda idi.

Aradan beş dakika ancak geçmişti ki, Ağayar, balkondan kara haberi verdi:

– Baba!

Nadir biraz sinirlendi:

– Ne var, ne oldu?

–Bozkurt geri geliyor.

– Niçin geri geliyor oğlum?

– Ben ne bileyim baba?

Üçü birden bahçe kapısını açıp sokağa fırladılar. Kamyonet homurtuyla gelip onların az ilerisinde durdu. Börüsoy'un başı, Bozkurtun yırtılmış gövdesinden dışarı çıkmıştı. Börüsoy'un gözünden hiç çıkarmadığı, üç buçuk numara gözlüğü de yoktu. Sesi ağlamaklıydı:

– Bin pişman oldum. Rüzgar, resimi elimden aldı. Bozkurt demire takılıp yırtıldı, iyi bağlayamamışız. Çabuk olun, yardım edin, Bozkurt'u rüzgar alıp gidecek, zor bela tutuyorum...

Ağayar hemen komyonetin üstüne çıktı. Yardımlaşıp resmi arabadan aşağı indirdiler. Bozkurt, başından beline kadar, yaklaşık iki metre kadar yırtılmıştı. Sanki ölçüp biçip, keskin bir makasla dümdüz kesmişlerdi. Bozkurt resmini, bahçeye getirip balkonun önüne, rüzgar almayan bir yere dayadılar.

Börüsoy, başını sallayıp kendi kendine kahretti:

– Soyka gözlüğüm de düşüp kırıldı. Bu fırtına benim için esiyormuş.

Ressamların dili damağı kurumuştu. Bu ümit dolu sözleri demese Börüsoy, Börüsoy olmazdı:

– Geleceğim Nadir, sözüm söz! Ben mitinge yetişmeliyim!

Cevap beklemeden kapıdam dışarı çıktı ve hızla kamyonete bindi. Kamyonet bahçeden biraz uzaklaştıktan sonra, Nazım dişini sıkarak Börüsoy'un arkasından söylendi:

–Köpeoğlu, mitinge de kamyonla gidiyor!

Börüsoy, ertesi gün Nadir'in atölyesine geldi. Cebinden iki adet elli binlik çıkarıp masanın üstüne koydu ve:

– Nadir, dedi, Bozkurt'un parasını taksit taksit ödeyeceğim. Ortada olmayan bir resimin parasını, partiden istemeye yüzüm tutmadı...

Nadir bunları bana anlattığında, hadisenin üstünden üç ay, dokuz gün geçmişti. O, günden beri Börüsoy'dan bir haber yoktu. Elbette para bulamadığı için utanıyor, Nadir'in gözüne görünmek istemiyordu.

2005

FAH…

Menzile, her zaman kestirmeden ulaşmak mümkün değil. Bu nedenle, hikâyeye, biraz ayrıntıya girerek başlamak isiyorum...

Akşamüstüydü. Bakü'de, Goşa Kale Kapısı'nın önünden arabayla, denize doğru iniyordum. Birden trafik tıkandı. Arabalar iki durup bir ilerlemeye başladı. Yolun sağ tarafından gidiyordum. Epey bekledikten sonra, yaklaşık yirmi metre ilerleyebildim ve Dolce Vita restoranının önüne ulaştım. O anda, restoranın önünde duran bir fahişe – ancak 18– 19 yaşlarındaydı– önümdeki mersedesin açık penceresinden başını içeri sokup, sürücüyle konuşmaya başladı. Otomobil kervanı yeniden harekete geçtiğinde, bizim bulunduğumuz sağ şerit, fahişenin birine ilişen mersedes sürücüsü tarafından trafiğe kapatılmıştı. Durum böyle olmasa da, bu kargaşadan iyice bunalmıştım. Beş adım ileri gitmek mucize idi. Bu yüzden, kendime yol açmak için kornaya bastım, ama fayda etmiyordu. Öfkeden kendimi kaybedip bağırdım:

– Çekil yolumuzdan, fah…

Son kelimeyi söyleyemedim boğazım takılıp kaldı. O anda, fahişe bana doğru bakıp yüzüne dökülen saçlarını eliyle geri attı ve gülerek işaret parmağını gösterdi. "Bir dakika müsaade et," demek istiyordu.

Birden duraksadım, kadın bana tanıdık geldi sanki bir yerlerde görmüştüm ancak o iri gözlerin, şuh siyah saçların kime ait olduğunu bir türlü hatırlayamıyordum. Hafızamı zorlamaya hiç zaman yoktu. Arkadaki otomobillerin içindeki, Bakü'nün sabırsız sürücüleri, itiraz dolu kornalarını hep birlikte çalmaya başladılar. Mersedes sahibi, kendisine ram olan cananla sohbetini yarım bırakmamak için otomobili kaldırıma çıkarıp bize yol verdi. Ben hayli ilerleyip sokağın köşesini döndüm ve oradan ayrıldım. Tıkanan yoldan kurtulduktan sonra, yeniden, – tanıdık geldiği için fahişe demeye dilim tutmamıştı– o kadını (İster tanıdık olsun, ister olmasın, doğru yolun yolcusu değildi bu kız.) düşünmeye başladım. Hafızamın ince yolları iyice karıştı, o karmaşık yollardan tanıdık bir yere çıkamıyordum…

Aradan iki hafta geçmişti. Eski Pasaj Pazarı'nın yanından geçiyordum. Pazarın karşısına yeni yapılan, yüksek apartmanı görünce, kaç gündür hatırlamaya çalıştığım kadının kim olduğunu, birdenbire hatırladım…

Tam on bir yıl önce, bu binanın yerinde, 1920'li yıllarda, Azerbaycan'ın Sovyetleşmesi sürecinde mehşur olan Ali Bayramov'un adının verildiği dokuma fabrikasının yıkıntıları duruyordu. Bu fabrika, çok önceden, Bakü milyonerlerinden birininmiş. 1994 yılında, bu fabrikanın ikinci katında benim çalıştığım şirket vardı. Karşı tarafta ise altı kişilik bir "Kaçkın" ailesi, sığınacak bir yer bulmuştu. Bizim şirketin

sahipleri birici kattaki bazı odaları da düzenleyip geçici bir ambar yapmışlardı. Bu ambara, İran'dan alınıp Rusya'ya satılan, tonlarca domates kasaları yığılırdı. Sık sık, büyük tırlar gelir, bu tırlar arkasını, sokağa açılan ambar kapısına verip yük boşaltmaya başlardı. Kaldırımdan geçen yolcular, yolları iyice daraldığı için söylene söylene, o daracık geçitten geçmeye mecbur olurlardı. Ambara yığılan mallar, iki üç gün sonra, başka bir kamyona yüklenip Bakü'den Rostov'a doğru yola çıkardı.

Firmamızın sahibi, yani bizim müdürümüz Mirze bey, otuz altı yaşında, yaklaşık iki metre boyunda, hâlâ bekar yaşayan bir adamdı. Yılan gibi tısıldardı. Kiminle karşılaşsa, ileri çıkmış göbeğini kaşıyarak yerli yersiz konuşurdu: Bu göbeği bir türlü eritemiyorum, yağ değil bu, kastır, kas...

Bizim şirketin öyle büyük işler yaptığı da yoktu. Domates alıp satıyorduk, o kadar. Mirze müellim (Biz onu böyle çağırıyorduk) şirketin faaliyet alanının genişletmeye çalışsa da, iş kurmak isteyen farklı adamlarla görüşüp saatlerce çene çalsa da, bazen yanındakini bezdirene dek telefon ile konuşsa da ortada domatesten başka bir şey yoktu.

Sovyet hükümetinin yıkılması, ortalığın iyice karışması, işsiz sayısının hızla artması, hemen herkesi, bir parça ekmek ümidiyle küçük çaplı ticarete yöneltiyordu. İşadamı olmaya can atan, ama ticaretten pek anlamayan bir kısım adamlar, yüksek faizle tefeciden para alıyorlar, bankerlerle iş birliği yapan tellallara, piyasa fırıldaklarına kolayca yem oluyorlardı. Elindekini batırıp iflas edenler, tefecinin faizini ödeyemeyenler, evini, barkını varını yoğunu satıp sokağa düşüyorlardı.

Mirze müellimin odası, her zaman duman içinde olurdu. Sigara izmaritleri, büyük kül tablasında dağ gibi yığılırdı. Mirze müellim izmaritle dolu kül tablasını eline alıp kapıdan dışarı çıkar ve zibili aşağıya dökerken:(bizde çöp kutusu yoktu, hem biz, hem de Kaçkın ailesi, çöplerimizi rastgele atıyorduk) söylenirdi: Mal alıp satmıyoruz, laf alıp laf satıyoruz!.

Naile, şirketteki toplam dört beş işçiden biriydi. Ona, Nara diye seslenirlerdi. Nara ince, nazik, yirmi beş yirmi altı yaşlarında, yavaş yavaş konuşması ile hafızalarda hemen yer eden katibeydi. Görevi sadece katibelik de değildi, bir çok işe bakardı o. Gâh Mirze müellim adına mal sipariş eder, gâh bana eşlik edip gümrüğe gelir, (Gümrükte onun yakından tanıdığı birisi çalışıyordu) Gelen malların gümrükten geçirilmesine yardım ederdi. Bazen beş adım ötemizdeki pazardan, müdüre meyve almaya koşardı, bazen de müdürle başbaşa verip firmanın geleceği, işçilerin geleceği hakkında uzun uzun konuşurdu. Mirze müellimin Nara'ya bağlılığının bir sebebi de, Nara'nın, haftada iki üç defa, hem de mesai vakti, üstelik müdürün odasında, kendini onun kollarına bırakmasıydı. Öyle ki, müdür, Nara'yı odasına alıp kapıyı arkadan kilitlerdi. Hepimiz bilirdik ki, en az iki saat, müdürün adını anmak yasak! Yani, kendi deyimiyle, "Mirze müellim dinlenirdi!"

Nara, bu iki saatlik zaman diliminde, Mirze müellimin iri gövdesine, ayak parmaklarından başlatıp tepesine kadar, masaj yapardı. Onun her yerini ovuştururdu. Nara, Mirze müellimin nerelerinin ovuşturulması gerektiğini de ezbere bilirdi. Asıl masajcılar bile Mirze müellimi Nara kadar rahatlatamazlardı. Onların arasındaki bağlılığın, daha hangi derinliklere gittiğini pek bilmiyorum ancak bir şey daha vardı ki, o da gözler önündeydi. Yani bizim müdür, kadın düşkünü değildi. Buna rağmen, kilitli kapılar ardında genç bir kadının, yaşına uygun bir adama, sadece tepeden tırnağa kadar masaj yaptığına kimse inanmıyordu.

Bir defasında Mirze müellimin bir akrabası köyden onu görmek için gelmişti. Aksilik bu ya, misafir gelmeden az önce müdür dinlenmeye(!) geçmişti. Köyden gelen akrabası Mirze müellimi sorunca, işçilerden biri: "Müdür dinleniyor," dedi. İş güç vakti dinlenmenin ne demek olduğuna pek anlam veremeyen adam, hayli şaşırarak bize baktı. Herhalde on ya da onbeş dakika sonra, Mirze müellimi göreceğini düşünüyordu. Oturup beklemeye başlayan bu adam, yaklaşık yarım saat sonra, içerde bir kadının da olduğunu öğrenince (Nara, kapıyı açıp, müdürün sigarası bitti, git sigara al, diye bana para uzatmıştı. Müdürümüz, masaj vakti sigara da içerdi.) öfkeyle ayağa kalkıp, müdürümüzün odasına doğru: "Alçak!" deyip gitmişti. Dinlendikten sonra, öfkeli bir akrabasının buraya geldiğini öğrenen Mirze müellim, bizim tariflerimizle, gelenin kim olduğunu tahmin edince, sigarasını çekip bir anlık düşünceye dalmıştı. Ancak bizim müdür, herhangi bir işte, çok da derin gitmeyi hoşlamadığından, gülümseyip: "Alçak olan zamanedir!" diyerek meseleyi kapatmıştı.

Şirkette fazla iş olmadığı zamanlarda, ben de ortada dolaşıyordum. Zamanımın çoğu bu şirkette geçiyordu, gelip gidenleri seyrediyordum. Şirketteki çürük sohbetleri dinlemek, kaba şakaları izlemek zorunda kalıyordum.

Dediğim gibi binanın karşı tarafına, Karabağ'dan sürgün edilen bir kaçkın ailesi sığınmıştı. Aile, anne, baba nine ve üç küçük kızdan oluşuyordu. Çocukların babası sabah gidip akşam geliyordu, herhalde bir yerde çalışıyordu. Ailenin büyük kızı sekiz yaşında, ortancı kız beş, küçüğü ise üç yaşında görünüyordu. Kadın ise fazla dışarı çıkmıyor, pek ortalarda görünmüyordu. Kadın çok meşgul olmalıydı, beş kişilik ailenin temizliği, yemeği, çamaşırı, çarşısı, pazarı.. onun omzunda olmalıydı. Üç kız kardeş, sık sık bahçede görünürler, sessiz sakin oynarlardı. Köyde doğmuş olan büyük kız, ev işlerinde annesine yardım ediyordu. Fabrikanın birinci katındaki harabeliğin önünden sağa dönüldüğünde, eskiden kalmış bir çeşmede bulaşık yıkardı, bazen de küçük bir kova ile eve su taşırdı. O ailenin, su ile ilgili bütün işleri o çeşmenin başında yapılırdı. Bizim şirketin işçileri de bu çeşmenin suyundan istifade ederdi. Hatta sıcaktan bunaldığımızda serinlenmek için burada elimize yüzümüze su serperdik. Bazen pazara gelen adamlardan birisi, fazla yüksek olmayan duvardan içeri atlar, bir köşeye çekilip, fermuarını açar, işini bitirip sonra da burada elini yıkayıp giderdi. Böyle adamlara ne kadar engel olmaya çalışsak da faydası olmuyordu. Çeşmede nöbet bekleyen biri de yoktu…

Mirze müellim, arada bir kaçkın ailesine, iki üç kasa domates gönderirdi. Ben görmemiştim, ama müdürün, iyi para kazandığında bu aileye yardım ettiğini de söylüyorlardı.

Bir gün, Nara, Mirze müellime masaj yapıp onu bir güzel dinlendirdikten sonra, sabunu alıp ellerini yıkamak için ofisten dışarı çıktı. Aradan iki üç dakika geçmemişti ki, dehşetli bir çığlık, içeridekileri ürpertti. Hepimiz bahçeye çeşmenin başına. Mirze müellim de arkamızdan geldi. Kaçkın ailesinin sekiz yaşındaki büyük kızı, Nara'nın kucağındaydı, kızcağız hiç susmadan çığlık atıyordu. Sanki kız, bir histeri nöbetindeydi. Sesi duyunca kızın annesi ve kardeşleri de dışarı çıktı. Nara kızı kucağından yere bıraktı. Kızın iri gözleri iyice büyümüştü, çok korktuğu anlaşılıyordu. Biz dört bir yandan, "Ne oldu! Ne oldu!" diye sorguya tutsak da, kızcağız ağlamaktan konuşamıyordu. Ben kızın havale geçireceğini düşünüp ileri atıldım ve çocuğun damağını yukarı kaldırıp yanağına bir tokat yapıştırdım. O anda herkes şaşırıp bana baksa da, ne yapmak istediğimi anladılar. Küçük kız, gerçekten de tokadın etkisiyle kendine gelir gibi oldu ve dili açıldı:

– Çeşmenin yanında, bir adam beni yere yatırdı, ağzımı kapattı, beni boğacaktı.

Kızın ninesi ve annesi, öyle bir bağırdılar ki… Ne dehşetli bir çığlıktı, ilahi!

– Ay Allah! Niye bizi bu günlere koydun? Biz sana ne yapmıştık?

– Ay Allah, böyle de zülum olur mu?

Tüylerim diken diken oldu, hepimiz derinden etkilenmiştik. Ninesi ile annesi, ağlaşa ağlaşa kızı eve götürdüler. İçeri geçip kapıyı kapatsalar da, biraz sonra, yeni çığlıklar yükseldi. Kızcağız başka şeyler de söylemişti anlaşılan. Nara gördüklerini anlatı:

– Az önce, ben birinci kata inerken karşıma bir adam çıktı, pantolonunun kemerini bağlayarak yanımdan geçti. Otuz beş kırk yaşlarındaydı. Giyim kuşamı pek iyi değildi, saçı başı dağınık, sarışın bir adamdı. Yüzüne dikkatlice bakmadım. Tecavüzcü bir manyak olduğunu nereden bilebilirdim ki… Pazarda çalışan adamlardan biridir, su almaya gelmiştir, diye düşündüm…

Mirze müellim fena sinirlendi, erkekliği tuttu:

– Nara, düş önüme, şimdi o alçağı bulup tike tike doğrayacağım! (Mirze müellim, daha önce, adam bıçaklamaktan dolayı hapiste yatmıştı.)

Biz, müdürümüzün önderliğinde, bilinmeyen bir yolculuğa çıkacekken pazaryerinden sorumlu polis ekibinin komseri (bizler, onu iyi tanıyorduk. Arada bir Mirze müellimin yanına gelip ondan, üç beş koparır giderdi.) peyda oldu ve sesleri duyduğu için geldiğini söyledi. Mirze müellim ile Nara, alel acele, olanları ona da anlattılar. Hepimiz sokağa çıktık ve herbirimiz bir yana dağılarak Nara'nın tasvir ettiği suçluyu aramaya başladık. Ben pazarda ve pazarın çevresindeki bütün adamları, dört gözle süzdüm, ama,

hayalime robot resmini çizdiğim sapığa rastlamadım. Yarım saat sonra, geri döndüğümde, Komiser, Mirze müellim, Nara ve diğer işçileri bahçede gördüm. Her kafadan bir ses geliyordu. Komiser bu işin peşini bırakmayacağını; Mirze müellim da er ya da geç dolanıp buralara gelecek o sapığı, mutlaka bulacağını, cezasını kendisi vereceğini söylüyordu. Nara ise bu olayın açıklığa kavuşması için kızcağızı doktora götürüp kızlığının bozulup bozulmadığını öğrenmek gerektiğini teklif ediyordu. Kaçkın ailesinde ise ağıt, tufan devam ediyordu. Kızın annesi ve ninesi hâlâ ağlıyorlardı.

Nara'nın bu teklifi, Mirze müellim ve komiserin de aklına yattı. Üçü, aralarında bir şeyler fısıldaştılar ve Nara'yı kaçkın ailesiyle konuşması için gönderdiler. Anladığım kadarıyla komiser, kaçkın ailesini susturmak ve kendinde bir kusur bulunmasın diye, mıntıkasında meydana gelen bu tecavüz olayını örtbas etmeye çalışıyordu.

Nara, kaçkın ailesini hemen ikna etti, evden küçük kızın elinden tutarak çıktı, kızın annesi de onların ardından geliyordu. Nara, kız ve annesi, Mirze müellimin otomobiline bindiler ve Nara'nın tanıdığı bir kadın doğum doktorunun bürosuna doğru yola çıktılar.

Komiserin Mirze müellime dediklerini duyduktan sonra, tahminimin doğru çıktığını gördüm. Komiser Mirze müellime anlatıyordu:

– Nara'ya (Nara'nın adını o da biliyordu) söyle, çocuğun anne babası, fazla bağırıp çağırmasın. Olay dallanıp budaklanmasın. Kız çocuğu bu! Geleceği var. Daha şimdiden adı çıkmasın. İş mahkemeye kadar giderse, bu kaçkın ailesi, eş dost, hısım akraba karşısında rezil olacak. Namusu lekelenen bir kıza, nasıl bakarlar, bilirsin. Allaha çok şükür, tıp bilimi o kadar gelişmiş ki, kahpeyi bile bakire yapıyorlar...

Komiser, çıkış yolunu kolayca bulduğunu düşünüyordu. Bu adamı önceden de sevmezdim ama bunları duyduktan sonra iyice nefret ettim. Nara, doktorun bürosundan döndüğünde, hepimiz Mirze müellimin odasına toplanmıştık. Nara, tek bir cümle söyledi:

– Zavallının kızlığını bozmuş...

Mirze müellim masayı yumruklayıp başını sağa sola salladı ve pişmanlık içinde konuştu:

– Uyuyoruz, dünyadan haberimiz yok. Bir de erkeğiz diye, başımıza şapka koyup geziyoruz. (Mirze müellimi hiç şapkalı görmemiştim.)

Komiser, bir beylik cümle daha sarfetti:

–Tecavüz ve cinayetlere karşı mücadelemiz, sürecek!

Mirze müellim çileden çıktı:

–Eşşi, sürdürecekseniz sürdürün! Dedi. Bir sigara yakarak ayağa kalktı ve odada gezinmeye başladı.

Komiser, pişkinlik etti, oralı bile olmadı. Sonra yalandan saatine baktı ve: “benim vaktim yok,” deyip çıktı, gitti. Ben de dışarı çıktım. Kaçkın ailesinin kaldığı evden, hâlâ ağıt sesi geliyordu.

Ertesi gün işe geldiğimde, fabrikanın bahçesinde savcıyı ve polis memurlarını gördüm. Komiser de oradaydı. Kızın babası, Mirze müellim ve komiserin, şikâyetçi olmaması için telkinde bulunmalarına fırsat vermeden, dün akşam gidip emniyet müdürlüğüne şikâyet dilekçesi vermişti. Savcı ve polisler hadisenin meydana geldiği yeri inceleyip tutanak tuttular ve bizlerden ifade alıp gittiler.

Sonrakı günler tam bir sessizlik oldu. Ne biz kaçkın ailesinin yüzüne bakabiliyorduk, ne de kaçkın ailesinin fertleri, bizi gördüğünde başlarını yukarı kaldırabiliyordu. Mirze müellim sık sık dışarı çıkıp fabrikanın bahçesine gelen bütün adamlara dikkatle baksa da, sapığı yakalmak için nöbet tutmak, bir sonuç vermiyordu. Komiserin de bu bahçeden ayağı kesilmişti. Mirze müellime yağ çekerek, ondan birkaç manat koparmak için hemen her gün buraya gelen komiser, bu bahçeyi adeta unutmuştu.

İki, üç ay sonra, kendime uygun bir iş bulup Mirze müellim şirketinden ayrıldım. Yeni iş yerimde, o kadar yoğun çalışıyordum ki, başımı yukarı kaldıracak fırsat bulamıyordum. İki yıl boyunca ne Mirze müellimi, ne de diğer işçilerden birini görebildim.

Bir defa Merdekan’da Hazar’ın sahilinde, Mirze müellime rastladım. Nara da yanındaydı. Ayküstü hal hatır sorduk. Ayrılırken, kaçkın kızın başına gelenleri ve olayın nasıl sonuçlandığını sordum.

Mirze müellim elini sallayarak cevap verdi:

– Eh, beş altı ay sonra, başka bir tecavüz olayından, bir sapık yakaladılar, bütün olanların vebalini de onun boynuna atıp olayı kapattılar.

Nara da olaydan bahsetti:

–Bu yakalan sapık, sarışın değildi, saçları simsiyahtı. Benim gördüğüm adamdan çok daha gençti…

Dedim ki:

– Nara, belki de senin gördüğün adam tamamen farklı bir adamdı, belki de asıl suçluyu yakaladılar!?

Hem Mirze müellim, hem de Nara, aynı anda omuzlarını kaldırdılar:

–Ne bileyim! Dedi Nara, ve devam etti: Ancak kız, yakalanan sapığı teşhiş edemedi.

– Kaçkın ailesi, hâlâ orada mı yaşıyor?

Sorumu Mirze müellim cevapladı:

– Valilik, onları başka bir yere taşıdı.

– Kız… adı Ayten'di, iki yılda nasıl da büyümüştü. Öyle güzel bir kız olmuştu ki... İri, siyah gözleri, şuh kara saçları vardı…

Nara'nın bu sözlerinden sonra sustuk, vedalaşıp ayrıldık. Onlar arabaya binip gittiler. Duyduğuma göre ikisi de Dubai'deymiş. Mirze müellimin orada da şirketi varmış. Nara da onun yanında çalışıyormuş, ama Mirze müellim yine Nara'yı odaya atıp kapıyı ardından kilitliyor muydu? Nara, onu dinlendirmek için yine masaj yapıyor muydu, bilinmez...

Dolce Vita restoranının karşısında gördüğüm o fah… Ayten'e benzetmiştim. Bazı insanlar, ne kadar yaşlansalar da yüzlerindeki, çocukluk çizgilerini uzun süre muhafaza ediyorlar. Böyle insanlara, arkadaşlarım arasında da çok rastladım.

Acaba, Dolce Vita restoranının önünde gördüğüm kız, kaçkın ailesinin kızı Ayten miydi? Belki de o değildi. Ama çok benziyordu...

2006

YUSUF USTANIN KEMANÇESİ

Kadir işten yeni dönmüştü, akşam yemeğinin sofraya gelmesini bekliyordu. Karısı Nazı, eski bir bakır kapta getirdiği pitiyi,[8] salatayı ve ekmeği, bahçedeki asma çardağının altındaki masaya dizip homurdanmaya başladı:

–Saçımı süpürge edip çocuğu musiki mektebinde okuttum. Hocaları, yemin billah edip: Gonca'nın iyi bir kemançesi olmazsa, sınıfı geçemez," diyorlar. Allah, beceriksiz kocayı bana vermiş. Zıkkım olası beş yüz doları bulamıyorum ki, rahmetli Yusuf ustanın kemançesini alıp getireyim kızıma. Yusuf'un oğlu da, hiç babasının oğlu değil. İnsan bu kadar para düşkünü olur mu? Hiç olmazsa, beş yüz dolardan biraz aşağı düşseydi. Borç harç, bulup buluşturur kızın gönlünü ederdim.

Kadir, ilk lokmasını güçlükle yuttuktan sonra söylendi:

–Avrat, yine başlama, bırak şu zıkkımı yiyelim. Niye göğsünü dövüyorsun?! Bir, bu kızı sen okutmadın, bütün eziyeti ben çektim. İki, canım çıksa da çalışıp kemançeyi alacağım. Ne yapalım Yusuf ustanın oğlu indirim yapmıyorsa!?

Nazı tavrını hiç değiştirmedi

– Sana kalırsa, o kemançe bu yıl da alınmaz.

Kadir ufak tefek şeylere kızan, küçük şeylerden öfkelenen bir adam değildi:

– Boşboğazlık etme avrat! Ağzını hayıra aç. Herkes, Kadir'in karısı, rahmetli Yusuf ustanın kemançesine aş eriyor, diyecek. Sabret, ben seni ne zaman darda bıraktım? Bakarsın, Allah bir ahmak gönderir, işimiz düzeliverir...

Kadir'in konuşmaları hep böyleydi. O, pazarda yıllardır kunduracılık yapardı. Herkes onu neşeli, şakacı bir insan olarak tanırdı. O, ne kadar gülünç şeyler anlatsa da, kendisi asla gülümsemezdi. Bu ufak boylu, zayıf adamın kılığı, tipi, boyu, posu, oturuşu, duruşu komikti. Onu görenin gülmesi tutardı. Ama karısı Nazı, hal bilmezin biriydi. Kocasının neşeli sözlerine, herkes gülse de, onun umurunda olmazdı. Kadını sanki tutuşmuştu, yanıyordu:

–Sen ne gamsız adamsın. Dünya alem umurunda değil. Elin adamları, ekmeğini taştan çıkarıyor. Sen de sabahtan akşama kadar, tak tak, çivi çakıyorsun, ayakkabı tamir ediyorsun. Para biriktirdiğin de yok...

[8] Piti: Haşlamaya benzeyen bir tür yemek.

Kadir ağzında lokmayı geveleyerek cevap verdi:

– Niye öyle diyorsun avrat? Sanki sen, tutumlu bir kadın mısın? Bu eve geldiğinde, ancak kırk kilo idin. Şimdi doksan kiloyu geçmişsin…

Nazı iyice sinirlendi:

–Arsızlıktan da geri durmuyorsun. Hemen her gün misafirliktesin. Meclislerde şaklabanlık yapıyorsun, milleti eğlendirip güldürüyorsun…

– Ama bir tek seni güldüremiyorum. Demek ki, senin dediğin kadar şaklaban değilim.

O anda Beşir'in taka taksisi bahçeye girdi. Beşir, başını arabanın penceresinden dışarı çıkarıp selam verdikten sonra:

–Kadir, Ferman Moskova'dan geldi, misafirleri ile Kaya restoranda oturuyorlar. Seni de oraya çağırıyor. Haydi, gidelim..

Ferman, Kadir'in akranı idi. Çocuklukları, gençlikleri birlikte geçmişti. Kaç yıldır Moskova'daydı. Orada ayakkabı mağazası işletiyordu. İşleri de çok iyiydi. İki üç yılda bir memlekete dönüp beş, on gün hasret giderdikten sonra tekrar Moskova'ya dönüyordu. Her gelişinde de Kadir'i görmeden, onun şirin sözlerini duymadan gitmezdi.

Kadir, yemeğini bırakıp ayağa kalktı. Nazı, Ferman'ı çok iyi tanıdığından, kocasını yolundan çeviremeyeceğini bilse de, sitem etti:

– Ay kişi, yemeği yarım bırakma, bitir de öyle git!

Kadir arabaya binince cevap verdi:

– Avrat, pitiyi ite at. Kadir'in kim olduğunu görsünler! Görsünler ki, Kadir'in iti de piti yiyor!

Aslında Kadir bu sözleri, Beşir duysun diye söylemişti. Beşir'in

bu sözleri, ertesi gün bütün şehre yayacağını çok iyi biliyordu.

Beşir'in arabası takır tukur ede ede geldi, şehrin dışındaki Kaya restoranın önünde durdu. İri bir çınarın gölgesinde, yeşillikler içine kurulan masanın başında, Ferman ve arkadaşları oturuyordu. Ferman, arabadan inen Kadir'e seslendi:

– Gel, ay fırıldak! Sana yanımda yer ayırmışım.

Gerçekten de Ferman'ın yanındakı sandalye boştu.

Eski dostlar, birbirlerine sarıldı, kucaklaşıp öpüştüler. İri yarı, Tepegöz'e benzeyen Ferman, cüceden azıcık boylu olan Kadir'i, çocuk gibi kucağına alıp, havaya atıp tuttuktan sonra, yere bıraktı. Kadir oturur oturmaz, Ferman da sandalyesine oturdu:

– Ay düzenbaz, kaynanam öldüğünde, nasıl bir telgraf göndermiştin.!

Ferman döş cebinden telgrafı çıkardı:

– Dinleyin, Kadir, bana nasıl başsağlığı dilemiş. Okuyorum: Ferman, insan bir manat kaybettiğinde bile çok üzülüyor. Kolay değil, sen, koskoca kaynananı kaybetmişsin. Seni çok iyi anlıyorum. Derdin büyüktür gardaş. Başın sağ olsun! Kadir.

Herkes gülüştü, ancak Kadir, kılını dahi kıpırdatmadı. Yiyip içmeye başladılar. Haber Ferman'a çoktan ulaşmıştı.Sordu:

–Kadir, duydum ki, kızına rahmetli Yusuf ustanın kemançesini almak istiyormuşsun, doğru mu?

Kadir soruyla karşılık verdi:

– Haber Moskava'ya da mı, ulaştı?

– Moskova'da bizim arkadaşlar, bu haberi duyunca, senin için para toplayıp göndermek istediler, ama ben izin vermedim.

–Senin gibi dost var iken, düşmana rahmet!

Yine herkes gülüştü. Ferman tekrar sordu.

– Kemançeyi kaça satıyorlar?

– Beş yüz dolara!

– O kadar eder mi?

– Bu kemançe, bir daha ele geçmez diyorlar.

– Ne kadar paran var?

– Hiç param yok.

– Eğer istersen, bu parayı şimdi kazanabilirsin.

Kadir, Ferman'ın dalga geçtiğini zannetti. Bu nedenle de lafın altında kalmak istemedi:

– Ayakkabının topuğu mu düştü? Yapardım ama, bende sadece bir çivi var!

Herkes onun ne demek istediğini anladı, kahkahalarla güldüler. Ferman da fingirdedi:

– Ben öleyim, şaka değil. Çok ciddi söylüyorum. Eğer bu akşam bizimle içersen, bu arzuna kavuşacaksın. İçtiğin her bir kadeh votkaya, yüz dolar!

– Biliyorsun, ben içki içmiyorum.onun için mi, böyle bir şey teklif ediyorsun?

Kadir'in bünyesi içkiyi kaldırmıyordu. Onun votka, şarap içmediğini herkes bilirdi. Bir defa, birisi onu defalarlca votka içmesi için ısrar edince, Kadir böyle demiş: Ay gardaş, içsem de içmesem de, en keyifli adam benim. Senin neyine lazım bana içirmek…

– Canı balık isteyenin, kıçı suya değmeli! Ferman bu sözleri söyledi ve kadehi votka ile doldurdu. Cebinden de yüz doları çıkarıp şap diye masanın üstüne yapıştırdı:

–Bu kadehi içersen, bu yüz doları al, cebine koy. Üstelik senin şerefine içeceğiz.

– Niye bana votka içirmek istiyorsun?

– İçip keyiflenmeni istiyorum. Bakalım, nasıl çakırkeyf oluyorsun.

– Benim param çok olsa, ben seni horoz gibi öttürürdüm**.**

Gülüşmeler devam ediyordu. Ferman yüz doları eline alıp havada sallamaya başladı:

– Böyle yapma, bunu alıp cebime koyarım bak…

Kadir içinden kendi kendine mırıldandı: Ulan ben sigara içmiyorum, içki içmiyorum, sapsağlam adamım, bir iki kadeh votka bana ne yapar ki? Ne yaparsa yapsın! Azrail için kaç sene can besleyaceksin?!

Herkes dikkatle Kadir'e bakıyordu. Kadir badeyi eline alıp sanki cesaretini topluyordu. Kadehleri tokuşturdular. Hepsi içti ama Kadir hâlâ tereddüt ediyordu. İçlerinde birisi Kadir'e seslendi:

– Haydi Kadir, iç!

Kadir sanki bu sözü bekliyormuş gibi kadehi başına dikti ve yüzünü buruşturup Ferman'ın ona uzattığı salatalıktan ısırdı.

Herkes alkışladı. Kadir ise masadaki yüz doları katlayıp cebine soktu.

Cebinden çıkardığı ikinci yüz doları da masanın üstüne koyan Ferman, yanındaki adama, kadehleri doldurması için işaret etti. Kadehler dolduktan sonra, herbiri bir yandan Kadir'i kızıştırmaya başladı:

– Haydi Kadir, kadehini şerefe kaldır, yüz dolar seni bekliyor.

–Kadir, yüz doları bana verseler, şişeyi kafama dikerim.

Kadir, hımmm, deyip ayağa kalktı ve kadehi eline aldı:

– Ulan düzenbazlar, beni benden başka hiç kimse kızıştıramaz. Ben bu kadehi, sizin her birinizin başından kıymetli olan yüz doların sağlığına içiyorum.

Tokuşan kadehlerin sesi, gülüş seslerine karıştı. Kadir kadehi boşaltıp masaya koydu ve oturdu. Ona, meze ikram etseler de yakın olmadı. Su bardağını da kenara iteledi. İkinci yüz doları da babasının malı gibi, sakince alıp cebine indirdi.

Ferman, üçüncü yüzlüğü de çıkarıp elinde salladı. Üçüncü kadehten sonra Kadir'in yıkılacağını düşünüyordu. Demek ki, asıl eğlence bundan sonra başlayacaktı. Bu defa Kadir, kimseyi beklemeden, yeni doldurulmuş kadehi alıp başına dikti. Üçüncü yüzlüğü, Ferman'ın elinden kaptı. Parayı cebine koyduktn sonra Kadir'in dili lâl oldu. Gözleri kaymaya başladı. Alkol, zavallıyı, bilmediği bir dünyaya doğru, ağır ağır götürüyordu.

Ferman ve onun yanında oturanlar, Kadir'e ne kadar takılsalar da, duvardan ses çıkıyor, Kadir'den ses çıkmıyordu. Kadir'in kadehi dördüncü kez dolduruldu. Dördüncü yüzlük de Ferman'ın elinde sallanmaya başladı. Ferman, elini Kadir'in sırtına vurup:

–Erkek adamsın Kadir, dedi. Kırk yıldır votka içenler, senin eline su dökemezler...

Kadir parayı Ferman'ın parmakları arasından çekip avcunda sıktı ve cebine koydu. Kadir'in elleri, sanki kendisini dinlemiyordu. Parayı cebine koyduğundan emin olduktan sonra, kadehi eline aldı, sinemada, ağır çekimde gösterilen bir film karesi gibi, yavaş hareketlerle kadehi ağzına boşalttı. Ancak ne kadar çalışsa da, boş kadehi masanın üzerine koyamadı, kadeh elinden yere düştü, parçalandı. Yeniden kahkahalar yükseldi. Kadir'den başka herkesin keyfi yerindeydi. Kadir'in yanakları aşağı sallanmıştı. Birisi rica etti:

– Kadir, bir fıkra anlat!

Kadir ölgün gözlerle etrafı süzüp güçlükle:

– Hepinizin… diyebildi ve yeniden gücünü toplayıp çok edepsiz bir laf söyledi. Başka bir şey demedi.

Körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz! Ferman da tam bunu istiyordu! Kadir ile eğlence yeni başlıyordu. Ancak Kadir, sandalyede duramıyordu. Direnip dengeyi sağlamaya çalışsa da bunu bir türlü beceremiyordu. Masadakilerden biri, Kadir'in dilini çözmeye çalıştı:

– Kadir, Cep telefonu ile cenazede, yas terinde olduğunu, Rusça nasıl söylemiştin?

Kadir, bir gün, yas yerinde, cep telefonu ile bir Rus'a, nerede olduğunu herkesin duyacağı şekilde böyle söylemişti: "Ya v myortvom zemle,[9]" Kadir'in bu sözleri, daha sonra şehrin it oynatanlarının diline düşmüştü..

Kadir'in başı iyice dumanlandı, gözleri ağır ağır kapanmaya başladı. Gözünün önüne hayalden bir perde indi. Kadir, o perdede her şeyi açık seçik görmeye başladı: Kızı, Yusuf ustanın kemançesi ile segâh makamında yanık bir nağme çalıyordu… Karısı dırıltıyı kesmiş, üstelik iki eli koynunda, huşu içinde, gözünün ağı, karası olan biricik kızının çaldığı nağmeyi dinliyordu…

Gerçekten de, restoranın bahçesinde, kemançe ile segâh makamında bir nağme çalınıyordu. Kemançeci, çaldığı havalar ile müşterileri mest ediyordu..

Kadir o kadar etkilenmişti ki, gözlerinden damla damla yaş akmaya başladı. Herkes Kadir'e baktığı için, anında ağladığını fark ettiler.

Ferman:

–Ya, düzenbaz, adamı işte böyle ağlatırlar. Otuz yıldır, bu şehirde herkesi makaraya sarıyordun, herbirine bir kuyruk takıyordun. Şimdi senin kuyruğuna öyle bir teneke bağlayacağım ki, tıngırtısını ölünce de duyacaksın.

Kadir, Ferman'ın sesini işitse de ne dediklerini kesinlikle anlayamıyordu. Onun aklı, fikri kızının kemançesindeydi. Hayal perdesinde gördüklerini izliyordu: Kızının küçük şirin parmakları, kemançenin tellerinde öyle ahenkle titriyor; öyle ince perdelere basıyordu ki, Kadir'in yüreğinin başı, adeta köz gibi yanıyordu. Tanıdıklar, kızın geleceğinin parlak olduğunu söylüyordu…

Kadir, kızının büyük geleceğini hazırlamak için yeterli güce sahip olmadığını biliyordu. Şimdi onun gözlerinin yaşarmasına sebep olan şey bu düşünceydi.

Ferman Kadir'in omuzlarından tutup silkeledi ve:

– Kadir, uyan, yatmak vakti değil, bu votkalar, sensiz boğazımızdan geçmiyor.

Kadir gözlerini açtı, gülünç bir şey olmasa da, herkes kahkahayla güldü. Çünkü daha önce, onu bu vaziyette gören olmamıştı. Kadir'in kadehini yeniden doldurdular. Ferman kadehini kaldırıp sağlık[10] diyordu. Ferman ne söylese, Kadir'den başka herkes gülüşüyordu. Sonra, Ferman Kadir'in kadehini diğer eline alıp arkadaşları ile kadeh tokuşturup ellerini kaldırmaya dermanı kalmamış olan Kadir'in neredeyse

[9] Rusça, ben öldüm, mezardayım…
[10] Sağlık demek: İçkili mecliste şerefine içilecek kimse hakkında söylenen güzel sözler.

ağzına döktü. Kadir tekrar gözlerini yumdu. Ferman cebinden çıkardığı beşinci yüzlüğü de Kadir'in cebine soktu.

Son kadeh, Kadir'in dengesi iyice bozdu.ayakta duramıyordu, sendeleyip yere düştü. Kahkahayla güldüler. Onu ayağa kaldırıp eline yüzüne su serptiler, ama bir faydası olmadı. Belki birazdan kendine gelir diye, Kadir'i, yeşilliğin üzerine uzattılar. Ancak Kadir, hava kararana kadar uyanamadı. Kadir'in leşini(!), restoranın hahçesindeki içip eğlenen bütün adamlar (Bu şehrin iti bile tanırdı onu.) ikişer ikişer, üçer üçer gelip seyretmeye başladılar.

Güneş battıktan sonra, Ferman'ın talimatıyla, çimenler üzerinde dev uykusuna yatan Kadir'i, karga tulumba arabaya koydular ve Beşir'e sıkı sıkı tembihlediler:

– Götür, bunu karısına teslim et!

Beşir, arabayı Kadir'in evine doğru sürüp az sonra bahçe kapısına dayandı. Arabadan inip Kadir'in karısı Nazı'ya seslendi:

– Ay Nazı bacı! Ay Nazı bacı!

Nazı ile kızı dışarı çıktılar. Beşir, sırıta sırıta:

– Nazı bacı, dedi, Kadir biraz içti, sarhoş oldu. Onu getirdim...

Nazı, olduğu yerde kaldı,ama sesi, yeri göğü tuttu:

– Vay! Onun başına kül elensin! Her boyayı boyamıştı da fıstıki yeşil mi kalmıştı! Başımıza bu da mı, gelecekti.

Kadir'in kızı arabaya doğru koştu, anası da onun ardından… Beşir ellerinden ile Nazı ile kız ayaklarından, Kadir'i çeke çeke evin balkonuna çıkardılar. Kadir'i balkondaki minderlerin üstüne yatırdıktan sonra, Beşir aşağı indi,arabasına binip gitti.

Nazı, kızına dönüp söylendi:

– Ay balam, görüyor musun? Bu gayretsiz baban, başımıza daha ne işler açacak?! Ben utancımdan yere geçiyorum, ama bu zalimin oğlu keyf edip sefa sürüyor.

Başında söylenmenin, bağırıp çağırmanın faydası yoktu. Çünkü Kadir, üzerine ölü toprağı serpilmiş gibi uyuyor, hiçbir şeyi duymuyordu. Nazı, bir kova su getirdi, elini ıslatıp kocasının yüzüne ensesine soğuk suyla masaj yaptı ama Kadir yerinden kıpırdayacak gibi değildi. Ana ile kız gece yarısına kadar Kadir'in yanı başında oturdular. Arasıra kocasına bakan Nazı, deli gibi kendi kendine gülüyor ve söyleniyordu:

– Zalimin oğlu, öyle yatıyor ki, sanki buğday yiyip de cennetten kovulmuş!

Nazı, kızı uyuduktan sonra, bir müddet dizini dövüp otursa da, nihayet yoruldu, başını yastığa atıp uykuya daldı. Seher vakti korkuyla uyanan Nazı, yataktan hızla kalktı, aklına kötü şeyler gelmişti. Hemen koşup kocasının nefesini dinledi. Kadir rahat rahat nefes alıyor, tatlı tatlı uyuyordu. Kadını yeniden ateş bastı. Kadiri tutup silkeledi. Kadir neden sonra gözlerini açıp gerneşince, Nazı da dırdıra başladı:

– El âlemden utanmadın mı? Bu yaşında ayyaşlık sana yakışıyor mu? Ay senin cüce boyuna boz ipler ölçeyim, bizi rezil etmek mi istiyorsun?

Nazı söylendikçe, Kadir de başını sallayıp kıs kıs gülüyordu. Nazı'nın gözleri, yuvasından fırlamıştı. Sesini iyice yükseltti. Onun sesine, Gonca da uyandı ve eyvana geldi. Nazı, kızını görünce biraz daha coştu:

– Ay bala, görüyor musun bu arsızı? Yüzümüzü ağartacak bir iş yapmış gibi, pis pis sırıtıyor.

Kadir, yataktan doğrulup oturdu:

–Avrat, dedi. Çil keklik gibi kendini boğma! Ben dün akşam, durup dururken içmedim ya? İzdelni[11] içtim**.**

Kadın, "izdelni" kelimesini anlayamadığı için gözlerini kırptı. Kadir, pantolonunun yan cebinden dolarları çıkarıp Nazı'ya uzattı ve sözüne devam etti:

– İzdelni, yani günemuzd. Ferman bana votka içirdi, ama paramı da verdi. Gözün aydın, Yusuf ustanın kemançesi, bu gün bizim olacak.

Nazı beş yüz doları görünce gözleri parladı, parayı alıp avucunda sıkarak Gonca'ya döndü:

–Ay kız, nerdeyse öğlen olacak! Çabuk babana çay koy, adam işe gidecek…

[11] İzdelni: Rusça, Herhangi bir şeyin karşılığında yapmak.

ŞİKÂYETÇİ

Bir elinde koltuk değneğiyle, aksayarak makama çıkan sakallı adam, içeri girer girmez, şikâyetlerini ileteceği müdürü, kin dolu bakışlarla süzmeye başladı ve teklif beklemeden oradaki sandalyeye oturdu. Sosyal Güvenlik Kurumunda, sosyal yardımlar şubesine bakan müdür, otuz dört, otuz beş yaşlarındaydı. O, suratı azgın, öfkeli, sakallı adamın sandalyeye yerleşmesini bekledi. Sakallı adam, sandalyeye oturur oturmaz homurdanmaya başladı. Sonra bir elini sol gözüne attı, gözkapağını kaldırıp diğer eliyle cam gözünü çıkardı. Ardından memura gösterir gibi, cam gözü havaya atıp tuttu ve masanın üstüne koydu. Müdürün bundan etkilenmediğini görünce, daha beter kızdı. Burnundan soluyarak aşağı eğildi, biraz oyalandıktan sonra, sağ ayağındaki protezi de söküp gürültü ile masanın üstüne fırlattı.

Müdür hiç istifini bozmadan, sakallı adamın hereketlerini izliyordu. Onun şaşkın, donuk yüzü, sakallı adamı iyice çıldırttı. Sesini yükseltip kızgın kızgın konuşmaya başladı:

– Sizler, rahat koltuğunuza kurulup keyif çatıyorsunuz. Dünya umurunuzda değil! Ama biz, Karabağ'da, düşman kurşunlarına göğsümüzü siper ettik, can alıp can verdik. Bu savaşta bir gözümü ve bir ayağımı kaybettim. Sakat kaldım. Geceleri ağrıdan acıdan yatamıyorum. Verdiğiniz maaş, ilaç parasına yetmiyor...

Müdür, sakallı adam konuştukça donuyor, adeta mermerden bir heykele dönüyordu. Sesi soluğu çıkmaz olmuştu. Bakışları da donmuştu, gözlerinde hiçbir anlamlı ifade yoktu.

Sakallı adam daha da sinirlendi:

– Bu savaş, sadece benim savaşım mıydı?! Benim gözüm yerine gelecek mi? Ya kesik ayağım!? Bu sorulara kim cevap verecek...

Müdürün cevap vermeye takati yoktu sanki. Sakallı adamın ne istediğini hâlâ anlayabilmiş değildi.

Sakallı adamın öfkesi ise dinmek bilmiyordu:

– Dönüp çevreme baktığımda, vücudumu ateşler basıyor. Daha ağzından süt kokusu gelen yeniyetmeler, son moda giyinip, son model arabalara biniyorlar, lüks barlarda, kafelerde günlerini gün ediyorlar, benim bir yıllık maaşımı, bir gecede havaya savuruyorlar.

Müdür, asla böyle bir şikâyetçi görmemişti. Onun, ilk anda ne dediğini anlamamıştı. Müdürün, insanlarla iletişim kurmak için defalarca denediği ve başarılı sonuçlar aldığı yöntemleri vardı. Bu yöntemlerden biri de öfkeli bir adamı sakinleştirmek için, ona su teklif etmekti. Hatta o, odasında, böylesi şikâyetçiler için, ayrıca soğuk maden suyu ve plastik bardak bulunduruyordu.

Müdür, denenmiş yöntemini bir kez daha işe koştu ve sakallı adama su doldurdu. Sakallı adam, bazı öfkeli şikâyetçiler gibi, su bardağını elinin tersiyle itmedi, aksine hiç tereddüt etmeden suyu aldı ve başına dikti.

Araya kısa bir sessizlik çöktü. Sakallı adam bu sükutu, öncekinin aksine daha yumuşak bir ses tonuyla bozdu. Hüzün dolu ve titrek bir ses, yakınmaya devam etti:

– Dün, karım, iki çocuğumu da üstüme atıp gitti...

Müdür, nihayet soru ile cevap verdi:

– Neden?

Sakallı adam ağlamaklıydı, sesi titredi:

– Tahammül edemedi.

– Sizi anlıyorum!

Sakallı adam, sağlam olan gözünü, müdüre dikip sesini tekrar yükseltti:

– Hayır, siz beni asla anlayamazsınız! Böyle nabıza göre şerbet verenleri çok dinledim ben. Mangalda kül bırakmazsınız, kimse size laf yetiştiremez!

Müdür, birden patlayan bir tabanca gibi gürledi:

– Haddinizi bilin! Kiminle konuştuğunuzu biliyor musunuz!?

Sakallı adam hiç de altta kalacak gibi değildi:

– Siz, memurlarınıza bağırın! Bana amirlik taslayamazsınız! İsterseniz, verdiğiniz sadakayı da kesin! Sizden korkacağımı mı sanıyorsunuz!? Bir gözümü, bir ayağımı kaybettim, dilimi de siz mi, keseceksiniz!?

Müdür yine heykele döndü, adeta dili lal oldu. Sakallı adam, karşısındakinin sesini kestiği için, gururla göğsünü gerip, başını yukarı kaldırdı. Müdürün ağzını açmasını bekliyordu. Ağzını açsa, pusuda yatan bir kaplan gibi avının üstüne atılacaktı.

Müdürün dili tutulmuş, hatta gözleri buğulanmıştı. Belki de ağlıyordu. Şaşkındı, görevi başındayken, hiç böyle bir duruma düşmemişti. O an, resmi görevli olduğunu da unutmuştu…

Sakallı adam da garip garip ona baktı. O da hayatı boyunca, böyle bir müdür görmemişti. Yoksa müdür onun haline mi acıyıp ağlıyordu? Bu nasıl bir işti? Belki onunla birlikte hüngür hüngür ağlamalıydı!? Sakallı adam, müdürün üstüne üstüne gidip onu susturduğuna pişman olmaya başlamıştı.

Müdür fısıltıyla konuştu:

– Kardeşimi hatırladım. Keşke o da, Karabağ savaşından sağ dönseydi. Keşke dönseydi de sizin gibi sakat olsaydı. Onun çocukları, hâlâ babalarının nerde olduğunu soruyorlar. Yıllarca yalan söyledim. Şimdi çocukların yüzüne bakamıyorum.

Sakallı adamın tek gözü büyüdü. Şaşkınlıkla sordu:

– Sizin kardeşiniz mi?...

– Evet...

– Hangi yıl?

– 1994 yılının kışında...

– 1994 yılının kışında, ben de Karabağ'daydım. Kardeşiniz hangi cephedeydi?

– Murov'da… Çığ düştü, karın altında kaldı. Cenazesini bile bulamadılar...

Sakallı adam mahcup oldu ve sanki gereksiz konuşuyormuş gibi gönülsüz ilave etti:

– Ben Horadiz'i kurtarırken yaralandım...

Müdür, yüzünü elleriyle kapattı. Şüphesiz ağlıyordu.

Sakallı adam, göz açıp kapayıncaya kadar, cam gözünü ve protez ayağını taktı. Oturduğu yerden kalktı be koltuk değneğine yaslandı.

Müdür, çok duygulanmıştı, başını sallayarak doğruldu. Yıllarca süren, derin bir uykudan uyanmış gibiydi. Sanki karşısında duran sakallı adam, o an içeri girmişti. Tekrar sordu:

– Bağışlayın, adınız neydi? Kendinizi tanıtmadınız...

Sakallı adam, elini,"boş ver" dercesine sallayarak cevap verdi:

– Adımı söylememe gerek kalmadı…

– Ne için gelmiştiniz?

– Hoşçakalın!

Sakallı adam kapıyı açtı ve arkasına bakmadan gitti.

Şubat *2009*

YÜZDENIRAK[12]

R.Tağı'ya

Koğuştaki mahkûmlardan çirkin olanı, birdenbire bağırdı:

– Şekerlikten, şeker almayacaksın!

Koğuşa dün akşam gelen mahkûm cevap verdi:

– Alacağım!

– Almayacaksın!

– Alacağım!

– Sana almayacaksın, dedim!

– Ben de alacağım, dedim!

Dün akşam koğuşa gelen mahkûm, şekerlikten bir şeker alıp ağzına attı ve elindeki fincanı, umursamazca ağzına götürüp hüpürdeterek çayını içmeye başladı...

Çirkin mahkûm, dolu şekerliği alıp içindekilerle birlikte çöp kutusuna fırlattı ve akşam gelen mahkûma sataştı:

– Sen erkek değilsin, sen yyüzdenıraksın!

Akşam içeri atılan mahkûm, çirkin mahkûmun üstüne yürüdü ve onunla burun buruna geldi:

– Yüzdenırak değilim!?

– Yüzdenıraksın!

– Ispat et!

Başı kel olan mahkûm, gözünü bereltip akşam gelen mahkûma karşılık verdi:

– Duymuşuz ki, söylüyoruz…

– Onu söyleyenin ağzını yırtarım!

Akşam gelen mahkûm, ilerde köşede oturan yaşlı mahkûma doğru baktı:

– Aksakal, sen doktorsun, doğruyu söyle, ben yüzdenırağa benziyor muyum?

Yaşlı mahkûm eliyle gözlüğünü düzeltip hafifçe omzunu silkti.

[12] Yüzdenırak: Homoseksüel

Şişman mahkûm söze karıştı:

– Ispat edelim de aklın başına gelsin.

– Benim aklım başımda! Siz aklınızı yitirmişsiniz.

Akşam gelen mahkûm, bu sözleri der demez, birden ihtiyar mahkûma baktı. Bu sözlerim sana değil demek istiyor gibiydi. Sessizlik oldu. Akşam içeri atılan mahkûm, ikinci kat ranzaya çıkıp yatağına uzandı. Tavırlarından, korkmadığı anlaşılıyordu. İstediği adamla başa baş kavga etmeye hazırdı. O, hakkındaki mahkeme kararını temyiz etmişti. İtirazı sonuçlanıncaya kadar burada kalacaktı.

Bu koğuşta, ihtiyar mahkûm da yeniydi. Altı gün önce içeri atılmıştı. Onun içeridekilerden en büyük farkı, kodese ilk kez düşmesiydi. Hâlâ dışardaymış gibi davranıyor, kendisini dışarda sanıyordu. Mahkûmlar ona cezaevinin kurallarını öğretiyorlardı. Onun doktor olduğunu, hemen herkes anlamıştı. Cezaevinin kuralıdır, içeri yeni bir mahkûm gelince, onun hakkındaki önemli malumatlar, önce kulaktan kulağa yayılırdı. Gelen kimdir? Ne iş yapar? Niçin hapse düşmüş?

İhtiyar mahkûmun hüküm giydiği kanun maddesinin hafif olması, ve onun nurani yüzü, koğuş arkadaşları arasında daha ilk günden saygı uyandırmıştı. Dün akşam ona, sıkı bir talimat listesi vermişlerdi: “Gelen mahkûm, Yüzdenıraktır: Yani homoseksüeldir. Onunla tokalaşmak, aynı tabaktan bir şey yemek, onun herhangi bir eşyasına dokunmak, cezaevi kanunlarına göre kesinlikle yasaktır. O da, hiç kimsenin, hiçbir eşyasına el süremez. El sürerse şiddetle cezalandırılacaktır. Yüzdenırağın, elinin dokunduğu her şey, isterse altın olsun, derhal çöpe atılacak…

Koğuşun kapısı açıldı. İhtiyar mahkûma evden, yiyecek bir şeyler gönderilmişti. Kapı, dışardan kilitlendikten sonra ihtiyar, hediye gelen sepeti ortaya koydu ve içindekileri tek tek masanın üstüne dizmeye başladı. İhtiyar, dışarda olduğu gibi içeride de eli açıktı, cömertlikten geri kalmıyordu.. Onun için getirilen yemekler, sebzeler, meyveler herkesin yemesi için ortadaydı. Doktor olduğu için mahkûm arkadaşlarının hastalıklarını düşünüp bazı ilaçlar da getirmişti.

Ona, altı gündür Aksakal diyorlardı. Aksakalın bu koğuşta bulunduğu altı günde, içeride bir dostluk oluşmuştu. Ama cezaevinin kuralları, her an değişebilirdi.

Aksakal sepetten iri bir elma alıp, bakışları ile onu izleyen çirkin mahkûma, başıyla dün akşam gelen mahkûmu göstererek, yavaşça sordu:

– Ona, bir tane elma versem, olur mu?

Mahkûmlar içinde, Yüzdenıraka karşı en çok kin besleyen kişi, çirkin mahkûmdu. Aksakal bu yüzden ona soruyordu… Çirkin mahkûm gönülsüzce cevap verdi.

– Olur, ancak eli eline değmesin. Dolabının üstüne bırak.

Aksakal elmayı dolabın üstüne bıraktı. Yüzdenırak, konuşulanları duyduğu için bir kedi gibi ikinci kat ranzadan aşağı indi ve çirkin mahkûmun gırtlağına yapıştı:

– Bana iftira atan alçak! Domal! Domal ki, sana erkekliğimi göstereceğim!

Boğazlanıp duvara dayanan çirkin mahkûm, nefessiz kalıp hırıldamaya başlayınca, diğer iki mahkûm Yüzdenırakın üstüne çullandılar. Üç mahkûm, herbiri bir yandan, Yüzdenırakın neresine denk gelirse, tekme tokat vurmaya başladılar. Yüzdenırak da, altta kalır cinsten değildi. Fırsatını bulunca üç rakibinin üçüne de yaman darbeler indiriyordu. Küfürün ise bini bir para… Aksakal ne kadar, "yapmayın, etmeyin" dese de kavgaya tutuşan mahkûmları ayıramıyordu. İçerideki ses, gittikçe büyüyordu. Kuvvetli bir darbe alan Yüzdenırak, cansız yere serildi. Diğer üç mahkûm, daha şiddetli darbeler indirmeye başladılar. Çirkin olan mahkûm, şiişman olan arkadaşına seslendi:

– Böğrünü tepikle! Koy böbrekleri düşsün, Yüzdenırakların yaşama hakkı yoktur!

Sonuncu darbe öyle şiddetli oldu ki, Yüzdenırak, dehşetli bir çığlık attı. Çirkin mahkûm, bu acıdan keyf alıyormuş gibi daha da vahşileşti:

– Vur, iyi vur, Yüzdenırak olduğunu itiraf edene kadar vur!

Yüzdenırak, şiddetli ağrılara dayanamadı ve bağırmaya başladı:

– Durun! Vurmayın! Ben Yüzdenırakım, yeter, vurmayın!

Tam o sırada, koğuşun kapısı açıldı. Kapıda iki gardiyan göründü. Kavga edenler durdular. Yüzdenırak, yerde kalmıştı, eli yüzü kan içindeydi. Dudağı birkaç yerden patlamıştı. Acıdan, köpek gibi uluyordu.

Gardiyanlardan biri, Aksakal'a dönüp sordu:

– Aksakal, burada kimin yalı fazla geldi?

Gardiyanlar da Aksakal'ı seviyorlardı. Ancak arkadaşları, doktora sıkı sıkı tembih etmişlerdi: Gerçeğin ortaya çıkması için de olsa, birini ele vermek, kesinlikle yasaktır, kabul edilemez… Aksakal, bu yüzden vakit geçirmeye çalıştı. Cevapı çirkin mahkûm verdi:

– Bu Yüzdenırakı haklıyorduk!

Diğer gardiyan efelendi:

– Halt ediyorsunuz!.

Yüzdenırak, birden ayağa fırlayıp deli gibi bağırdı, sanki deminden beri inleyen, feryat eden o değildi:

– Ispat etsin! Ya Yüzdenırak olduğumu ispat edecek, ya da bu çirkinin ümüğünü sıkacağım!

Yüzdenırak, çirkin mahkûma hücum etmek için davranınca, birinci gardiyan onu azarladı:

– Dur! Çık dışarı!

Yüzdenırak, dışarı çıkmaya mecburdu. Bu emre dirense, cezalandırılacağını biliyordu.

Yüzdenırakın, götürüldüğünü gören Aksakal, hemen ilaç çantasına el atıp göz açıp kapayıncaya kadar birkaç hapı kağıda sarıp masanın üstüne koydu ve Yüzdenıraka seslendi:

– Al bu hapları. Ezip yaralarının üstüne serpersin.

Yüzdenırak, Aksakal'ın masaya bıraktığı kağıdı alıp dışarı çıktı.

Koğuşun kapısı, dışardan kilitlendiğinde, Aksakal hariç diğer mahkûmların üçü de, galip gelmiş horoz gibi efelendiler.

Çirkin mahkûm böbürlendi:

– On beş yıldır içerdeyim, ancak bir homoseksüelin yanımda yöremde dolaşmasına izin vermedim. Her zaman erkek adamlarla oturup kalktım...

Kel mahkûm, sigarasını yakıp bir nefes çekti ve ağzından dumanlar çıkarken övünmeye başladı:

– Gardiyanlar yetişmese, o düdük elimizde ölecekti...

Şişman mahkûm, kavga sırasında yere dökülen gömlek düğmelerini toplarken onlara laf yetiştirdi:

– O, bir daha bu koğuşa dönemez. Keşke onun yatağının yorganını da dışarı atsaydık…

Aksakal susuyordu. O, kendine teselli verip mahkûmluğu öğrenmeye çalışsa da, henüz bu koğuşta kendine bir yer edinememişti. Buradaki mahkûmlar, içeriye öyle yerleşmişlerdi ki, sanki burada doğmuşlardı. Rahat rahat konuşuyorlar, geziyorlar, yiyip içip yatıyorlardı. Tekrar ne kadar gün alacakları, onların umurunda bile değildi. Aksakal, burasının çok garip bir yer olduğunu düşünüyordu, ama mahkemeye kadar sabretmeliydi. Suçsuzluğundan emindi. Mahkemede, elbette kapıyı açıp onu salıvereceklerdi.

Çirkin mahkûmun kalın sesi, Aksakalı düşüncesinden ayırdı:

– Aksakal, görüyor musun?!

Aksakal sakince cevap verdi:

– Bir doktor olarak söylüyorum. O, Yüzdenırak değil, normal bir isteriktir. Bana öyle geldi…

– İsterik mi?

– Evet, öfkelendiğinde, kafası bozulduğunda aklı başından gider...

Kel mahkûm, söze karıştı:

– Biz de biliyoruz, Aksakal. Gözümüz ne yüzler gördü.

Çirkin mahkûm, şişman mahkûma dedi ki:

– Getir bakalım, Yüzdenırağın torbasında neler var.

Yüzdenırak, neyi var, neyi yoksa, büyük deri bir çantaya koyup ikinci kat ranzadaki yatağının üstüne asmıştı.

Şişman mahkûm, ranzaya çıkıp deri çantayı aşağı indirdi. Çantadan, iç çamaşırları, çorap, gömlek, sigaralar, defterler ve kalemler çıktı. O, iç çamaşırlarını, çorapları, gömleği tekrar yerine koydu. Bunlar hiç kimseye lazım değildi. Çantayı, Yüzdenırakın ranzasının üstüne fırlattı. Sonra sigaraları, defterleri ve kalemleri bir bir saydı. Çantada yirmi iki sigara, beş defter, dört de kalem vardı.

Çirkin mahkûm, ganimeti önce dörde böldü, ancak Aksakal, kendi hissesine düşeni almayınca, ganimet üçe bölündü.

Aksakal, çekinerek koğuş arkadaşlarına sordu:

– Hani, Yüzdenırakın eşyalarına dokunmak yasak, diyordunuz?

Sözleşmişler gibi üçü de aynı anda güldü. Cevapları hazırdı. Hazır cevapı çirkin mahkûm seslendirdi:

– Artık, Yüzdenırak yok. Kuraldır, cezaevinde hiçbir şey sahipsiz kalmaz.

Aksakal içinden söylendi:

– Bu da son kural!

O günden sonra, koğuşta, iki üç gün sessizlik oldu. Üçüncü gün, sabah erkenden koğuşun kapısı açıldı. Mahkûmlar gözlerine inanamadılar. Yüzdenırak, kapıdan içeri girer girmez, meydan okumaya başladı:

– Benim korktuğumu mu sandınız? Bir fırsat bulup ortalıktan sıvıştığımı mı düşündünüz! Bu, sizi harap edecek! İki gündür kavga ediyorum ki, beni koğuşuma götürün. Gördüğünüz gibi, dediğimi yaptım!

Yüzdenırak deri çantasının yatağın üstüne fırlatılmış olduğunu görünce gözlerinden ateş saçıldı. Hemen çantasını açtı, içerisindeki eşyaları kontrol etti ve çantasındaki bazı eşyaların alındığını gördü. Ellerini beline koyup koğuşun ortasına dikildi, Aksakal hariç diğer mahkûmları baştan aşağı süzdü ve kayıp eşyalarını istedi:

– Sigaralarımı, kalemlerimi ve defterlerimi kim aldıysa getirip yerine koysun!

Koğuştaki üç mahkûmdan da ses çıkmadı. Aksakal, bu sorunun kendisiyle ilgisi olmadığını düşünerek sustu. Yüzdenırak, biraz sonra yeni bir teklifte bulundu:

– Defterler ve kalemler sizin olsun, sigaralarımı verin!

Mahkûmlar, dilini yutmuştu sanki, Yüzdenırak devam etti:

– Zonda borç sigara alıp içtim. Sigara borcumu ödemem gerek.

Kimsenin kılı kıpırdamıyordu. Aksakal, hırsından dişi bağırsağını kesse de susup cezaevinin kurallarına uymayı tercih ediyordu. Yüzdenırak, sesinin tonunu değiştirdi:

– Benim çantamı kim karıştırdı?

Çirkin mahkûm cevap verdi:

– Bizim haberimiz yok.

– Peki, diyelim ki, haberiniz yok… Yüzdenırak, birden cin atına bindi, ağzına geleni söyledi: Benim sigaralarımı çalanın anasını, avradını…

Bu küfürler, üç mahkûmu puta çevirse de, gıklarını çıkaramadılar. Aksakal ise olanlara aldırmıyordu, dünya umurunda değildi. Belki de hayatında ilk kez, birinin küfretmesinden büyük bir keyif alıyordu. Akasakal, bu garip hazzı yaşadıkça, kendi kendine: Galiba mahpusluğa alışıyorum, diye düşündü. Yüzdenırakın, gücü yetse, bu üç kabadayı mahkûmu ayakları altına alsa, Aksakal bundan büyük memnuniyet duyardı. Nihayet çirkin mahkûm mırıldandı:

– Biz, erkek adamın sigarasını alırız, senin elinin değdiği şeyler bize göre değil…

İki gün sonra Yüzdenırakı mahkemeye götürdüler ve akşamüstü süzüle süzüle geri getirdiler. Üst mahkeme, onun hakkında verilen cezayı onaylamıştı. Yüzdenırak adeta lal olmuştu, hiç konuşmadı. Koğuşun kapısından içeri girer girmez, kendini, bir ölü gibi yatağa bıraktı.

Ertesi gün, sabahleyin, onu mahkûm nakil aracına bindirip, başka bir cezaevine gönderdiler. Aynı gün, mahkûmların havalandırma saatinde, gardiyanlardan biri, Aksakal'a yaklaşıp kulağına fısıldadı:

– Aksakal, dün verdiğin para ile aldığım sigaraları, defter ve kalemleri, O, arabaya binmeden önce verdim.

Aksakal duygulandı:

– Çok sağ olun! O zavallının borcu vardı.

– Hiç merak etme, diyen gardiyan, oradan ayrıldı.

Aksakal, içeri düştüğünden bu yana, ilk kez cezaevi kanunlarından birine uymadığı için kendini mutlu hissediyordu…

GRAFOMAN

Deminden beri elimdeki kalemi oynatıp dursam da, yazmaya bir türlü başlayamıyorum. Canım yazmak istemiyor, daha doğrusu eriniyorum…

Dün de çok çırpındım, ama ortaya bir şey çıkmadı. Biraz rahatladıktan sonra, kendimi yazmaya hazırlamak için, hafif bir sesle mızırdanarak, kağıdın kenarına yazdığım, Yılan ile Kurbağa adlı karalamayı okuyorum. Kardeş, böyle de olmaz ki… bir yerde dikiş tutturamıyorsun. Dört haftadır, bir yazının sadece başlığını koyup o yazı ile güreşip duruyorsun. Ne güzel, Roma'yı, Vatikan'ı da gezdin dolaştın, geldin. Sezar döneminde, alın teri ve emekle yapılmış, içinde görkemli açılış törenleri yapılan, eski Roma'nın muhteşem tarihi binalarının, nasıl yıkılıp harabeye döndüğünü gördün. Bulunan kadim, yazılı taşları, heykelleri, büstleri Vatikan müzesine doldurdıuklarını da gördün. Yapılmasına yardım ettikleri için kitabesine, on üç ülke padişahı ile birlikte, Osmanlı Sultanı Abdülhamit'in de adı yazılan, Vatikan kilisesine girdiğinde nerdeyse bağrın yarılmıştı. Kaç yüz yıldır dünyanın düşünce ve fikir merkezi olan, Vatikan'ın yüksek duvarlarının sırlı görkemi, korkunçluğu, seni ezmişti. Ve kendini hâlâ o pençe altında hissediyordun. Ne güzel ki, sağ selamet memleketine döndün, başın açıldı, kendine geldin. Hatta, yeniden çıkıp gittin, temiz hava aldın, yedin, içtin, yattın, uyudun, dinlendin, helâl hoş olsun! Yetmez mi? zaman geçtikçe, kendi yolundan sapıyorsun, elin kalemden soğuyor. Masada oturuyorsun ancak bir türlü düşüncelerini toparlayamıyorsun. Telefonun çalmasını bekliyorsun. Kalemi atıp telefona sarılmak için can atıyorsun, kendini meşgul olduğuna inandırıyorsun. Ama beklediğin telefon bir türlü gelmiyor. Dinlemeye başlıyorsun, belki karım çocuklarım beni çağırır diye bekliyorsun. Seni iyi tanıyorum, biri adını çağırsa, duyar duymaz, o sesin sahibi ile saatlerce çene çalacaksın. Soracaksın: Evet, anlat hele, ne var, ne yok? Aksilik bu ya, adını anan yok! Say ki, unutulmuşsun, üstelik hiç kimse seni arayıp sormuyor. Sonra? Çay almak için mutfağa da gidemezsin. Karşında çay ile dolu bardak sana bakıyor. Hiç sağa sola kaçma, masanın gevşeyen çivisini elinle berkitmek, pek de vakit geçirecek iş değil. Boşuna zahmet etme, otur yerine, bu yazının adını "Grafoman" koymuşsun, öyleyse yaz! Yazar olmak kolay mı? Yazı yazmak emeksiz olur mu? Gerek zahmet çekesin, ter sırtından aksın!

Senin hakkında yazacağın Grafoman: "Onun yazı masasına oturuşu bile üç dört saat sürer," diyor, ancak sen?! Ne ise...

Gözlerimi daha önce yazdıklarımdan ayırıp kalemi sıkı sıkı tutuyor ve parmaklarımın arasına yerleştiriyorum. İşte… Galiba canıma, bedenime bir sıcaklık geliyor... Evet, "Grafoman" şiir ve hikâye yazmaya hastalık derecesinde düşkün adam demektir. Bunu hepiniz biliyorsunuz.

Üstünüze alınmayın, haşa huzurdan, Grafoman, komplekse neden olan bir sözdür. Çünkü mayasında, kötüleme, özünde başa kakma, dalga geçme, aşağılama var. Ancak ben, bu sözü nasıl gerekiyorsa öyle, sevimli hale getirerek, adeta okşaya okşaya kullanacağım. Bazıları gibi kaş çatıp

sırıtarak değil, yumşak bir sesle, gülümseye gülümseye söyleyeceğim. Şimdiden söz veriyorum, bu yazıda, başkalarına tepeden bakan, onları küçümseyen bir tavır, asla olmayacak..

Çünkü benim anlatacağım Grafoman, gerçekten zarif, beyefendi sıcakkanlı, cana can katan bir adamdır. Üstelik de yaşı ilerledikçe şirinleşiyor. Yüzü öyle aydınlık ki, projektör zannedersin. Gerek olsa da olmasa da daim yanar, ışık saçar.

Grafomanın, ara vermeden yazıp ipe dizdiği lüzumsuz, aptal şiirler, hiç kimsenin, özellikle kalem arkadaşlarımızın, zerre kadar hatırına değmez. Aksine, şair arkadaşları, edebi mühitlerin istidat derecesine, katılanların kategorisine ve yaşından bakmadan onu törenlerde, meclislerde, hayırda, şerde hep öne sürerler…

Asla başka türlü olmaz, olamaz. Bizim Grafoman, bütün toplantılarda konuşmalıdır ve sözlerini de mutlaka bir şiirle bitirmelidir. Ama, evi yapılası zalimin oğlunun öyle bir huyu var ki, asla kestirmeden gidemez. Yazdıklarının hepsi, bir uçtan bir uca uzun deredir. Bu cehennemi belki bir şekilde savuşturmak mümkün. Tahammül edilmez olanı odur ki, bu meslektaşım kürsüye, mikrofona aş erer, televizyon kamerası gördü mü telaşlanır, kanı kaynar. Bazı meşhur olmuş ziyalılarımız gibi, mikrofonu kim koydurmuş, toplantının amacı nedir bakmaz, fırsat bulup kürsüye perçinlenmek için fırsat kollar. Ben, onun bu aptalca hareketlerini defalarca gördüm, engellemek istesem de, hiç faydası olmadı.

En son Şamahı'da, Sabir şiir günleri etkinliklerinde, hiç ara vermeden üç şiiri birbirine ekleyip okudu. Öyle büyük şair havasına girmişti ki, güya havaya üfürdüğü şiir oluyordu.

Ne edip edip AzTV'nin bu etkinliği yayımladığı programda, herkesten çok boy gösterecek. Bilmiyor ki, bu acizlikle AzTV'de edebiyat meselelerine bakan Sadık hocaya bile rakip olamaz. Buna birisi: Oy, ben öleyim, kamera önünde yarım saat horozlandın, peki, filme alınan görüntünün montajı ne olacak? Ya sansür, makaslama…?" Demeli…

Alkolik içkiden, eroinmanın iğneden usanmaz. Bu da şiir yazmaya ve törenlerde göğsünün gere gere ağzından ateş püskürtmekten usanmaz. Şiir okurken onu dinleyen olup olmadığı, bu zalim oğlunu umurunda değildir, yazdığını sonuna kadar gürletmelidir. Üstelik de şiirini seslendirirken, sanki ezan okur, asla tempoyu düşürmez, nasıl başlarsa, noktayı da öylece koyar.

Allah için söylemek gerekirse, onun yaptıklarını, benim diyen adam beceremez.. Mesela, Azerbaycan'da köy köy dolaşsan, ona benzer bir şair yoktur ki, okuduğu her şiir meclisin seviyesine uygun olsun. Aruz ölçüsüyle yazamadığı için onu, divan şairleri ile mukayese etmiyorum. Hem de Aruzla şiir yazanlar, işin tadını, tuzunu çıkarıyorlar. Bu kardeşimizde ise, bey titizliği var, her bir sözü cilalayıp kadife bez ile parıl parıl parıldattıktan sonra mısraya koyar, kelimenin tam anlamıyla oturtur. Onun yazdıklarında, nokta, virgül, kafiye falan, hepsi yerli yerindedir. Şiirlerinde nokta, virgül kullanmayanları şiddetle eleştirir: "Onlar noktayı vürgülü nereye koyacaklarını bilmedikleri için imla işaretlerinden imtina ediyorlar." Şiirleri gibi, giyim kuşamı da iyidir. Sırtındakiler, modası geçmiş, ucuz, eski olsa da, zalimin

oğlu, ütülü mütülü, tığ gibi gezer, hatta bazen uzun boyunu göstererek öyle yürür ki, sanırsın gençliğinde, Türk ordusunda, üç yıl askerlik yapmış.

Her bir toplantıya, düğüne, derneğe gitmeye vakti vardır, her gittiği yerde de çok önemli işler görür. Mesela, işini gücünü bırakıp onca eziyete katlanarak şair arkadaşının oğlunun düğününe giden kim? Yazdığı, kelle suyu olsa da, "Ey kalem dostumun oğlu Vilayet!" redifli, on dörd, on beş bentlik şiiri yazan kim? Düğün, her şair için şiir akşamı olmaz, ama bunun için olur. Birileri, demez mi, bunun nesi kötüdür? Düğünde sağlık diyenler, bundan güzel mi konuşuyor? Hiç olmazsa bunun dediği sağlık, kafiyeli, rediflidir. Üstelik insanın beyninin içinde uğuldayan yüksek sesli müzikten de bin kat daha iyidir.

Her gördüğüne imzalı kitabını verse de, ben adım gibi biliyorum ki, onun şiirlerini hiç bir köpeyoğlu, okumaz. Onları kınamıyorum çünkü, o kitaplarda okunacak bir şey yok. Ama şiiri fena değil, Kendisi de az önce söylediğim gibi: Vazgeçilecek bir adam değil.

Şakacı şairimiz, rahmetli Refik Zeka Hendan anlatmıştı: "Özbekistan'da yaşayan bir soydaşımız, Bakü'ya misafir gelmişti. Misafirimin şairlik damarı da vardı. Bir bilim adamının ölümünün üçüncü günü idi. Misafirimile birlikte, bu âlimin yasına gittik. Birden misafirim, kulağıma eğilip, merhum hakkında şiir okumak istediğini bildirdi. Bu ne diyor, dedim kendi kendime, şaşırıp kaldım. Bizim yas meclislerinde, söz mollanındır. Ne bileyim, belki de Özbekistan'da, yas meclislerinde şiir okuma geleneği vardı!?

Misafirimi bu düşüncesinden vazgeçirmek için, yavaşca kulağına fıfıldadım:

– Sen, bu rahmetliyi tanımıyorsun ki. Adını dahi bilmiyorsun, ona, ne zaman şiir yazdın?

– Ben bu rahmetli hakkında, tipovoy[13] şiir okuyacağım.

– O nasıl oluyor?

– Tek bir planla yüzlerce ev, okul, hastane, kütüphane yapmıyorlar mı?

– Eeee?

– Ne demek eee? Ölü, ölüdür kardeş! Benim, ölüm günü, doğum günü, yıl dönümü, düğün, nişan… herbirine uygun bir tipovoy şiirim var.. Her tipovoy şiirimin birinci mısrasında, altı hecellik bir boşluk bırakıyorum. Bu boşluğu, şiiri okuyacağım kişinin adı için bırakıyorum. Mesela ölüm için okuyacaksam, o boşluğa rahmetlinin adını yazıp barutu ateşliyorum!

– Ya merhumun adı, altı heceli değilse! Mesela üç, dört heceli ise, o zaman ne yapıyorsun?

– Ay kardeş, yas yerinde heceyi sayan kim? İkincisi de, şiire su katmaya ne var? Diyelim ki, merhumun adı Ali. Alinin önünü arkasını söz ile doldurmka çok mu zor? Mesela: "Aziz dostum Ali!" Adam muallimse, "Ey Ali muallim!", hekim ise, "Bizim Ali hekim!", akrabaysa, "Canım, gözüm Ali!"vesaire...

– Baktım ki, rezil olacağım, başımı diğer yana çevirip ortada dolaşan genç hizmetçinin kulağına fısıldadım: "Mollaya söyle, Fatiha versin…" Misafirimi meclisten kaçırmak istiyordum ama genç hizmetçi acemiymiş. Sağ elinin iki parmağını kaldırıp yanımızdan mollaya işaret ederek yüksek sesle dedi.

– Molla emmi, iki neferlik fatiha ver, gitmek isteyen var!

[13] Tipovoy:Tektip

– Bu hizmetçiye demek gerekti: Ay uzunkulak, iki neferlik fatihayı nerden çıkardın? Misafirin yanında, niye benim başımı aşağı Fatihayı okur okumaz, misafirimin kolundan tutup yas yerinden çıkardım. Meclisten çıkarken göz ucuyla baktım ki, içeridekiler kıs kıs bize gülüyorlar. Ucuz kurtuldum, mahçup oldum. Özbekistanlı dostum, merhum hakkında tipovoy şiirini okusaydı, rezil olacaktım.

Bizim Grafoman, Refik Zeka Hendan'ın, Özbekistan'dan gelen densiz misafiri gibi buraların geleneğini göreneğini bilmeyen adam değil. O, Azerbaycan'ın meşhur, hatta kıyıda köşede kalan adamlarının bile hepsini ya uzaktan yahut şahsen tanır. 525. Gazet'de merhumun akrabalarına, ücretsiz başsağlığı ilanı verse de, yüreği soğumaz, Kendi parası ile resmi gazetelerde, vazife adamlarına, yakın uzak akrabalarının ölümü münasebetiyle başsağlığı ilanı vermesi ardından da, Bakü'nün ileri gelen yönetici ve zenginlerinin yas meclisinde boy göstermesi, beni her zaman şaşırtmıştır. Ey zalimin oğlu, madem yasa geleceksen, gazetede niye başsağlığı ilanı veriyorsun? Gazete çıkmış ise buraya niye gelirsin? Ne deyim?! Kuruyup kalmışım!

Otobüs ile Bakü'den vurup, Berde'den, Guba'dan, Gazak'tan, Yardımlı'dan çıkan, birilerinin seksen doksan yaşındaki anasının, babasının yas meclisinde, çok sevdiği bir adamı kaybetmiş gibi boynunu büküp oturan şahıs, elbette bu memleketin ağzı emziklisinden, ekmek gevenine kadar herkesi tanıyacaktır...

Onun en çok sevdiği söz, "törendir." Bu zamana kadar, ben deyim, on bin siz deyin 20 bin törene katılmıştır, inanın! Hemen her gün, onun katılacağı, bir iki, belki dört, beş tören olur. Hiç bir törenden geri kalmaz, bütün toplantılarda, törenlerde en ön sıralarda oturur. "Tören" deyince o, sadece toplantı, düğün, cenaze, doğum günü, kitap tanıtımı ve plaket vermeyi göz ününde bulundurmaz. Bir iki kişinin parkta, kahvede oturması da, ona göre törendir. Diyelim ki, dostumuz yarım saat sonra Filarmonya parkının çayhanesinde, önceden anlaştığı biriyle buluşacak. Bu görüşme de, öylesine; sıradan bir görüşme, yani çay içip, çene çalacaklar. O, bu görüşmeden önce, sokakta karşına çıksa, seni kendisine yakın bildiği için hemen davet eder:

– Mirze, bir törenimiz var, bize katılmak ister misin?

Diyelim ki, sen, onun konuştuğu kuş dilini bilmediğin için, zihninde, onun hangi törenden bahsettiğini düşünüp, sordun:

– Ne töreni?

O, sana işin iç yüzünü anlatınca, içinden söylenirsin:

– Ne hafif adamdır bu!"

Ama bu adam, "hayır, katılamam" cevapını alıp güler yüzle senden ayrıldıktan sonra, az önceki düşüncenden vazgeçersin ve: "Hoşbaht adamdır, dünya umurunda değil, hayattan zevk almayı beceriyor," demeye mecbur olursun.

Onun ne kadar hoşbaht bir adam olduğundan bahsedeyim. Önceden bilmiyordum. O, boyanıp cila atılmış ayakkabımın parıltısını, şalvarımın ütüsünü, saçımın sakalımın traş edilmesini tebrik ettiğinde

bana çok garip gelmişti. Şimdi ise herhangi bir toplantıya iştirak ettiğim için, gazete haberinde sadece adımın anılmasından dolayı, beni tebrik etmesi hoşuma gidiyor. Bu hümanist şairin, Allah'ın günü, benim gibi nice insanın gönlünü kazanması ne kadar sevap...

Gelin itiraf edelim. Hangimiz, her gün güneşin doğmasına, sokaktaki çöplerin toplanıp götürülmesine, mağazaya taze ekmek getirilmesine, gazetede tanıdığımız adamların yazısının çıkmasına çocuk gibi seviniyoruz? Hangi birimiz, her gün işe giderken vitrindeki mankenlerle, vazodaki canlı güllerle, polislerle, çöpçülerle, dilencilerle selamlaşıyoruz? Elbette hiçbirimiz yapmıyoruz bunları… Ama o, böyle şeylerden imtine etmiyor. Bir keresinde onunla birlikte, yoldan karşıya geçiyorduk. O, hurdası çıkmış Jiquli ile yavaş yavaş yoldan geçen uzun burunlu, yaşlı bir sürücüye el sallayarak sıcak bir selam verdi. Sürücü, şaşkın şaşkın ona baktı. Şair dostuma sordum:

– Herhalde sürücü, seni tanımadı…

Dostum güldü:

– Önemli değil,, ben de onu tanımıyorum!

– Ama ona selam verdin!?

– Canım, selam vermenin ne zararı var? Bırak sürücü, bana da selam veren biri var, diye düşünsün. Saygı görmek güzel şeydir.

Adam doğru söylüyor…

Az TV'de "Gülüstan" adlı televizyon programını yaptığım zamandı. Bir sonraki hafta, program konuğu olarak desinatör ressam, üstat Kamil Eliyev'i çekmemiz gerekiyordu. Kamil Aliyev, uzun süredir İçerişehir'de, yaşadığı binanın genişçe salonunda, kişisel sergisini açmaya hazırlanıyordu. Kamil beyle, iyi bir dostluğumuz vardı, evine ve sergi salonuna gidip gelirdim. Ben de onun sergisinin açılışını dört gözle bekliyordum. Kamil bey çok hassas, ince ruhlu bir adamdı ve her düşünceye değer verir, dikkatle dinlerdi. Yaşının ilerlemesinden ve bir ayağının çukurda olmasından dolayı ölüm endişesi taşıyor, çok korkuyordu.

Programı çekeceğimiz gün, sergi salonuna adım atar atmaz, Üstat ressamı karşımızda bulduk. Ben "mübarek olsun," dedim, o da bize "hoşgeldiniz," dedi. Program redaktöru olan hanım ve kameraman arkadaş, hiç bir şey söylemeden aceleyle içeri geçip çekim hazırlığına başladılar. Bir gözüm Kamil beyde idi. Onun moralinin bozulduğunu ve çok bozulduğunu hissettim. Kamil bey, kolumdan tuttu ve beni bir kenara çekip dedi ki:

– Gel, bu programı çekmekten vazgeçelim, ne dersin?

Endişe içinde sordum:

– Niçin, Kamil bey?

– Çünkü ben halı desenleri çiziyorum. Halı ise kutsaldır. Biz halı üstünde doğarız, halı üstünde büyürüz, ölünce, bizi halı sararlar. Her ağızda bir dua olur. Senin arkadaşların ise benim yaptığım halı desenleri için "mübarek olsun" demediler. Bu, iyiye işaret değil!

Ben ortamı yumuşatmak için hava atmak zorunda kaldım:

– Aman, Kamil bey, onlar kim ki? Bu programın sahibi benim! Ben, sizin serginizin hayırlı, uğurlu olması için, döne döne "mübarek olsun" demedim mi?

Ben onu ikna etttim ama, galiba onun gönlü pek olmadı, ağır ağır yürüdü ve antika görünümlü divana oturdu. Bu programı çekmeye çektik, televizyonda da gösterdik, ancak Kamil bey öldükten sonra, zihnimi kurcalayan bir şey vardı. Eğer, benim kameramanım ve redaktörüm, Kamil beyin eserlerine "mübarek olsun" deselerdi, belki de bu meşhur sanatkâr, yıllarca beklediği sergisinin, açılışına kadar yaşardı.

İşte, dua ve alkışlarından dolayı, adını anmadığım, adının yerine üç nokta koyduğum dostuma, bizim Grafomana gelmek istiyorum. Birkaç yıl önceydi. Bizimki, altmış yaşını tamamlamasına az bir gün kala, doğduğu şehrin valisinin makamını yol etmiş, valiye kırk kere duyurmuştu. Bu yüzden . . . . . 'nın doğduğu şehirde, "…..'nın 60. Sanat Yılı Kutlamaları" için söz alır ve işe girişir…

Bizim Grafoman önce, anlı sanlı kalem arkadaşlarının (Doğduğu şehrin insanları, meşhur adamlardan hoşlanır, seni beni ne yapsınlar?) bir listesini hazırlar ve kendisi ile birlikte bu törene kimlerin katılabilecağını öğrenmek ister ve arkadaşlarını tek tek arar. Öyle bilin bu sırada siz de Grafomanın yanındasınız. Bakın neler olur. Tören Eylülün ortalarında olacak. Eylül ayı, nerdeyse herkesin Bakü'de olduğu ay... Grafoman, üç dört tane, adı belli Köroğlu şaire, müracaat etse de, onlar bu daveti, otu çöpü bahane ederek, nazikçe reddederler. Grafoman'ı alır bir telaş. Fikret Koca'ya hiç kıyamaz, Musa Yakup, Buynuz'da, Çingiz Elioğlu da Finlandiya'da olacakmış. Ramiz Rövşen, ısrarla böyle yerlere gitmek istemediğini bildirir. Tofik Abdin mızırdanıp başını sallar, "gelemem" der, Vagif Behmenli, "Ben hükümet adamıyım, amirlerimden izin almadan bir yere gidemem," der. Yazarlar Birliğinden hiç olmazsa Reşad Mecid'i götürmek ister, ama Reşad Mecid'in Yessentuki'den dönmediğini öğrenir. Rüstem Behrudi'yi arar. Onun cep telefonundan: "Aradığınız numara kullanılmamaktadır," diye bir ses gelir. Anlaşılan Rüstem yine numarasını değiştirmiş. Bizimki kızar tabi: "Eşşi, kardeşimiz tam azıttı! Yüksek rütbeli bürokratlar bile, telefon numarası değiştirmekte Rüstem'in yanında hiç kalır. Telefon numarasını bu kadar sık değiştirmek olur mu?" Ama bir yandan da, ona ulaşamadığına sevinir. Çünkü Rüstem oraya gitse, hiç kimseye aman vermeyecek, mecliste kendisini öyle övecek ki, görenler, Grafomanın değil, onun doğum yıldönümü etkinliği zannedecekler... Üç hafta önce, Memmed İsmayıl'ı Bakü'de görmüş, onu davet etmek ister, ama onunla yaptığı telefon konuşmasından da umduğunu bulamaz. Memmed İsmayıl, sabah erkenden Türkiye'ye; çalışmış olduğu Çanakkale'ye gitmek için yola çıkacağını söyler. Sonunda Oktay Rıza'yı beraberinde götürmek ister. Çünkü, şairlerin en yüzü yolda olanı odur. Ancak bu fikrinden de hemen vazgeçer. Çünkü, hemşehrilerinin niye falan gelmedi, niye filan gelmedi diye sormalarından çekinir. Tek başına gitmeye karar verir. Soranlara: "istediğim şairi getirirdim, ama yalnız gelmeyi

istedim," diye cevap vermeyi düşünür... Öte yandan, zaten şair tayfası, bedeva yiyip içmeye yer arıyor. Bizimki, sağ olsun, bu işlerden doyduğu için, hemşehrilerine fazla yük olup, eziyyet vermek istemez!

Vakit gelip çatar, şehirde meclis kurulur, tezgah açılır, Grafomanı, "peh, peh,peh" diye karşılayıp meclisin baş köşesine oturturlar. Valinin, çok daha önemli bir işi çıktığından, meclisi, İnsani Yardımlardan sorumlu vali yardımcısı idare eder...

Grafomanı, enine uzununa anlatırlar, nesi var nesi yok methederler ve mikrofonu kendisine verirler. Garafoman, bu etkinliği düzenlediği için, şehrin valisine en derin teşekkürlerini, minnettarlığını bildirir. Her zamanki gibi sağa sola el kol atıp şiirlerini okumaya başlar. Elbette, Valiliğin fotoğrafçısı "şık, şık, şık…" resim çeker, kameraman ise ara vermeden çekim yapar.

Grafoman, Azerbaycan, doğduğu şehir ve kendisi hakkında yazdığı bir düzine şiiri, toplantıya iştirak edenlerin kaburgasına döşer ama tatmin olamaz, beyninin kurdu depreşir. Sosyal porblemlerimizden birini masaya yatırır. Şiir diliyle, hem de bu toplumsal yarayı kanatarak, meselenin altını – kendi ifadesiyle,– kalın çizgilerle çize çize, tenkit ateşine tutar. Toplumsal bela ki, ne bela? Karabağ Kaçkınları için, dış ülkelerden gelen insani yardımların bir bölümünün bazı yöneticiler tarafından adaletli dağıtılmaması, hatta bir bölümünün iç edilmesi! Grafoman, işte bu yüzden Grafomandır ki, nerde ne konuşacağını asla bilmez. O kadar Aksakalın, karasakalın, büyüğün, küçüğün önünde başlıyor toplumsal yarayı kaşımaya. Olaylar birdenbire geliştiğinden geriye dönüş de olmaz. Bizimki başlar, toplumsal şiirini okumaya:

Sorarsanız kimdir o?
Diyeceğim budur o!
İnsani yardımları,
Torba torba udur[14] o
…

Salon hafiften dalgalanır, kahkahalar yükselir çünkü, şairin bir eli, havada daireler çizdikten sonra, İnsani Yardımlardan sorumlu vali yardımcısını gösterirmiş. Salondakiler, şairi unutup gözlerini vali yardımcısına dikerler çünkü, bu şehre yerleştirilen yüzden fazla Kaçkın ailesine, İnsani Yardımları vali yardımcısı dağıtırmış. Vali yardımcısı ise pişkin adam! Görmüş geçirmiş, böyle mengenelerden yıllarca gelip geçmiş… Dingiş bir şair, onu köşeye sıkıştırabilir mi? Bu nedenle vali yardımcısı başını dik tutar, umursamaz, söylenenlerden hiç alınmaz. Hatta gülümser içinden söylenir: "Kaçkınların payından kesip fakir fukaraya, öksüz yetime verdimse ne olmuş? Ara sıra bu yardım paketlerinden, piyasada sattırıp paraya çeviriyorsak ayıp mı? O parayı ne yaptığımıza bakmak lazım. Ne yapıyoruz? O kadar gelip gidenimiz var, törenidir, karşılamasıdır, uğurlamasıdır, konuğu, misafiri var... Biri deişte karşımızda, aklını yele vermiş bu şair… Ben bu işleri kendi başıma yapmıyorum ya! Amirlerim ne buyuruyorlarsa, onu yapıyorum. Halkın başka derdi mi var? Hokkabazlık gördü mü, alkışlamaya hevesliler. Eli sıkı olursun

[14] Udmak: Yutmak

böyle işlere para harcamazsın, ardından atarlar, seni kuru yıkayıp yaş asarlar, ölmüş dedeni nineni mezarında rahat yatırmazlar... Cömertlik edersin, hayır işlere para harcarsın, seni şişirip hakkında destan dizerler. İnsani yardımdan dolayı, uzanan ellerin, söylenen sözlerin karşısında kim durabilir? Ne kadar verirsen ver, "az" derler, küskünlükleri asla bitmez. Eşşi, cehenneme kadar şikâyet edip ardımdan atıyorlarsa, adları kara yerden çağrılsın. İş yapılan yerde elbet dedikodu da olacak. Meyveli ağaca taş atarlar. Bu avare şair, delinin aklına taş düşürdü. Neyse, önemli değil, alacağımız olsun!"

Grafoman, salondaki heyecanı görünce coşar. Şiirinin dinleyicilerde yarattığı bu etkiyi çok ciddiye alır. Daha onun önüne geçilmez. "Mevzuyu nasıl da doğru seçtim, toplumun nabzını tutmak, işte budur," diye düşünür. Aslında altı ay önce Kaçkınların yaşadığı çadır kentine gittiğinde, duyduğu dedikoduları dinlerken yazmış bu şiirleri. Ama Kaçkınlar için geçici yerleşim yeri olmayan bu şehirde bile nasıl da uygun düşer, yazdığı şiir. Karabağ sınırından çok uzak olan bu şehirde de, birçok Kaçkın ailesinin yerleştirilmiş olacağını asla düşünemez!

Şiir bitince, en çok alkışlayan vali yardımcısı olur hatta, okuduğu bu güzel şiirden dolayı, şairin elini muhkem sıkar. Törenden sonra 60. yıl plaketinin verilmesi, içki meclisinin kurulması ve yemekler, hediyeler, önceden zarfa konulmuş bir miktar para, hazırlanan resim albümü, video kasetlerin birer kopyası ve nihayet şairi Bakü'ye, uğurlama merasimi...

Grafomanın keyfine diyecek olmaz, uçmağa kanadı eksiktir. Bir yandan başında içkinin dumanlı havası, diger yandan şöhret mestliği, kulaktan gitmeyen hoş sözler, alkış sesleri... O, başına toplananların hepsini bir bir bağrına basıp öper… böyle durumlarda kimi öpersen öp, bu öpüşler, çok şirin, tatlı şeylerdir. Bazen bu halkı, kadir kıymet bilen, söz sarrafı olarak görünce, insanın gözleri yaşarıyor, içi titriyor ve içinden söylenip kendine kızıyorsun: "Biz yazar ve şairler, çok kanaatsiz, şükürsüz adamlarız. Eşşi, bundan daha güzel bir halk olur mu? Biz ne yapıyoruz? Keyfimiz yetince şiir yazıyoruz, hikâye yazıyoruz, birşeyler karalıyoruz. Biz nereye gitsek, bizi baş köşeye geçiriyorlar, yedirip içiriyorlar, iltifat ediyorlar, övüyorlar, alkışlıyorlar, yeri geldiğinde hal hatır sorup ikramda bulunuyorlar. Hangi halk böyle yapar? Üstelik biz, bu halka tepeden bakarız! Daha ne yapsın bu halk? Bizi sırtında mı gezdirsin?"

Vali yardımcısı ile bizim Grafoman şair, en son bir birine sarılıp şapır şupur öpüşürler ve şair, kendisi için tahsis edilen arabaya bindirilir. Grafoman, Bakü'ye ulaşınca alkolün etkisinden kurtulur, ayılır ama hafif bir yorgunluk hisseder. Onu getiren araba, binanın giriş kapısının önünde durur. Sürücü, hemen arabadan inip şaire hediye olarak konulmuş paketleri bağajdan çıkarıp özenle yere koyar. Şair, böyle şeyleri çok gördüğü için, pek şaşırmaz, önemsemez de... Karısının yanında böbürleneceğini düşünüp biraz keyiflenir ve sürücünün önüne düşer. Şair, göz altından üç paket halinde arabaya yüklenen hediyelere bakıp: "Vali yardımcısının cömertliğine berek Allah," der.

Paketler, asansöre yığılıp yukarı; şairin bülbül yuvasına benzeyen evine çıkarılır. Grafoman sürücüye ikramda bulunmak istese de, sürücü içeri girip oturmaz, "işim var," deyip çıkar, gider.

Grafoman, yol yorğunu olduğundan, kirinden, pasından arınmak için banyoya girer. Karısı banyoyu hazırladıktan sonra, gelen hediye paketlerine yaklaşır, kutuların içinde çabuk bozulan, suyu sızan şeyler olabilir, diye kutuları tek tek açar. Kutularda ne yoktur ki? Et, balık ve süt konserveleri; plastik paketlerde peynir, tereyağ, ayçiçek yağı, zeytinyağı, çay, şeker, bulgur, pirinç, reçel, makarna, un, irmik... hepsi de özenle paketlenmiş halde. Karısı, o zaman kadar böyle bir hediye paketi görmemiş. Onlara arada bir tavuk, balık, süt, yoğrurt, meyve gibi hediyeler gönderilmiş olsa da, şimdiki gibi hediyelere hiç rastlamamış. Karısı: Zaman değiştikçe insanlar da değişiyor, her gün bir şey icat ediyorlar, diyen karısı, şair duş alıp çıktıktan sonra, üst üste dizdiği paketleri kocasına göstererek konuşur:

– Bu hediyeler, öncekilere hiç benzemiyor.

Grafoman, şiir okurken takındığı tavırıyla cevap verir:

– Benim dostum… (Vali yardımcısının adını anıyor.) çok farklı bir adam. Zeki, yetenekli adamlar, her zaman farklı adım atarlar.

Karısı fazla üstelemez. Aradan epey bir zaman geçtikten sonra, gönderilen erzakı yiyip bitirirler. Kadın, eve erzak alması için şaire uzun bir liste verince, şair birden vali yardımcısını hatırlar. Kendi kendine söylenir: “Ulan adama telefon edip, bir sağ ol da demedik…” Bizimki, telefon eder ve vali yardımcısına, olağanüstü hediyeler den dolayı teşekkür eder. Ama karşı taraftan kahkaha ile karışık bir ses gelir:

– Orijinal düşünceleri sadece şairler, sanatkarlar mı ortaya koyar? Bu hediyeler, rayonda, parmağını bana doğrultup okuduğun şiir vardı ya? Hani, “İnsani yardımları, torba torba udur o” diye okumuştun. İşte o insani yardımlardan, Siz de tadına bakın diye, üç kutu koymuştum! O paketler, sizin şiirinize cevap idi.

Bizim şair, duyduklarının kötü bir şaka olduğunu düşünüp cevap verir:

– Olamaz!

Telefondan gelen ses kemdinden emindir:

– İnanmıyorsan kutuların üstüne bak! Orada İngilizce, “Humaniterian help” yazar…

Grafoman telefonu kapatıp karısına sorar:

– Bizim şehirden en son gelen hediyelerin kutularını attın mı?

Kadın derhal cevap verir:

– Boş kutulardan birini, balkondaki, dolaba koydum, diğerlerini de çöpe attım gitti.

Şair balkona çıkıp dolabı açar ve kutunun üstündeki yazıya bakar. Bakar ki, ne görsün? Kutunun üstünde İngilizce bir yazı: “Humanitarian help!” Şair önce durgunlaşır, utanır, Kaçkınlar için gelen yardımı alıp yediği için, onların yiyeceklerine ortak olduğu için, aynanın karşısına geçip kendi sıfatına tükürmek ister, ama sonra, hemen toparlanır, içinden mırıldanır:

– Ey şair, bu da hayat mektebinin en son dersidir!

Bizimki, o ana kadar insani yardımın, ne demek olduğunu bilmezmiş. Bu yardımın ne olduğunu anlar. Kaçkın ailesine verilen insani yardımın nelerden oluştuğunu görür, dünya görüşü ve hayat tecrübesi artar! Kalem arkadaşlarının çoğu insani yardım kutularının yüzünü dahi görmemiştir. Kalemi eline alıp şiir defterindeki: "İnsani yardımları, torba torba udur o" mısrasını değiştirir: "İnsani yardımları, kutu kutu yutar o!"

Bir tahta kafa edebiyat tellalı var. Edebi mühitte hoşlanmadığı, kıskandığı yazarlar hakkında, çürümüş gıda kokusu veren yazılar yazar. O eleştirmen, dostum Garafomana da bir makalesinde kafayı takıp iri iri yazmış, demiş ki: ". . . . . edebiyattan bin kilometre uzaktadır."

Dostum gülerek bu eleştirmen hakkında der ki: "Biz (onun arık canına… "biz" demesine de bakın) koyun değiliz!" (yani, her şeyi anlıyoruz) giriş cümlesininden sonra böyle devam eder: "Bu yavru kuzu, bilmez mi ki, edebiyatın sahası, yer kürenin arazisinden büyük olamaz! Dünyada, Paris, Londra, Moskova, Tokyo, Pekin, Newyork, İstanbul gibi birçok edebiyat başkenti var… Doğudan, batıdan, güneyden, kuzeyden bu merkezlere bin kilometre uzakta olmak, hiç de kötü bir şey değil. Rahmetli Nesibe Zeynalova'nın dediği gibi, bu salak, ha– ha– ha... farkında olmadan benim hayrıma konuşmuş…"

Kim ne derse desin, bütün istidatsız adamlar, kendi kapasitelerini çok iyi bilirler. Yetenekli meslektaşlarının yanında kendilerini toplayıp çıt çıkarmazlar. Sohbet derinleşince, ortadan hemen sıvışıp kaybolurlar. Önceden bunun gibileri, şair yurduna koyan kimdi? Muteber meclislerde, bunlara söz veren kimdi? Olsa olsa, edebi toplantılara, izleyici olarak katılılırlar, yılan başı gibi başlarını yukarı kaldırıp gözlerini parıldatarak izlerlerdi. Tabi ki, en arka sıralarda... Beş altı yılda bir, güç bela, beş para etmez bir kitap çıkartsalar da, bunlrın adlarını değil şairler listesine, it defterine de yazan yoktu.

Bizim şair, yirmi yıl öncesine kadar hayli perişan gezer, meclislerde çok ileri çıkmazdı. Sonradan dili uzadı, meydana çıktı, kabak gülü gibi açıldı. Doksanlı yıllarda hengame başlayıp ortalık Kel Ali'nin bağına dönünce, bu ve bunun gibiler kendilerini ortaya attılar. 20 Yanvar faciası yeni olmuştu... Hocalı'da soykırıma uğrayanların daha mezarı soğumadan, Şuşa, Laçin düşman eline geçmişti. Moskova televizyonları Azerbaycan'a nefret ve beddua yağdırıyor, hükümet felç olmuş, mitinglerin ardı arkası kesilmiyordu. Bayraktar Elman Türkoğlu meydan suluyor; kanunsuzluktan kargaşadan insan gözünü açamıyordu… Göz önündeki büyük yazarların çoğu kalemden soğumuş, gazeteler, dergiler, kendi kaderine terkedilmişti… Kısacası, dere ıssız, tilki de beydi!

İtin eniğini azdırdığı bu ortamda, vaktiyle kitap yayımlatmak arzusunu içine gömmüş, yeteneksiz kalem sahipleri, bazı savcılar, hakimler, valiler, emniyet müdürleri, başhekimler... kendi paraları ile tuğla gibi kitablar bastırmaya başladılar. Çeşit çeşit yazarlar, Ermenistan'dan, Karabağ'dan sürgün gelen âşıklar, ortalık şairleri de çevresindekilerin yardımı ile kitap bastırıyor, diğerleri ile yarışıyordu.

Ancak bu sonradan türeme şair ve yazarların şansı yine de yaver gitmedi. Çünkü dağılan Sovyet cumhurriyetleri gibi, kitap satış mağzaları da dağılmış, kitap piyasası çoktan ölmüştü. Yayımlanan kitaplar, Grafomanların elinde kalmıştı! Kitaplarını, dosta, akrabaya, tanıdıklara ne kadar dağıtsalar da,

birilerine yüz suyu döküpkitaplarını rica mihnet satsalar da bir türlü şöhret basamaklarına tırmanamamıyorlardı. Yanılmıyorsam, 1999 ya da 2000 yılının ortalarıydı. Geceyarısı, dostum Garfoman, bu şirin şeker mahlûk beni aradı, iyi geceler diledikten sonra:

– Çok öfkeliyim!, dedi.

Ben sordum:

– Niye?

– İzin ver, sana bir şiir okuyayım, o zaman öfkemin sebebini anlarsın.

Şair dostum, bir sonraki kitabının basım masraflarını üstlenecek olan Bakana ithaf ettiği, çok uzun bir şiirini okudu. Sonra dedi ki:

– Dün bu şiiri, Azerbaycan Yazarlar Birliğinde Mirze Habil'e de okudum. Bakana ithaf ettiğimi söyleyip düşüncesini sorunca, bana ne dese beğenirsin?

– Ne dedi?

– Şiirin zayıf, üstelik yalakalığın da bir sınırı var. Böyle de olmaz ki, dedi... sesimi çıkarmadım tabi. Dedim ki, Mirze, evvela ben bu şiirimle görkemli bir devlet adamına, yakınlığımı bildirdim. İkincisi, bu yaltaklıkta önde gidenler, niye arkada kalanlara haset ediyorlar, arkada kalanları niye çekemiyorlar? Usta yalakalarların ucbatından, bizim gibi acemi yaltaklar kalem oynatamıyorlar! Diyelim ki, çizgiyi aşmışım, ben çocuk değilem ki, küçük küçük üstü örtülü yaltaklanayım? Yetmiş yaşımı haklamışım. Kulağımın dibinden helva kokusu geliyor! Size ne var ki?.. Bedavadan yaşıyorsunuz, elinizi sıcaktan soğuğa vurmuyorsunuz! Ancak ben, elli yıldır kimseye minnet etmeden kalem oynatıyorum. Ben iktidar partisini desteklediğim halde muhalif gibi yaşıyorum…

Arkadaşımın, şair Habil ile böyle sert konuşacağına inanamadığım için sordum:

– Peki, Habil sana ne cevap verdi?

– İthaf şiiri, bazen yazana da yazılana da uğurlu gelmez, dedi ve tesbihini çevirerek çıkıp gitti.

– Olsun, üstad demişse, demiş. Hatırının kırmasaydın. Üstad şillesiniden incimezler, deyip dstumun kızgınlığını yatıştırmaya çalıştım.

Derhal sakinleşti, çünkü halim selim bir adamdı.

– Evet, doğru söylüyorsun, bir şiir için üstadın kalbini kırmak nankörlüktür, dedi. Yarın ondan özür dileyip gönlünü alacağım...

Dostum sonradan, bu olaydan ötürü, şair Habil'den iki kez özür diler. Bir, benimle telefonda konuştuğu gecenin sabahında, bir de bakana gönderdiği ithaf şiire, bakandan hiçbir cevap alamadıktan sonra. Hatta bakana, öfkeyle bir telgraf da çeker: "Şiirimde size yaltaklandığım için, sizden çok özür diliyorum!"

Size peşinen söyleyyeim ki, benim size anlattığım, şair dostum, ağabeyim… korkak bir adam değil. Onun anlattığına göre, gençliğinde, şair olarak ün salmaya başladığı yıllarda bir olay olmuş. Yaşadığı köyde, Kolhoz başkanı ile sözleri karşılaşmış hatta tartışmışlar. Kolhozcuların gözleri önünde bu

genç şair, hem de Kolhoz başkanına şöyle bağırmış: “Çok hoplayıp durma, sen ancak Kolhozcuları aşağılayabilirsin, şairleri asla... (Aslında bu sözler, bir özdeyiştir!)

Kolhoz başkanı, onu, on beş hafta kodese attırsa da, genç şairi yıldıramamış. O, kolhoz başkanına karşı manen –bu kelimeye dikkat!– zafer kazanmış. Ama, o günden sonra, şairin gücünün, söz olduğunu anlamış. Anlamış ki, kol gücüne dayanmak onun işi değil!

Bu hadiseden on, on beş yıl sonra, şair dostum, şiirlerini koltuğunun altına çalıp “Azerbaycan Gençleri Gazetesi’nde” çalışan şair, Eliağa Kürçaylı’nın yanına gider. Eliağa Kürçaylı, onun şiirlerini beğenmez ve onu geri göndermek isteyince, aralarında bir tartışma başlar. Bir Kürçaylı, bir bizimki, epeyce atışırlar. Sonunda, kendini dizginleyemeyen Kürçaylı, genç müellifin yüzüne esaslı bir şamar yapıştırır. Şairin, şaire el kaldırması, dostumun kanatlarını kırar, boğazını kurutur. Kalem arkadaşına sadece şunu diyebilir: “Sen, bu tokadı benim yüzüme değil, Azerbaycan şiirinin yüzüne vurdun!” (bu da bir özdeyiştir!) bu sözleri söyledikten sonra, başını öne eğip oradan ayrılır.

Böyle bir olay daha olmuş… Karşılaştıklarında, dostumun kesesinde votka, şarap içen, az çok tanınmış şairlerden biri (ölmeseydi, adını anardım) dostumu her gördüğünde her zaman: “Sen büyük şairsin!”dermiş... Bir keresinde o, bu sözleri tekrar tekrar söyleyince, bizim halim selim dostumuz, bu yumuşak huylu adam, sinirlenir, kendisini kaybeder, hem de ne kaybeder:

– Bana bak, ey! Benimle dalga geçme, ben kendimi iyi biliyorum, ben büyük şair değilim. Ama, eğer sen, beni büyük şair kabul ediyorsan, bunu bir gazetenin köşesinde yaz. Seninle ropörtaj yaptıklarında, edebiyat meclislerinde konuşma yaparken, başkalarının büyüklüğünden dem vuruyorsun, beni görünce de benim büyük şair olduğumdan... Erkek adam ol! Bu günden sonra, seni döşümden ayırıyorum(!) (Nasıl ki, ana çocuğunu döşten ayırır...) Artık seninle aynı masada oturmam, içtiğim votka, zehir oluyor. Kadehlerimiz tokuşunca, cıngırtısı beynimde zonkluyor. Agil Abbas’ın sövmesi bile, senin dediğin sağlıktan şirindir. Yürü git!

Dostum, gençliğinde yedi sekiz yıl petrol kuyularında işçi ve sondaj ustası olarak çalışmış. Şiirlerinde, denizin küskünlüğünden, petrol kuyularından, kahraman petrol işçilerinden, siyah altından, mazota bulanmış martılardan, balıklardan, limnda sıra bekleyen gemilerden vehelikopterlerden bahsetmiş. Bunları dile getirmiş ve “işçi şair” olarak ün salmış.

Bir yandan işçi olarak çalışmış, bir yandan da, Üniversitenin kimya fakültesini dışardan okuyarak bitimiş. Daha sonra, edebi muhit ile yakın ilşkilerinden dolayı, denizde çalışmayı bırakıp karada çalışmaya başlamış. Uzun süre petrol meslek lisesinde ders verip öğretmenlik yapmış. Hatta çalıştığı okulda, bir de edebiyat kulübü kurmuş. Anlatığına göre, o zaman edebi bir dergide çalışanlardan birinin çocuğunu, öğretmenlik yaptığı teknik liseye aldırmış...

Bir gün, şiirlerini desteleyip oğlunu petrol teknik lisesine aldığdığı adamın yanına gider. Eserlerinin yayınlanmasına yardım etmesini ister. O çocuğun edebiyat dergisinde çalışan babası, şairin şiirlerini gözden geçirip "şiirler zayıftır" diye geri çevirince, dostum ibiğini kızartır:

– İşim düşmese, kapına kadar gelmezdim. Şiirlerim zayıfsa ne olmuş? Senin çocuğun da zayıftı!

Bizim cenabın, zayıf şiirlerini zorla yayımlatmak istediğini zannetmeyin. Mesele öyle değil! O, sözünü söylemiş, meslektaşının çifte standartlı uygulamaları ile dalga geçmiş aslında. O çocuğun babasının, o dergide çalıştığı sürece, şiirlerinin yayımlanması için oraya bir daha gitmemiş. Elbette, kızdığı için değil, kalbi kırıldığı için… Bu konuda da benden başka hiç kimseye bir şey söylememiş. Bana da şikâyet olsun diye değil, söz açıldığı için, içinde kalmasın diye anlattı! Çünkü o, düşmanlığı, dedikoduyu asla sevmez!

Arada bir Yazarlar Birliğine uğrarım, sık sık uğramaya fırsat bulamıyorum. Bir gün bu doğma ocağımıza gitmek geldi içimden, vardım. Binanın dış kapısından içeri girince, içerisinin çok sakin olduğunu gördüm. Sanki içerde kimse yoktu. İkinci kata çıkarken etrafı dinledim, yine ses gelmiyordu. Üçüncü katı da geçip Azerbaycan, Ulduz, Kobustan, dergilerinin redaksiyon heyetlerinin yerleştiği dördüncü kata çıkıyordum. Birden, Natevan Klübü'nün[15] karşısındaki koridorda, tanıdık bir ses işittim. Onun sesiydi. Kulüpte bir tören ya da etkinlik olduğunu düşündüm. Klübün kapısını aralayıp içeriye boylanınca şaşkınlıktan elim ağzımda kaldı. Sesin sahibini çok doğru tahmin etmiştim, bunda olağanüstü bir şey yoktu. Beni hayrete düşüren, dostumun boş salona şiir okumasıydı. Tabi, her zamanki gibi heves ve coşku ile okuyordu. Ben parmaklarımın ucuna basarak sakince salona girip oturdum. Herhalde, şiirin son bendlerine yetişmiştim. Çünkü ben oturduktan sonra toplam iki bend daha okudu. Şiir bitse de, dostum sahneden inmedi. Oradayken benimle selamlaşıp hal hatır sordu ve derin bir ah çekip duygulu bir sesle yakındı:

– Mirze, Yazarlar Birliğinin binası tamir ediliyor. Bu tamir ne zaman bitecek Allah bilir. Acaba, üstünde mukaddes şahısların imzaları olan bu sahnede şiir okumak, bana bir daha kısmet olacak mı? Bu yaşta bir adamım, ne kadar yaşayacağım ne malum!? Beni, demde tutan Natevan Klübü'ydü. Çünkü ben, hemen her gün, oraya buraya, farklı törenlere gidiyorum. Ben, en azından haftada bir defa bu sahneye çıkmaya alıştım. Beş gündür Bakü'de yokum. Demin binaya girince gördüm ki, lele göçmüş, yurdu kalmış. Anar müellimin katibesi, dergilerin, tercüme merkezine ve Azerbaycan neşriyatın yerleştiği binaya taşındığını söyledi. Ben de buraya çıktım. Yüreğim ferahladı...

Dostum, arka arkaya birkaç kez ah çekti ve sözüne devam etti:

– Ömrümde ilk defa, boş bir salona şiir okudum.

Kendimi ortalığa attım:

– Ama salonda ben vardım!?

– Sen gelinceye kadar iki şiir okumuştum, sen üçüncü şiirin sonuna yetiştin.

[15] Azerbaycan Yazarlar Birliği binasında, farklı amaçlar için hazırlanmış bir toplantı salonu..

Onun tanıdık, kuru,yavan üslubuna uygun olarak konuştum, sözü uzattım:

– Duvarların kulağı vardır, derler?

O, müdrik adamlar gibi cevapladı:

– Yalandır, inanma! Duvarların kulağı yoktur. Olsa bile sağırdır. Duvarlar sesimi duymadı. Ben bu meşhur salonda, bir zamanlar şiir okumuş, konuşmalar yapmış büyük üstatların ruhları huzurunda okudum o şiirleri…

'…' Buraya adını yazamadığım Garafoman dostum, sonuncu kez ah çekip sahneden indi ve birlikte, kol kola girip binadan çıktık. Benden ayrılarken dostum dile geldi:

– Mirze, çok zor olacak!

Onun ardından bakarak hayli düşündüm. Gerçekten de, bu adam için çok zor olacaktı. Çünkü belirsiz bir vakte kadar, edebi muhitle, okuyucularla, şiir severlerle dostumun alakası kesiliyordu. Üstelik, kalem dostları ile görüşme yerini de kaybediyordu. Nereye gidecekti, kiminle oturup kalkacaktı? Herkesin işi gücü, derdi, dermanı... Kapı kapı gezen bir adam değildi ki... kimi vardı ki? Birisi çok eski dostu Ejder Ol: Anadan yüzü asık doğmuş. İşi asla bitmez. Bilmemiştik, onun esneyip gerneşmesi de "devlet ehemiyetli" mesele imiş. (Yeri gelmişken anlatayım. Ben çalışırken, ne zaman telefonda ona resmi, kuru cevap verirsem, hemen vedalaşıp telefonu kapatır. Onu, dinleyip konuştuğumda ise çocuk gibi sevinip der: Ne güzel, şair vaktine rastladım, memurluğun tutmadan biraz dertleşek!" Ve başlar dertleşmeye, başlar ki ne başlar...) Bakü'de ise, ne edebi toplantılar, ne de törenler var... Sovyet devrinde, hiç olmazsa, Sanat ve Edebiyatı Tebliğ Bürosu, Bilik Cemiyeti gii kurumlar vasıtasıyla bütün Azerbaycan'ı bir uçtan bir uca dolaşırdı. Hem gezer, hem parasını alırdı. Şimdi Bakü'de birkaç kitap mağazasına, kendi eliyle koyduğu kitaplar da satılmaz, kitaplar vitrinde dişleri ağarıp kalır...

Bazen tanıdıkları görüp yeni kitabından söz açınca, birileri mecburiyetten: "O kitabı nasıl bulurum?"diye sorarsa, dostum hemen "Akademi Kitap" mağazasını tarif eder. Karşısındaki, "Oraya uğrayıp mutlaka kitabınızı alırım!" deyince, dostumun hafiften göğsü kabarır ve konuştuğu adamdan ayrılıp sokakta "şak şak" yürümeye başlar. Aradan bir müddet geçtikten sonra merak edip doğru kitap mağazasına gider ve kitabının kaç adet satıldığını sorar. Kitablarının mağazaya nasıl konulmuşsa öylece durduğunu, kitaplara el vuran olmadığını görünce biraz incinir. Dostum, bu ve buna benzer hadiselerden asla yılmaz, kırılmaz. Asla! Böyle duygulu ve şiirsel durumlarda o, seleflerini; – şiirleri satılmayıp elinde kalan Mehemmed Hadi'yi, Mirze Elekber Sabir'i– hatırlayıp kendisini teskin eder. O büyüklükteki şairler bir derde düşüp öldüler. Sonunda ne oldu? Kadir kıymat bilmeyenler helak olup gitti ancak değerli söz sahipleri, ebediyen yaşadılar...

O, sinirini kalem kağıttan çıkarır. Dünyada şiir yazmaktan daha güzel ne iş olabilir? Bu adam, yazmaktan başka, bir de kitap okuma hastasıdır. Ona yazarı tarafından imzalanıp hediye edilen bütün kitapları, hiç üşenmeden okur ve kendi kütüphanesinde saklar. Hiç birini bile atmaz. Herhangi biri, bilmem ne zaman çıkan kitabından, bir nüsha bile kendinde kalmamışsa ve o adam, eğer o kitaptan,

dostuma bir adet imzalayıp vermişse, hiç çekinmeden ona müracaat edebilir ve kitabını, dostumdan bulabilir.

Yeri gelmişken anlatayım, görün benim başıma bir defa neler geldi?

Bu güzel insan, ona imzalayıp verdiğim kitabı, metrodaki sıkışıklıkta elinden düüşürüp, kaybetmiş. Ertesi gün karlı havada, karlara bata çıka, sürüne sürüne gelip benden hediye kitabın ikincisini aldı. Dediğine göre, bu hadiseyi günlüğüne de kaydetmiş. Ancak biz kalem dostları, onun kitablarını göz bebeğimiz gibi koruyor muyuz? Oyy! oy! Günlük dedim de, aklıma onun günlüğünden okuduğum bazı satırlar düştü.

Onun günlüğünde, son elli yılda görüştüğü, tanıştığı bütün adamların adı geçer. Hem de zalimoğlu zalim, olayları bütün ayrıntılarıyla günlüğüne geçirir. Acaba bunları, kimin için yazıyor? Onun yazdıklarını sonuna kadar okuyan bulunur mu, bilinmez. Çünkü bu günlük, tam bir deve çatlatandır! Gelin, onun günlüğünden sadece bir kaç güne bakalım.

“14.04.87… Sabah saat 06:30 da uykudan uyandım. Kendimi çok iyi hissediyordum. Tan yeri kızarmıştı. Banyoya gittim, bir duş alıp masaya oturdum. İki şiir yazdım. Kalemi yeni bırakmıştım ki, Zili hanım (karısının kısaltılmış adı) güler yüzle içeri girip tavşan kanı gibi demli bir çay getirdi...”

Sayfayı çeviriyorum.

“Metroya binince, şair Seyavuş Memmedzade’ye rastladım. İki durak boyunca aynı istikamete gittik. Son çıkan kitabımıdan birini alıp, ilk sayfasına: “Dostum Memmedzade’ye, Özü, sözü sadeye!” yazarak, ona hediye ettim. Ertesi gün öğleyin, onun iş yerinde görüşmek üzere anlaşıp ayrıldık. Ayrılırken, onun son sözü bu oldu:

“Gelirsen, bir parti de satranç oynarız!”

Dördüncü sayfanın orta bölümünden okuyorum: “Postaneye gittim. Geçen ayın elektrik parasını ödedim.” Yedinci sayfanın son cümlesi: “Gece, saat 11, yatma vaktidir!” Bu nasıl günlük!? Bu, günlük değil, saatlik hatta dakikalık, belki de anlık... Böyle ayrıntıların kime ne faydası var.? Biz günlük görmedik mi? Günde, haftada, bazen ayda bir, üç dört okkalı cümle, birkaç ilginç olay yazarsın olur biter!

Rus şaire Marina Svetayeva’nın “Prag Cengaveri” adlı şiirinin iki mısrası böyledir: “Ya tebe po rostu / Prajskiy rıtsar!” (Boyum boyuna uygun, Ey Prag cengaveri!”) Şaire Prag şehrinde, cengaver adına dikilmiş heykele bakarken bu mısraları fısıldamış. Herhalde, sevgilisi ile veya kocası ile boyları birbirine uygun olmayan ve bundan dolayı muzdarip olan birisi yazar böyle bir şiiri.

… Bu üç noktalı yere adını yazamadığım şair dostumu da çok rahatsız eden bir mesele var: Unutulmak! O, bir şair olarak tarihe geçmek ister. Kendini unutsalar da, hiç olmazsa bir iki şiiri edebiyat tarihine geçsin ister. Edebiyat tarihimizde böyleleri az değil. Belke o da bu yüzden, ömrü boyunca çırpınıp kendini ateşe atar, bütün sanatçı adamlarla iyi geçir, hiç bir toplantıyı kaçırmaz, bin bir türlü eziyete katlanıp ünlü yazarlar ile fotoğraf çektirir. Özellikle videoya, kasete alınacak törenlere katılmak

için can atar… Şiirlerini, nere rast geldi serpeler, bu dergi, bu gazete, bu satılıyor, bu satılmıyor, bu hangi mezhebe kulluk ediyor, bu hangi siyasi görüşe sahip çıkıyor diye asla düşünmez. Gelecekte onun resmini, kim, toplu çekilen fotoğraftan kesip atacak? O ümumi tasvirde görünmesin diye video kaseti kırıp atacak yahut sahtekarlık edip hangi tedbirde ise, konuşanların, gazetelere haber olarak gidecek metinden ve konuşanların adının yer aldığı listeden onun adını silecek.? Bunlar kimin, nesine lazımdır?

Sonuncu kitabım çıktıktan üç dört ay sonra, dostum bana böyle dedi:

– Mirze, sen niye yeni kitabının tanıtımı için bir tören yapmıyorsun? Şimdi yatağından kalkan kitabı için tanıtım merasimi düzenliyor!

Gülümsedim:

– Buna ne gerek var? Kitabımın takdimine çağıracağım herkese zaten kitabımı gönderiyorum. Dostlara, tanıdıklara eziyet vermek hoş değil.

– Ya tarih? Takdimat merasimi sadece kitap dağıtmak için değil ki. Gazetelerle söyleşi, televizyon programları, kitap imzalama... Orada, seni de tanıyorlar…

– Boş ver!

– Biliyor musun, meşhur bir siyasetçi ne demiş?

– Ne demiş?

– Demiş ki, eğer bir toplantıya davet edilmiş isem, orada konuşma yapmalıyım, konuşmuş isem, o konuşma kamerayla çekilmelidir, konuşmam çekilmiş ise televizyonda gösterilmelidir, eğer saydıklarım olmayacaksa, ben o toplantıya niye gideyim.!

– O, siyasetçidir.

– Olsun, biz de şairiz. Biliyor musun “Kur’an”da şairler hakkında ne deniliyor?

– Biliyorum, Kuran”da deniliyor ki, Peygemberlerden sonra şairler gelir...

– Aramızda kalsın ama, Peygamberler de siyasetçidir…

Ben, bu adamın, birisinin ardından attığını görmedim. Ben de bu milletin oğluyum, itiraf ediyorum, boşboğazlığı severz, çeneye bayılırız. Yerli yersiz, ilgili ilgisiz her konuda sayıp dökeriz. Söz içinden söz çıkarmakta, denileni hiç alakası olmayan yerlere çekmekte üstümüze yoktur. Gerçi dedikodu, gıybet, bizim milletin stresini alıyor, gözünü gönlünü açıyor, ancak her şeyin bir haddi olmalı. Doğrusu ardımdan konuşanlar kendi milletimdense korkmuyorum. Biliyorum ki, konuşulanlar orada kalacak. Ancak, Allah göstermesin, İngiliz, Yahudi, Rus... eğer gıybetini yapıyorsa, bil ki, işin yaş…. Çünkü onlar, dediklerini yaparlar. Grafomanın elinden iyi bir iş gelmese de, diline sahiplik eder, kimsenin hakkında eksik fazla konuşmaz.

Diyelim ki, halk şairi Fikret Koca ile, Televizyonda genç bir kız söyleşi yapar, kızcağız sonunda şairden rica eder:

– Fikret Müellim, bir aşk şiiri okur musunuz?

Şair gülümseyerek ve o kısık sesiyle cevap verir

– Kızım, bu sesle aşk şiiri okunmaz ki…

Ertesi gün, Fikret Koca'yı çekemeyen, nekeslikten içi kararmış olan, beş altı nefer, meyhanede içerken bu konuşulanlarla dalga geçerler.

Biri böyle der: (Üstelik bunu söyleyen, zamanında onunla dost olmuş, hatta kitaplarının birine, Fikret Koca önsöz yazmış)

– Fikret'e demek lazım, o kısık sesle, yukarılara yaranabiliyorsun da, niçin aşk şiiri okuyamıyorsun?

Diğerleri de hemen ona alkış tutarlar. Ancak dostum, asla böylelerine koşulmaz. Hatta tenkitçi Tehran Elişanoğlu, onun şiir kitabına önsöz yazmaktan imtina edip, onun sözünü yere saldığında bile incinmedi.

– Yazmazsa yazmasın, canı sağ olsun! Eğer hava yapıyorsa, o havadan bizde de var. Vakti yok da yazmamışsa, o başka mesele. O, yazmazsa, Vagif Yusifli yazar. Nasıl ki, yazdı. Hem de bir gecede. Vagif de yakasını kenara çekseydi, Nizami Ceferov'a müracaat edecekti. Nizami altın gibi oğlandır, kim yanına varsa, kalbini kırmaz, alına, moruna bakmaz, herkesin kitabına güzel önsözler yazar. Çünkü, hayırsever adamdır…

Bir defa onunla oturmuş, karşılıklı çay içerek sohbet ediyorduk. Zalimoğlu adamı öyle dikkatle dinler ki, konuştuğundan haz alırsın. 1954 yılından söz açıldı. Duyduğum bir olayı ona anlatmaya başladım:

"1954 yılında Semed Vurgun kendi arabasıyla bizim kasabaya gelir. O, bizim kasabadaki fabrikanın müdürü ile ava gidermiş. Avlanmak için gelmiş. Fabrikanın kapısında, adamlar şairin başına toplanırlar. Semed Vurgun onlarla biraz sohbet ettikten sonra, arabasının bagajını açıp, av köpeğini yere indirir, sonra yol çantasından, arasına köfte konulmuş ekmek parçasını çıkarıp köpeğe atar. Köpek, meşhur şairin attığı köfte ekmeği lezzetle yerken, fabrikada işçi olarak çalışan Latif adındaki biri, köpeğe bakıp hayran hayran konuşur:

– Köpeğin olaydım, ay Semed!

Dostum … da Semed Vurgun hakkında birçok hoş söz deyip konuşmasını şöyle tamamladı: "Biz halk tarafından, Semed Vurgun'un köpeği kadar da sevilmiyoruz."

Böyle tevazu sahibi bir adamı nasıl sevmeyeceksin?!

Mesela, mecliste, birinin şerefine sağlık denilirken, bakarsın, hamur gibi yayılır gider, ister ki, kadeh tokuşturma uzadıkça uzasın. Ama kaç defa görmüşüm, tamada[16] birini bir paragraftan fazla sözle övünce, sağ elini kaldırır ve tamadanın sözünü kesip böyle der: "Ay Mirze, yeter! İçkiyi soğutmayak!"

Bir gün ressam dostum Sakit Memmedov'un atölyesindeydim. Tanıyanlar, Sakit Memmedov'un atölyesinin yanında bir de sergi salonu olduğunu bilirler. Grafoman da nerde var, nerde yok, dolanıp

[16] Tamada:İçki meclisini yöneten kişi

fırlanıp buraya geldi. Üçümüz, birlikte sergi salonuna geçtik. Biraz sonra, ben, ressam dostumun "Adem İle Havva" adlı tablosu karşısında kalakaldım. Şair dostum Sakit'in rehberliğinde bütün tabloları gözden geçirdi. Sonra biz, ressamın kabul odasında çay içerken, dostum Sakit'in eserlerini o kadar övdü, methetti ki, ressam dostum, bundan rahatsız olmaya başladı. Grafomanın gereksiz yere fazla övdüğünü anladım. Grafoman dostum gittikten sonra Ressam Sakit böyle dedi:

– Senin dostun, galiba resim sanatından pek anlamıyor. O, resimlere uygun mesafeden, doğru açılardan da bakamıyordu. Beni öyle çok övdü ki, şaşırıp kaldım. Bir duyan olsa ne der, ayıptır.

Men Sakit'i sakinleştirdim:

– Aldırma, ne yapsın, o zavallı belki de ömrü boyunca övgüden rahatsız olan bir tek kişi bile görmedi. Senin bundan rahatsız olduğunu anlasa da incinmezdi...

Bir tanınmış ressamın, kalem dostum hakkında yanlış düşüncelere kapılmasını engellemekten dolay çok mutlu oldum. Ama iş bununla bitmiyor. Kaç defa kızıp: "Her kalem sahibine istidatlı yapftası yapıştırma! İyi ile kötünün arasında fark var" dedim. Duyan kim? Kötülük gibi, iyiliğin karşında durmak da zor. Her zaman, kimin adına düzenlenen bir toplantıya gidersek gidelim, "Onu övmeye gidiyoruz be!" der. Ama dediğinde gerçek payı da var.Kimin adına düzenlenen bir toplantıda, o kişiyi yeriyorlar ki? Her zaman överler, fazla derlerse de eksik demezler…

Rahmetli Halil Rıza, tanısın tanımasın herkese böyle avtograf yazardı: "Halkımın yiğit oğluna!" Ben bir defa bunun sebebini ondan sorunca mağrur şair böyle cevap verdi:

– O kadar küçük, boynu bükük, zavallı, yaramaz, tabak yalayan görüyorum ki, birisi onlardan biraz farklılaşşa, onu yiğit olarak görüyorum…

Kalem ehlinin çoğu, "şimdi herkes şair oldu, herkes yazar oldu," diye şikâyet eder. Benim dostum ise şöyle düşünür: "Acaba bu onların dediği gibi mi? Bu şuna benziyor. Hastanede hasatalara bakıp herkesi hasta zannediyorsun. Yahut pazarı, istasyonu kalabalık görüp herkesin pazarda, istasyonda olduğunu sanıyorsun. Edebi mühit de hastane gibi, pazar gibi, istasyon gibi kaynıyor. Burada da insan omuz omuza dayanmışlar. Peki bunun neresi kötü? Yeter ki, yazan, yaratan çok olsun. Ben daha yetenekli bir yazarın meslektaşlarının çoğuna darıldığını görmedim. Rakibinden, her zaman yeteneksiz adam korkar. Yetenksiz adam, diğer yazarların kendi yerini dar edeceğinden korkar…"

Natevan Klübü'nde, genç yazarlardan biri Süleyman Rehimov'u sert bir dille tenkit ettikten sonra, ona öfkeyle böyle der:

– Yazamıyorsanız, bırakın kalemi yere…

Süleyman Rehimov gülümseyerek cevap verir:

– Kalemi yere bırakayım da, sen mi alasın? Kalemi bıraktığımı göremeyeceksin!

Anar'ın "Gece Düşünceleri" adlı eserinde bir gönderme var: "Şair Dolmatüfek" Yani, fehmi, feraseti, aklı dolma tüfeğe benzeyen şair…

Sekizinci sınıfta okurken, zeki ve tembel öğrencilerle ilgili bir tartışma başlamıştı. Azerbaycan Dili ve Edebiyatı hocası Hanali beye dönüp dedim ki:

– Keşke, bizim sınıfı ikiye bölseler. Çalışkan öğrenciler bir sınıfa, tembel öğrenciler diğer sınıfa gitseler.

Hanali bey önce pıskırıp güldü, sonra benimle dalga geçti:

– Şunun beylik laflar etmesine bak! Güya bu çalışkan öğrencidir!? Vay senin aklına keçe yamayayım!

Diyeceğim odur ki, dostum …'nın, Grafomanlığını anlatmama bakmayın, aslında Grafomanın büyüğü benim.Yoksa aklı başında bir adam, sevgili dostu hakkında böyle sicilleme yazar mı? Bu nasıl dostluksa! Böyle dostluğun içine iş…

Bizim şiir bülbülü, bütün kalem dostlarına "Şair!" diye çağırır ve kendisinin de böyle çağrılmasını ister. Yaklaşık 15 yıl önce Semaşko hastanesinin önünden, yokuş aşağı iniyordum. Bir de baktım ki, arkamdan birisi, mikrofonla beni çağırıyor: Şair!, Şair! trafik polislerinin sesi zannettim. Geriye dönüp baktığımda yolun karşısında, kardeşimin külüstür Gaz– 31 marka arabasını gördüm. (O zamanlae onun arabası vardı, sonra masrafına dayanamadı, sattı.) Dostum arabasının kornasına basıyor, bir yandan da pencereden bana el sallıyordu. Yolumu değiştirip hızla ona doğru yürüdüm:

– Ay kişi, sesini göğe yükseltip beni rezil etme! Niye beni Şair! Şair! Diye çağırıyorsun?

O, tatlı tatlı gülümsedi:

– Bırak, sokaktan bir şairin geçtiğini gösünler. Şairin geçtiği sokak kutsaldır.

Ben ona takıldım:

– Bakü'de defalarca geçmediğin sokak kalmadı. Hepsinden döne döne gelip geçtin. Şairler toplanıp Hacıbala müellimin yanına gidelim. Durumu izah edelim ve bu sokaklardan birine, senin adını versinler, olmaz mı?

O, ciddileşti:

– Vasiyet ettim, doğduğum rayonun hiç olmazsa arka sokaklarından birine benim adımı versinler, dedim.

– Niçin arka sokalrdan birine?

Çünkü ana caddelere, siyasilerin adını veriyorlar. Devir değişince de ilk önce onların adları değişiyor. Hatırlıyor musun? Bakü'de Lenin Caddesi vardı.?

Mevzuyu değiştirdim:

– Sen polis misin? Arabanda bu mikrofon ne geziyor?

– Sen, benim sesimi yükselttiğimi gördün mü hiç? Hayır! Bakıyorsun, ıssız bir köye düşümüşüm. Başıma toplanıp rica ediyorlar. Şiir okumamı istiyorlar. Ben de açıyorum mikrofonu, üflüyorum… Şair,

dinleyicinin isteğini yerine getirmelidir. Şiir okunduğu zaman, herkes tarafından açıkça duyulmalıdır. Niye boğazımı yırtayım? Koy mikrofonun boğazı yırtılsın... Haydi, bin arabaya, nereye istersen götüreyim seni!

– Senin işin gücün yok mu?

– Benim işim budur! Bu iş değil mi? Kalem arkadaşımı gideceği yere, zamanında götürmekten daha önemli bir iş olur mu?

– Sağ ol, yolum yakın, yürüyerek giderim.

– Her zaman emrindeyim!

Arabasını sürüp gitmişti, beni yine şaşırtmıştı. Bu adamdan incinmek mümkün müydü? Dostum, gördüğünüz gibi kendi yerini, kendi gücünü bilen adamdır. Katiyen aldanıp da boş şeylerin ardından gitmez. Aldanıp gidenleri de uyandırmaya, zararın yarısından döndürmeye çalışır.

Geçen asrın sonlarında 1990'lı yıllarda, sağ elini yukarı kaldırıp baş ve orta parmaklarını birleştirip, şehadet ve cüce parmağının kaldırarak "Bozkurt başı figürü yaparak bağıran: "Bize hiç kimse yan bakamaz, biz Bozkurttan türemişiz!" diye, haykırarak, göğsünü döven ve sokaklara dökülen delikanlılara dediği sözleri, kendi kulaklarımla duydum:

– Gardaşlar, birazcık ihtiyatlı olun. Tamam, bizim totemimiz Bozkurttur. Biz Bozkurttan türedik, ama filden, aslandan, kaplandan, çift başlı kartaldan, ejderhadan türeyen halklar da var. Etrafımız bu halklar ile çevrilmiş. Güçlülere dirsek gösterip, yersiz kurban gitmektense, ölmemek yeğdir…"

O, hem kitaplarında, hem de matbuatta şiirleri yayımlandığında, isminin altına, mutlaka "Azerbaycan Yazarlar Birliği ve Azerbaycan Gezeteciler Birliği üyesi, diye yazdırırdı. Böyle bir takdimatın daha tumturaklı, daha şaaşalı olduğuna inanırdı. İşte, bu da Grafomanlığın işaretlerinden biridir…

Yetmiş yaşındaki bir yazarın Yazarlar Birliğinin üyesi olmasından doğal ne olabilir!? Bu işleri beni bir gün öldürecek! Diyelim İsa Muğanna… hangi yazısında isminin altına, Yazarlar Birliği üyesi diye yazıyor, Yazarlar Birliğinin üyesi olduğunu hatırlıyor mu? Arif Melikov'u takdim ederken: "Bestekarlar Birliği üyesi Arif Melikov'un "Muhebbet Efsanesi" adlı balesini izleyeksiziz, diyen var mı? Tahir Salahov'un, Ressamlar Birliği üyesi olduğunu vurguladıklarının gördünüz mü hiç? Ah, sevgili dostum, bu ne düşkünlüktür? Sen gücünü kalemine ver de…!

Bütün bunları ona söylesem cevapı, mutlaka böyle olacak:

– Mirze, herkes temsil ettiği kuruluşun adını anmalı, o kuruluşu tanıtmalıdır.!

Bazen, genelikle kızıp "Kızım sana diyorum, gelinim sen anla!" üslubunda, onu kınarım, o, sesini çıkarmadan, sonun kadar sabırla ve dikkatle beni dinler, sonra yumşak yumşak, ipek gibi ışıldaya ışıldaya dillenir:

– Benim derdime yanıp, bana yürekten kızdığın ve gırtlak patlattığın için, dost uğruna helak olup şekerini ve tansiyonunu yükselttiğin için, sana en içten minnettarlığımı ve teşekkürlerimi bildiriyorum, çok sağ ol!

Görüyor musunuz? Adamı nasıl da bağlıyor?!

Bir keresinde şair Habil, dostumun yanında tiyatro sanatçısı Ağalar Bayramov'a der ki: "Memmed Araz'ın şiirlerini Etağanın türbesine döndürdün, biraz da bizim şiirlerden oku de..."

Ağalar, önce şaşırır, çünkü onun ezberinde Habil'in hayli şiiri vardır. Peki bu niye şikâyet ediyor? diye düşünür ve birden parmağını ısırır. Anlar ki, Habil, yanındaki şair ve kalem dostunun şiirlerini de okumasını istiyor. Çünkü en azından bizim Grafoman dostumuz, vatanperver şair olarak tanımış biri. O, Karabağ meselesi kızışıp milli bağımsızlık hereketi başladıktan bu yana sıradan bir vatandaş olarak milli meselelere hassasiyet göstermişti. Şiirlerinin okunması için, milli bağımsızlık hareketinin liderlerinden biri olması mı gerekir? Sıradan bir vatandaş olarak üzerine düşen vezifeleri yerine getirmek az mı?

1988 yılının 17 Kasım'ından 5 Aralık'a kadar uzayan mitinglerde dostum, gecesini gündüzüne katarak halkın arasında oldu. Gündüz mitinglerine iştirak etmek şöyle dursun, şahsen ben o hadiseler cereyan ederken altı geceyi Azadlık Meydanında uyumadan sabaha kavuşturmuştum. Ben, o altı gece boyunca da, mikrofonlar kapatıldıktan sonra, bu patriotu(!) azatlık meydanında özgürlük nöbeti tutan delikanlılarla kolkola gezerken, mücahitlerle sohbet ederken ve şiir okurken gördüm. O günlerde hava soğuk olduğu için sabaha kadar herkes meydanda dolaşırdı. Meydanda yakılan ateşlerin dumanı genzimizi, boğazımızı kuruturdu. Sabahları hepimiz is kokardık. Ama o günlerde tarih yazılıyordu, baş veren olaylar çok ilginçti, adeta bizim damarlarımızdaki kan, kaynıyordu. Meydandakiler, öyle azametli görünüryordu ki... Vallahi de, billahi de, milli gururdan daha etkileyici duygu olamaz. O günlerde, yapılan üç renkli bayrağımızın sapından tutmak için millet birbiri ile dövüşüyordu. Gece, meydanda yakılan ateşlerin başında, insanların bağımsızlık sloganları, saz, keman, davul,zurna, garmon, klarnet sesleri, ateşli konuşmalar, tatlı şakalar insana öyle hoş geliyordu ki... bu gecelerin birinde, dostumla birlikte meydanda geziyorduk. Birden bir gürültü koptu. Önde üç dört genç arkalarında da bağırıp çağıran bir grup: "Yol verin, Ağaselim gardaş geliyor!" diye diye kalabalığı yarıp, en gür ateşin başına toplandılar. Gençlerden birisi, elinde getirdiyi tahta tabureyi yere koyar koymaz, tabureye oturan meyhaneci Ağaselim, başladı:

"Ay can alan, can Karabağ bizimdü,

Yan, Balayan, yan, Karabağ bizimdü...

Gözünden ateşler saçılan dostum heyecanla konuştu:

– Milletime kurban olayım, bağımsızlık uğruna meyhanaciler da ayağa kalkmış! Zori Balayan gibi Taşnaklar, menfur arzularına ulaşamayacaklar!

Mitingin son akşamı da, dostumla biz, Azatlık meydanındaydık. Sokağa çıkma yasağının başlamasına başlamasına daha zaman vardı. Ama meydan, evvelki meydan değildi. İnsanlar iyice seyrelmişti. Ortada kalanlar da yorgun– argın görünüyor, üzgün üzgün dolaşıyordu. Ordu birlikleri, meydanı kuşatmıştı. Ordunun müdahle edeceği ve meydandakileri dağıtacağı açıkça anlaşılıyordu. Yöneticiler, mitingi düzenleyenlerden, mitinge son verilmesi için daha fazla, daha ısrarcı taleplerde

bulunuyorlardı. O hengamede, dostumla birlikte şiir derneğinden tanıdığım Nemet Penahlı'nın çadırına yaklaşıp, nöbetçilerle ona haber yolladık. Onunla görüşmek istediğimizi söyledik. Birkaç dakika sonra Nemet geldi. O, mitingin ilk günlerindeki Nemet değildi, kırgın, üzgün görünüyordu. Selamlaştık, öpüştük, sarıldık ve mitingin geleceği hakkında konuşmaya başladık. Dostum ile ben: "Artık yeter, mitinge son vermek iyi olur, insanlar dağılıp evine dönsün," dedik. Nemet hiç konuşmadı. O günlerde, Nemet'in çadırına, vatanperverlerin yanında, o kadar iki yüzlü, o kadar, ajan, tahribatçı varıyordu ki, Nemet'in dost ile düşmanı birbirinden ayırd etmesi çok zordu. Bir anda, bağımsızlık sevdalısı Nemet Penahlı'nın, bizi de öğretilip gönderilmiş adamlar gibi değerlendirdiğini hissettim. Üstelik, yeni bir şey söylememiştik. Zavallı, günde yüz kere bu sözleri dinliyordu. Yarın tekrar görüşürüz, diye vedalaşıp ayrıldık. Ben üstümü sıkı giyinmiştim. O geceyi meydanda geçirmek istiyordum. Ancak kalem dostum, kendisini bir sonraki geceye saklamıştı. Pantolonunun altından yün fanilla giyinmemişti. Ertesi gün, gece, Nemet Penahlı ile görüşeceğiz, diye ben de (Miting vakti buluşmak mümkün değildi, o, yukarıda, biz aşağıda) meydanda kalmadım, birlikte metroya doğru gittik. Sabahleyin duyduk ki, o gece ordu birlikleri, mitinge müdahale edip Azatlık meydanını boşaltmış… O günden sonra meydana gelen olaylarda da dostum en ön saflarda yerini aldı. 20 Yanvar şehitlerinin defninde, o da bir tabutun altına girip, tabuta omuz vermişti. Şehitlere, kırk gün yas tutmak için sakal bırakmıştı. (Üç dört yıl evvel, gazetede, o zamanlar çektirdiği resmi şiirleri ile beraber yayımlanmıştı)

1991 yılında, Karabağ savaşında da rastladım ona. Fuzuli cephesinde, sürüne sürüne sipere girdiğimde, dostumu, askerlerimizin yanında gördüm. Birbirimize sarıldık. Toz toprak içindeydi, ter kokuyordu, saçı sakalına karışmıştı. Söylediğine göre, Kazak'tan başlayarak bir haftadır cephe hattındaydı. Savaş bölgelerinde askerlerle yatıp kalkıyor, vatan uğrunda haklı mücadelemizde, askerlerimizin moralini yükseltiyordu... Bu canciğer dostumla ilgili konuşacak, anlatacak o kadar şey var ki...

Dostumun, bir zamanlar dış ülkelere gitme arzusunun içinde kalması, nerede aklıma düşse iyidir? Roma'da... Yıkık, viran, taşları oyulmuş, iki bin yıllık Kolize'ye varıp dikilmiştim. Bir zamanlar, Sezarların gladyatörleri seyrettiği, bu yerde, derin bir düşünceye dalmıştım. Etrafımda karınca gibi kaynaşan turistleri, kadim Romalılar gibi tasavvur ediyordum. Sanki o an, davullar çalınacak, gladyatörler Kolize'nin karanlık dehlizlerinin, karmaşık yollarından geçirilip er meydanına getirilecek ve kanlı dövüşler başlayacaktı. Mehşur boksör Muhammed Ali, "Boks iki zencinin birbiri ile dövüşmesidir," dermiş. Etrafımda fırlanan iri yarı zenci turistlere bakıp gladyatörleri hayal etmekten daha kolay ne olabilirdi ki...

Birden şiddetli bir yağmur başladı. Herkes başını bir duldaya soktu. Şüphesiz, gladyatörler zamanında da böyle ani ve şiddetli yağmurlar yağıyordu. Yağmur başlayınca da başta August Sezar olmak üzere bütün seyirciler, bizim gibi perişan oluyorlardı mutlaka. Bir an, Grafoman dostumun da yanımda olduğu hissine kapıldım. Üstelik de iyice ıslanmıştı. Eğer o, benimle birlikte olsaydı, Kolize'de aniden bastıran yağmur hakkında, Roma'nın viraneleri hakkında bir kitaplık şiir yazacaktı ve onları Bakü'de, tek

tek bana okutturacaktı. Zavallı dostum!!.. 1970'li yıllarda, Vietnam'a giden şair Ağasefa, bu seyahatini, ağız dolusu sözlerle öyle bir anlatmış ki, dostum, uzun yıllar Vietnam hasretiyle yaşadı. Sovyetler Birliği dağılmasaydı, hükümet kesesinden sosyalist ülkelerinden birine gitmek, şüphesiz ona da kısmet olacaktı, ama geçmiş olsun...

Ancak şimdi o, hiçbir ülkeye gitmek için can atmıyor. Dediğine göre, hayalinde bütün dünyanı dolaşmış, Küba devriminden bu yana, dünyada meydana gelen büyük hadiselerin hepsine birer şiir yazmış…

Hayatımda birçok içki düşkünü şair gördüm. Herbirinin farklı bir özelliği var. Kiminin, kırk yıl içki şişesi ile arkadaşlık etmiş olsa da hâlâ sırdaşı ile arası iyi değil. Biraz içki içtiğinde ağzı gözü eğilir, sözü sohbeti anlaşılmaz, kendinden geçip gider. Onunla oturduğunuza bin pişman oluyorsunuz. Yediğinizi, içtiğinizi ağzınızdan burnunuzdan getirir. Ama hiç kimse, bu şair dostum kadar güzel içki içemez, hiç kimse, dostlarına da onun kadar güzel içki içiremez. Onun elinin değidiği şişedeki votka, birdenbire ceylan sütüne döner. İnsan, onun meclisinde, zehiri bile votka kadehi gibi başına diker.

Bir gün ona dedim ki:

– Seninle içince, votkanın bile tadı değişiyor, inan...

O, derinden bir ah çekip dillendi:

– Şimdi votkaların da tadı yok. Belki de ben yaşlandım, ne bileyim, belki benim ağzımın tadı yok. Eh, sağlam içitiğimiz dönemler oldu. Öğle vakti başlayan meclislerimiz, gece yarısına kadar devam ederdi. Konuşurduk, şiir gibi sağlıklar derdik, şiir okurduk, tartışır, söyleşirdik, birbirimizin boynuna sarılır, tatlı hayallere dalardık... Eşşi, vallahi, o günlerin ayrı bir lezzeti vardı. Şimdiki gençler gibi değildik, birbirimizle didişmezdik, "can" deyip "can" işitirdik. O günleri hatırladığımda kederden, yüreğimin yağı eriyor...

Bir gün, içkili bir meclisteydik. Meclisin dağılma vakti dostumuzun birisi iyice çakırkeyf olup anahtarını kaybetmişti. Ben merakla Grafoman dostuma sordum:

– Anahtarını kaybeden kim?

O, hafifçe yüzünü ekşitti:

– Biraz sakin ol, tutalım ki, anahtarını kaybeden Ömer Hayyam'dır... Değişen ne olacak? Aslolan hadisenin özüdür, şimdi anlatacaklarımı iyi dinlersen, anahtarını kaybedenin kim olduğunu anlayacaksın... Geceyarısıydı. Çok iyi hatırlıyorum, hava soğuk olsa da, gökyüzü öyle aydınlıktı ki... Gökteki ay ve yıldızlar pırıl pırıl parlıyordu. Mısır geceleri de hep böyle olurmuş… Sekiz çizerek yürüyen dostum, elini parlak yıldızlardan birine uzatıp: Ben oraya uçmak istiyorum! dedi ve kollarını kuş kanadı gibi açıp çırpınmaya başladı. Böyle bir durumda, kadeh tokuşturduğum arkadaşımı yalnız bırakamazdım.

– Gardaş, yıldızların yanına uçma zamanı değil, eve gitme zamanıdır! Dedim, ve dostumu taksi durağına doğru çekiştirerek sürümeye başladım...

Nihayet, taksiye binip dostumun oturup mahelleye geldik. Dostum evini bulamadı. Ben de ona yardımcı olamıyordum, çünkü oraları bilmiyordum. Hayli şaşkın şaşkın bekledikten sonra, duvara sürtüne

sürtüne beş katlı bir binanın giriş kapısından içeri geçip, ikinci kata çıktık. Dostum, kapının ziline bastı. O anda ben, onun arkasına geçip saklandım. İçerden çıkanların, beni görmesini istemiyordum. Neden sonra kapı açıldı ve kapıda, başı gözü yün şalla sıkı sıkıya sarılı bir kadın göründü. Kadın yenice hamamdan çıkmış gibiydi, kendini soğuktan koruyordu... Dostum, sanki bu kadını tanıyamadı. Şüphe içinde dili dolanarak sordu:

– Bağışlayın, dedikten sonra ….(kendi adını söyledi) burada mı oturuyor? diye sordu. Kadın azarlar gibi cevap verdi:

– Hayır! Burada oturmuyor. Sorduğunuz adam öldü, kırkı da çoktan çıktı!

Dostum sesini incelterek seslendi:

– Bacı, öyle demeyin, vallahi o arkadaş, çok iyi bir adamdır. Adı kötüye çıkmış…

Kadın kapıyı yüzümüze kapattı.

Dostum tereddüt içinde bana dönüp dedi ki:

– Eyvah! Yanlış gelmişiz.

O soğukta, iki saat kadar o binanın çevresinde dolaştıktan sonra, dostumun kafası hafiften yerine geldi. Sonradan, kendine gelen dostum, aslında evi bulduğumuzu söyledi. Sadece karısı, dostum eve sık sık sarhoş geldiğinden kızdığı için kapıyı onun yüzüne çarpmıştı.

Şimdi, kimden bahsettiğimi anladın mı?

Arkadaşım, sözlerini tamamladı. Aslında kimden bahsettiğini tam olarak anlamadım ama yine de "evet" deyip başımı salladım. Son zamanlar sık sık hatıralarımı yazacağım diyor. O, yazmak istediklerinin bir çoğunu zaten bana anlatıyor. Bir kalem sahibi olarak hatırat dalında da kalem oynatıp kendini gösteremezse asla olmaz! o zaman kaldır at! Deminden beri alnımı kaşıyıp dostumun anlattıklarında hiç olmazsa birini hatırlamak istiyorum. İlk şiirinin yayımlanması, Yazarlar Birliğine, ilk kez ayak basması, Yazarlar Birliğine üye olabilmek için Osman Sarıvelli'den yardım alması, Petrol kuyularını ziyaret eden Kruşçev'i yakından görmesi, Emek Kahramanı petrol işçisi Kurban ile yakın dostluğu vs…

Evet, onun yazacağı hatıralarından biri, şimdi aklıma düştü: Dostum, yaklaşık otuz yıl evvel, bir yaz mevsininde, Yesenin'in Merdekan'daki şimdi müze olan evinde, şair Vladimir Gaffarov'a rastlar. Misafirperver biri olan Gaffarov, onu çeke çeke Şüvelan'a; oradaki bağ evine götürür. Allah ne verdiyse yiyip içerler, sağdan soldan sohbet edip şiir okurlar... Şiirin büyülü dünyasına öyle bir dalarlar ki, o dünyadan döndüklerinde havanın kardığını, akşam olduğunu anlarlar. Dostum mutluluktan eve dönmeyi aklına bile getirmiyormuş. Eşini ve çocukları zaten rayona göndermiş. Gaffarov bekar, bizimki bekar, muhabbetleri yama uyuşur. O anda dostum için bir mucize meydana gelir. Vladimir Gaffarov'un bağ komşusu, devrin büyük şairi Süleyman Rüstem, onların şirin, küçük meclisine teşrif buyurur. Dostum öyle bir hale düşer ki, adeta ayağının altından yer kayar!... Önce gözleri kararır, dili tutulur, oturacağı yeri şaşırır, kendini koymaya yer bulamaz. Ancak Süleyman Rüstem'in isteyerek onlara katılması, onlarla yemek yiyip içki içmesi, dostumun sağlığına kadeh kaldırması, tatlı sohbeti arayı iyice ısıtır. Gece yarısı,

Süleyman Rüstem çekilip kendi bağına döner. Gaffarov da misafirine, yatması için yer gösterir. Sevgili misafir, hoş hayaller içinde, şirin bir uykuya dalar. Sabahleyin, Gaffarov'un hırıltılı, mihriban sesiyle uyanan kahramanımız, ev sahibine günaydın deyip devam eder:

– Bu gece Brejnev'i rüyamda gördüm…

Gaffarov gülümser:

– Kendi padişahını rüyasında görmek, her vatandaşın boynunun borcudur. Yoksa seni Moskovaya'mı çağırdı?

Rüyanın sahibi safkalplilikle cevap verir:

– Yok, Brejnev bana, sadece uzaktan gülümsüyordu.

Gaffarov başı ile Süleyman Rüstem'in bağını gösterir:

– Bu haberi Yüksek Sovyetin Başkanına ulaştırırım!

Kalem dostları, o günü de birlikte geçirirler. Denize girerler, güneşleniler, sonra bağda bir güzel dinlenip dem alırlar. Akşamüstü de, şairane bir sofra kurarlar. Roka, tere, salatalık, beyaz peynir, karpuz, bir de güzel sosis haşlaması. Önce ikişer soğuk bira yuvarlarlar.... Birden bahçe kapısı güm güm vurulur. Ev sahibi, kapıya koşar ve geri döndüğünde elinde büyük bir zarf ve hediye paketi ile geri döner ve bunları misafirine uzatarak:

– Bunlar sana geldi! Sağ olsun Süleyman Rüstem, seninle ilgili, yukarılara ne demişse, derhal cevap göndermişler, der.

Bizimki, mektubu ve hediye paketini kabul eder. Mektup resmi şekilde gelmiş. Zarfın üzeri Azerbaycan Türkçesi ve Rusça olarak iki dilde yazılmış: "Azerbaycan SSR– KP Merkezi Komitesi." Zarfın üstündeki adres de doğruymuş: Bakü, Şüvelan Kasabası, Ezizbeyov Sokağı, No 4/39… Gaffarov onu kızıştırır:

– Mektubu aç bakalım, ne yazmışlar?

Dostumun gözleri tepesine fırlamış. Şaka değil, mektup SEKA'dan geliyormuş. Süleyman Rüstem, bir gün içinde onun kolundan tutup adam etmiiş ve meydana çıkarmış! Dostum, ihtiyatla zarfı açar ve derinden bir nefes alıp Merkezi Komitenin kullandığı matbu evraka yazılan mektubu okur: "Hürmetli . . . . . ! Azerbaycan SSR– KP Merkezi Komitesi; size sanat yaşamınızda başarılar diler ve liderimiz Sov.İKP MK'nın Başkatibi Leonid İliç Brejnev'in, 6 ciltlik, Lenin'in Yolunda, adlı kitabını, size hediye olarak size göndermekten büyük mutluluk duyar..."

Elbette, bizim Grafoman, edebiyatta olduğu kadar, içtimai, siyasi konularda da hayli avanaktı. Şair dostları tarafından hazırlanan uydurma mektubu ve hediyeyi ciddi zannederek, kabul eder. Mektup ve paketin gerçekliğini tastik edecek imza, posta mühürü falan katiyen gözüne görünmez. O, bu olaydan büyük mutluluk duyar. "Böyle mühim bir hadise mutlaka ıslatılmalı der. Hem de Süleyman Rüstem'in katıldığı bir tören ile..." Bu yüzden de bizimki, içki almak için doğru pazara koşar... Votkaları alıp gelir, ama ne yazık ki, o akşam Süleyman Rüstem bağdan erken aayrılır. İnanın, benim safkalpli dostum, şimdi

bile bu olayı büyük bir gururla anlatır ve her iki kalem dostuna, döne döne rahmet okur. Merkezi Komiteye, Brejnev'e, kalem dostlarının aziz hatırasına bir saygı nişanesi olarak o mektubu, ve Brejnev'in yazdığı 6 ciltlik külliyatı gözü gibi korur ve bu güne kadar saklar...

Hatırlarını yazdığında, bu olayı nasıl anlatacak bilmiyorum ama siz, bu olayı önceden öğrenmiş oldunuz.

Görüyor musunuz? Ele ayağa dolaşıp zehle töken, onun bunun ardından atan, boşboğazlık eden, iftira atan, kara çalan, matbuattaki namuslu, istidatlı adamlara leke süren, uzaktan sakin görünse de, fırsat bulunca adamın paçasına yapışan it gibi pusuya yatan, hiçbir yerde kendisini taşıyamayan, kansızlığı ve yaltaklığı ikrah doğuran diğer Grafomanlardan asla bahsetmek istemem. Benim Grafomanın "…' dır." Benim Grafomonum, edebiyat yolunda kendisini feda etmekten asla çekinmez. Kelebek olup edebiyatı çiçek çiçek dolaşır, tozlandırır. Nereye varırsa varsın: Trende, uçakta, gemide, otobüste, metroda, takside, faytonda, asansörde, düğünde, cenazede, değişik küçük meclislerde, toplantılarda, restoranda, kafede, çayhanede, köy klübünde, hürmetli adamların misafir odalarında, işyerlerinde, edebiyattan, sanattan bahsedip temiz yüreği, hoş meramı, iyilikseverliği ile insanlara güzel hediyeler bağışlamaya çalışır. İlham perisi, kalem kağıt ona, anasının ak sütü gibi helâldir.

Dostum ilerlemiş yaşına rağmen hayata bağlı ise de, geçen yıl Rostropoviç konserinin arasında, onu çok düşünceli ve asık suratlı gördüm. Ne dedimse, yüzünün kırışığı açılmadı. "Kimbilir ne derdi var," diye düşündüm. Belki de klasik musikinin havası, ağırlaştırmıştı onu. Neden sonra konuştu:

– Aziz dost, şiirin günden güne ucuzlaşması yüreğimi ağrıtıyor. Cemiyet, şaire hem tepeden bakıyor, hem de yan yan bakıyor. Abartmıyorum, gerçekten de son zamanlar yüreğim sızlıyor. Geçen gün birisine telefon ettim: "Gel görüşelim, yeni bir kitabım çıktı, sana yeni kitabımı vereyim, bu kitabımda, babana ithaf ettiğim bir şiir var." Dedim. Bana ne cevap verse beğenirsin: "Gardaş, senin de başka işin gücün yok mu? Ben ne yapayım şiiri? Kaynatıp suyunu mu içeceğim ki..." dedi. Yandım, yakıldım, tepemden aşağı kaynar sular döküldü. Yirmi yıl önce, yazdığın herhangi bir şiirde, birisinin adını ansan, meleye meleye arkana düşerdi. Bir bak, zamane nasıl değişti, ne günlere kaldık?! O tarafta durum bu iken bu tarafta Rostropoviç'in violonseli…. Yüreğimin başı sızladı. Öyle bildim, ölen benim, bu kemanlar benim defin merasimimde çalınıyor…

Dostumun yüreğinde bir nisgili daha var. Tek oğlu, onun gittiği yoldan gitmedi. Şiirden sanattan hep uzak gezdi, fen bilimlerine merak sardı. Sovyetler Birliği dağılınca da jeoloji mühendisliğini bırakıp küçük işadamlığına soyundu. Şimdi de ticaretle uğraşıyor. Babasının şahsi kütüphanesinde yıllarca topladığı kıymetli sanat eserlerine, hep soğuk baktı. Zalimin oğlu, sanki babasına düşmandı. Çocukluğundan beri babasının şiirlerinden hiçbirini ezberlemedi. Doğrudur, oğlu bir defa şairler hakkında boyundan büyük laf edip olmayacak sözler sarfettiği için dostum, ona bir tokat yapıştırmış, ama sonra derhal pişman olmuş. "Belki de oğlan, şiiri hiç bilmediği halde, doğru söylüyor," diye düşünmüş. Çünkü, büyük Nizami'den bu yana, bütün şairler, çocuklarını şiir yazmaktan uzak tutmuşlar. Evlatları para edecek

bir sanat ile uğraşsın istemişler. Gör Nizami dedemiz ne yazmış: "Şiirden yücelik umma dünyada, çünkü Nizami'yle bitmiştir o da…" Bu, şairin şiir yazmaya heveslenen oğlu Mehemmed'e nasihatidir. Yani, Ey oğul, ben şiir yazdım, hangi ak güne çıktım ki, sen de çıkasın?! Demiş. Yoksa, dünyanın her halini gören, dâhi bir destan şairi, hayatın, zamanın, şiirin onunla birlikte sona ermeyeceğini, sanat aleminde birinciliğin değişken olduğunu bilmiyor muydu? Mirze Feteli Ahundov, Fuzuli hakkında söylediklerini yürekten mi söylemişti? O, şüphesiz, üstadının kadrini kıymetini çok iyi biliyordu. Ancak sürüyle boşboğaz nazirecilerin, şimdiki dille dersek, Grafomanların inadına, onların mürşidine, pirine sataşıyordu. Belki sözlerinin bir etkisi olsun diye böyle yapıyordu… Elbette Ahındov, Avrupalıların bizden çok ileri gittiği bir dönemde, şarkta baş alıp giden söz oyunbazlığının önünü almak istiyordu.

Bu gün, şair dostumun aksine, kendisinin beş para etmeyen şairliğinden utanan çok kalem yoldaşımız var, vaktinde ayılıp farklı alanlarda uğraşmadıkları için it gibi pişmanlar. Dostum ise bu şerefli sanatını dünya malına değişmez. Sonuncu defa onu, bu yakınlarda görmüştüm. Yanılmıyorsam, bu yakınlarda hakka yürüyen Kırgız yazarı Cengiz Aytmatov'un yedisi henüz çıkmamıştı. Öğleye doğru beni aradı. Uzun yıllar Türk dünyasının övünç kaynağı olmuş bir büyük sanatçıyı yad ettik. Onun ölümünden duyduğumuz üzüntüyü paylaştık. Dostum, telefonda: "Bu akşam gel de görüşelim, sana Aytmatov'la ilgili bir sürprizim var! Dedi. Ben, çok sevdiğim Aytmatov'un hatırasına bir hürmet alameti olarak, bu sürprize çok sıcak baktığımdan, derhal görüşme isteğini kabul ettim. Telefonun ahizesini yerine koyduktan sonra, rahatım kaçtı. Sabırsızlıkla mesainin bitmesini beklemeye başladım…

O gün akşam, saat sekizde "Oskar" restoranda görüşecektik. Oskar restorana vardığımda dostum, büyük bir akvaryumun kenarında oturmuş beni bekliyordu. Uzun zamandır karşı karşıya oturmamıştık. Sarılıp öpüştük. Dostum, sanki Aytmatov'un yas yerindeydi, çok duygulanmıştı.

– Gördün mü, dedi, bu fani dünyadan kim göçtü?! Elimiz de yetmedi ki, onun cenazesine katılıp helalleşelim… Sağ elini başına koyup devam etti: Bu baş da, altından kıymetli baş da toprak olacak...

Yavaş bir sesle sordum:

– Allah rahmet eylesin! Acıktık, Ne yiyelim?

– Gel bu akşamı, Cengiz Aytmatov'a ithaf edelim! Duyduğuma göre rahmetli, Bakü düşberesini ve kutabı[17] çok beğenirmiş. Sor bakalım, burada düşbere, kutab yapıyorlar mı?

Ne güzel, orada düşbere ve kutab pişiriyorlarmış, sipariş verdik. O akşam sohbetimiz sadece Cengiz Aytmatov'un eserleri üstüne oldu. Dostum, dünyaca meşhur yazarın son eserini bile okumuş. Sonunda dayanamayıp sordum:

– Hani bana sürprizin vardı?

Dostum sanki bile bile beni intizarda bırakmış. Sanki, ben sormadan harekete geçmeye de yemin etmiş. Elini döş cebine atıp dörde katlanmış bir kağıt çıkardı ve kağıdı bana uzatıp:

[17] Düşbere ve kutab: Azerbaycan'a has yemek çeşitleri

– Bu Cengiz Aytmatov'a, onun doğumunun yetmişinci yılı nedeniyle çektiğim telgrafın suretidir. Oku, bakalım on yıl önce, bu dahi sanatkar hakkında neler yazmışım!

Elbette, ben daha ilginç bir sürpriz bekliyordum. Ama dostumun kalbinin içini bildiğimden buna üzülmedim, aksine, onun kadirşinaslığına hayran oldum. Telgraf metnini de dikkatle okudum. Görkemli yazar Aytmatov, dostumun yazdığı övgü dolu sözlerin hepsine layıktı. Cengiz Aytmatov'a rahmet okuyup kalktık. Onun iyice dolduğunu hissettim. Ayrılırken böyle dedi:

– Ben bu dünyada, hep seve seve yaşadım. Allah'ı, yeri, gökyüzünü, insanları, tabiatı, kitapları, kadehleri, güzel duyguları, düşünceleri sevdim. Seve seve de öleceğim. Sen daha çok gençsin, bunları unutma, kulağına küpe olsun. Kim seviyorsa, onun her şeyi vardır, kim sevmiyorsa, milyonları da olsa züğürttür.

O gittikten sonra hayıflandım, Ağzım dilim kurusun, kendi kendime mırıldandım:

– Yoksa Grafoman dostum ölecek mi?.

NAMIK ABDULLAYEV'İN SONU

Fantastik yazar Namık Abdullayev'in defnedildiği Siyezen'den geçerken, her defasında yoldan kıvrılıp onun mezarını ziyaret etmeyi düşünür, nedense buna bir türlü cesaret edezdim. Onunla ilgili son hatıram olabilecek bu ziyareti, hep erteliyordum. Ancak bu yazıyı yazmaya başlayınca, bu ziyareti ertelemenin hiç de faydalı olmadığını düşündüm ve doğruca mezarlığa gittim.

Namık müellimin[18] *siyah mermerden, geniş baş taşını, iri sine taşını, baş taşı üzerine işlenmiş gençlik resmini, etrafı mermerle çevrilmiş kabrini görünce, onun asla böyle rahat, mahrem bir yeri olmadığını düşündüm. Merhumun kabrini çok görkemli yapmışlardı. Baş taşının arkasında, bir kürenin yörüngesine benzeyen dairesel çizgiler vardı. Galiba bu, onun fantastik bir yazar olduğuna işaretti, ama burada yatanın bir yazar olduğu ile ilgili hiçbir yere, hiçbir şey yazılmamıştı. Sine taşı öyle büyük ve ağırdı ki, Namık müellim, kıyamet gününde bile onun altından çıkamazdı. Rahmetli dostum Namık müellim nere, bu debdebe, bu ihtişamlı mezar nere?! O, böyle bir mezar yapılmasını ve kendisinin böyle takdim edilmesini asla istemezdi. Ne yazık ki insanlar onu, öldükten sonra da anlamamışlardı.*

Önceleri, Namık müellimi uzaktan tanırdım. Onunla yakın dostluğumuz, 1988 yılının Ağustos ayında; Ben, Azerbaycan Yazarlar Birliğinin Şüvelan'daki Yaratıcılık Evi'nde çalışmaya başladığımda atılmıştı. O yıl, kısa süre sonra, edebi kahramaları yeryüzü sakinleri olan, komşu gezegenlerde yaşayan insanlarla dostluk kurabilen, onlarla işbirliği yapan, sevişen, geçmişe ve geleceğe gidip gelebilen, rüyalarında sevgilisi ile görüşen, hayalinde çocuk doğurup büyüten, olmayan evladının maişet kaygısını çeken ve kendi kendine yanıp tutuşan, su perileriyle fısıldaşan, devlerle burun buruna gelen, ağaçlarda meyve yerine ekmek bitiren, çalışırken büyüyüp pehlivanlaşan, işsiz kalınca parmak kadar olup küçülen insanları yazan bir yazar ile dost olmuştum.

O zamanlar, Namık müellim altmış bir yaşındaydı. Hayattan doymuştu ve çok bunalıyordu. Gündüzler tedirgindi, geceler de uykusu arşa çekiliyordu. Yapayalnızdı, avareydi. Ailesini özlüyordu, kadın hasretindeydi, çocuklarını göremeyişi, burnunun direğini sızlatıyordu. Kalabalıklar içinde yalnızdı ve eski muhitini arıyordu. Gece bekçileri bile: "Geceleri bütün ışıklar söndükten sonra, etrafı Namık müellimin sigarasının ışığında gözetliyoruz," diye şaka yapıyorlardı. Namık müellim sigarasını sabaha kadar söndürmüyordu. Bir gün, nasıl olduysa sordum:

– Namık müellim, yalnızlık nedir?

[18] Müellim: Bey, hoca gibi isme eklenen unvan sözü

Cevap verdi:

– Yalnızlık: Vahşiliktir!

Yaratıcılık Evi'nin iki binası vardı. Binalardan biri, 1930'lu yıllarda, Bakü valisi olan Meşedi Ezizbeyov'un, yüksek rütbeli bir subay olan oğlundan miras kalan iki katlı, yıkık dökük binaydı. Diğeri ise Haydar Aliyev'in özel isteği ile yapılıp 1981 yılında kullanıma sunulan yedi katlı bina... Yaratıcılık Evi'nin idari büroları eski binanın yanındaydı. Yani ben, mesai saatleri içinde, Namık müellimle komşuydum.

Ömrünün son yıllarında evsiz, barksız kalan Namık müellim, büyük bir tadilata ihtiyacı olan, eski iki katlı binada, bahçeye bakan bir odada yapayalnız yaşardı. Bu bakımsız binanın banyosu umumi olduğundan, hiç kimse burada kalmak istemezdi. Sadece yaz aylarında Merdekan ve Şüvelan'da kalacak yer bulamayan bazı adamlar, bu iskeleti çıkmış evdeki odaların, gecelik fiyatının çok ucuz olmasına aldanırlar ve buraya gelip zoraki tıkılırlardı. Lakin bir iki gece tahtakuruları ile savaşıp vuruştuktan sonra, komşu pansiyonlarda kendilerine yer bulup, bu köhne binadan canlarını zor kurtarıyorlardı. Bu binaya yerleşen herkes, bir iki geceden sonra kendini emin bir yere atardı. Herkes gelip geçerdi ama Namık müellim, buranın daimi sakiniydi.

Namık müellim artık hayattan bezmiş ve elini kalemden çekmişti. Bazen alkolün etkisiyle günlerce sarhoş gezer, niçin yazmadığı sorulunca, gözlerini açamadan, yarı uykulu cevap verirdi:

– Yazacağım, aydınlığa çıkar çıkmaz yazacağım. Yazacağım eser çok güzel olacak, yazacağım konu aklımda, geriye, kafamdakileri kağıda dökmek kalıyor," derdi.

O, aslında bu sözlerle kendi kendini teselli ediyordu, bir eser yazacak hali yoktu. Kalemi susmuş, dermanı tükenmişti.

Kamran İbrahimov, Azerbaycan televizyonunda yayımlanan çocuk programı için, onun ayda bir defa yazdığı küçük senaryoyu koparınca büyük bir mutluluk duyardı.

Korkmaz, her ayın sonuna doğru, sık sık gittiği televizyondan, "Kamram müellim sonaryo istiyor," diye haber getirirdi. Namık müellime bu haber, çoğu zaman benim odamda verilirdi. Çünkü o sık sık, benim odama çay içmeye gelirdi. Kendisinden senaryo istendiği haberini duyar duymaz önce esip yağardı:

– Olmaz! Artık çocuk programı için senaryo yazmıyorum! Ayı, keçi, köpek, kedi, tilki, kurt… bu hayvanlar hakkında daha ne kadar yalan uyduracağım?! Yeter, bıktım! Korkmaz, sen git, Kamran'a selam söyle. Artık bana güvenmesin, kendine başka bir senaryo yazan bulsun...

Namık müellim, bizim tavrımızdan, kendisine hak vermeyeceğimizi hissedince, bu kez sigaraya hücum ederdi. O, yaktığı sigarayı adeta soğurup bitirdikten sonra, Korkmaz dudaklarını şapırdatıp mahcubiyet içinde, yüzü kızararak cevap verirdi:

– Namık müellim, senaryo yoksa telif ücreti de olmaz!

Namık müellimin tek geliri, her ay televizyondan aldığı iki yüz manat idi. Telif ücreti sözlerini duyar duymaz, duraklardı ve yeniden sigaraya dem verip duygu dolu bir sesle devam ederdi:

– Biliyorum, Kamran o iki yüz manata sebep her ay bana senaryo yazdırıyor. Benim aç kalmamı istemiyor. Peki, başka senaryo yazan yok mu?Sonra kesin bir tavırla ilave ederdi: "Tamam, Korkmaz, Kamran'a söyle, istediği senaryo, iki gün sonra masasının üstünde olacak..."

Sonraları da Namık müellimin sert konuşmalarını duydum, ama artık onun, söylediğini yapmaya dermanı kalmamıştı. Bir defasında Korkmaz, Namık müellime şöyle dedi:

– Namık müellim, kendini düzeltebilirsin! Sana yazık oluyor. Senin iraden zayıf!

Namık müellimin cevapı ders vericiydi:

– İradem zayıf olsaydı, derdim yarı olurdu, benim hiç iradem olmadı ki...

Namık müellim verdiği sözü tutamayınca, Kamran müellim beni aramaya başlardı. Epey mücadeleden ve tekitten sonra, Namık müellim, bir saatlik uğraştan sonra dört beş sayfalık senaryoyu yazıp kâğıtları koltuğunun altına alıp giderdi...

Aradan yıllar geçti. Bu yüzden bir sırrı ifşa edeyim. Namık müellim bazen sözünü tutamaz, senaryoyu vaktinde yetiştirmezdi. Kamran İbrahimov, onun eski eserlerinden bir sentez yapar, eski eserler temelinde yeni bir senaryo oluştururdu. Böylece, aziz dostunu telif ücretinden mahrum etmezdi... Namık müellimin ise hafızası zayıflamıştı. Bazen hesabı kitabı karıştırırdı. Senaryo yazmasa bile ücret aldırdı ve bunu yazdığı senaryonun karşılığı zannederdi.

Namık müellim, Yazarlar Birliğine yeni üye kabul edilmişti. Talimatlara göre, Yaratıcılık Evi'nde yılda bir defa ücretsiz kalabilirdi. Eski binanın gecelik ücreti çok düşük olsa bile, Namık müellimin, yıl boyunca ücret ödeyerek burada kalması mümkün değildi. Peki, Namık müellim Yaratıcılık Evi'ni hangi hesaba göre mesken tutmuştu?

Edebiyat Vakfının başkanı, uzun süre komünist parti ve devlet yönetiminde çalışmış, ihtiyatlı, suyu bile üfüre üfüre içen Adil Hacıyev'di. Namık Abdullayev'i Yaratıcılık Evi'nden kovması için, sağdan soldan Adil Hacıyev'in kulağına fısıldıyorlardı. Zannediyorum, Namık müellimin sefil, dağınık görüntüsü, Yaratıcılık Evi'nin üst düzey yöneticilerinin pek hoşuna gitmiyordu. Vakıf Başkanı, müdürümüz Eli

Hesenov'u, hep azarlıyor, Yaratıcılık Evi'yle ilgili en basit kusurları büyütüyor ve onu, gören gözü, duyan kulağı olmadığı için sürekli fırçalıyordu.

Adil Hacıyev, beni bir gün odasına çağırdı ve:

– İşgüzar olduğunu söylüyorlar, dedi. Boş yere kendini dile düşürüyorsun. Müdürün Eli Hesenov ile birleşip, ne diye o düşkün, avare Namık Abdullayev'in eteğinden yapışıyorsunuz? (– Adil bey, kayıt defterine baktıktan sonra böyle konuşmuş olmalıydı. Çünkü defterde, Namık müellimin sadece adının baş harfi kaydedilmişti–) Eli ayağı doğru durmaz, ağzı çürüğün biri o! Gazetede falan bir şeyler yazar, sonra gel de yukardakilere cevap ver! Zaman, karışık zamandır, kendimi temize çıkarmak için deriden kabuktan çıkmak neyime lazım benim?! Bir yıl boyunca, bedavadan, Yaratıcılık Evi'ne mitili sermek olmaz ki! Yarın sabahtan tezi yok, gönderin gitsin...

O anda, yersiz yurtsuz kalan Namık müellimin, sokağa atılmasını hayal ederek, tek başıma onu müdafaa etmenin yersiz olduğunu anladım ve yutkunarak cevap verdim :

– Adil müellim, Namık Abdullayev'in ücretsiz kalma süresi dolmadı daha.

O, sert sert bana baktı ve son sözünü dedi:

– O zaman, süresi dolunca gönderin, bir gün bile fazladan barındırmayın! Şimdi sen de gidebilirsin!

Bu ikazdan sonra işi sağlam tutmalıydık. Eli Hesenov ile anlaşıp bir karar aldık. Meseleyi Namık müellime açmayacaktık. Ama burada, onun ücretsiz ve daha ucuz şekilde kalmasını sağlamak için, burada kalma hakkını kullanmayan diğer yazarlar adına yer ayırıp onu, burada barındırmaya devam edecektik. Yaklaşık bir yıl, Namık müellim diğer yazarların (Geşem İsabeyli, Adil Cemil, Ağalar Mirze ve Eli Emirli…) adına ayrılan yerlerde kalarak burada yaşayabildi.

Bu işleri, sorunsuz hallettiğimizden dolayı Namık müellim bizi dinler, talep ve isteklerimi dikkate alırdı...

O zamanlar altmış yaşını yeni bitirmiş olan, dönemin Namık Abdullayev'ini sizlere birazcık anlatayım:

– O, orta boylu, göbekli, başının ortası kel, şişman bir adamdı. Yanılmıyorsam, 120 kiloydu, sonraları biraz daha kilo aldı. Biz ona: "Namık müellim endazeni aşıyorsun, aman, diyet yap," deyince, böyle cevap verirdi:

– Diyet yapmak için bir etek dolusu para lazım! Ben ise züğürdün biriyim.

Soğuk bir kış gününde, onu bahçede ceketle görünce sordum:

– Namımk müellim, niye paltonu giymiyorsun?

Ben şişmanlamışım, paltom artık bedenime olmuyor, diyeceği yerde gülerek cevapladı:

– Paltom küçülmüş!

Üstü başı pek düzgün olmasa da yakışıklıydı, nurlu bir yüzü vardı. Sıcakkanlı bir adam olduğu için, krşılaştığı herkesle, hemen sıcak ilişkiler kurabilirdi. Çok sade ve tevazu sahibi bir adamdı. Çocuklar da, büyükler de ona, "sen," diye hitap ederdi. Bazen: "Başkaları soyu, sülalesi, malı, parası ile kendini tartıp geziyor, ben de sadeliğimle hava atıyorum," derdi. Benden 32 yaş büyük olmasına rağmen, aynı yaştaymışız gibi sohbet ederdik. O, büyükle büyük, küçükle küçük olmayı bilen bir adamdı. Arada bir sözlerimiz karşılaşırd, ama bizim bir şartımız vardı. Küstükten bir saat sonra, her ikimiz de barışmak zorunda idik. Onunla hukukumuz böyleydi. Tartıştıktan sonra, bir saat saatlik zaman geçer geçmez, hemen barışırdık.

Onun yıllar öncesinden kalan ayak ağrıları vardı. O yürüyünce, fırtınanın, iri bir şeyi sürükleyerek götürdüğünü zannederdiniz. Yaratıcılık Evi'nin kalorifercisi Kamil, Namık müellimin geldiğini, uzaktan görünce: "Namık müellim tam sürat geliyor!" derdi. Gerçekten de o, her zaman tam sürat yürürdü! Çok hızlı konuşurdu, onun birinci cümlesini çok az adam anlayabilirdi. Çoğu için onunla sohbet, ikinci cümleden başlardı...

Onu tanıyanlar iyi hatırlar, Namık Abdullayev, kendine özen gösteren biri değildi. Sık traş olmadığı için saçı sakalına karışırdı hep. Ayda bir banyo yaptığından, her daim kirin pasın içindeydi. Giyim kuşamı da mevsimlere uymazdı. Kışı, ince giysiler ve yazlık ayakkabı ile geçiren Namık müellim, yazın da yün pantolon giyerdi.

Bir defa, sert rüzgârlı, ayaz bir kış gününde, Namık müellime rastlayan şair Vagif Behmenli, bu kış gününde kalem dostunun başı açık olduğunu görünce sorar:

– Namık müellim, bu havada başın üşümüyor mu?!

Namık müellim ona ters ters bakıp cevap verir:

– Üşümez olur mu? Be adam değil miyim?!

Resmine bakıldığında bir sümesi Namık Abdullayev'e benzeyen Rus şairi Krilov, söylenene göre çok pintiymiş. Bir defa yazar dostlarından biri, kendi malikânesinde düzenlediği maskeli baloya, Krilov'u da davet edince, şair sorar:

–Beni hiç kimsenin tanımaması için nasıl bir maske takayım?

Yazar, araları pek de iyi olmadığı için, Krilov'a sitemle cevap verir:

–Endişe etme, sadece temiz ve ütülü elbiseler giyinsen de yeterli. O elbiseler içinde seni kimse tanıyamaz!

Ben, bir gün, Namık müellimi gerçekten de tanıyamadım. Yanılmıyorsam 1989 yılı sonbaharıydı. Namık müellimin aylık kazancının iyi olduğunu lakin üstüne başına pek dikkat etmediğini görünce, kendi kendime: "Onu, bu ay aldığı telif ücreti ile elbise almaya mecbue edeyim," diye düşündüm. Eğer birisi: "Sen kimsin ki, başkasının işine karışıyorsun?! Derse, cevapım da hazırdı: "Onun işine karışılmazsa, yaşayamaz…"

Namık Abdullayev'e kalsa, onu çoktan kurt kuş yerdi. Bu yüzden, onun ne işi olursa olsun, birileri mutlaka onun önüne düşmeliydi. İçkiden başka hiç bir şeye para harcamayı sevmezdi. Ama ben, "Bu içki denen zehrimar, ucuz iken de para yetiştiremiyordum!" diyen Namık müellimi, telif ücretini aldığı gün, kolundan tutup sürüye sürüye Merdekan'da bir giyim mağazasına götürdüm. Namık müellim, kara gün için para biriktiren bir adam da değildi. "Yastığımın altında sadece kefen paramın olmasını isterdim. İçime doğuyor, kefen param tamam olunca öleceğim,"derdi. Ona elbise, gömlek, kravat, ayakkabı ve çorap alıp geri dönerken, berbere uğrayıp traş olmasını da istedim. Ufak bir tartışmadan sonra, traş olmaya da ikna oldu. "Bana bere al, başıma bereden başka hiçbir şapka giyemiyorum," derdi. O yıllarda zehrimar bere, karaborsa olmuştu. Sağa sola iyice baksam da, ona ölene kadar, bir bere alamadım.

Onu iteleye iteleye yeni binadaki hamama saldıktan bir saat sonra Namık müellim, birinci kat fuayesinde peyda olunca, hayretten görenlerin gözü tepesine çıktı. Namık müellim çok azametli görünüyordu. Elinde asası, başında fötrü, dudağında purosu da olsa, görenler onu Winston **Çörçil** sanırdı. **Çörçil** ile bir elmanın iki yarısı gibi birbirlerine benziyorlardı. Ama bu azametli görüntü iki gün sürdü. İki gün sonra, onun odasını temizleyen ve çok ucuz bir fiyata onun elbiselerini yıkayıp ütüleyen Emine hanımın sitem dolu sesini duydum:

– Bu adamın eskisiyle yenisini ayırt edemiyorum!"

Namık müellim anlatırdı:

–Ben çocukken gidip küllükte, sulak yerlerde eşelendiğim için anam, hemen her gün bana kızardı. Şimdiki gibi hatırlıyorum, yaz günüydü, dışarıda oynamış eve dönmüştüm. Anam, bahçe kapısında karşıma çıktı ve benim üstüme başıma bakarak bağırdı:

– Ay yaramaz, gökyüzü alev almış yanıyor, yeryüzü suya hasret. Sen yine nerede oynadın? Yine üstünü başını çamura batırıp, nerden geldin?!

Anam beni, kardeşlerimden çok severdi. Çünkü ben, sarı rengi görünce kendimden geçer, bayılır giderdim. Sarı renk beni tutardı. Erimiş tereyağını bile görsem garip olur, bayılırdım, adeta güneşle birleşir erirdim. Anam, çok yaşamayacağımı, o yıllarda öleceğimi düşünürmüş…"

Şimdi hatırladım, Yine Namık müellim anlatmıştı:

"Tam olarak hatırlamıyorum, ama dört beş yaşındayken okumayı öğrenmiştim. Kendi kendime kitap okuyordum. Öğretmen olan babamın bundan haberi yokmuş demek ki. Bir defasında Masallar adlı kitabı okuyordum. Babam, kitabı okuduğumu görünce anama ters ters bakıp sordu:

– Çocuk gerçekten okuyabiliyor mu!? Yoksa masalı ezberlettin mi?

Anam gururla gülümsedi:

– Harfleri ben öğrettim, çocuk okuyor!

Babam sesini daha da sertleştirdi:

–Ben vunderkindi ne yapacağım? Bana adam lazımdır!

Vunderkind sözü, beynime saplandı. Aradan uzun yıllar geçtikten ve bu sözün ne anlama geldiğini öğrendikten sonra, "Vunderkindden" adam çıkmaz mı diye epey düşündüm?!.."

Biz onu tanıtmaya devam edelim. Evet, nerde kalmıştık?

Dokuz yaşındaki Namık'ın babası, 1937 yılında tutuklandıktan sonra, ondan, sadece bir mektup gelir. O mektupta babası, diğer kardeşlerinin değil, yalnız Namık'ın adını anar ve karısına: "Bu garip yavrumuza dikkat et, onun geleceğinden endişeliyim..." diye yazar. Babası, endişe etmekte haklıymış demek, Namık Abdullayev'e ömrü boyunca birilerinin rehberliğine ihtiyaç duymuş.

Bir mecliste, Namık müellimden söz açılınca, hemen herkes ona yaptığı iyiliklerden bahsederdi. Kimi, on gün evinde misafir ettiğini, kimi elbiselerini yıkatıp ütülettiğini, kimi bir otelde ücretsiz kalması için yer ayarladığını, kimi onun el yazmalarını derleyip, redakte ederek yayımladığını anlatırdı. Onu restorana götürdüm, yedirdim, içirdim diyenin haddi hesabı yoktu. Hepsi de doğru söylüyordu. Namık müellimi tanıyan herkesin, onun üstünde hakkı vardı ama herkesin, ona hakkını helal ettiğini gönül rahatlığı ile söyleyebilirim. Zamanında Namık müellimle tokalaşmaktan dahi imtina eden, ondan iğrenen, onu görünce yolunu değştiren ne kadar adam tanıyorsam, şimid, onun çayhane sohbetlerine doyamadıklarını büyük bir samimiyetle itiraf ediyorlardı...

Namık müellim yalnızlıktan çok korkardı, her zaman kendini dinleyecek birilerini arardı. Ama her zaman onun yanında olacak bir adam bulmak da, mümkün değildi. Bu nedenle Namık müellim, tanısın ya da tanımasın, sürekli Yaratıcılık Evi'ne gelen adamlarla ilişki kurmaya çalışırdı. Söz dinleyen, sohbeti lezzetli adam bulmak ise zor işti.

Birçok sanatçıdan farklı olarak, Namık müellim kişisel arşiv oluşturmamış. Aslında onun sadece arşivi değil, öldükten sonra ortaya çıkarılacak hiçbir şeyi yokmuş…

Bir zamanlar, Korkmaz Şıhelioğlu: "Namık müellimin bütün belgeleri, el yazmaları… Kamran İbrahimov'dadır," demişti. Ondan bir iz, bir nişane bulmak ümidiyle, Kamran müellimin yanına gittim, ama maalesef, Kamran müellimin bohçasından da bir şey çıkmadı. Kamran müellim bana, vaktiyle Namık müellimin televizyonda yayımlanan çocuk programları için yazdığı senaryoların el yazmasını, onunla birlikte çektirdiği fotoğrafı, Namık müellimin gazetede yayımlanmış son söyleşisini verdi. Kamran müellim, onunla ilgili hafızasında kalan bazı hatıralarını da anlattı...

Namık Elekberoğlu Abdullayev, 1928 yılında, bir yaz günü Hızı'ya bağlı Darzarat köyünde doğmuş. 1937 yılında yetim kalan Namık, babasının, niçin tutuklanıp, nereye götürüldüğünü, ömrünün sonuna kadar öğrenememiş. 1937 yılında, Stalin'in baskı politikalarına kurban gidenler için, 1957 yılında af çıkınca, sadece, sert ve dikbaşlı bir adam olarak hatırladığı babasının, tutuklandıktan iki ay sonra kurşuna dizildiğini öğrenebilmişti.

1937 yılında başlayan baskı devrinin korkusu, o yıllar bir çocuk olan Namık'ın iliğine işlemişti, söz açıldığında bile korkuyla anlatırdı:

– Korkaklığımdan dolayı beni kimse kınamasın. Çünkü korku ve yılgınlık, bir zamanlar anamı, kardeşimi, bacımı ve beni, ölümün ağzından aldı. Bir "Halk Düşmanı'nın[19]" oğlu, başını nasıl dik tutabilir, nasıl göğsünü gere gere dolaşabilirdi!? Rahmetli dedem, babam tutuklandıktan bir müddet sonra anama, bir dilekçe imzalattırdı. Anam bu dilekçeyi, güya kendi isteğiyle imzalamıştı. Daha sonra anam, babamdan boşandı. Yoksa anamı da babamın arkasından götürebilirlerdi. Anamı, hiç boşandığı günkü kadar dertli, o günkü kadar kederli görmedim. O gece, yorganı başıma çekip, anamın hıçkırıklarını dinledim. Onun ağlayarak söylediklerini, kelimesi kelimesine hatırlıyorum:

"Elekber! Ay Elekber! Keşke şimdi nerde olduğunu bilseydim. Keşke el kadar kâğıda bir mektup yazıp sana yollayabilseydim. İnan Allah'a, seninle sadece evrak üzerinde boşandım, yüreğim daima senin yanındadır. Devletin, o düzmece evraklarına sakın inanma. Ne yapayım, büyüklerimiz böyle olmasını istediler. Ben ölümden korkmuyorum, sen olmayınca bu canı neyleyeyim?! Ancak senin yavrularını başsız, sahipsiz bırakamam, onlardan senin kokun geliyor. Yeter ki, sen dön gel! Kapımızdan girer girmez, dediklerimin doğru olduğunu göreceksin..."

2. Dünya savaşı bittikten sonra, Namık Müellimin ailesi Siyezen'e göçer. Siyezen'de petrol bulunduğu için, civar köylerden insanlar da petrol kuyularında çalışmaya gelirler. Namık Abdullayev,

[19] Halk Düşmanı: Komünizme karşı faaliyette bulunanları damgalak için kullanılan söz.

1950'li yıllarda, Yabancı Diller Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olup Siyezen'de İngilizce öğretmenliğine başlar ve bu yıllarda sevdalanır, bir kıza âşık olur...

Bir gün sabah erkenden, Namık müellim odamın kapısını açıp heyecenla içeri girdi ve sözü ağzıma tıkayarak anlatmaya başladı:

– Ay gardaş! Gece, sabaha kadar gözüme uyku girmedi, ama sonunda buldum! Böyle talihsiz olmamın sebebini diyorum. Ben perişan olmalıydım ve oldum da… Bu çektiklerim azdır! Ben ölürken de, muhakkak bir kurt gibi uluya uluya ölürüm! Başka adım yok benim, benim adım Alçak'tır! Alçak!

Şaşkın şaşkın Namık müellime bakıyordum, donup kalmıştım, konuşmaya söz bulamıyordum. O ise, dudakları arasında tuttuğu sigarayı yakıp, bir iki nefes çektikten sonra, anlatmaya devam etti:

– Ben bir kızı sevmiştim. İlk aşkımdı o kız! Şimdi öldü mü, kaldı mı, bilmiyorum. Esmer tenli, iri gözlü bir kızdı. Ben ona yürekten bağlanmıştım. O da gönlünü bana vermişti. Hatta bir süre sonra nişanlandık, düğünümüz olcaaktı. Evlenmemize bir hafta kala, kız bana dedi ki:

– Namık, sen çok temiz kalpli, çok iyi niyetli bir oğlansın. Senden bir şeyi saklamak, günah... İçimdeki sırrı, sana da açmak istiyorum.

Kızın bu sözlerini duyunca, sanki başıma taş düştü. Dizlerimde dehşetli bir ağrı hissettim, dizlerim tutmaz oldu. Neredeyse kırk yıl geçti aradan, ama o ağrı hâlâ dizlerimdedir. Yedi sekiz günde bir dizlerimin ağrısı tutar... Kıza dedim ki: "Sırrın her ne ise açma, gereği yok, hiç açma!" Zavallı kız öyle bir hale düştü ki, sorma gitsin. Ne kadar ağlayıp yalvarsa da, "sırrını açma, istemiyorum," diye direttim. Kız ise ısrarla anlattı:

– Eğer şüpheleniyorsan, kalk, hem de şimdi, kız olup olmadığımı kontrol et! Ben bunu anlatmazdım, ama seni çok sevdiğim için her şeyi bilmeni istedim. Dinle, bilmeni istiyorum. Ben, sadece bir defa, bir oğlan ile buluşmaya gittim. O görüşmede, o oğlandan nefret edip eve geldim. Olanı bitenin hepsi budur. Senin insafın yok mu? Ben nerden bileydim, dünyada senin de olduğunu. Bilsem, oturup seni beklerdim. Ne günahım var. Ben de herkes gibi mesut olmak istedim. Ben de birini sevip onu görmeye gidecektim elbette. Tıpkı seninle görüşmeye geldiğim gibi, onu görmeye de gittim…"

Ben nişanı attığım gün, kız kendini zehirledi, ancak doktora yetiştirdiler. Doktorlar, onun ölmesine izin vermedi, kurtardılar…

Namık muallim önündeki çaydan bir yudum alıp sigarasını tazeledi, daldı gitti ve gözlerini bir noktada sabitledi. Sadece, sigarasından bir nefes dumanı içine çektiğinde, gözlerini kırpıyordu. Derinden bir "ah!" çekip yeniden anlatmaya başladı:

– Bazen o kızı rüyamda görüyorum. Ben onu son kez nasıl görmüşsem, rüyamda da o şekilde görüyorum. Bazen onun yaşlanmış, değişmiş, kadınlaşmış sıfatını gözümün önüne getirmeye çalışıyorum, ama asla onun yüzünü farklı bir şekilde hayal edemiyorum.

Yaklaşık yirmi yıl önceydi. Gönlümde, eski nişanlımla görüşmek ihtirası baş kaldırdı, bu ihtirasa yenik düştüm. Sorup soruşturdum, onun nerede yaşadığını öğrendim. Ailesiyle Bakü'de, bir apartmanda yaşadığını söylediler. Onun yaşadığı evin kapısına vardığımda, sanki benim oraya gelişimi bekleyen bir kadın, aniden yolumu kesti. Çok garip bir durumdu. Bu kadın, beni tanıyormuş gibi sorguya çekip hızlı hızlı konuştu:

– Niye geldin? Biraz geç kalmadın mı? Onu, yeniden mutsuz etmek mi istiyorsun? Üç çocuk anasını nasıl alacaksın? Kocasından boşandırarak mı?! Allahını seversen ona acı! Buraya nasıl geldiysen, öylece de çık, git!

Olduğum yerde donup kaldım. Dilim damağım kurudu. Ecel terleri dökmeye başladım. Ayağımın altından yer kaydı, başımın üstüne gök çöktü... Neden sonra toparlanıp kendime geldim, ama karşımdaki kadın yoktu. Bu kadın kimdi? Beni nerden tanıyordu? Yüzünü bile doğru dürüst görememiştim. Belki de bu kadın, bir zamanlar benim sevdiğim kızdı!? Belki hayat onu, tanınmayacak bir hale sokmuştu? Hayır! Hayır! Yolumu kesen o kadının, bir zamanlar benim sevdiğim kız olmadığına inanmaya çalışıyorum. Belki de o gördüğüm, bir kadın değildi, belki de alkarısıydı!

Namık Abdullayev, 1970'li yıllarda "Köpek" adlı bir hikâye yazmış. Birçok gazete ve derginin kapısını çalsa da, o yıllarda hikâyesini yayımlatamamış. O, zamanlar gazete ve dergiler böylesi eserlerin yanına bile yakın olmazlarmış. Hikâyede ise bizim toplumda, insana köpek kadar değer verilmeyişinden bahsediliyormuş.

Namık müellim, düzenli bir adam olmadığından, hem de bir kiracı gibi sık sık farklı evlere taşınıp yer değiştirdiğinden dolayı, hikâyenin orjinalini kaybetmiş. Ancak o, "Köpek" adlı hikâyesi hakkında, bazı kalem arkadaşlarına malumat verdiği için hikâye yayımlanmadan da meşhur olmuş.

Namık müellim, bazen orjinali kaybolan "Köpek" adlı hikâyesinin adını anıp: "Ben bu hikâyeyi, iki saat içinde yeniden yazarım, hem de evvelki varyantından on kat daha güzel olur," derdi. Lâkin Köpek adlı hikâyesini yeniden yazmak için neyi bekliyordu, bilinmez. Şair Memmed İsmayıl, Gençlik dergisinin baş redaktörü olduğunda, Namık müellime: "Köpek adlı hikâyeni yeniden yaz," diye bir ricada bulunmuştu. Hatta onu, bu işe heveslendirmek için telif ücretini önceden ödeyip, bir mukavele imzalatmıştı. Müellif, mukaveleyi imzalayıp telif ücretini aldıysa da Köpek adlı hikâyesini yeniden yazıp Memmed İsmayıl'a vermedi.

Ne yazık ki, ben de bu hikâyeden fazla bahsedemeyeceğim. Çünkü o hikâyeden söz açılınca, Namık Müellim, bu eseri değil, bu esere konu olan olayı anlatırdı.

Şimdi, Namık Abdullayev'i gözümün önüne getiriyorum ve onun bu olayı nasıl anlattığını hatırlamaya çalışıyorum, hafızamı iyice kurcalıyorum… Siz sayın ki, Namık müellim anlatıyor:

–Kaldığım evden, ceketimi de alıp çıkmıştım. Geceydi, saat ona geliyordu. Dışarda çok güzel bir hava vardı. Belki de kalacak bir yer bulmam mümkündü ancak o an, yalnız kalmayı çok istiyordum. Bu yüzden hiç kimsenin kapısını çalmayacaktım. İnsan, kendi ağrılarına, acılarına, bir gün de yalnız başına karşı koymalıdır, diye düşünüyordum...

Yürüyerek, deniz sahiline doğru inmeye başladım. Yol boyunca, inadımdan vazgeçer miyim, diye düşünüyordum. Evden çıkarken kapının anahtarını da cebimden çıkarıp bahçeye fırlatmıştım. Vazgeçersem, bir daha bu eve sığınma imkânım olmasın istiyordum. Bana dayanma gücü versin diye, Allah'a yalvarıyordum. Sahile erken varmak da istemiyordum, bu yüzden yavaş yavaş yürüyordum. İkide bir başımı çevirip etrafa bakıyordum. Heyecanımı, sevincimi gizlemeyi beceremediğimden, tanıdıklardan birinin yoluma çıkıp beni sorguya çekeceğinden korkuyordum. Ne konuşacaktım onlarla? Cefa ile geçen kırk yedi yıllık bu ömrü alıp da, bana yeni bir ömür mü vereceklerdi?

Bakü'nün denizi, gel gel diye insanı çağırır, hele de efkârlı gecelerde... Ama bu defa sahilde, kendimi davetsiz bir misafir gibi hissediyordum. Belki de deniz, kimi, ne zaman ve nasıl karşılaması gerektiğinini herkesten daha iyi biliyordu…

Boş bankların birine oturdum. Gözümün önünde deniz olduğu için, denize bakıyordum. Dağ olsa, dağa bakacaktım, duvar olsa duvara... Ne fark ederdi ki?! O an, düşündüklerime "düşünce" demek mümkün değildi. Düşünce: Gözünün önündeki şeylerden başkasını da düşünebilmektir. Öfkem, heyecanım gittikçe yatışıyordu. Bir köşede oturup bütün geçmişimin detaylı bir muhasebesini yapmayı istiyordum. Ancak hatıralar zihnimden süratle geçiyor, anılar birbirini kovalıyordu.

Derin düşüncelere dalmışım, vakit gece yarısı olmuş. Baktım, parkta kimse kalmamıştı. Banka uzanıp biraz uyuklamak istedim. Gözlerimi yenice yummuştum. Birden birisinin beni dürtüklediğini hissettim. Gözümü açınca karşımda iki polis gördüm. Allah bilir, onlar benim, ayyaş, berduş biri olduğumu zannediyorlardı.

– Parkta uyumak yasak! Diye, polislerden biri, bana tepeden baka baka buyurucu bir ses tonuyla çıkıştı.

– Ama ben hiç kimseyi rahatsız etmiyorum ki, dedim.

– Rahatsız ediyorsun!

– Kimi?

– Bizi!

Onlar haklıydı, parkta sefillerden, yurtsuz yuvasız içki müptelalarından, dilencilerinden başka kim gecelerdi? Başıma gelenleri onlara anlatsam, inanacaklar mıydı?

Tembel tembel ayağa kalktım, polislere gereksiz bir "Sağ olun!" deyip yürümeye başladım. Birden gözlerim, diğer bankın üstünde mışıl mışıl uyuyan, zayıf bir köpeğe ilişti. Köpek, kendisine hiç kimsenin dokunmayacağından emindi, derin bir uykuya dalmıştı. Köpek olsaydım, beni hiç kimse buradan kaldırmayacaktı, diye düşündüm ve o anda, bir köpek olmayı istedim. Ben köpek olamasam da, o günden sonra, köpek gibi yaşadığım bir hayata başladım. Ben, artık gözleri bağlanıp uzak bir diyara bırakılan, yurdundan azıtılmış bir köpektim...

Sonraki yılarda, Namık müellime, yapacağı işlerde hiç kimse yardım etmek istemedi. Namık müellime, onun nazını çekecek dağ yürekli bir kadın lazımdı. Ama ne yazık ki, yeryüzünde böyle bir kadın yoktu. Böyle bir kadın varsa da ne Namık müellim onu, ne de o, Namık müellimi tanıyordu. Öyle bir kadının yanında, erkek değil, çocuk olmaya razıydı. Şımarık, her zaman nazlanmaya, sevilmeye, öğüde, nasihata ihtiyacı olan bir ömürlük çocuk. O çocuk asla yalnız bırakılmamalıydı...

1990 yılı ortalarında, Yazarlar Birliğinin, Namık müellime bir odalı, başını sokacak bir ev vermesi, onu tanıyanların yüreğine soğuk su serpmişti. Nihayet onun, kapısını kendisinin açıp kapatacağı küçük bir kümesi olacaktı. Kendisi de kanat çalıp uçuyordu. Ancak hem o, hem de biz, sevinmekte acele etmişiz. Bu tek odalı ev, Namık müellimi daha da bedbaht edecekmiş. Bilememişiz… Bu yeni ev, yeni çevre, tanımadığı adamlar, gözden, gönülden uzak ıssız sokaklar; ömrünün büyük bölümünü karınca yuvası gibi insan kaynayan, kalabalık, tanıdıklarla dolu, Televizyonda çalışmış, Yaratıcılık Evi'nde iki yıl boyunca mihriban yüzlerle karşılaşmış, nihayet, her zaman yalnızlıktan kaçmış Namık müellim için, hiç bir anlam yükleyemediği karanlık bir dünya olmuştu. İçerisi tabuta benzeyen bu evin boğucu havası, miskin görkemi, en fazla iki yıl içinde, Namık müellimi hayatın sonuna ulaştıracaktı.

İster kadın olsun ister erkek, herkes kendisine, ikinci hatta üçüncü kez yeni bir hayat kurabilir. Bu tip insanları çok gördüm. Ama Namık müellim, bunlardan hiç birine benzemiyordu. O, duygulu, ezik gönüllü, kırılgan, alıngan, dönekliğe tahammül edemeyen bir adamdı.

Beş altı yıl önce şair Oktay Hacımusalı, bana telefon edip bir haber verdi: "Natevan Kulübü'nde, gelecek hafta Namık Abdullayev'i anma gecesi düzenlenecek, bu toplantıya katılıp da yazarla ilgili anılarınızı anlatırsanız çok iyi olur," dedi.

Namık Abdullayev'i şimdi nasıl anlatıyorsam, o gün, onu anma gecesinde de en samimi hatıraları dile getirdim. Çünkü Namık müellim oldukça doğal, gönlü geniş, rint, sevgi dolu ve ilginç bir tipti. Şimdi

aramızda olmadığı için, ucuz laflar edip onu, çok tertipli düzenli, işini zamanında yapan bir adam olarak anlatmak ve ona yeni bir hayat uydurmak, elbette onun ruhuna saygısızlık etmek olurdu... Lakin benim konuşmam, bu toplantıya iştirak eden ve orada konuşan, yüzünü ilk kez gördüğüm, dikbaşlı, sert bakışlı, yaşlı hanımın katiyen hoşuna gitmedi…

Meseleyi uzattım hatta olayları iyice katıp karıştırdım! Çok önemli bir meseleyi az kalsın unutuyordum. Namık müellim, nişanını attığı kızdan sonra, Siyezen'de birini daha sevmiş. Bu kez sevdiği, uzak yerden değil, ders verdiği okuldan bir kızmış. Öğrenci öğretmen ilişkileri açısından pek hoş karşılanmasa da, bu defa onun göz koyduğu kız, ders verdiği okulun 10. Sınıfında okuyormuş. Bu kız, çok sıcakkanlı, tatlı huylu bir kızmış! Uğrun uğrun kızı izleyen, gözünün altından da olsa hep onu süzen genç öğretmen Namık, bu sırrı uzun süre saklayamamış. Küçük bir kasabada çalıştığı için, dedikodu çıkmış ve bu sevdayı tüm kasaba duymuş. Haber gidip kızın, aynı okulda öğretmen olan babasının kulağına da ulaşmış. Bir gün kızın babası, öğretmen arkadaşı Namık'ı kenara çekip babacan bir tavırla onu sorguya çekmiş:

– Duydum, demek, benim kızımı seviyorsun!?

– ...

– Kızımla ilgili düşüncelerin ciddi mi?

– ...

Kızın babası, Namık'ın utanıp sustuğunu görünce, elini genç meslektaşının omzuna koyup yumşak bir ses tonuyla ve üzülerek anlatmış:

– Namık, altı aydır bu okulda çalışıyorsun, seni iyi tanıyorum, temiz oğlansın, ama benim kızımı alma, pişman olursun! O, sana layık değil. Onun anası, benim özümü ömrümü çürüttü. Hiç bir Müslüman, kızını isteyen bir oğlanla böyle baş başa ve apaçık konuşmaz. Ancak ben ananeleri hiçe sayıp seninle konuşuyor, gerçekleri sana söylüyorum. Evleneceğin kızı iyi tanı!

Tepeden tırnağa âşık olan Namık, kızın babasının, kendisini bir damat olarak beğenmediği için, baştan savmaya çalıştığını zanneder. Kızı daha fazla sevmeye başlar ve sonunda karısından dertli meslektaşının kızıyla evlenir. O kız, yani Namık Abdullayev'in eski karısı, şimdi bana ters ters bakan, bu yaşlı hanım! O, hem konuşmasında, hem de törenden sonra, kızgınlıkla benim anlattıklarıma karşı çıktı ve merhum hakkında, laubali kelimeler kullandığım için beni azarladı…

Namık müellimin dirisini, kendi arşınına denk getiremeyen bu zavallı kadın, onun ölüsünü değiştirmek istiyordu. Ona, el içinde övünülecek, itibarlı, merhum bir koca, iyi bir baba ve güçlü bir yazar olarak Namık Abdullayev lazımdı. Lakin bu hanımın arzuladığı Namık Abdullayev, ne yaşamış, ne de

yaşayayacaktı. Meğer eski eşini anma gecesini de bu kadın düzenlemiş. Kadın, hep yüksekten attığı konuşmasında, yakın zamanda Namık Abdullayev'in bütün eserlerini, yayımlattıracağını, genç kuşakların onu tanıması için çalışmalar yapacağını, kendisini bu işe adadığını döne döne söylese de aradan bunca yıl geçmişti ve ortada hiçbir eser yoktu...

Namık müellim sık sık ölümden bahsederdi:

– Azrail'i iki kez gördüm, bir çocukken, bir de geçen yıl… Köyde büyük bir bahçemiz vardı, bahçenin her tarafı da ağaçlıktı. Bir, kış akşamı, bahçenin aşağı tarafındaki tuvalete gitmekten korktum ve işimi görmek için ağaçların arasına daldım. İşini bitirip başımı kaldırınca, az ötede bembeyaz bir çarşafa bürünmüş, uzun boylu, insana benzeyen acaip bir mahlûk gördüm. Bu mahlûku görür görmez, tabana kuvvet eve koştum. Gördüklerimi rengim kaçmış bir halde sobanın yanında oturan ve sırtını sobaya vermiş olan nineme anlattım. Ninem dizlerini dövmeye başladı:

– Vayy! Bağır kişi öldü!

Ninem kara çarşafını başına bürüyüp uzun süredir hasta yatan Bağır'ın evine doğru koştu. Bir müddet sonra Bağır'ın evinden çığlıklar yükseldi. O akşam, Bağır ölmüştü.

Azrail'i, ikinci kez kirada kaldığım, kulübeden bozma evde gördüm. Gözlerine bir türlü uyku girmemişti, ışığı söndürüp karyolaya uzadım. Pencereden odaya ay ışığı düşüyordu. Birden evin köşesinde insan şeklinde, parlak tüylü, cezbedici bir şey peyda oldu. Aniden ayağa fırladım ve ışığı yaktım. Bu varlık, ben ışığı yakınca, aniden kayboldu. Balkona çıkıp sigara içtim ve biraz sonra bedenime bir üşütme geldi ve tir tir titremeye başladım… Neden sonra kendime geldim. Belki Azrail'i görmeyi çok arzuladığım için, odama misafir gelmiştir, onu boş yere rahatsız ettim, diye düşündüm.

Namık müellim, sık sık:

– Bizim neslin adamları, altmış yaşını geçmeden ölüyor, acaba benim ömrüm niye böyle uzadı?! Derdi. O, ölmekten değil, ölememekten korkardı:

– Ne iyi, İskender Zülkarneyn, karanlıkta hayat suyunu bulamamış, yoksa ebediyen bedbaht olurdu, İlahi, insanın ölümsüzlüyü ne dehşet vericidir! Hayal et, kurt ile kıyamet gününe kalacaksın. Yıllar geçiyor, yaşıtların, karın, çocukların, torunların, dostların, tanıdıkların hepsi ölüp gidecek ve sen, en sonunda mürdeşire, tas tas su vereceksin...

Vaktiyle Namık müellimin bana anlattığı bir revayeti, ben de size anlatayım:

– Kadim zamanlarda, insanları azat, hoşbaht ve Firavun gibi refah içinde yaşayan, cennet gibi bir ülke varmış. Bu ülkede hiç kimse birbirinin hatırına değmezmiş. Herkes "can" der, "can" işitirmiş. Bir gün bu ülkenin aksakalları toplanıp Allah'a yalvarmışlar: Ey yeri göğü yaratan, sen bize her şeyi; sulu,

bereketli toprakları bahş ettin, rızkımız ambarlardan taşıyor, insanların sadece çalışkanlarını, gayretkeşlerini, mihribanlarını, güler yüzlülerini bize göndermişsin. Ama böyle güzel insanlar, gün gelip ölüyorlar, bu insafa sığar mı?! Bu güzel ülkemizin insanlarına ebedi ömür ver, burada hiç kimse ölmesin…

Gaipten bir ses gelmiş: "Ey benden ebedilik uman insanlar, yaşayın, size ölümsüzlük gönderdim!" Ülkenin aksakalları bu güzel haberi duyunca çok sevinmişler, hepsi sevinçten havaya zıplamış… On, on beş gün bayram ettikten sonra, bu ülkede her iş tersine gitmeye başlamış. Hiç kimse elini sıcaktan soğuğa vurmuyor, hiç kimse bir iş yapmıyormuş. Nasıl olsa ölüm yok, açlıktan ölmek de olmayacak diyorlarmış. Uzak bir sefere gidenin ardından, nasıl olsa yolcu sağ salim dönecek, diye su döküp ağlamıyorlarmış. Azrail onların yanına bile uğramaz diye, kimse hastalarla ilgilenmiyor, nasıl olsa dünyanın sonu değil, diye, sevgililer bile birbiriyle görüşmek için acele etmiyorlarmış. Zaman geçtikçe, ülkede yaşayan herkes birbirinden soğumuş, meğer ülkeye hayırı, bereketi, insanların gönlüne sevgiyi getiren, sadece ölüm korkusuymuş...

Aksakallar ele ayağa düşüp, bir yere toplanmışlar ve Allah'a yalvarıp pişmanlıklarını bildirmişler. Tövbe kapısını her daim açık tutan, yücelerin yücesi Allah, kendi kullarını affedip, onlara yeniden ölümü bağışlamış…"

Namık müellimin ağzı, her zaman votka ya da şarap kokardı. Bir zaman, Vidadi Memmedov, dostları ile birlikte içmek için para bulamayınca böyle demiş: "Cebimizde fareler oynaşıyor, Namık Abdullayev gelse de onun ağzını koklasak!"

Namık müellim alkol düşükünüydü. Yani alkolikti. Kendi hastalığına doktorlardan daha iyi teşhis koyuyordu:

– İnsanlar tanıyorum, ömrü boyunca şişe şişe votka ya da şarap içiyor, ama hiçbiri benim gibi günlerce içip sarhoş gezen bir içki müptelasına dönmüyor, derdi. Meşhur artist Sıtkı Ruhulla, kırk yaşına kadar ağzına içki koymamış ama votkanın tadına bakmak için bir kadeh içtikten sonra, alkol müptelası olmuş...

Arada bir Namık müellime koşulur, bir kaç düble votka içerdim. O, benim gözlerimin içine bakıp lokman hekimlik yapardı:

– Senin bünyen içkiyi kaldırmıyor, bakıyorum ki, sen içince, benzin soluyor, rengin ölü rengine dönüyor. Bir şeyden keyif almıyorsan, ondan uzak duracaksın! Ama ben? Ben içince hoşbaht oluyorum, hayalimde tüm istediklerime kavuşuyorum. Hatta ben içince, kadını bile aramıyorum. İçki, kadını yerine geçiyor...

Bir defa, nerdeden gelmişse, kafası çok dumanlıydı. Onu konuşturmak istedim.

– Yine mi içtin?

Gülümseyerek cevap verdi:

– Biraz…

– Yani ne kadar?

– Ne kadar olduğunu bilmiyorum, iki arkadaşla şarap içtik. Bade ehli, votkanın gramını hesaplar, şarabın değil.

Şakayla karışık sordum:

– Bu zamana kadar içikiye verdiklerini hesaplasak kaç para eder? O cevap yerine, bana bir mesel anlattı:

– Altmışlı yıllarda, iş arkadaşlarımızdan biri, şair Eliağa Vahid ile radyo için bir söyleşi yapmıştı. O söyleşinin, o zamanlar yayımlanmayan bölümünü hatırladım...

Muhabir Eliağa Vahid'e sormuş:

– Vahid bey, yazdığınız gazellerden bu güne kadar kaybolan oldu mu?

Eliağa Vahid böyle cevap vermiş:

–Elbette! Bazen birileri gazel sipariş ediyordu, ben de yazıyordum. Gazel sipariş edenler cebime harçlık koyuyor, ben de gazeli onlara bağışlıyordum. Ben parayı istediğim gibi sarf ettim, onlar da gazelleri…

Namık müellim, ben de ömrümü, böyle sarf ediyorum demek istiyordu! Çünkü Namık müellim, votka şarap olmasa da yaşayabilirdi; üstelik asla içkiden söz açmadan...

1988 yılı sonbaharında bağımsızlık nidalarıyla uğuldayan Azatlık meydanında, günaşırı devam eden mitingler dağıtıldıktan sonra hükümet, mağazaların raflarından içkileri tamamen topladı. Gorbaçov'un 1896 yılında başladığı alkolizmle mücadele sesi, Bakü'de daha da güçlü yankılandı. Namık müellim, uzun süre ağzına alkollü içki koymadı. O dönemde, gece gündüz kitap okurdu ve okuduklarının çoğunu bana ve başkalarına anlatırdı. Hatta birkaç hikâye yazmaya hazırlanıyordu. Onunla sohbet etmenin doyulmaz bir tadı vardı, Namık müellim içmediği zaman sohbete başladığında, ağzından inci saçıyordu.

Aradan yaklaşık üç ay geçmişti. Yaratıcılık Evi'nin anbarında çalışan Şüvelanlı Yakup, doğum günü için, nereden bulmuş ise iki şişe votka bulup getirmişti. Bir çilingir sofrası kurup Namık müellimle beni de çağırdı. Yakup votkayı kadehlere doldururken benim bir gözüm Namık müellimde idi. İlahi, onun gözleri

nasıl da iri iri açılmıştı, dili, dudağı titriyordu. Dolu kadehi eliyle sıvazladıktan sonra yüzünü bir tebessüm kapladı. Artık birkaç aydır ayrı kaldığı votka adlı dostuna kavuşmasına bir sağlıklık[20] zaman kalmıştı. Sağlık ise bitmek bilmiyordu. Uzun ve boş sözlerle sağlık diyen Yakup, Namık müellimin ehedini kesiyordu. Birden ne olsa iyidir? Sağlığın bitmek bilmediğini gören ve artık dayanamayan Namık müellim kadehi alıp ani bir hamle ile başına dikti. Bana göre hava hoştu, şaşılacak hiç bir şey de yoktu. Ben dostumu çok iyi anlıyordum. Bir de benim için, onun içip içmediği çok da önemli değildi. Ben bir içki düşkününü değil, zengin bir hayal gücüne sahip ve ilginç kitapların yazarı olan bir yazarı seyrediyordum. Her içki düşkünü ilginç olamaz ancak bazı cevherle dolu insanlar maalesef içkiye teslim olabiliyordu.

O, şaka ile karışık: "İçmeyince yazacağım konuyu unutuyorum," derdi. Doğrusu, votka şişesine, şarap küpüne girdiği günlerde, onun dilinden hatırda kalacak bir şey duymadım. Aksine o, sarhoşluktan ayıldığı zamanlar sohbetine doyulmaz bir adam oluyordu, dinleyenlere de büyük keyif veriyordu.

Namık müellim, bir gün sabah sabah, Yaratıcılık Evi'nin bahçesinde, saçları karga yuvası kimi dağınık, saçı sakalına karışmış, keyfsiz üzgün bir halde bekliyordu. Ilık bahar güneşi onun umurunda bile değildi. Yüzünden gözünden kızgınlık akıyordu. Yaratıcılık Evi'nin bahçesinde, bahçivanlar ot biçiyorlardı. Çevreye de taze çimen kokusu yayılmıştı.

O anda, onun hiç hoşuna gitmeyen, günlük traş olup banyo yapan, her gün saçını özenle tarayan, sırtında yeni eşofmanları ile aslında çok da kötü görünmeyen (Yeteneksiz kalem erbabı, Namık müellimin gözüne yılan, kurbağa gibi görünürdü) bir yazar, ona yaklaşıp selam verdi:

– Selam Namık müellim, biçilen otların kokusu insanı nasıl da bir hoş ediyor değil mi? Otların üzerindeki çiğ damlaları, gerçekten de inci tanesine benziyor. İnsan burada iyice gençleşiyor...

Namık müellim yüzünü ekşitip cevap verdi:

– Bir! Otların kokusu insanı bir hoş etmiyor. İki! Otların üzerindeki çiğ taneleri, inci tanesine katiyen benzemiyor. Üç! İnsan asla gençleşmiyor...

Namık müellim yumşak huylu, yüzü yolda, sevecen bir adam olsa da, bazen, sahte gülüşlü adamların samimiyetsiz, çiğ sözlerine, hereketlerine dayanamayıp aniden patlardı. Çok nadir öfkelenen bu adamın, gazaba geldiği anlarda ise karşısında durmak çok zordu. O anlarda, onun gözüne hiç bir şey görünmezdi ve o, asla sonunu düşünen adamlardan değildi.

1988 yılının Kasım, Aralık aylarında, Ermenistan'dan sürülen soydaşlarımızdan birçoğunun ailesini Yaratıcılık Evi'ne yerleştirmiştik. Aradan on, on beş gün geçtikten sonra, burada bir erkek çocuğu dünyaya geldi. O zamanlar, daha hiç bir şeyden haberimiz yoktu. Gözümüz açılmamıştı, başımız taştan taşa değmemişti, ham hayallerle yaşıyorduk. Biz, işlerin

[20] Sağlık: İçmeden önce şerefine içilecek kişi hakkında söylene güzel sözler…

hemen yoluna gireceğini yerinden yurdundan edilen insanların, bugün ya da yarın kendi evlerine gideceklerini düşünüyorduk…

Yaratıcılık Evi'ndeki kaçkınlara moral vermek için, yeni doğan erkek çocuğuna, isim verme töreni düzenledik. İsim babası olarak, o dönemde iyice meşhurlaşan ve adı dillere destan olan şair, Bahtiyar Vahapzâde'yi davet ettik. Bahtiyar Vahapzâde, üşenmeden davetimize icabet etti. Çocuğa, kendi adını koydu ve onun beşiğinin üstüne, yüz manat bırakıp: "Gelecek yıl, bu çocuğun yaş gününü birlikte kutlayalım. Ben bunu arzuluyorum," dedi.

Ondan sonraki yedi sekiz ay içinde, sürgün gelen ailelerin, Ermenistan'daki evleri ile Bakü'de yaşayan Ermenilerin evleri karşılıklı değiştirildi. Yaratıcılar evindeki aileler de Bakü'ye göçtüler.

Bir gün, o erkek çocuğun babası, ardında akrabalarından oluşan 25– 30 kişiyle Yaratıcılık Evi'ne geldi. Bahtiyar Vahapzâde'nin, o gün mutlaka onları arayacağını ümit ediyorlardı. Çünkü o erkek çocuk, bir yaşını doldurmuştu. Misafirler yemekhanede masa hazırlamaya, sofra donatmaya başladılar. Bir yıl evvelki arzusu gerçekleşmeyen, işi başından aşkın üstad Bahtiyar Vahapzade, yeni bir soydaşımızın dünyaya gelmesinden başka hiçbir önemi olmayan o günün tarihini, elbette çoktan unutmuştu.

Yemekler pişti, salatalar yapıldı, kebaplar sofraya dizildi. Bahtiyar Vahapzade gelmediği için, misafirler biraz üzülseler de meclis kuruldu ve gelenler yeyip içmeye başladılar. Bu büyük şairin, kısa süre içinde bu meclise getirilmesinin o kadar da kolay olmayacağını, bu misafirlere anlatmak elbette zordu.

Doğum dünü sofrasında, bizimle beraber Namık müellim de vardı. O, masada Bahtiyar Vahapzâde'nin yerine geçmişti. Kaçkınların çoğu, Namık müellimi tanımadığı için onun heybetine, görkemine bakıp, sağlık verirken ona müracaat ederek başlıyorlardı. Namık müellim bir kelime bile konuşmadan, başını sallayarak meclisin akıntısına yön veriyordu. Bu, onu daha da gizemli kılıyordu.

Gelenlerden biri, biraz boşboğazdı, verilen bütün sağlıkların ardından bir şeyler konuşuyordu. O, her defa, Namık müellime doğru eğilip bakarak, "Sağlığa ekleyeceklerim var!" deyib ayağa kalkınca, Namık müellimin rengi atıyordu. Bu adamın gereksiz sözleri bizi de bıktırmıştı.

Nihayet yemekler yendi, içkiler tükendi ve meclis dağıldı. Misafirler, bizimle birer birer vedalaşıp ayrılıyordu. Demin andığım, bütün sağlıklara maydanoz olan boşboğaz adam, Namık müellime el uzatıp, onunla vedalaşmak isteyince, hırsından dudaklarını geveleyen söz ustası, karşısındaki adamın elini havada koydu ve:

– Bağışlayın, dedi, ben size bir şeyler söylemek istiyorum!

Boşboğaz adam, meclisteki güya espirili davranışlarından dolayı, kendisine teşekkür edileceğini düşünüp, göğsünü gererek cevap verdi:

– Buyurun!

Namık müellim, söylediği her sözden sonra kısa süre susarak, şöyle dedi:

– Siz, çenesi düşük, boşboğaz, avare ve lüzumsuz bir adamsınız! Eğer ağzınızı açarsanız, bu listeyi biraz daha uzatacağım!

Misafirler, aralarında, hemen anlaştılar ve adam ağzını dahi açmadı. Namık müellim de listeye herhangi bir şey eklemedi.

Sonraları buna benzer hadiseler çok oldu.

Yine bir gün Yaratıcılık Evi'nde, Namık müellim anlatıp meclisi şenlendiriyor, meclistekiler de hayran hayran dinliyormuş:

– Kadim Yunan âlimi Siseron çok fakirmiş, zir zibil içinde yaşıyormuş. Adamın, ilimden sanattan başka, hiç bir şeyde gözü yokmuş. Günlerden bir gün, onun yaşadığı şehrin en güzel fahişesi, Siseron'u, evinde düzenlediği ziyafet ve eğlence meclisine çağırmış, güzellikte eşi benzeri olmayan ince, nazenin kızını da Siseron'a eşlik etmesi için görevlendirmiş…

Namık müellim, burada sözlerine ara vermiş, derin "ah!" çektikten sonra devam etmiş:

– Bir fahişenin, kendi milletinden bir âlime verdiği değere bak!

Namık müellim, bu söylediklerinden kendisi de çok etkilenmiş gibi, bir hayli susmuş. Onu dinleyenlerden, safkalpli genç bir oğlan, büyük bir beklenti ve merak içinde sormuş:

– Namık müellim, peki sonra ne yapmışlar?

Namık müellim şaşkınlıkla cevap vermiş:

– Kim, ne yapmış?

– Âlim ile kız...

O sırada Namık müellim kendisini kaybetmiş ve gence sormuş:

– Hançerin var mı?

Oğlan iyice şaşırmış:

– Yok!

– Tabancan var mı?

– Hançeri, tabancayı ne yapacaksın?

Namık müellim biraz daha sinirlenmiş:

– Hançerin varsa, karnıma sok! Tabancan varsa, kafama bir kurşun sık! Senin gibilerin elinden canımı kurtarayım! Sonra mı!? Ne olması gerekiyorsa o, olmuş. Demek istediğim bir âlime gösterilen saygı, hürmet…

Bir sonbahar sabahı Namık müellim, benim çalıştığım odaya girip selam verdi ve ardından ekledi:

– Tulumba çalışmıyor, bozulmuş.

Dostumun ne demek istediğini pek anlayamadım. Tulumbanın bozulmasının onunla ne ilgisi vardı? Çok da umursamadan cevap verdim:

– Üzülme, düzelir!

Namık müellim nerdeyse yalvararak sözünü tamamladı:

– Allahını seversen çabuk tamir ettir. Eğer mümkünse, bu gün çalışmasını sağlayın. Geceleri, onun horultusu, gürültüsü bana yoldaş oluyor…

O günlerde, Yaratıcılık Evi'nde nöbetleşe çalışan üç gece bekçisinden birisi, çok hastalanmıştı, onun yerine nöbet tutacak adam arıyorduk... Birden, Namık müellimi, geçici gece bekçisi olarak işe alalım, Namık müellim, geceleri zaten uyumuyor, üç günde bir nöbet tutar, hem beş on manat maaş alır, hem de vakit geçirir, oyalanır, diye düşündüm. Namık müellime teklif ettim, derhal razı oldu. Direktör Eli Hesenov da Namık Abdullayev'in bu işine engel olmadı…

Namık müellimin, büyük çay termosunu yanına alıp, ufak ufak çay içip tez tez sigara paketi boşalttığı nöbet gecelerinde, onun odası çok kalabalık olurdu. Yaratıcılık Evi'nde dinlenen yazarlar, bilim adamları onun başına toplanıyor, bazı geceler saat ikiye, üçe kadar, bu geçici gece bekçisinin ilginç sohbetlerini dinliyorlardı. Bu, Namık müellimin arayıp da bulamadığı bir şeydi. İçkiyi falan da unutmuştu. Yaklaşık iki ay böyle devam etti. Sonra soğuklar düştü. Hastalanan gece bekçisi, iyileşip işe başladı, Yaratıcılık Evi'nde dinlenenlerin sayısı da günden güne azaldı...

Yaz mevsiminde, Yaratıcılık Evi'nin iş hacmi çoğaldığı için sözleşmeli, geçici işçiler alırdık. Sonbaharda ise geçici işçiler için ödeneğimiz olmadığından, onları işten çıkarıyorduk. Bir gün Namık müellime: "Seni işten çıkarmamız gerekiyor," dedim ve sebebini izah ederek bir dilekçe yazmasını istedim. Başka çaremiz yoktu. Bu mesele onun çok ağırına gitti. Suratını azdırdı, hiç bir şey söylemeden çıkıp gitti. O gün mesai bitene kadar ortalarda görünmedi. Ertesi gün odama gelip meramını anlattı:

– Sen bana bir gün daha müsaade et, öyle bir dilekçe yazayım ki, hiç olmazsa içimdekileri boşaltayım...

Ben gülümsedim:

– Nasıl istiyorsan, öyle yaz!

Çare yoktu. Yukarıdaki amirler, burada fazla işçi çalıştırmamıza asal izin vermezlerdi. Hele bu işçinin Namık Abdullayev olduğunu duysalar, bizi de işten çıkarırlardı. Ancak, dilekçenin geçikmesi benim umurumda değildi. Ben onun, bu dilekçeye neler yazacağını merak ediyordum. Namık müellime, bir gün süre vermeme rağmen, istediği şekilde bir dilekçe yazıp getirmedi. Sonunda yanıma gelip:

–Ben nasıl yazayım ki, rica ediyorum beni işten çıkarın ve yalnız bırakın? Sen benim adıma, kime yazacaksan bir dilekçe yaz, ben imzalarım, dedi.

Namık müellimin inatçılığı, söylediğinden dönmeme, ayak direme huyu da vardı ama ayda yılda bir kez inat ederdi…

Namık Abdullayev, sözleşmeli müellif olsa da, Televizyon Radyo Komitesi binasına, serbest giriş belgesi yokmuş. Lakin bu kurumun bütün çalışanları, nöbetçi polisler, gece bekçileri onu tanıdığından, bu binaya girmek için hiç de zorluk çekmezmiş. Bir gün, Televizyon Radyo Komitesi binasına varıp içeri geçmek isteyince, buraya yeni atanmış nöbetçi polis, önüne dikilir. Namık müellim, ne söylerse söylesin, adam laftan anlamaz. Hatta iyice sinirlenir, bağırır: "Ben yirmi yedi yıl, sekiz ay, dört gündür, bu kapıdan girip çıkıyorum!" Sonradan "Küren[21] *Polis" diye adlandırdığı polis, onun dediklerini hiç umursamaz. Sonunda kurumda çalışan müdürlerden birinin ricası ve bir kereye mahsus yazdığı bir kâğıt ile içeri girer. İş bununla da bitmez. Aksilik bu ya Namık müellim ne zaman kuruma gitse, Küren polise rastlar ve evvelki hadiseler tekrarlanır. Hassas gönlü, bu şekilde üç dört kere kırıldıktan sonra, kuruma serbestçe girip çıkmak için, altı aylık izin belgesi alır. O günden sonra, izin belgesini hep cebinde gezdirse de, sonraki gelişlerinde bu izin belgesini göstereceği Küren polisle hiç karşılaşamaz...*

Aradan yaklaşık iki ay geçtikten sonra, metroda giderken, okuduğu gazeteden başını kaldıran Namık müellim, o Küren polisi karşısında görür. Polis de onu izliyormuş. Namık müellim birden ayağa fırlar ve cebinden çıkardığı izin belgesini, hasmının gözüne sokarcasına tutar ve yüksek sesle konuşur:

– Buyurun, bakın, işte benim izin belgem!

Polis yüzünü ekşitip cevap verir:

– Sizin izin belgenizden bana ne?

– Olmaz, ben bu belgeyi sizin için aldım, bakın!

– Ben şimdi başka yerde çalışıyorum.

Namık müellim dediğinden dönmez:

– Bu izin belgesine iyi bakın, ben size yalan söylemedim…

[21] Küren: saçı, sakalı altın sarısı olan adam

Namık müellim, bazen kadın sesini, işvesini, nazını özlerdi. Biraz daha açık söyleyecek olursam, gönlü kadın isterdi. “Erkeğin vücudunun bütün organları aynı anda yaşlanmalı, eğer kendini bir erkek gibi hissediyorsan ve ihtiyar bedenin bu isteğini yerine getirmiyorsa, bu dehşet bir duygudur,” derdi.

Bir olay daha anlatmıştı:

– Bir gece, sabaha karşı, yanımda yatan kadının homurtusundan dolayı uyandım. Kadın yataktan kalkıp banyoya geçti. Yarı uykuluydum, yatakta, çarşafın üzerinde kadının bedeninin izleri vardı. Hatta yataktan hoş parfüm kokuları yayılıyordu. Hava soğuk olduğundan, keyifle yorgana bürünüp ihtirasla kadını beklemeye başladım. Ancak beklediğim kadın bir türlü gelmedi. Sonunda, yataktan kalkıp kadının ardından gittim. Banyo kapısını açtım, ama kadın orada yoktu. Işığı yanmayan mutfağa geçtim, ışığı açtım ama ordada kimse yoktu. Belki kadın dışarı çıktı, diye düşündüm. Elinmi kapının koluna atınca, uykudan tam olarak uyandım. Kapının içeriden kilitli olduğunu fark ettim. İçeride ben başka kim olabilirdi ki?! Yıllardır yalnız yaşıyordum…”

Aklımda Namık müellim ile bir sürü hatıra sıraya dizildi…

1980 yılında, onun “Geceler Uzasaydı” adlı fantastik hikâyeler kitabı yayımlandıktan iki üç hafta sonra, bir kız öğrenci, okuduğu kitabın etkisiyle, yazarın iş yerine telefon edip onunla görüşmek istediğini bildirir. Kız ile Namık müellim, onun çalıştığı iş yerinin karşısında, bir kafede görüşmek üzere anlaşırlar. Namık müellim, yüzünü bile görmediği bu kızı uzaktan tanır, çünkü kızın elinde, kendi kitabı vardır. Müellif kıza yaklaşıp selam verir. Kız ona yabancı bir adam gibi bakar.

Yazar sorar:

– Beni siz çağırmadınız mı?

Kız aceleyle cevap verir:

–Hayır, ben sizi tanımıyorum.

Yazar gülümser:

– Elinizdeki kitap da, görüşmek için çağırdığınız yazar da benim!

– Olamaz! Kız bir an duraksar ve hemen konuyu değiştirir: Ama bu kitabın yazarı, genç olmalıydı. Sizin yaşınızda bir adam, bu çılgın aşk sahnelerini nasıl yazabilir?

Mesele anlaşılır. Kız kitabın, genç olarak tahmin ettiği yazarına gıyabında vurulmuş. Yazar göğsünü geçirip ah eder:

–Kızım, ben yaşlansam da, ihtiraslı aşk öpücüklerinin tadı, hâlâ damağımdadır…

Kız, şaşkınlığı üzerinden atıp yalvarır gibi seslenir:

–Ne olur, rica ederim bu kitabı imzalayın!

Kadınsız yaşayan bütün erkekler gibi Namık müellim de, yarımdı. O, bazen bir kadını arzulayarak diğer yarısını bulmaya, kendini tamamlamaya çalışırdı. Ama kadın yönünden, onun hiç şansı yoktu.

Yaratıcılık Evi'nde, Namık müellimin kaldığı odanın karşısındaki odada, yalnız yaşayan biri, bir akşam odasına, onu ziyarete gelen sevgilisi ile birlikte döner. Sarhoş olduğu için ayakta zor duran adam, odasına ayak basar basmaz, kendisini yatağa cansız atar ve derin bir uykuya dalar. Kadın da soyunup yatağa girer, ancak yatakta ne kadar sağa sola dönse de gözünü uyku tutmaz. Kadın gece yarısı yataktan kalkıp üstünü giyinir ve temiz hava almak için balkona çıkar. Balkonda ise her zamanki yerinde, her zamanki masasında oturmuş, her zamanki gibi içli içli sigara çeken Namık müellim varmış. Evvelce yaşlı bir adam saydığı Namık müellimle söhbete başlayan kadın, sonraları yıllardan beri aradığı adamı bulmuş gibi hayran olur. Gecenin tenhalığında, hem hal ehli, hem de çakırkeyf ve füsünkar bir kadınla yüz yüze gelen Namık müellimin ilham perisi, balkonda dolaşmaya başlar. İlham perisi gelmese de hoş sohbetliği ile tanınan Namık müellim, öyle tatlı konuşur ki, kadın kendisini onun kollarına atmak ister. Ancak Namık müellim, erkek arkadaşı karşı odada, dünyadan habersiz horul horul uyuyan hanımın, ay ışığında olduğundan daha güzel görünen yüzüne, çıplak omuzlarına, diri göğüslerine, beyaz bacaklarına ihtirasla bakmakla yetinir.

Sabahın saf, temiz, bakire havasında, duş alıp gelen kadın, canı gönülden Namık müellime söz verir. Çok yakında, onunla başabaşa, hoşbaht bir gece yaşamak için Yaratıcılık Evi'ne tekrar geleceğini söyler...

Ertesi gün Namık müellim, votkanın değil – o gece ağzına içki vurmamış – gecenin sarhoşluğundan, zor ayıldı, epey geç kalktı. Öğle yemeğine giderken, mestane gözlerle etrafı süzüyordu. Öğle yemeğinden sonra, odama geldi ve gece başına gelenleri, etraflıca bana anlatıp dedi ki:

– Acaba o kadın yanıma gelecek mi?! Sözünde durmayacak bir kadına da benzemiyordu…

Yaklaşık iki hafta sonraydı, Ağustos sonlarıydı. Akşamüstü, kapıcı koşarak geldi ve haber verdi:

– Bir kadın geldi, Namık müellimi soruyor, ancak o, öğleyin çıkıp gitti. Siz onun nerede olduğunu biliyor musunuz?

Gelen, Namık müellimin dediği kadın olmalıydı. Onu, başka hangi kadın soracaktı ki?! Namık müellime hazin bir gece bahşetmiş ve bu bekâr adama, mutlu bir gece bağışlamak için, buralara kadar gelen kadına, acele haber yolladım:

– Beklesin, Namık müellim neredeyse gelir.

Dünyanın ne garip, ne beklenmedik işleri varmış. Ayda yılda bir defa, beş altı saatliğine Bakü'ye, Televizyon praoramına gidip hemen geri dönen, parası olunca sık sık, parası olmayınca arada bir, buradan yirmi dakika ayrılıp votka alıp geri dönen Namık müellim, şimdi sırra kadem basmış, ortadan kaybolmuştu. Yıllarca hasretini çektiği, bazen başka bir gezegenden geleceğine inandığı kadın ise, sabırsızlıkla onun yolunu gözlüyordu.

Ben bahçede gezinmeye başladım. Uzaktan, resepsyonda bir koltukta oturan ve sık sık saatini kontrol eden kadını gördükçe, bunalıyor ve dilimle dişim arasında, Namık müellime kızıp sitem ediyordum. Bu kadın, şüphesiz dostumun birkaç gün evvel hayranlıkla bana anlattığı hanımdı. Mesai saati bitmemiş olsa, Kamran müellime telefon edip Namık müellimi görüp görmediğini sorardım ama o an elim yanıma düşmüştü, hiç umudum kalmamıştı.

Kadın, gece saat dokuz buçuktan sonra, kimseye bir şey söylemeden Yaratıcılık Evi'nde çıkıp gitti. Namık müellim, ertesi gün sabahleyin Yaratıcılık Evi'ne döndüğünde, ona karalı haberi ben verdim. Kadının geldiğini duyunca azıtılmış ite döndü. O gün öğleden sonra, sürekli gittiği mağazada, yazar arkadaşına rastlamış. Eli Semedli, onu, kolundan tutup adeta sürüyerek bağ evine götürmüş, Namık müellim bağ evinde gecelemiş.

Namık müellimin o an dedikleri, şimdiki gibi aklımda:

– Benim şu kara bahtıma bak, kısmetim olan son kadın, burada saatlerce beni bekliyor, bağ evinde ise Eli Semedli, kulağımı tırmalayarak: Namık, hakkında hatıra yazdım, sen öldükten sonra yayımlayacağım, diyor!

Sonraları Namık müellim, o kadının yolunu çok beklese de, (O, bahçeden dışarı çıkmıyordu, hatta mağazadan bir şeyler almaya da rica mihnet gençlerden birini gönderiyordu) kadından hiç bir haber çıkmadı.

Yaratıcılık Evi'nde, buna benzer başka bir hadise daha olmuştu...

Korkmaz Şıhelioğlu anlattı:

"...Sonbahardı. Sarı güz akşamlarının birinde, Yaratıcılık Evi'nin bahçesindeki, mantara benzeyen yemekhanede, Namık müellim, ben ve Donetsk'den gelen bir karı koca misafir çift, küçük bir meclis kurmuştuk. Fantastik yazar Namık Abdullayev, kosmoz, feza, yıldızlar, uzak gezegenler, uçan daireler, zaman, mekân, geçmiş, gelecek konularındaki söhbetleriyle hepimizi efsunlamıştı. Kendimizi yerçekimsiz bir ortamda, bir büyük boşlukta hissediyorduk. İsteseydik boynumuzu, elimizi kolumuzu uzatabilir; istersek kanatlanıp arzuladığımız yere konabilirdik. Mutluluktan uçuyorduk.

Gece ilerledi, Namık Müellim meclisin dağılma vakti aşk ve kadın hakkında öyle ilahi sözler fısıldadı ki… Dördümüz birden ayağa kalkınca, Donetsk'ten gelen karı koca, ikisi iki yandan Namık müellimin koluna girdiler. Biz şarklılar için böyle şeyleri konuşmak, edebten ahlaktan uzak olsa da, hem o sohbetten hem de şaraptan mest olan Ukraynalı adamın, Namık Abullayev'e teklifini seslendirmekten çekinmiyorum. Adam, genç karısını göstererek, Namık müellime bir teklifte bulundu:

–O velikiy çelovek, yesli maya jena soqlasna, vozmite yeyo na noç, naslajdaytes! (Ey büyük insan, eğer arzu ediyorsan, karımı götürebilirsin, istersen geceyi onunla geçirebilirsin!)

Namık müellim, duymazlıktan gelip araya laf kattı, başka şeylerden bahsetmeye başladı…"

Kalemden iyice soğumuştu, kalemden el çekmesi, onu daha da bunaltıyordu. Bazen bir şeyler yazmak için kendini zorluyordu ancak ortaya iyi bir eser çıkmayınca, öfkeden ne yapacağını bilemiyordu. Yazma denemelerinin başarısız olmasından sonra şöyle derdi:

– Çocukken görmüştüm. Meyve vermeyen ağacı, meyve vermesi için korkuturlardı. Bunun için, birisi, aniden ağacın üstüne atılır ve balta ile ağacı kesecekmiş gibi hamleler yapardı. Yahut ağacı tel ile sıkıp boğmaya çalışırlardı. Korkutulan bir dut ağacının, kış mevsiminde meyve vermeye başladığına şahit oldum. Benim bir şeyler yazmam için, o ağaçlar gibi beni de korkutmaları lazım. Bir kitapta okumuştum. Amerikalı bir bilim adamı, şimdi yaşayan bütün insanların dünyaya gelmesinde, yani insanlığın oluşmasında, yaklaşık yedi milyar insanın rolü var, diyor. Demek ki, her birimiz, bizden önce yaşayan yedi milyar insanın bir sonucuyuz, o kadar insanın yerine nefes alıyoruz, yaşıyoruz, büyük çoğunluğu temsil ediyoruz. Aklı başında her insan bunun sorumluluğunu duymalıdır…

Namık Abdullayev de bir zamanlar fırtınalar estirmiş. Bazen kendi mesleğinden ayrılıp petrol kuyularında amelelik yapmak isteyen Siyezenli müellimin, talih birden bire yüzüne güler. O zamanlar Uşakgencneşr'in baş redaktörü olarak görev yapan, şimdi iyi tanıdığınız büyük gazeteci Hacı Hacıyev, edebiyat ortamında fantastik hikâyeleri ile boy veren, o yıllarda daha ilk kitabını yayımlatmış genç yazarı, Bakü'ye, orada çalışmaya davet eder. O tarihten sonra, bu fantastik hikâyeler yazarının hayatında ciddi değişiklikler olur, ancak onun ayağı, Hacı Hacıyev'e uğurlu gelmez. Bir iki ay içinde baş redaktörü görevden alırlar. Görevden el çektirilen bir radaktörün adamı sayılan Namık Abdullayev'in papucu da dama atılır. Aradan iki ay geçmeden, yeni bir mucize olur. Hacı Hacıyev'i Televizyon ve Radio Programları Komitesinde, yüksek bir göreve getirirler. Bu durum, Namık Abdullayev'in güneşinin yeniden doğmasına neden olur. O, televizyonda, kısa zamanda, keskin kalemi ve becerikliliği ile iş arkadaşları arasında öne çıkar. İşyerinde hızla yükselir, önce redaktör, sonra şube müdürü olur, hatta partbilet sahibine çevrilir.

Ancak o, hangi görevde olursa olsun, bağımsızlığını, serbestliğini muhafaza etmeye çalışırdı. Toplantılar pek katılmazdı. Bazı gerçekleri dile getiremese bile, asla yalan söylemezdi. Bazen, sözü, adamın yüzüne söyler, ama susmayı da becerirdi.

Hazırladığı "Odlar Diyarı" belgesel programı, çok meşhur olmuştu. Bu programı ile "Kızıl Kalem" ödülünü almıştı. Yani o, kendi işini çok iyi yapıyordu.

Namık müellim, iyi konuşamadığı için televizyon yayınına çıkmıyordu. Ancak bir defa, Televizyon Radyo Komitesi Başkanlığı "Odlar Diyarı" programının esas yaratıcısını, televizyonda görmek ister ve Namık Abdullayev, bir programın son 7 dakikasında, izleyicilerden gelen mektupları tahlil eder.

Ertesi gün, Televizyon Radyo Komitesi Başkan yardımcısı, şair Nebi Hezri'nin başkanlığında yapılan değerlendirme toplantısında "Odlar Diyarı programından söz açılır. Birisi: Ben bu programda, Namık Abdullayev'in konuştuklarından hiç bir şey anladım, der.

Nebi Hezri, Namık Abdullayev'i toplantı salonuna çağırtıp sorar:

– Akşam yayımlanan programdaki konuşmaların hiç anlaşılmamış, doğru mu?

Namık Abdullayev, bildiğimiz adamdır, hemen itiraf eder:

– Doğru diyorlar Nebi müellim, akşam programı kendim de izledim, Konuştuklarımı ben de anlayamadım. Konuşmaların anlaşılır değildi. Hepsi gülüşür. Nebi Hezri eliyle yer gösterip, Namık Abdullayev'e "Otur!" der, ama o, oturmaz. Ayaküstü oturmayacağını belirtir:

– Nebi müellim, bu tür toplantılarda benim bağrım çatlıyor, izin verirseniz, gideyim.

Nebi Hezri de meclistekiler de, onun bu sözlerinden asla incinmezler, Çünkü Namık Abdullayev'in bu sözlerinin, büyüklük, hokkabazlık olmadığını, onun normal davranışı olduğunu anlarlar.

Ömrünün son yıllarında, ortalığa düşen ve sahipsiz kalan bu adamın, Sovyet hükümetinin astığı astık, kestiği kestik devrinde, Televizyonda Eğitim Programlarının baş redaktörü olarak çok önemli bir görev üstlendiğini, şimdi kime anlatacaksın…

Edebi ictimai mühitte iyi tanınan, seri şekilde kitapları yayımlanan, piyesleri tiyatrolarda gösterilen Namık Abdullayev, ailesinin dağılması ile birlikte, on yıl içinde tamamen düşkünleşir. Yapayalnız kalan yazarın eli kalem tutmaz olur. Televizyon Radyo Komitesi başkanlığından, yakın çevresinden bir sürü insan, onu teskin etmeye çalışsalar da, bir faydası olmaz. O, bir dilekçe yazıp görevinden istifa eder...

Televiziyonda çalışan ve Namık müellimin sık sık birlikte yeyip içtiği bir arkadaşı vardı: Rejisör Kerim Kerimov. Aslen Bakü'lü olan bu rejisörden kim, ne zaman "Kerim, saat kaç?" diye sorsa, o, böyle cevap verirdi: "Zamanıdır kardeş!" Yani, ceylan sütü içmek istiyorsan saatin kaç olduğu önemli değil! Demek isterdi. Namık müellim de, bir zaman sonra, arkadaşı Kerimov gibi, vakti, saati pek umursamadan yaşamaya başlamış… Bu ise dehşetti.

O, son kitabının telif ücretini aldıktan sonra ortalıktan kaybolmaya karar verir ve yeni bir kiralık ev bulup yerleşir, herkesten kaçar. Onu arayanlar, iş arkadaşlarından, tanıyanlardan sorsalar da, onu gördüm diyen çıkmaz… Ve günlerden bir gün, Televizyon Radyo Komitesi *Başkanına, Emniyet Müdürlüğünden, Namık Abdullayev'in, Sovyet ziyalısına yakışmayan hareketleri hakkında, yazılı bir malumat gelir. Böyle yazılı bir malumatın, öldürücü etkisini, şimdiki neslin idrak etmesi mümkün değil. O zamanlar, böyle meselelerden dolayı, insanı çok üzüyorlardı. Başkanlıktaki arkadaşları, genel kurul toplantısında, onun istifa dilekçesini gündeme almak zorunda kalırlar. Tabi ki, Emniyet müdürlüğünden gelen şikâyet mektubuna, Namık Abdullayev hakkında neler yapıldığını, bildiren bir cevap yazılması gerektiği için...*

Televizyon Radyo Komitesi başkanı Elşad Guliyev'den tut, kurumun kapıcısına kadar herkes, ömründe kimseye düşmanlık etmeyen, yaratıcılıktan başka hiçbir iddiası olmayan Namık Abdullayev'in işten atılmasına karşı çıkar, Ancak başka çıkış yolu kalmaz.

Sonraları Namık müellim anlatmıştı:

"O genel kurul toplantısında, beni çok övdüler, taltif ettiler, hatta sonunda Başkan Elşad Guliyev dedi ki:

– Namık müellim, bak, ben de dâhil, bu meclistekilerin hepsi bir yana, sen bir yana. Hiç birimiz senin kadar bilgili değiliz. Niye bizi zor durumda bırakıp gidiyorsun?

Ben de cevap verdim:

– Ay Elşad müellim, bilgi başkadır, akıl başka, anlaşılan benim de aklım yetmiyor...

Namık müellim işten çıkarılsa da, Televizyon Radyo Komitesinde sözleşmeli işçi olarak çalışmasına izin verilir. Telif ücreti ile geçinmeye başlayan yazar, hergün vaktinde işe gidip gelmeye başlar. Ona sipariş edilen senaryoları günü gününe getirip verir. Başkan böyle dermiş: "İşten çıkarıldıktan sonra, bu adam kendisine çeki düzen verdi. Böyle olacağını bilseydik, çok önceden görevden alırdık, hiç olmazsa adımız çıkmazdı, rezil olmazdık…"

Aslında Namık müellimi, sorumluluk duygusu değil, birlikte çalıştığı insanlardan uzaklaşmak korkusu işe getiriyordu. Adı işte olunca, korkmuyordu, yıllarca birlikte çalıştığı adamların, bir zaman gelip de onu işten atacaklarını aklına bile getiremiyordu.

O zamanlar Namık Abdullayev, denizde, yelkensiz bir gemiye benziyordu. Artık onun, herhangi bir düşüncesi, amacı yoktu. Sabah evden çıkınca, nereye gideceği, hangi güzergâhı takip edeceği, hangi otobüse bineceği belli değildi. Şehirde tesadüfen karşısına çıkan tanıdıklardan biri, onu yanına alıp istediği yere götürebilirdi.

Bir öğle vakti, önceden Namık müellim ile Televizyon Radyo Komitesinde birlikte çalışan Ebülfet Misiroğlu, Komitenin bahçesinde karşılaşırlar. Hal hatır sorduktan sonra Ebülfet Misiroğlu, onu evine, öğle yemeğine davet eder. Namık müellim de eski mesai arkadaşına uyar. Ev sahibi, misafir sofrasının zengin olması için yol üstündeki manava uğrar. Ebülfet Misiroğlu, epeyce sebze meyve alır, ama aldıklarının parasını ödemek istediğinde, parasının yetmediğini anlar. Aslında becerikli bir adam olan Ebulfet Misiroğlu, Namık müellimi satıcının yanında rehin kalmaya razı eder ve seslenir:

– Gardaş, on dakikaya kadar bu taksiciye parayı verip senin yanına gönderiyorum. Sofrayı kurdurup seni bekleyeceğim, oyalanma, tez gel!

Açlık nasıl zor bir şeyse, Ebülfet Misiroğlu, eve vardıktan sonra borcunu ve rehin bıraktığı Namık müellimi unutur. Öğle yemeğini yiyip biraz dinlenmek için divana uzanır ve uykuya dalar. Yaklaşık bir saat sonra, sıçrayıp uykusundan uyanır. İşe geç kaldığını gören Ebülfet Misiroğlu alel acele üstünü başını düzeltir, evden çıkar ve mesaiye zor yetişir. O, akşam işten eve dönerken, bindiği otobüsün penceresinden bakarken gözü, öğleyin alış veriş yaptığı manav dükanına ilişir ve Namık müellimi dükanın önünde görünce yüreğine iner. Hemen otobüsü durdurup yere atlar ve utandığından elini yüzüne tutarak dükkâna yaklaşır. Uzun süre dil döktükten sonra, onu sakince dinleyen rehin cevap verir:

– Ebülfet, bu manav, senden daha düşünceli bir adammış. Onunla çok güzel sohbet ettik. O, bu rehineye öğle yemeği de ısmarladı. Beni buraya çivileyen yoktu elbette, ancak, acaba ne zaman beni hatırlayacaksın diye, bekliyordum…

Evet, Namık müellim, hoşuna giden, yüreğinin ısındığı bir adamın yanında rehin kalmaya bile razıydı.

Dağılmakta olan Sovyetler birliğinin yıkılan viraneleri altında kalanlardan biri de Namık müellimdi. Komünist rejiminin çökmesi için özellikle seçilen, 1988 yılından başlayarak gittikçe kızışan Karabağ hadiseleri, onun da sıkıp suyunu çıkartıyordu. Kaos ve kargaşa içinde, Namık Abdullayev gibilerini hatırlayan kimdi? Ömrünün çoğu gidip azı kalmış, güçten takatten düşmüş, bir hırka, bir lokma, yarından ümitsiz, evsiz eşiksiz, komünist hükümete olan altmış yıllık ümitleri boşa çıkmış bir insan, başka nasıl olabilirdi ki?!

Bakü'de hâkimiyet kavgası başlamıştı. Âlemi, bağımsızlık ateşi ve savaş bürüyordu. Gönül açıcı hiç bir şey yoktu.

Namık müellimin dedikleridir:

– Şimdi de yeniler, boş vaatlerde bulunup milletin aklını çeliyor. Bir kâse sıcak bozbaş, benim için bu vaatler hepsinden daha kıymetlidir!

1990 yılının "20 Yanvar Kırgını[22]" Namık müellimin son demlerine rastladı. Herkes gibi ben de, 20 Yanvar hadiselerinden, çok derinden etkilenmiştim. 20 Yanvar şehitlerinin defninden beş gün sonra işe gittiğimde, Yaratıcılık Evi'nin giriş kapısı önünde yerleşen askeri birliği fark ettim. Kimliğimi göstersem de, beni sorguya çektikten sonra içeri bıraktılar. Bahçede hiç kimseyi göremeyince, acaba odasında mı, diye, aceleyle Namık müellimin yanına çıktım. Kapıyı vurduğumda içeriden bir ses geldi:

– Zahodite!

O, gelenin Rus askerlerden biri olduğunu zannediyordu mutlaka. Kapıyı açıp içeri girince, Namık müellimin gözleri parladı, gözlerine bir ışık geldi. O, karyolasının üstüne oturmuş, sigara içiyordu. Namık müellimin anlattıklarına göre, askerler, 22 Ocak'ta Yaratıcılık Evi'ne gelip yerleşmişlerdi...

Çok garip bir manzaraydı. Yüz yirmi yataklı yeni binada, iki yüzden fazla asker vardı, eski binada ise sadece Namık müellim... O günlerde halkımız, Sovyet Ordusu karşısında nasıl aciz kalmışsa, Namık müellim de Yaratıcılık Evi'ndeki askerlerin karşısında öyle acizdi.

Namık müellim, masanın üstündeki iri, siyah çantasını gösterip:

– Eşyalarımı topladım, buradan gidiyorum, dedi.

Onun vereceği cevapı önceden bilsem de, kendimi zaptedemedim, sordum:

– Nereye?

O, omuzlarını kaldırdı:

– Nereye gideceğimi ben de bilmiyorum. Nerem var ki, nereye gideyim?! Ama buradan, mutlaka gitmeliyim. Çünkü dün akşam, yemekhanede, bir yüzbaşı bana hakaret etti...

Namık müellim sigarasının izmaritini kül tablasına bastırıp söndürdü ve ikinci sigarayı yaktı. Ona soru sormaya gerek yoktu. Kendisi anlatacaktı:

–İki gün evvel tanıştığım bir Binbaşı, beni akşam yemeğine davet etmişti. Yemekhaneye vardığımızda, Binbaşıyı aniden telefona çağırdılar. O, bana masayı gösterip: Siz burada oturun, şimdi geliyorum, dedi. Masanın başında, bir yüzbaşı oturmuştu, yemek yiyordu. Ona "Priyatnoqo appetita!" (Afiyet olsun!) deyip daha yenice oturmuştum ki, yüzbaşı ağzındaki lokmayı yutarak, öfkeyle başını kaldırıp adeta beni zehirledi:

– Yesli tı ne poyavilsya bı, yeşyo priyatneye bıla bı. (Eğer sen gelmeseydin, daha çok afiyet olurdu.)

[22] 20 Yanvar Kırgını: Azerbaycan'ın bağımsızlık taleplerinin Rus ordusu tarafından kanlı şekilde bastırıldığı 20 Ocak 1990'da ki olaylar.

Namık müellim, ayağa kalkarak çantasını aldı ve sürgüne gidiyormuş gibi kapıdan çıktı. Artık onu, burada tutmak bizim yapacağımız iş değildi…

Şair Memmed İsmayıl, Televizyonda birlikte çalıştığı dönemlerde, Namık Abdullayev'in kendisine yaptığı iyilikleri asla unutmuyordu ve her fırsatta, bu eski dostunun elinden tutmaya çalışıyordu.

1992 yılı Mayıs ayında, Memmed İsmayıl, Teleziyon Radyo Komitesinin başkanı olarak göreve başladığında, Namık Abdullayev'i yine hatırlar hatta onu, işe de alır. Ancak Namık müellim, ona geniş imkânlar verildiği bir dönemde, zemaneye ayak uyduramaz. Ayaklarının ağrısı nükseder ve hastalığı gün be gün ilerler. – Şimdi yaptığım hesaba göre, o zaman, onun beş aylık ömrü varmış.– Altmış beş yaşında olan yazar, yeniden içine kapanır.

Korkmaz Şıhelioğlu anlatmıştı:

"O günlerde, Namık müellimle samimiyetimizi bildiklerinden, başkanlıktan bana bir görev verdiler: Git bak, Namık müellim niçin işe gelmiyor, dediler. Dostumla görüşmek için fırsat bulmuştum. Evinin kapısını hayli çaldıktan sonra, kapıyı açtı ve akşam içtiği içkinin verdiği baş ağrısından dolayı, yüzünü ekşiterek, yüzüme bir garip baktı. Ben, öylesine sordum:

– Selam, Namık müellim, nasılsınız?

Namık müellim, selamımı almadan cevap verdi:

–Korkmaz, o giydirme sözleri bir kenara at! Paran varsa, git bana votka getir, başım çatlayacak gibi ağrıyor…

Namık müellim artık, çoğu zaman içimizdekileri gizleyen, yetene dilucu, can derdi dediğimiz "Salam!" "Aleykümselam!" "Nasılsın?" "İyiyim!" sözlerini, içi çürük ceviz gibi görüyordu.

Votkaları getirip ona verdiğimde, Namık müellim:

–Git, başkanlığa söyle, ben içiyorum, meşgulüm. Yarın da, ertesi gün de işe gelmeyeceğim. Bir sonraki gün gelirim! dedi.

Başarılı gazeteci Müsellim Hesenov'un, Namık Abdullayev ile Karabağ Sokağındaki evinde yaptığı ve Yeni Fikir gazetesinin, 1 Mayıs 1991 tarihli sayısında yayımlanan söyleşinin sonu şöyle bitiyordu:

– Bir sorum daha var. Ama rica ediyorum, kırılmayın. Şimdi yapayalnız bir hayatı yaşıyorsunuz. Sizin bu yalnızlığınızın suçlusu kim, kabahat kimde?

– Suçlu benim! Kusur, yalnız bendedir… Bense ölmek istiyorum, hem de çok istiyorum…

– Ama, bütün insanlar yaşamak istiyorlar!?

– Yaşasınlar! Yaşasınlar! Bu rezil hayatta, istedikleri kadar yaşasınlar…

1992 yılı Ekim'iydi. Akşamüstü… Kara haber geldi. Namık Abdullayev hakka yürümüştü. Ben,pürtelaş, onun yaşadığı eve gittim. Etrafta hiç kimse görünmüyordu, lele göçüp yurdu

kalmıştı. Onun kaldığı evin dış kapısında büyük bir asma kilit vardı. Kapısı kilitli kalmak, diye buna diyorlardı anlaşılan. Komşularından biri: "Namık müellim, bugün sabah, sokaktaki ağacın altındaki bankta otururken, aniden ölmüş," dedi. Onun, oturduğu yerden düştüğünü gören çocuklardan biri, hemen koşup babasına haber vermiş... Sonra, komşu kadınlar, daha ceseti soğumamış olan merhuma, yaklaşık iki yıl evvel verilen o küçük evi temizleyip, düzenlemişler. Bu eve ilk kez kadın eli değmiş. Cenazeyi, kadınların temizlediği eve koyduktan sonra, akrabalarına haber vermişler. Bir saat içinde akrabaları da gelmiş. Ben merhumun evine vardığımda, yaklaşık iki saat önce, cenazeyi Siyezen'e doğru yola çıkarmışlardı.

Rehmetli, her zaman: "Sık sık gel, beni ziyaret et. Birden düşüp ölürüm, kimsenin haberi olmaz," derdi.

En azından ayda bir iki kere, onu ziyaret ederdim. Namık müellimin en büyük sevinci, kapısının açılmasıydı. Yanına gittiğimde, onu, çoğu zaman sigara içerken görürdüm. Beni görür görmez, gözleri gülerdi: "Birisinin geleceği içime doğmuştu, onun için kanepeye oturup beklemeye başladım," derdi.

Allah'ın sevgili kuluymuş, aniden ölüp gitti. Yorgan döşek hasta olup, günlerce aylarca yatmadı. O, yapayalnız yaşadığı evde, gözlerini kapatacak biri olmadan canını teslim etse, ruhu bizden incinirdi. Çok şükür, iyi kurtardık!

Ben, Namık müellimin taziyesine gitmedim. Kime taziyede bulunacaktım ki!? Ama ona bir şiir yazdım ve onunla böyle vedalaştım:

Hüzün çadırın yelken açardı.

Yasına gelenlerin hepsi,

Sağlığında, senden kaçardı,

…

Her zaman gelirdim yanına

Ama yasına gelmedim,

Bir şart ile gelirdim,

Sen olsaydın o gün

O meclisin başında.

Hiç kimseye bakmadan

İhsanından yeseydin,

Arada bana göz atıp,

Gizli gizli yüz atıp

Sen kendi kendine

Bir rahmet dileseydin.